

SIDAI
CCIÓ

MARIA

PRÆDICATORIS

ET NON CONFESSARII

AURIFODINA

1070

BT601

L3

c.1

AL LIBRO MAYOR
SURTIDO GENERAL DE
LIBROS Y UTILES
DE ESCRITORIO.

ENCUADERNACION

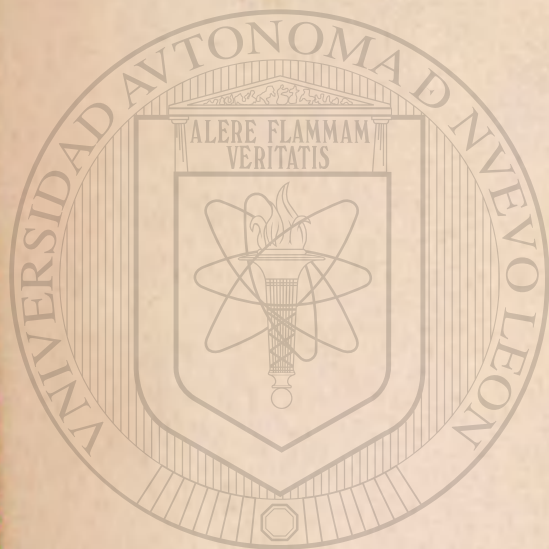
DE
FRANCISCO GRIMA.
Calle del Comercio
MONTEREY

1080047048

2
C#2-C#32

23

MARIA

PRÆDICATORIS NECNON CONFESSARI

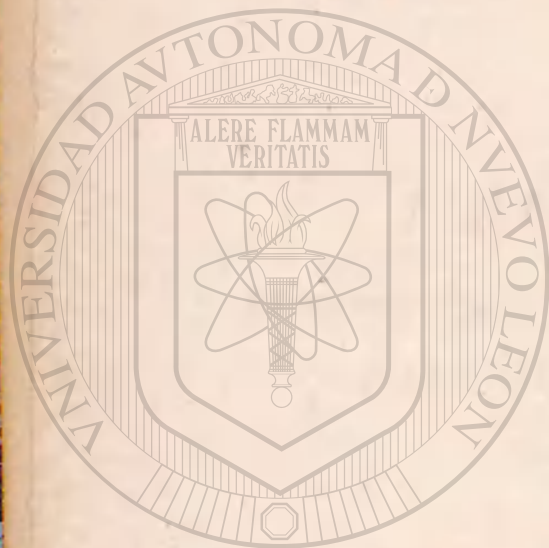
AURIFODINA

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

31
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

®

MARIA

PRÆDICATORIS NECNON CONFESSARIJ

AURIFODINA

121

E. COMMENTARIJS CORNELII A LAPIDE

DE B. VIRGINE MARIA

EXCERPTIONES COORDINATÆ

Colligente ac curante

C. P. L.

13
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

PARISIJS

APUD L. VIVES BIBLIOPOLAM

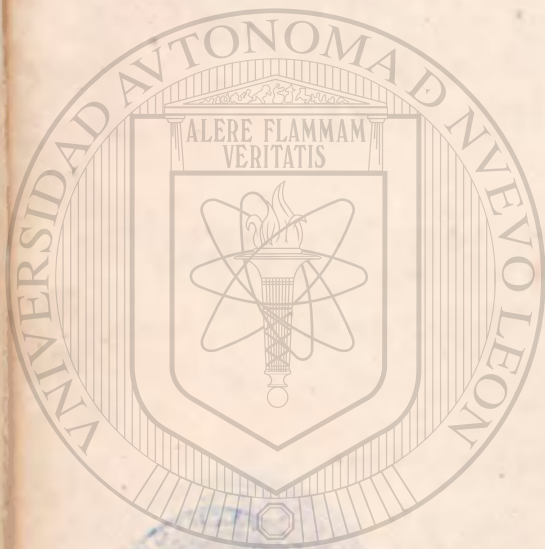
Via vulgo dicta Delambre, 3

1872

BT601

L 3

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

FUNDO BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

AVIS AU LECTEUR.

Ayant à résoudre quelques questions sur le culte de Marie chez nos pères, je détachais çà et là des morceaux, dans les *Commentaires de Cornelius a Lapide*, en me servant, pour guider mes recherches, de l'article MARIA du *Memoriale prædicatorum*, lorsque je me suis aperçu que l'ensemble de mes extraits formait un ouvrage, auquel rien ne manquait, pas même le titre qui se répétait de lui-même à tous les départs des chapitres de ma compilation.

Un livre venait donc de se faire seul entre mes mains, pendant que je travaillais dans un but tout autre; livre d'autant plus intéressant que je n'avais jamais omis, par une sorte d'inspiration instinctive dont je ne m'étais pas rendu compte, de citer, en tête de chacun des

passages, les paroles du texte sacré dont ces passages étaient une application ou un développement.

C'est ce livre que M. Vives présente au clergé. Il n'est pas l'œuvre d'un auteur, mais le fruit multiple d'auteurs innombrables. Provision de miel recueillie par le R. P. Cornelius sur les milliers de fleurs de la tradition catholique, je l'ai ravie, comme un frelon, à sa ruche, sans avoir l'intelligence de mes larcins, puisque je ne me doutais pas qu'ils du sent s'ajouter, par l'entremise d'un éditeur en vogue, à la voix des générations qui, depuis la prophétie du *Magnificat*, proclament heureuse la jeune fille de Nazareth devenue Mère du Sauveur.

Cette publication rendra trois services éminents :

Véritable mine d'or pour ceux qui s'efforcent de moraliser les âmes par la prédication publique et par la direction privée des consciences, elle offrira à tous ces travailleurs de l'esprit tant de richesses qu'ils en seront émerveillés, et qu'ils pourront, grâce à elle, donner à leur zèle libre cours pour l'extension du culte de la sainte Vierge.

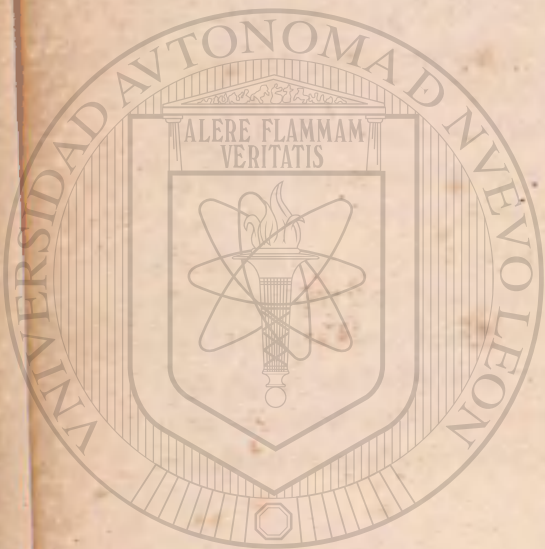
Elle servira d'exemple type pour donner

une idée des trésors contenus dans les vingt-quatre volumes du *Cornelius*, non moins riches en interprétations mystiques, allégoriques, symboliques, aussi bien que littérales, sur tous les sujets bibliques qu'ils le sont sur le seul mot MARIA auquel est borné ce recueil.

Elle fera, enfin, sentir au clergé l'importance pratique de cette table qui m'a servi de guide, table alphabétique et analytique dont les diverses parties se développent autour de sept mille mots types que l'on y peut chercher comme dans un dictionnaire, table que M. Vives a en la bonne idée de publier et qui fait des *Commentaires de Cornelius a Lapide* une véritable encyclopédie des sciences ecclésiastiques.

C. P. L.

MARIA

PRÆDicatoris necnon Confessarii Aurifodina

(NOTA. — Numeri romani ad marginem indicant tomum, numeri autem arabici paginam et columnam Cornelii a Lapide, editi, Vires in quatuor et viginti volumina.)

MARIÆ NOMEN

1° MARIA, QUALIS VOX, ET UNDE DICATUR, AC DE NOMINIS EJUS ETYMOLOGIA.

Et nomen virginis, Maria (Luc. I. 27). — MARIA, vel, ut hebraice dicitur, *miriam*, græce *μαριαμ*, *mariam*, heb. idem, *q. d.* moriam, id est myrrha, vel amaritudo maris. Hebræi enim tradunt sororem Mosis dictam esse Mariam, eo quod, cum ipsa nasceretur cœpit amara pharaonis tyrannis mergendi infantes Hebræorum, *Exod.* i. Verum id

meliore omine et nutu divino mulatum est in aliam significationem; nam transito mari Rubro et merso pharaone, dicta est Maria quasi *mara iam*, id est *magistra* vel *domina maris*; sicut enim Moses viro- rum, ita Maria feminarum dux fuit in transitu maris Rubri: unde et eis carmen epicinium præcinit, *Exodi* xv. Porro, hæc Maria typus fuit, ait S. Ambrosius, *Exhort. ad virgines*, B. Virginis, quæ dicta est Maria, id est *magistra* et *domina maris* hujus sæculi, ut per illud nos salvos ducat in terram promissam, id est in cælum.

Unde R. Haccados (Hebræorum doctor illustris ante Christum) apud Galatinum, lib. VII, XIII, Messia matrem dominam nuncupandam prædixit; et MARIAM idem esse quod *dominam* docent Philo, S. Hieronymus, Epiphanius et alii, imo liturgiæ veterum.

Christiani omnes omni lingua B. Virginem, quasi proprio nomine Dominam nostram vocant et compellant. Unde S. Isidorus, lib. VIII *Etymol.*, cap. x: « MARIA, ait, interpretatur *illuminatrix*, aut *Stella maris*; genuit enim lumen mundi. Sermone autem syro MARIA domina nuncupatur: pulchre, quia Dominum genuit. » S. Hieronymus vero, in *Nom. hebræ.* in *Exod.*: « MARIA, ait, idem est quod *illuminatrix mea*, vel *illuminans eos*, aut *smyrna maris*, vel *stella maris*. » Sic et S. Gregorius Thaumaturgus, serm. *de Annunt.*: « MARIA, ait, interpretatur *illuminatio*. » Plura de nomine Mariæ vide, *Exodi* cap. xv, 20, ac in *Proverb.* et *Cantic.*

Sumpsit ergo Maria prophetissa (*Exod.* xv, 20). — Circa hoc nomen nota primo Massoretas corrupisse

puncta; legunt enim *Miriam*, cum tam Septuaginta quam S. Hieronymus, Syrus et omnes veteres legunt, *Mariam*, per *a*, non per *i*.

Secundo, hoc nomen in hebræo esse dissyllabum, atque habere litteram *m* in fine, dicique *Mariam*, sic enim habent Hebræa, Chaldæa et Septuaginta. Sed Græci et Latini posteriores hoc nomen ad suæ lingue idiotismum deducentes, litteram *m* omiserunt, et ex dissyllabo *Mariam*, fecerunt trissyllabum *Marîa*, uti et in aliis multis nominibus fecerunt, quæ communis omnium jam terit usus.

Tertio, Angelus Caninius in *Nom. Hebr. Novi Testamenti*, censet *m* initiale in Maria esse servile, non radicale. Radicem enim nominis Maria esse מריא *maria*, id est exaltare, ut Maria idem sit, quod exaltata, excelsa. Verum sic littera *resh*, quæ est prima radicalis verbi *rum*, in nomine Maria divelleretur a sua radice, et conjungeretur cum *m* servili: dicunt enim Hebræi Mariam dissyllabe: quæ radicalium, præsertim quiescentium, divisio hiulca est et insueta Hebræis.

Dico ergo: Nomen MARIA compositum est ex מריא *maria*, id est myrrha, vel potius ex מריא *mara*, id est *magistra* et *domina*, et ים *im*, id est *maris*; *m* enim initiale hic posse esse radicale (quod sine ratione negat Caninius) patet ex nominibus, ut *Mara*, *Melchra*, *Messias*, *Mos-s*, *Machir*, *Melchisedech*, in quibus patet *m* esse radicale. Maria ergo idem est quod *Myrrha maris*, eo quod, ut tradunt Hebræi, dum nasceretur Maria, coeperit amara tyrannus Pharaonis præcipientis mergi infantes Hebræorum. Vel potius *Maria* idem est, quod *magistra* vel *Domina maris*; hoc enim nomen fuit quasi prognosticum in mente

Dei (licet parentes in ortu Mariæ nil tale de ea scient, vel cogitarent).

Primo, quod Maria (soror Mosis) futura esset dux feminarum Hebræarum, eisque præiret tum in transitu maris Rubri, tum in hoc carmine epinicio Deo decantando: unde hoc loco primum ipsa Maria vocatur; nam, cap. II, vers. 7 et 4, non Maria, sed soror Mosis vocatur, *q. d.* Congrue vocata est soror Mosis Maria, id est domina et magistra, quia talem jam eam experimur.

Secundo, quod Maria hæc virgo typus foret (uti docet S. Ambrosius, *Exhort. ad Virgines*) Virginis matris, puta B. Mariæ Deiparæ, quæ Magistra et Domina est maris hujus sæculi. *Mora* enim hebraice, et syriace *Mara*, tam dominam quam magistram significat, maxime apud Syros. Hinc enim descendit illud *maram atha*, id est *dominus noster venit*: Syri enim magistrum vocant *dominum*. Sic et Hebræi dominum vocant *Rab*, *Rabbi*, *Rabboni*, quæ communiter *magistrum* significant.

Hanc esse veram etymologiam nominis MARIE. ut dominam significet, patet

Primo ex eo quod ita nomen MARIA, interpretatur Epiphanius, serm. *de Laudibus Virginis*; Damascenus, lib. IV. *de Fide*, cap. XV; Eucherius, lib. II *Instruct.*; Chrysologus, serm. 146; Beda *in caput I Lucæ*;

Secundo, quod R. Haccados doctrina et sanctitate celeberrimus, ante Christum Hebræorum doctor, Messiæ matrem (scilicet B. MARIAM) Dominam nuncupandam prædixit;

Tertio, quod liturgiæ S. Jacobi, Basilii, Chrysostomi, ad etymologiam Mariæ alludentes, eam

οἰς-ἡν τῶν, id est, *Dominam nostram*, indigitant;

Quarto quod Christiani omnes B. Virginem omni lingua, *Dominam nostram*, *Notre-Dame*, *Nuestra Senora*, *onse Lieve Vrouwe*, quasi proprio nomine compellant. Est enim ipsa mater Christi, qui est primogenitus, et dominus omnis creaturæ: unde et R. Haccados ipsam primam creaturarum, et primum hominem appellat.

Quare perperam Victorinus Mariam interpretatur miseram; imperitissime vero Lutherus Mariam interpretatur guttulam aquæ. Vide Canisium initio *Mariælis*, et Matthæum Galenum in suis *Cathechesibus*, fol. 48 et 119.

Maria, ut multi volunt, dicta est a מרר *marar*, id est: *Amarus fuit*.

Hodie nomen tuum ita magnificavit (Deus excelsus), ut non recedat laus tua de ore hominum (Judith. XIII, 25). — Tale prorsus est nomen Beatæ Mariæ, de quo B. Petrus Chrysologus, serm. 146: «Nomen hoc, inquit, prophetiæ germanum est, hoc renascentibus salutare, hoc virtutis insigne, hoc pudicitiae decus, hoc indicium castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanetitatis: Merito ergo matris Christi nomen hoc est maternum.» Hæc Chrysologus, Methodius, orat. *in hypapenten*: «Tuum, inquit, Dei genitrix, nomen divinis benedictionibus et gratiis omni ex parte refertum.» Et S. Bernardus, hom. 2 super *Missus est*: «Si insurgant, inquit, venti tentationum; si incurras scōpulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam: si iracundia, aut avaritia, aut carnis illecebra naviculam concusserit mentis respice ad Mariam; si crimi-

num immanitate turbatus, conscientiae fœditate confusus, iudicii terrore, barathro desperationis incipias turbari, vel absorberi, et tristari; in periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam invoca, non recedat ab ore, non recedat a corde. » Ita Serarius, Sanchez et alii.

2° IDEM EST QUOD DOMINA MARIS. (Vide supra.)

3° EJUS NOMEN MARIA, ET MARIAM, ET MAROM, EXPONITUR MYSTICE SECUNDUM ETYMOLOGIAM.

A luna signum dei festi. (Eccli. XLIII, 7.)—Mystice noster Alcazar, in *Apocal.* cap. XII, vers. 1, notat : « Luna, inquit, est B. Virgo,

Primo, quia lucem gratiae majorem cœteris stellis, id est sanctis, haurit a Christo, qui est sol justitiæ; atque per gratitudinem « omnem sui lucis haustum ei regerit, unde accipit » quod de luna pariter scribit Plinius ;

Secundo, quia sicut luna maxime dominatur terræ et mari, sic et B. Virgo terrigenis, eisque in nocte hujus sæculi clara luce præfulget ;

Tertio, quia sicut luna, teste Plinio, « humilis est et excelsa : quia alias admota cœlo, alias contigua montibus, » sic et B. Virgo in oculis suis erat humilis, sed in oculis Dei excelsa. Ipsa se ancillam Domini, dum ab angelo salutaretur, nominavit; ideo facta est mater Dei. Itaque mirare in ipsa triplex conjugium rerum summe disparatarum, quod ipso ejus nomine Maria representatur :

Primum conjugium est humilitatis et celsitudinis

sive majestatis, quod ipsa humilis et paupercula facta sit Deipara et Regina Angelorum; utrumque significat nomen Maria. Mariam (sic enim pronuntiant Syri) enim significat stellam maris; « יָם *mar* enim Syris est gutta, sive stilla situlæ, יָם *iam* est mare. Ecce humilitas : quid enim stilla minutius? Rursum Maria dicitur quasi מָרוֹם *marom*, id est celsitudo. Ipsa ergo est stilla maris per humanitatem, ideoque ipsa pariter est celsitudo ac stella maris, uti eam nuncupat et invocat S. Bernardus, Euthymius, S. Hieronymus, totaque Ecclesia in hymno : *Ave maris stella*. Denique ipsa est mare sapientiæ et gratiarum.

Secundum conjugium est puritatis et pœnitentiæ, sive crucis. Puritatem innuit rursum « stilla maris; uniones enim, sive margaritæ (quæ symbolum sunt puritatis et virginitatis) ex stillis roris in conchis marinis concresecunt. Rursum Maria hebraice idem est quod *myrrha* vel *amaritudo maris*, quæ symbolum est pœnitentiæ et crucis, quam B. Virgo tota vita subiit, præsertim astans Christo crucifixo, ut nos doceret, matrem puritatis et castitatis esse pœnitentiam et mortificationem.

Tertium conjugium est paupertatis et opulentiæ; nam B. Maria, id est « stilla maris » sibi fuit pauperrima, eadem, ut « Mariam » id est « Domina maris » ditissima facta est a Christo, adeo ut quasi מוֹרֵם *more*, id est pluvia temporanea omnem gratiam e cœlo depluat in se invocantes. Sicut ergo luna « minuitur in consummatione », sic B. Virgo humilis et minuta est in sua perfectione et exaltatione, ut, cum fieret mater Dei, ancillam se nuncuparet.

4° VOCATUR MATER ET PARIENS AUTONOMASTICE.XIV
119
2

Dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet (Mich. v. 3). — Illa vocatur *pariens* et *mater autonomastice*; quia partus ejus fuit nobilissimus, et hoc significat illa geminatio *pariens*; vel, uti noster vertit, *Parturiens pariet*: eo enim *parturiens* non significat dolorem, sed vehemens desiderium, gaudium et accelerationem partus, ut dixi in illud Isaiae LXVI, 7: « Antequam parturiret peperit. » Ad Isaiam enim more suo aludit hic Michæus.

II

MARIE PRÆDESTINATIO.

1° MARIA FUIT A DEO PRÆDESTINATA ANTE OMNES CREATURAS.

Sapientia laudabit animam suam, et in Deo honorabitur, etc. (Eccli. xiv. I). — Ipsa est mater æternæ Sapientiæ in se incarnatæ. Sicut ergo filius ejus est Sapientia genita et incarnata; sic ipsa est sapientia illum gignens et incarnans. Adde: Ipsa Christi, qui est Sapientia æterna, illustrissimum est membrum. Quare, cum hic laudatur sapientia Dei, puta Christus, utique laudatur et B. Virgo ejus mater; laus enim filii est laus matris; quare, sicut Christus dicitur « primogenitus omnis creaturæ », sic et B. Virgo dicitur primogenita omnis creaturæ, quia prædestinata fuit a Deo ante cæteras omnes creaturas; sicut enim Christus prædestinatorum est primus, uti docet Scriptura, et theologi, sic et B. Virgo. Cum enim prædestinatus est Christus, Christique incarnatio, simul prædestinata est ejus conceptio et natiuitas ex B. Virgine: non enim decebat, nisi ex illa, ipsum carnem assumere.

2° EST PRINCEPS OPERUM DEI, ET AB INITIO DECRETA.

Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio. (Prov. viii. 22.)

—Mystice, Dominus creavit et possedit B. Virginem, utpote Christi matrem, quasi principium viarum, id est, operum suorum, quia, ut recte notat Suarez, III part. tom II quæst. XXVII, disp. 1. sect. 3, Mater a Filio non fuit disjuncta etiam in electione divina. Quod videtur insinuasse Andreas Cretensis, serm. *de Assumpt.*, dicens de Virgine: « Hæc est declaratio profundorum divinæ incomprehensibilitatis; hic est scopus qui excogitatus est ante sæcula. » Pluribus congruis naturæ et gratiæ rationibus idipsum probat ibidem Suarez. Quocirca S. Epiphanius contra Ariomanitas, *heresi* 69. « Quandoquidem, ait, ipsa Sapientia ædificavit sibi domum, fortassis a persona humana ipsius naturæ pie dici poterit, ut præsentia ipsius in carne de ipsius deitate dicat: Dominus creavit me, id est ædificavit me in utero Mariæ, principium viarum suarum in opera sua. Principium enim viarum descensus Christi in mundum est corpus ex Mariâ, quod est assumptum in opere justitiæ et salutis ipsius. » Insuper B. Virgo in ipso initio viarum, ipsoque momento conceptionis et vitæ, a Deo solo fuit possessa tanquam hæreditas amplissima, Mater utique Dei dilectissima futura.

Igitur B. Virgo ab æterno prædestinata fuit,

Primo, ut esset principium, id est prima, princeps et domina omnium operum Dei, puta omnium purarum creaturarum;

Secundo, ut esset idæa sanctitatis, juxta quam sanctos angelos, apostolos, martyres, virgines, confessores, religiosos ciformaret. Cum ergo Deus B. Virginem mente concepit et prædestinavit, hos omnes, adeoque fideles omnes prædestinavit;

Tertio, principatum gratiæ et gloriæ ei decrevit,

principatum sanctitatis æque ac domini ei addixit: destinavit enim eam ut esset omnium creaturarum princeps, regina et domina;

Quarto. Deus eam fecit primitias operum suorum. Solebant Deo offerri primitiæ frugum, ut per eas cæteri fruges censerentur Deo oblatae et sanctificatae. Ita mundus obtulit Deo B. Virginem, quasi primitias naturæ humanæ, per quam omnes homines, totaque natura censeretur ei oblata, purificata et sanctificata.

Qua de causa pulchre Rupertus, *in caput II Cantic.* B. Virginem ita de se loquentem inducit: « Priusquam nascerer, Deo præsens aderam; antequam fierem, bene illi cognita fueram. Elegit me ante mundi constitutionem ut essem sancta et immaculata in conspectu ejus in charitate. Et si deliciæ ejus esse cum filiis hominum, quanto magis deliciabatur cum ista ancilla Domini, miraculo cunctorum filiorum hominum! »

3° UT QUADRUPLEX ESSET PRINCIPIUM, AB ÆTERNO PRÆDESTINATA EST.

Ab initio, et ante sæcula creata sum, etc. (Eccli XXIV, 14). —Mystice, hæc omnia facile adaptes B. Virgini, ut fusus ostendam *Prov.* VIII, 22; interim vide ibidem nostrum Salazar crudite et pie hæc pertractantem. Nam B. Virgo ab æterno prædestinata fuit, etc. (Vide supra cap. præced.)

Qua de causa Damascenus, serm. I *de Nativ. B. Virg.*, eam vocat « miraculorum abyssum, miraculorum officinam ».

Anagogice, hæc adapta hæreditati Jerusalem cœlestis in qua quasi regina regnat et triumphat B. Virgo. Unde hæc ei adaptat Ecclesia in festo Assumptionis ejusdem.

4° FUIT A DEO AB ÆTERNO PRÆDESTINATA NON SOLUM UT ESSET SANCTA, SED ET MATER SANCTORUM.

Ante colles ego parturiebar (Prov. VIII, 25). — Ipsa præ omnibus collibus fuit mons in vertice collium, quia « ut ad conceptionem Verbi pertingeret, meritum verticem super omnes angelorum choros usque ad solium Deitatis erexit, » ait S. Gregorius in *lib. I Reg.* cap. I. Idcirco ante colles et montes ab æterno concepta fuit in mente et prædestinatione Dei, quæ ex tunc illam parturiit quasi gestiens illam eniti et parere, ideoque tempore a se decreto illam quasi enixa est et peperit. B. Virgo enim ab æterno prædestinata fuit a Deo, non tantum ut esset mater sanctorum, imo idæa sanctitatis, ut scilicet juxta eam reliquos sanctos apostolos, martyres, virgines, confessores efformaret. Habet enim ipsa puriorem virginitatem quam habeant cœteræ virgines; majorem scientiam quam habeant doctores, fortiorem patientiam quam martyres, clarius lumen propheticum quam prophetæ, ardentior zelum quam apostoli, denique sanctitatem quæcumque majorem quam habuerit ullus sanctorum: « Tot tibi sunt dotes, Virgo, quot sidera cœlo. » Cœteris, inquit S. Ildefonsus et S. Bernardus, datur gratia per partes; Mariæ vero tota gratiarum plenitudo.

um ergo Virginis conceptionem et nativitatem

celebramus, nostram quoque celebramus: nam in ipsa quasi in matre filii nos concepti et nati sumus. Porro concepta est B. Virgo quindecim annis ante partum et nativitatem Christi; Christum enim peperit anno ætatis 15. Quare, dum Christus natus sit anno Augusti Cæsaris 42, si retro annos Virginis computes, incidet in annum Augusti 27; illo ergo anno concepta fuit B. Virgo quo et Augustus Cæsar, uti narrat Josephus, lib. I *Bellici*, cap. xv et xvi, Dei instinctu, licet arcani nescius, præter morem in Syriam profectus ut provinciam lustraret, Herodem regem Judææ magnis honoribus affectit, et novis provinciis præficiens exaltavit: Herodes vero, in gratiarum actionem urbem magnificam ædificavit, quam a Cæsare Cæsaream appellavit, quin et juxta fontes Jordanis insigne templum ex marmore candido Cæsari extruxit; nimirum quia in Syria et Judæa tunc concipiebatur Virgo, quæ, fonte purior et marmore candidior, erat Dei templum ac viva possessio, cui proinde Augustus, veniendo in Syriam, honorem detulit, et dominatum ac imperium quasi resignavit.

5° FUIT DEO SEMPER PRÆSENS. (Vide supra IX, 629, et V, 225.)

6° EST NEGOTIUM OMNIUM SÆCULORUM.

Gustavit et vidit quia bona est negotiatio ejus (Prov. XXXI, 18). — « Ad illam, dicit S. Bernardus (serm. 2, de Pentecoste), sicut ad medium, sicut ad arcem

Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium omnium sæculorum respiciunt, et qui in cœlo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequuntur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis, etc. »

Ubi nota B. Virginem vocari negotium sæculorum omnium

Primo, passive et objective, quia scilicet ad ipsam tendunt omnia sæcula, ut ad eam ornandam et coronandam omnia sæcula negotiari. id est perpetuo volvi, laborare et operari videantur;

Secundo, active, quia ipsa est « negotium » id est negotiatrice apud Deum pro fidelibus cujusvis sæculi, id que facit tanta cura et studio ut non tam negotiatrice quam ipsum negotium, cujusque esse videatur, adeo enim cordi habet cujusque salutis negotium ac si sua propria res et negotium ageretur; quare instar ipsius negotii numquam oliatur, sed negotiatur intente et assidue.

7° ECCE CAUSA FINALIS CUR DEUS OMNIA CREARIT.

Sapientia laudabit animam suam, etc. (Eccli. xxiv, 1 et seq.). — Inter creationem universi et nativitatem Christi ac B. Virginis, est mutua quædam contradependentia; nec enim Deus nasci voluit Christum et B. Virginem, nisi in universo hoc; nec vicissim voluit universum hoc existere sine Christo et B. Virgine, imo propter illos illud creavit. Totum enim universum ad Christum et Beatam Virginem, ordinemque gratiarum, velut ad sui complementum et finem referri et ordinari voluit. Vide nostrum Suarez, Vas-

quez, Valentiam, in part. quæst. I ac II, Canisium, lib. V. *Marial.* cap. VI, et lib. I, cap. XII.

Christus ergo et B. Virgo sunt causa finalis ob quam creatum est universum, ac proinde ejusdem sunt causa formalis, puta exemplaris, scilicet idæa. Ordo enim gratiarum, in quo primus est Christus, et B. Virgo est idæa et exemplar juxta quod Deus creavit et disposuit ordinem naturæ totiusque universi.

Vide Dionysium Carthusianum, qui omnia quæ hoc capite dicuntur (Eccli. xxiv), singillatim B. Virgini accommodat.

8° EST PRIMA CREATURARUM, HADENS PLENITUDINEM GRATIARUM, GLORIÆ ET VIRTUTUM.

Et in parte Dei hæreditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea (Eccli. xxiv, 16). — Mystice B. Virgo recte de se dicit: *In plenitudine sanctorum detentio mea*:

Primo, quia, ut ait sanctus Bernardus in hæc ipsa *Ecclesiastici* verba: « Merito in plenitudine sanctorum detentio ejus, cui nec fides deficit patriarcharum, nec spiritus prophetarum, nec zelus apostolorum, nec constantia martyrum, nec sobrietas confessorum, nec castitas virginum, nec fecunditas conjugatorum, nec puritas angelorum, q. d. Omnes doctes et gratiam omnium et singulorum sanctorum in se quasi in mari collectas, a Deo infusas accepit B. Virgo. Unde passim docent theologi: « Quidquid alicui sanctorum a Deo fuit indultum, id B. Virgini, ut pote matri Dei, non fuisse negatum, imo plenius quam ulli concessum »; cæteris enim per partes,

Mariæ autem se totam infudit gratiæ plenitudo, teste Sophronius serm. *de Assumpt.*, et Chrysologus, serm. 143, juxta illud *Prov.* cap. xxxi : *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.*

Unde S. Bernardus, serm. 174 : « Quod itaque, inquit, vel paucis mortalium constat fuisse collatum, fas certe non est suspicari tantæ Virgini esse negatum, per quam mortalitas emersit ad vitam. » Et S. Thomas, III p. q. xxvii, art. 3, *in corp.* : « Beata, inquit, virgo Maria propinquissima Christo fuit secundum humanitatem quia ex ea accepit humanam naturam ; *et ideo* præ cæteris majorem debuit a Christo gratiæ plenitudinem obtinere. » Et quæst. vii, art. 10, ad 1, explicat plenitudinem gratiæ Virginis fuisse, quia, scilicet, habebat gratiam sufficientem ad illum statum ad quem erat elevata a Deo, ut esset mater unigeniti ejus.

Quare S. Cyprianus, serm. *de Nativ. Christi* : « Ut matri, inquit, plenitudo gratiæ ; ut virgini abundantius gratia debebatur. » Et S. Epiphanius, serm. *de Laud. Deiparæ* : « Quo modo, inquit, Virgo invenitur esse cœlestis sponsa et mater, quæ donorum antenuptialium nomine, Spiritum sanctum accepit ; datus vero gratiæ cœlum una cum paradiso. » Quocirca S. Ephrem, orat. *de B. Virg.*, eam nuncupat « reginam omnium » ; et iterum : « dominam, principem, atque reginam præstantissimam, et perquam benedictam, dominarum dominam purissimam » ; et mox : « reginam ac dominam cunctis sublimiorem. » Sic et reginam supernorum civium, et dominam angelorum eam appellat S. Athanasius, serm. *de B. Virgine* : « Quia ipse Christus, inquit, rex est *et* dominus, mater quæ eum genuit, et regina domina vere censeretur. »

Secundo, quia B. Virgo, sicut habuit plenitudinem gratiæ, ita habuit et plenitudinem gloriæ omnium sanctorum. Ita S. Bernardinus, t. III, serm. III, art. 2 : « In hac assumptione Virginis impletum est, inquit, quod II *Reg.* vi de David dictum est, quod deduxit aream Domini, et erant cum David septem chori, scilicet beatorum spirituum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, qui jam transierunt, martyrum, confessorum atque virginum, ut impleatur in Virgine quod *Eccli.* xxiv, scriptum est : *In plenitudine sanctorum detentio mea.* » Et mox hanc Virginis gloriam figuratam vult III *Reg.* ii, cum Salomon matris thronum ad dexteram suam collocavit : « Ubi contemplare, inquit, altissimam matris sublimationem, et immediatissimam conjunctionem, quia positus est thronus matri, et sedit ad dexteram filii. »

Tertio, quia, ut ait S. Bonaventura in *Speculo B. Virginis*, cap. vii : « B. Virgo non solum in plenitudine sanctorum detinetur, sed etiam in plenitudine sanctos detinet, ne eorum plenitudo minuat : detinet, nimirum virtutes, ne fugiant ; detinet merita, ne pereant ; detinet dæmones, ne noceant ; detinet Filium ne peccatores percutiat. Ante Mariam non fuit qui sic detinere Dominum auderet, teste Isaia, cap. lxiv, 7, qui dixit : *Non est qui invocet nomen tuum et teneat te.* » Et infra ad hoc idem propositum citat S. Anselmum : « Et ideo, inquit, bene sic ait Anselmus : Tibi solum loquor, domina ; beneficiis tuis plenum esse mundum, inferna penetrarunt, cœlos superarunt ; per plenitudinem enim gratiæ tuæ, quæ in inferno erant se lætantur liberata ; et quæ supra mundum sunt se gaudent restaurata. »

Quocirca in mystico hoc S. Ecclesiæ corpore, cujus caput est Christus, ipsa collum, quod cæteris membris eminet, et per quod omnis a capite virtus derivatur in membra, appellatur : ut jure optimo, *Apocal. xii.*, quemadmodum ait S. Bernardus, sub ejus tanquam mediatrix pedibus luna, quæ nonnunquam, propter susceptum a sole splendorem, Ecclesiam hujus temporis a Christo, sole justitiæ, suis radiis illustratam significat, constituta legatur. Quod idem animadvertit S. Antoninus, IV part. tit. V, cap. xx, sect. 2, ubi de Virgine explicat illud *Eccli. xxiv* : *In Jerusalem potestas mea*, hoc est in Ecclesia : « Quoniam in Ecclesia, inquit, jure sub pedibus est Virginis, quia non tantum sub ejus patrocinio, verum etiam sub ejus dominatione ac potestate : ergo cum sit pars secundum Christum omnium nobilissima, per quam Deus suam providentiam, et in homines misericordiam peculiari ratione exerceat, præcipue commemoranda videbatur. »

9º INTER PURAS CREATURAS EST OPUS DEI SAPIENTISSIMUM, IN QUO EAS LONGE SUPERET.

Sapientia laudabit animam suam, etc. (*Eccli. xxiv* et seq.).— B. Virgo inter puras creaturas (Christus enim matrem superans, non est pura creatura, sed mixtum quid ex creatore et creatura : qua Deus enim, est creator ; qua homo, creatura) est opus Dei sapientissimum, in ejus scilicet conceptione, natalitate, generatione, æque ac sanctificatione et glorificatione Deus summam ostendit sapientiam ; nimirum longe majorem quam ostendit in creatione cœli et terræ, ac totius universi, imo omnium angelorum

et hominum. Hæc enim omnia sua dignitate, puta maternitate gratia et gloria longe superat B. Virgo ; Deus enim in ea, velut prima et nobilissima creatura, se suaque omnia quasi in speculo perfecto expressit, ut in ea ab omnibus, semper laudetur et glorificetur.

III

MARIÆ FIGURÆ.

1° IN VARIIS FIGURIS TESTAMENTI FUIT ADUMBRATA.

Et delectabor per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, etc. (Prov. VIII, 3). — Mystice quoque hæc attribuas Virgini Deiparæ. Sapientia enim Dei simili modo lusit et prælusit in figuris, quibus adumbrata fuit B. Virgo, in Eva, in arca Noe, in arca testamenti, in rubo ardente et incombusto, in virga Aaron frondente, etc. Rursum Deiparæ deliciæ sunt esse cum Deo, utpote Filio suo, et cum filiis hominum, quibus filium hunc genuit, unde *Cantic. VIII*, dicitur : *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innoxæ super dilectum suum?*

2° MARIÆ ET EYÆ ANTITHESSES.

En dilectus meus loquitur mihi : Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni (Cant. II, 10). — Tertius sensus principalis : Rupertus censet his verbis significari ingens desiderium Verbi ad carnem ex B. Virgine assumendam, ac proinde iis eam invitari ut angelo Gabrieli illud annuntianti illico consensum præbeat. « Tu, inquit, amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formosa mea per castitatem, etc. Veni ergo, Maria, veni; nam Eva ad latebras fugit. Veni, et crede angelo evangelizanti :

MARIÆ FIGURÆ

21

nam Eva credidit serpenti susurranti. Veni, et contere caput serpentis; nam Eva et capite illæta, et ventre oblectata, et cauda est obligata serpentis. Veni, et dic : Ecce ancilla Domini : nam Eva se abscondens pariter et defendens : Serpens, ait, decepit me, et comedi. Hæc est vox dilecti mei, et hoc loquitur mihi : Surge, propera et veni. Surge per fidem, propera per spem, veni per charitatem.

Rursum his verbis : « Surge, propera », Christus evocat B. Virginem, primo, ut, licet gravida, surgat et aheat in montana cum festinatione ad salutandum Elizabeth, eique serviendum. Ad hæc, ut contendat in Bethleem, ibique pariat Christum, utpote in patria Davidis, et in domo panis : Christus enim est panis angelorum, æque ac hominum.

Denique hisce verbis multi censent Christum suavissime matrem in morte invitasse ad se in cælum : quare ipsam, non dolore, sed Christi desiderio et amore sanctissimam animam efflasse.

3° MARIA QUASI VERA JUDITH DEFENDIT BETHULIAM.

Et Judith magna facta est in Bethulia, et præclarior erat universæ terræ Israel, etc. (Judith XVI, 25 et seq.)

— Allegorice Judith est B. Virgo, quæ urbes et fideles sibi devotos ab hostium obsidione liberat... Maxime B. Virgo, quasi vera Judith, defendit Bethuliam, quæ hebraice significat Virginitatem. Ipsa enim, cum sit Virgo virginum, virgines quasi clientes suos protegit, uti plurimis omni sæculo exemplis ostendit,

et nominatim virgines olim a tyrannīs ad lupanar damnatas (quod summum eis erat tormentum : malebant enim ad leonem quam ad lenonem dampari, ait Tertullianus, in *Apolog.*) intactas servavit per angelos, vel leones; uti servavit S. Agnetem, S. Dariam, S. Luciam : adeoque vix ullam ex eis violatam fuisse reperies. Cum ergo sentis tentationes carnis, invoca B. Virginem, et victor evades.

4° MARIA VINCENTI DIABOLUM FIGURATUR PER
JUDITH VINCENTEM HOLOPHERNUM.

Erat hæc in omnibus famosissima (Judith viii. 8.) — Allegorice Judith fuit typus B. Virginis, de qua S. Bonaventura in *Speculo*, cap. viii : « Dominus, inquit, nominatissimus et famosissimus famosissime est tecum ; ideo et tu es famosissima et nominatissima, etc. » Maria ergo signata est per illam famosissimi nominis Judith, de qua scriptum est quod « nec erat qui de ea loqueretur verbum malum ».

5° EST VERA ESTHER QUE ASSUERUM, ID EST
DEUM IRATUM, CUM DUOBUS ANGLIS ADIIT.

Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum ejus, et osculatus est eam. et ait : Cur mihi non loqueris, etc. (Esther xv, 15 et seq.) — Esther hic repræsentat B. Virginem quæ Assuerum, id est Deum iratum toti generi humano ob peccata Adæ et posterorū, adiens cum duabus ancillis, hoc est cum duplici creatura angelica licet et humana, ait S. Bonaventura, in *Speculo*, cap. iii, mystice cum

duplici virtute et vita, activa scilicet et contemplativa, enimque obsecrans præ sacro numinis metu et reverentia, quasi in deliquium corruit ; sed *Deus* ei blandiens et osculans concessit quod postulabat, nimirum salutem generis humani, ideoque Filium suum ei dedit, ut in ea carnem assumens fieret hostia piacularis et Redemptor mundi. *Hoc* est quod ipsa petebat, *Cantic.* i. 1 : *Osculetur me osculo oris sui.*

6° IN PULCHRITUDINE, ESTHERI ASSIMILATUR ;
ITEM MYRTO.

Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter myrteta, etc. (Zachar. i. 8.) — Mystice, nostra *hadisca* (myrtus), nostra Esther est B. Virgo, quæ sibi devotos salvat, et ab Aman, id est a diabolo, liberat. Stant ergo angeli inter myrteta, id est sub B. Virginis alis et umbra, vel inter ejus fideles, congregationes et cætus ipsi dicatos, ut per ejus merita et preces suis clientibus veniam, gratiam et consolationem impetrent. Myrtus enim læta et decora symbolum est felicitatis. Unde sicut ex myrtis opere topiario in hortis sunt armati milites, triremes, equites, cataphracti ; item phasiani, psittaci, philomelæ, etc., ad voluptatem et delicias ; ita B. Virgo inter myrteta paradisi cælestis, puta inter angelos considens, imo præsidens, pollicetur suis non tantum opem, sed et consolationem, lætitiā, omnesque spiritus delicias ; quæ præstat per suos angelos, qui, cum suapte natura sint formæ expertes, quamlibet inducere possunt, ac multiplicem armaturam, imo panopliam assumere, ut pro Diapara Domi-

XIV
3.4
4

næ suæ honore et gloria, proque ejus cultoribus potenter decertent, utque Ecclesiam et domum Deo in anima fidelium ædificent. Sic gentilibus Venus, pulchritudinis dea, myrtea dicebatur. Unde Plinius, lib. XV. cap. XXIX: «Ara, inquit, vetus fuit Romæ Veneris myrtææ.» Idem lib. XXI, cap. XI: «In Ægypto, ait, sine odore hæc omnia (rosa, lilium, viola, etc.) tantumque myrtis præcipuus odor.»

Quid pulchrius, quid suaveolentius Virgine Dei-para? Una hæc Dei Venus, puta decor, gratia et venustas, omnes satanæ mundique Veneres obscurat, imo vanas et fœdas esse ostendit. Ipsa enim est abysus gratiæ, pulchritudinis oceanus, charismatum omnium thesaurus, quæ sola, velut Esther Assuerum, Deum Patrem placavit, et invenit gratiam in oculis ejus, ut ab eo per Gabrielem archangelum salutata sit: «Ave, gratia plena. Nam, ut de ea dicitur, *Cantic. iv, 7: Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Et *Ecclesi. xxiv, 24: Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei. In me gratia omnis viæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis, etc.*

Jure ergo S. Bernardus, homilia 3. super *Missus* est: «Ex ore, inquit, tuo, o Virgo, pendet consolatio miserorum.» Idem: «Deus totius mundi pulchritudinem posuit in Maria, ut si quid spei, si quid gratiæ, si quid salutis in nobis sit, ab ea noverimus redundare.» Quocirca cum eodem, serm. 3. de *Assumpt.* eam invocemus assidue, ac dicamus: «Sit igitur pietatis tuæ, Virgo benedicta, ipsam quam apud Deum invenisti gratiam, notam facere mundo, reis veniam, medelam ægris, pusilliscorde robur, afflictis consolationem, periclitantibus adjutorium, et liberationem, sanctis tuis precibus obtinendo. Amen.» Maria ergo est myrtus Dei.

7° EST PANDORA VERA.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui et ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo et torques collo tuo (Prov. 1, 8 et 9). — Aristophanes Pandoram ait esse symbolum terræ, eo quod terra omnia ad vitam necessaria, nobis suppeditet ac donet. Verius Pandoram dixeris esse B. Virginem, ut pote cui Deus omnia angelorum et hominum dona contulerit, adeoque in qua ornanda certavit S. Trinitas. Deus enim Pater ei contulit suam paternitatem, ut unigenito suo esset tam vice patris quam matris. Filius eam accepit in Matrem, Spiritus sanctus in sponsam, ac ut sponsam omnibus suis charismatibus eam honestavit. Ipsa enim S. Trinitatis, æque ac parentum suorum disciplinæ et legibus per omnia obediit et obsecundavit.

(Relationem allusionis cum *Proverbiorum* verbis, vide in Corn. a Lapide, loc. cit.)

8° MARIA PER ARBOREM VITÆ DESIGNATUR.

Producitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignaque scientiæ boni et mali (Genes. ii, 9). — Tropologice, lignum vitæ est B. Virgo de qua nata est vita, Deus homo, Jesus Christus; virgoque ipsa, ut ait Germanus, patriarcha Constantinopolitanus, spiritus et vita christianorum est. Rursum arbor vitæ est justus qui opera sancta quæ vitam gratiæ et gloriæ pariunt, operatur, juxta illud: *Fructus justii lignum vitæ.* Proverb. xi, 30. Insuper arbor vitæ est ipsa sapientia, virtus et perfectio,

juxta illud de eodem : *Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam.* Proverb. III, 18.

9° EST ARCA TESTAMENTI.

XVI
234

Et visa est arca testamenti ejus in templo ejus. (Apoc. XI, 19). — Rursum arca testamenti significat gloriosum Christi corpus, non tantum naturale, puta humanitatem Christi jam dictam, sed et mysticum, puta Ecclesiam sive congregationem sanctorum qui in corpore et anima sunt beati, et cum Christo in sancto sanctorum, id est in cælo regnant. Sicut enim propitiatorium proprie significabat Christum, ita arca illi subjecta significabat Ecclesiam triumphantem : utrique enim super alas Cherubim quasi in throno insidet et præsidet Deus gloriosus, Christum hominem, ejusque sanctos beans et glorificans. Vide dicta *Exodi*, cap. XXV, 10 et 17. Nunc consequenter arca testamenti est B. Virgo, quæ inter beatos homines eminet, estque potior Ecclesiæ triumphantis æque ac mihi tantis pars.

Hæc enim Christum, quasi manna, æque ac legem Dei in se conclusit. Ita S. Bernardus, serm. *de B. Maria*, et alii, ac nominatim Franciscus Suarez, III part., quæst. XXXVII, art. 3, disp. 21, sect. 2. qui per arcam testamenti accipit corpus B. Virginis, quod resurrexit, et gloriose assumpsit in cælum, hic Joanni apparuit. Vidit ergo Joannes in cælis per umbram gloriam B. Virginis et sanctorum. Fulchre, S. Ambrosius, serm. 81, B. Virginem arcæ fœderis comparat. Siquidem, ait, arca intrinsecus portabat testamenti tabulas, Maria autem ipsius tes-

tamenti gestabat hæredem. Illa intra se legem, hæc evangelium retinebat. Illa Dei vocem habebat, hæc Verbum. Arca intus forisque auri nitore radiabat, B. Maria intus forisque virginitatis splendore resolvebat. Illa terreno ornabatur auro, ista cælesti. Merito ergo Ecclesia in litaniis Lauretanis B. Virginem muncupat et invocat, dicens : « Fœderis arca, ora pro nobis..... »

Aureolus putat hic prædici institutionem festi Purificationis B. Virginis, quo Christus quasi arca testamenti præsentatus est in templo ; quod Constantinopoli institutum est sub Justiniano Imperatore ad sedandam pestilentiam tunc grassantem, uti testatur Sigebertus, in *Chronico*, anno Christi 532. Paulus, vel potius Joannes Diaconus in *hist. Miscell.*, Nicephorus lib. XVIII, cap. XXVIII, et ex iis Baronius in *Martyrol.* 2 febr. Unde et in Missa illius festi legitur epistola Malachiæ III, 1, in qua Christus vocatur *Angelus testamenti* : *Statim ait, veniet, ad templum suum Dominator quem vos queritis, et angelus testamenti quem vos vultis.* Arca enim habebat utrinque angelum, puta cherubinum, testamenti.

10° EST VIRGA AUREA PER QUAM DEUS TOTI HUMANO GENERI OFFENSUS RECONCILIATUS EST.

Et extendit contra eam virgam auream. (Esth. V, 2). — Allegorice, virga aurea est B. Virgo, per quam Deus toti generi humano offensus, eidem reconciliatus est, de qua Balaam vaticinatus est, *Num.* cap. XXIV, sub fine, dicens : *Orietur stella* (B. Virgo, quæ vera Esther, et *אסתר*) *ex Jacob, et consuget virga de Israël, et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.*

Hæc est, inquit B. Petrus Damianus, serm. *de Assumpt.*, virga illa, qua refunduntur impetus adversantium dæmoniorum, virga Aaron, per quam fiunt et mirabilia. Baculum autem Crucis intellige, quo non solum verberatus est, sed occisus ille insatiabilis homicida, qui mortibus hominum pascitur et nutritur. In Virgine, virga et baculo cruce miserorum, spes et consolatio continetur, sicut sublimis Propheta clara voce declarat: *Virga*, ait, *tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt.* »

11° EST QUASI STELLA JACOB RADII SUI
UNIVERSUM MUNDUM ILLUMINANS.

Judeis autem nova lux oriri visa est, etc. (Esth. viii, 16).—Allegorice, Esther est B. Virgo, de qua in sensu mystico dicitur, *Eccli.* l. 6: *Quasi stella matutina in medio nebulae*, quoniam velut fulgida stella processit effugans nebulos, de qua S. Bernardus, homil. 2, super *missus est*: « Ipsa est nobilis stella Jacob, cujus splendor præfulget in supernis, et inferos penetrat, terras etiam perlustrans, et calefaciens magis mentes quam corpora, fovet virtutes, excoquit vitia. »

12° COMPARATUR SOLI, LUCERNÆ, COLUMNÆ,
FUNDAMENTO.

Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata (Eccli. xxvi, 18).—B. Virgo, ait Hugo, comparatur hisce quatuor, scilicet soli, lucernæ, columnæ, fundamento. Soli comparatur, quia sicut sol toti mundo lumen præstat, ita B. Virgo toti Ecclesiæ gratiam præstat et impetrat. Tollatur sol, est miserabilis mundus; tollatur B. Virgo, est miserabilis Ecclesia.

Cantic. vii: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora Consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol?* Quasi aurora fuit in nativitate sua, ut luna in conceptione Domini, ut sol in nativitate Domini, *terribilis ut castrorum acies ordinata* in purificatione. Comparatur lucernæ, quia sicut lucerna habet lumen in testa, ita B. Virgo lucem veram habet intra sua viscera; at non abscondit eam, sed in aperto posuit, ut ab omnibus videretur. Luc. xi: *Nemo accendit lucernam, et in abscondito ponit, neque sub modio; sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.* Columnæ aureæ comparatur propter rectitudinem, propter stabilitatem, propter fundamentum Ecclesiæ. Fundamento comparatur, propter humilitatem, propter compassionem, propter secreti, sive solitudinis, amorem.

13° EJUS TYPUS EST SOL.

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol (Eccli. xxvii, 42).—Secundum exemplum sapientis radiantis ut sol est B. Virgo, de qua audi S. Bernardum, serm. in illud *Apocal.* cap. xii: *Signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus.* « Nimirum, inquit, ea est quæ velut alterum solem induit sibi. » Et paulo post: « Solet luna non modo defectum corruptionis, sed et stultitiam mentis, nonnunquam vero Ecclesiam hujus temporis designare; illam quidem propter mutabilitatem, hanc sane propter susceptum aliunde splendorem. Utraque vero, (ut ita dixerim) luna sub Mariæ pedibus congrue satis ponitur, aliæ tamen et alio modo. Siquidem

stultus ut luna mutatur, sapiens autem permanet ut sol. In sole nimirum, et fervor et splendor stabilis, in luna solus splendor, atque is omnino mutabilis et incertus, qui nunquam in eodem statu permaneat. Jure ergo Maria sole perhibetur amicta, quæ profundissimam divinæ sapientiæ ultra quam credi valeat, penetravit abyssum : ut quantum sine personali unione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne prophetiæ labia purgantur, illo igne seraphim accenduntur. Longe vero aliter Maria meruit, non velut summam tangi, sed operiri magis undique et circumfundi, et tanquam ipso igne concludi. Condidissimus sane, sed et calidissimus hujus mulieris amictus : ejus omnia tam excellenter irradiata noscuntur ut in ea, non dico tenebrosus, sed obscurum saltem, vel minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut non ferventissimum liceat suspicari. Insapientia vero omnis longe sub pedibus ejus est, ut penitus absit hæc ab insipientium mulierum numero, et collegio virginum fatuarum. Imo vero et unicus ille stultus, et totius stultitiæ princeps, qui vere mutatus ut luna, sapientiam perdidit in decore suo, sub Mariæ pedibus conculcatus et contritus, miseram patitur servitutem. »

X
301
1

Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi, (Eccli. XLIII 2). — Præ omnibus et super omnes vas Dei admirabile fuit B. Virgo. Audi S. Bonaventuram, in *Speculo Virginis*, cap. VII : « Maria, inquit, fuit plena resultatione, sive expressione divinæ gloriæ, juxta illud Ecclesiastici : *Gloria Domini plenum est opus ejus*. Antonomastice, opus Domini mirabile est Maria ; de qua dicitur in *Eccle-*

siastico : Vas admirabile, opus Excelsi. Vere opus mirabile, quia nusquam invenitur simile : unde de hoc dicitur : Non est factum tale opus in universis regnis, non in regno cœlestium, nec terrestrium, nec infernorum. Hoc enim opus plenum est dominica gloria, quia supra omnem puram creaturam resultat et relucet plenissime in Maria. Nam præter assumptam a Verbo naturam nullum est opus, nulla creatura, in qua tanta divinæ gratiæ materia reluceat, sicut in Maria. » Et infra : « Plena est omnis terra gloria ejus, sicuti dicitur in Isaias : Plena est tota Maria, relucente in se plenissime divina gloria. » Hæc ille. Hinc et Christus S. Brigittæ fassus est dicens : « Mater mea est esca dulcissima, qua homines ad metraho. »

14° EST FONIS SOLIS.

Parvus fons qui creavit in fluvium et in lucem solemque conversus est, etc. (Esth. x, 6.) — Allegorice, hic fons in solem conversus, similisque fonti solis, de quo Josue, ad litteram significans Estherem, mystice repræsentat B. Virginem quæ, *Apoc. XII, 1*, vocatur *mulier amicta sole*. Unde S. Fulgentius *serm. de Laud. Virg.* : « Facta, inquit, Maria fenestra cœli, quia per ipsam Deus verum fudit sæculi lumen. » B. Damascenus, *orat. 1, de Nativ. Virg.*, vocat eam « portam vitæ, fontem lucis » quo nomine eam vocant complures alii. Epiphanius, *serm. de Laud. Virg.* his verbis :

« O Virgo sancta, lucis æternæ mater; lucis, inquam, quæ in cœlis illuminat copias angelorum : lucis, quæ illuminat ipsorum seraphim incomprehensum oculum ; lucis, quæ fines terræ illuminat ad credendum Trinitati ; lucis, quæ dixit : *Ego sum lux mundi* ; lucis,

IV
301
2

®

quæ dixit : *Ego lux in mundum veni*; lucis, quæ assumpta est, et illuminavit cuncta quæ sunt in cœlis et in terra. » Et iterum : « O uterum habentem inextinguibile lumen septies lucentis gratiæ. »

Chrysippus, orat. *ad Dieparam*. : « Ave, inquit, fons lucis omnem hominem illuminans; ave, solis ortus, qui nullum ferre potest occasum. » Ildephonus, serm. I, *de Assumpt.* : « Maria, inquit, secundum verbum hebraicum interpretatur stella maris; mare præsens sæculum est, stella autem B. Virgo Maria, de qua ortus est ille per quam illuminatur omnis mundus. Ilinc securius accedite ad laudem Virginis, et illuminamini, quoniam ipsa est per quam vera lux in mari hujus sæculi refulsit. »

Ecclesia in Missa, in præfatione *de B. Virgine*, hac eadem metaphora utitur illis verbis : « Quæ, virginitatis gloria permanente, lumen æternum mundo effudit, Jesum Christum Dominum nostrum. » Ephrem, serm. *de Laudib. Virginis* : « Ave, inquit, stella fulgidissima, ex qua Christus processit; ave, per quam clarissimus sol justitiæ nobis illuxit. » Et iterum : « Virginem Luciferam » appellat. Æque Cyrillus, lib. I, *de Recta fide* ad Reginas : « Maria, ait, vitæ genitrix, mater pulchritudinis, maximipara Luciferi. »

13° EST LUNA PROPTER SEPTEN ANALOGIAS.

Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus. (Apoc. XII, 1 et seq.)— Sicut luna est humanitas Christi, ita luna est et Virgo Deipara : hæc est enim quasi Lucina Ecclesiæ parturientis, ut de ea dici possit illud Virgilianum :

Casta fave Lucina, tuus jam regnat Alotlo.

1^a Analogia. — Christus enim a B. Virgine, æque ac filius a matre, avelli aut separari nequit. Quocirca Ecclesia multa quæ in Scriptura de Christo primario dicuntur, secundo B. Virgini applicat, uti est illud *Proverb. VIII* : *Dominus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio : ab æterno ordinata sum*, etc. Sic et *cantica canticorum*, quæ primario sunt epithalamium Christi et Ecclesiæ, secundo epithalamio Dei et B. Virginis attribuuntur. Unde Petrus Damianus, serm. *de Nativit. B. Mariæ*, illud *Cant.* cap. VI, 9 : *Pulchra ut luna*, de B. Virgine explicat dicens : « Quemadmodum nullum est astrum, excepto sole, adeo pulchrum ut luna : sic summa gloria est post Deum, videre Virginem, adhærere illi, et in illius protectionis munimine commorari. » Et serm. *de Assumpt. Virginis* : « Quantumlibet aliæ stellæ reluceant, luna tamen et magnitudine præeminet, et splendore. Sic utramque naturam Virgo singularis exsuperat, et immensitate gratiæ, et fulgore virtutum. »

2^a Sicut « luna est super omnia pura, luceque plena », ut ait Plinius, ita et B. Virgo. Finxerunt poetæ Dianam (id est lunam) præ virginitatis amore commercia hominum fugisse, et virginibus comitam sylvas petiisse. Unde Virgilius eam castam appellat. Quid castius B. Virgine? Quocirca S. Bernardus, tract. *de Passione Domini*, cap. XXXI : « Quis, ait, sanctorum chorus melius lunæ comparatur quam virgines? » Videlicet propter earum candorem et pulchritudinem. Unde subjicit : « Honorabuntur præ cœteris, sicut lunam videmus præ cœteris sideribus eminere. » Dixit vetus auctor « lunam marga-

ritarum idæam videri. » Quæ margarita purior et pulchrior virginitate ac B. Virgine?

3^a Luna cum puritate jungit fecunditatem: est enim parens rerum. Unde in numismatibus Corneliæ Augustæ (uti refert Pierius, *Hierogl.* 44) cum lunæ effigie, in aliis hæc inscriptio apponitur: *fecunditas*; in aliis: *pudicitia*. Ita in B. Virgine junguntur summa virginitas et summa maternitas ac fecunditas; ut de Christo recte dicatur:

*Nec genitricæ tuæ fecundior ulla parentum est,
Tot Luna per partum quæ dedit una suum.*

4^a Sicut luna, ita et B. Virgo, est et dicitur *Regina cæli*.

5^a Sicut luna hic mulierem fuleit, ita B. Virgo Ecclesiam suis præcibus et meritis, quasi basis et columna, fuleit et sustentat.

6^a Sicut luna benigno influxu plantas et animalia vegetat; unde a Plinio, lib. II, cap. XVIII, dicitur, « lunæ color blandus. » Ita B. Virgo fideles tam justos quam peccatores, quin et infideles, suam opem implorantes, benigne complectitur, gratiam impetrat, ad salutem provehit: est enim ipsa mater misericordiæ.

7^a Sicut luna patitur eclipsin et defectum, cum se terra inter lunam et solem interjicit, ac radios solis intercipit, ne ad lunam deferantur, eamque illuminent: ita et B. Virgo, et humanitas Christi in passione eclipsin et defectum virium ac vitæ passæ sunt, cum terreni Judæi inter eas et Deum suam malitiam interposuerunt, ac crucem Christo statuerunt. Hinc Christus in cruce exclamavit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Hæc summam,

quæ fuscæ Alcazar, eaque eleganter, ingeniose et mystice potius, quam litteraliter et genuine prosequitur.

16° LAMPADI COMPARATUR ET CANDELABRO.

Et dixit ad me (angelus): quid tu vides? et dixi: Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas ejus super caput ipsius, et septem lucernæ ejus super illud, etc. (Zach. iv, 2 et seq.)—Tropologice, candelabri, id est Ecclesiæ, lampas est B. Virgo, inquit Anastasius Nicaenus, quæst. LIII in *Script*, quia ipsa materiæ expertem lucem gestavit Deum incarnatum; et quia ipsa septem lucernis, id est apostolis cæterisque sanctis, per Christum oleum doctrinæ et gratiæ suggerit et instillat: lucernas enim sanctos illustres, patet ex illo Christi, de Joanne Baptista, *Joan.* v, 35: *Ille erat lucerna ardens et lucens*. Vide dicta, *Exod.* xxv, 31. Ita S. Cyrillus et S. Epiphanius, *hom. de Laudib. B. Virg.*

Sed de tota hæc visione audi Anastasium Nicaenum episcopum, quæst. LIII in *S. Scripturam*: « Quod, ait, est candelabrum? Sancta Maria. Cur autem candelabrum? Quia materiæ expertem lucem gestavit, Deum incarnatum. Cur autem totum aureum? Quia post partum mansit Virgo. Quænam sunt septem lucernæ? Septem leges; lex enim est lux, *Prov.* VI. 23. *Prima* est lex naturæ. *Secunda*, lex per visum: quem enim Deum lex prædicat, eum visus probat per res creatas. Nam ex rerum creatarum magnitudine et pulchritudine earum creator cernitur. *Tertia*, lex paradisi vetans lignum scientiæ boni et mali

Quarta, quæ tempore Noe fuit in nube. *Quinta*, quæ tempore Abrahæ fuit per circumcisionem. *Sexta*, lex litteræ, «puta lex Mosis scripta a Deo in tabulis lapideis. *Septima*, lex gratiæ. Quænam sunt septem infusoria? Septem dona Spiritus sancti, quæ recenset Isaias, cap. xi. Quænam sunt duæ oliuæ? Duo testamenta. Sicut enim olea habet folium semper virens, ita etiam duo testamenta habent perpetua et nunquam cessantia de Christo testimonia.» Hæc Anastasius.

Porro sancti omnes suum lumen habent non a se, sed a Christo per B. Virginem. Hæc enim illum peperit, nobisque dedit et dat. Unde S. Augustinus explicans illud Christi, *Joan.* xii, 36: *Credite in lucem, ut filii lucis sitis*, sic ait: «Sint igitur sub lampade lucernæ, si illuminari volunt, quandoquidem a seipsis non habent lumen, sed ab eo qui a seipso lumen est, et non ab alio. Sic enim securum habent lumen suum adhærendo illi, quod deficere non potest, et aliis semper sufficit.» Idem, tract. 54 in *Joan.*: «Omnes sancti, inquit, lumina sunt; sed credendo ab eo illuminantur, a quo si quis recesserit tenebrabitur. Lumen autem illud quo illuminantur, a se recedere non potest, quia incommutabile omnino est, et ideo tenebræ in eo non sunt ullæ, nec esse possunt.»

Ita noster Emmanuel: «Candelabrum, inquit, est Ecclesia, lampas Christus, lucerna iusti omnes, septem infusoria septem sacramenta, quibus oleum gratiæ effunditur iustis, ut luceant.»

17° LUCEM SUAM PER TOTUM MUNDUM SPARGIT.

Ego feci in cælis, ut oriretur lumen indeficiens. (Eccli. xxiv. 6). — Mystice hæc verba adaptes B. Virgini. Unde B. Petrus Damianus, serm. de *Assumpt.*: «*Electa ut sol*; Electa, inquit, sed præelecta ut sol; quia sicut sol solus orbem illuminat, sic hæc sola solidiori lumine et angelos et homines illustrat.» Et post nonnulla: «Nihil habuit Spiritus in visibilibus creaturis excellentius, cui excellentiam Virginis comparet; multo enim altius aliquid habuit claritas solis, quam lunæ; quia etsi illa minores stellas obscurat, non tamen penitus occultat; hic vero lucidius incandescens, ita sibi siderum et lunæ rapit positionem, ut sint quasi non sint, et videri non possint. Similiter et virga Jesse veri prævia luminis, in illa inaccessibili luce præluceus, sic utrorumque spirituum habebat dignitatem, ut in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.» Et inferius: «Considera, inquit, quam stellaris et serena obumbratio, quam luminosus fulgor circulem orbem tanti sideris superfundat, et aliorum luminum claritatem non mediocriter offuscet; sic et virgo inter animas sanctorum, et inter angelos erecta, merita singulorum et omnium titulos antecedit. Quamlibet stellæ reluceant, luna tamen et magnitudine præeminet, et splendore; sic utramque naturam Virgo singularis superat, et immensitate gratiæ, et fulgore virtutum.»

Et Richardus Victorinus ad illa *Cant.* iv: *Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli*, etc.: «His hinnulis, inquit, dicta B. Mariæ ubera comparantur, quia cum tam angeli quam sancti pro peccatoribus

solliciti sint, et eis tam meritis quam intercessione subveniant; credendum est B. Virginem tantum in hoc posse, quantum utraque simul creatura; imo utraque potentior judicatur, quia utraque per hanc reparatur, et angelorum ruina per hanc reparata est, et humana natura reconciliata. »

Rursum S. Anselmus apud S. Bonaventuram, in *Spectaculo*, cap. vii : « Tibi solum, inquit, loquor, Domina, beneficiis tuis plenum esse mundum : inferna penetravit, cœlos superavit; per plenitudinem enim gratiæ tuæ, quæ in inferno erant, se lætantur liberata; et quæ supra mundum sunt, se lætantur restaurata. » Ipse etiam S. Bonaventura, cap. v, sic ait : « O quam late, et quam longe arbor illa magna, beata virgo Maria, ramos suos extendit; quam late ad homines, quam longe ad angelos, quam alte ad Deum ! »

18° EST STELLA MARIS MUNDI HUIUS.

Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum (Mat. ii, 2). — Stella maris, id est mundi hujus procellosi, quæ viam nobis per illud ostendit et præit ad portum salutis, est B. Virgo : unde nomen ejus est Maria, hebr. מרים Mariam, id est ductrix, sive magistra et ductrix maris : « Aspice stellam, invoca Mariam », ait S. Bernardus. Hinc et Ecclesia eam invocatur dicens : « Ave, maris Stella, Dei mater alma. »

19° QUOMODO SIT NEBULA.

Sicut nebula texi omnem terram (Eccli. xxiv, 6). — Mystice, B. Virgo, æternæ Sapientiæ mater, tegit terram quasi nebula :

Primo, quia hominum miseriam et nuditatem tegit sua misericordia et gratia ;

Secundo, quia eorum humorem et phlegma, id est, acediam et torporem, desiccat et calefacit, eosque efficit fervidos et secundos honorum operum ;

Tertio, sicut nebula, flante austro, adveniens solvit glaciem et rigorem ab aquilone inductum, terramque humectat : ita Virginis intercessione, per Spiritus sancti gratiam, solvitur gelu et obduratio cordis a diabolo inducta, ac virentes virtutum actus producuntur. Quare S. Bernardinus, tom. iii. sermon 11, art. 11, verba illa *Eccli.* cap. xliii : « Medicina omnium in festinatione nebula », adaptat B. Virgini ; ait enim medicinam omnium hominum esse in festiva assumptione Virginis : « Quia omnes, inquit, qui volunt, participes fiunt gratiæ suæ » ; ac citat S. Bernardum dicentem Deiparam copiosissima caritate sua omnibus sapientibus et insipientibus fecisse se debitricem ; et misericordiæ sinum aperire, ac de plenitudine ejus accipere universos.

20° EST VELUT NUBES NOBIS, ET FUIT CHRISTO.

Ego in altissimis habitavi et thronus meus in columna nubis (Eccli. xxiv, 7). — Mystice, sapientia incarnata, puta Christus, Dei filius, novem mensibus habitavit in utero B. Virginis, quasi in cœlo animato, et in columna nubis.

Quocirca multi Patres B. Virginem vocant nubem,

quod ipsa solis, id est divinæ vindictæ, ardorem temperet, animamque irroret et fecundet. Ita Chrysippus, homil. 2 de *Deipara*: « Ave, inquit, nubes pluviae potum animis sanctorum exhibentis ». Et Hesychius, hom. 2 de *Deipara*, « nubem eam dicit, pluvias incorruptas continentem. » S. Epiphanius, serm. de *Laud. Virg.*: « Ave, inquit, gratia plena, nubes columnæ similis, quæ Deum habes, qui populum deduxisti per desertum. » Et iterum: « O Beata Virgo, nubes, inquit, es lucida, quæ fulgur de cælo lucidissimum ad illuminandum mundum deduxisti Christum; nubes cælestis, quæ tonitruum Spiritus sancti in te ipsa reconditum deduxisti in mundum, et imbrem Spiritus sancti in universam terram, ad producendum fidei fructum, cum impetu demisisti. »

Proclus, episcopus Constantinopolitanus, de *Deipara*: « Hæc, inquit, vere levis nubes, quæ super cherubim sedentem in corpore suo gestavit. » S. Hieronymus in *Psalm.* LXXVII, 14: « Certe, inquit, nubem leyem debemus sanctam Mariam accipere. Pulchre dixit: In nube dei; nubes enim illa non fuit in tenebris; sed semper in luce. Andræas Cretensis, orat. de *Deipara*: « O columna, inquit, non carnalem per lucem deducens Israel, qui fugatur; sed spiritualem qui deducitur ad inerrantem Incarnacionis, divinis illuminas facibus. O nubes tota lucida, et mons umbrosus non adumbrans nigratum populum Judæorum, sed dilectum Dei populum, gentem sanctam, maternis tuis lædis illustratam. » S. Bonaventura, in *Spec. B. Virg.* cap. III, ait: « Maria est nobis columna nubis, juxta illud psalmi: *Deduxit eos in nube*, quia tanquam nubes protegit ab æstu divinæ indignationis, et ab æstu diabolicæ tenta-

tionis, sicut dicitur in psalmo: *Expandit nubem*, etc. Maria quoque est columna ignis in nocte sæculi hujus illuminans mundum. » Citatque illud Bernardi: « Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam, hanc maris stellam, quid nisi caligo involvens, umbra mortis, ac densissimæ tenebræ relinquuntur? »

Hæc S. Bonaventura de Virgine, quæ dicitur columna nubis et ignis. Sicut enim de columna hac dicitur *Exod.* XIV: *In vigilia matutina respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum, et subvertit rotas currum, ferebanturque in profundum.* Ita Deus per *Deiparam* tanquam per fenestram cæli, et per mysticam columnam ignis et nubis respiciens, dæmonis vires et potentiam penitus exertit.

Quod si denique dicas, in Dei sede plerumque Dei majestatem auctoritatemque significari, hoc quidem negari non potest; attamen in nulla pura creatura ita relucet Dei gloria atque majestas divina, item attributa, præsertim potentiæ et bonitatis, sicut in Virgine *Deipara*. Ut propterea S. Bernardinus, tom. I, *concion.* LXI, art. 6, cap. IV, dicat *Deiparam* appellari, *Psalm.* VIII, *Dei magnificentiam*.

21º FUIT PETRA QUÆ AGNUM CHRISTUM EDIDIT.

Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad montem filix Sion (Isa. XVI, 1). — Mystice, petra deserti est B. Virgo, quæ iis qui ab omni auxilio deserti sunt, præsidio est instar petræ, inquit Hugo; hæc enim proximius quam Ruth edidit nobis hunc Agnum. Vide *Viegas Apoc.* XII comment III, sect. 24.

22° EST CŒLUM ANIMATUM ET QUINTUPLEX.

V 234
Quando præparabat cælos, aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos (Prov. viii, 27). — Mystice, B. Virgo aderat Deo cælos et aquas cœlestes formanti, quia quidquid in eis pulchri condebat Deus, id tolum vel litteraliter, vel spiritualiter pulchrius destinabat indere B. Virgini, quia ipsa futura erat cœlum animatum in quo plenitudo divinitatis inhabitata erat corporaliter.

Unde Damascenus, orat. 1, *de Nativ. Virg.* : « Hodie, inquit, ex terrena natura cœlum in terra condidit ille qui olim firmamentum ex aquis sinxerat, atque in altum extulerat. At sane illo longe divinius est : nam qui in illo solem effecerat, in hoc justitiæ sol ortus est. » Porro non unum duntaxat, sed quintuplex cœlum fuit B. Virgo, inquit S. Bonaventura, serm. 1, *de Laud. virginis*, tom. III : « Domina nostra, ait, fuit cœlum aereum per puritatem omnimodam; cœlum igneum per ardentissimam caritatem; cœlum sidereum per patientiæ firmitatem; cœlum aqueum per frigidissimam castitatem; cœlum empyreum per totius sapientiæ claritatem. »

Jam abyssum aquarum spiritualium Virginis accipe ex S. Bernardo, serm. *de B. Maria* : « Dominus altissimus eam quasi mundum specialissimum creavit, quam in justitia et sanetitate coram ipso fundaret, et fluentis sapientiæ irrigaret, et cœlestibus desideriis instar aeris sublimaret, et igne dilectionis accendendo illustraret. Hinc in ejus mente tanquam in quodam firmamento solem posuit rationis, et lunam scientiæ, et virtutes tanquam stellas speciei omnimodæ, » etc.

23° EST VELUT CŒLUM STELLATUM.

X 387
Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est (Eccli. xliii, 1). — Symbolice, S. Bernardus per firmamentum accipit B. Virginem; sic enim ait, serm. 3, *in Salve Regina* : « Fiat, inquit, firmamentum, et dividat aquas ab aquis; omnibus firmamentis firmius firmamentum ita Domina; quæ eum quem cœli cœlorum capere non poterant, cepisti et concepisti, portasti et non defecisti, genuisti, aluisti, educasti. Tu in medio aquarum divisisti aquas ab aquis, affectus videlicet æternorum ab affectibus temporalium. Posuit in hoc firmamento Deus solem et lunam, Christum et Ecclesiam; et stellas, prærogativas gratiarum multas. » Et paulo post : « Ipsa tabernaculum Dei, ipsa templum, ipsa cœlum, ipsa terra, ipsa sol, ipsa luna et stella matutina. »

24° MARIA EST AURORA ECCLESIE.

V 418
Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit et crescit usque ad perfectam diem (Prov. iv, 1). — Rupertus et Hugo de S. Victore, in *Institut. monast.* serm. 34, id ipsum applicantes B. Virgini, quæ primiceria, imo mater est justorum : « Beata Virgo Maria, inquiunt, fuit aurora Ecclesiæ, quia præcedentis temporis, puta Judaismi et gentilismi, quod quasi nox fuerat, finis exstitit; et veræ lucis, puta salutis et christianismi, initium. Fuit enim ipsa Solis justitiæ, puta Christi, qui ex ipsa genitus est, præventrix, sidusque antelucanum. Rupertus autem

asserit B. Virginem exstitisse auroram in nativitate; lunam in conceptione filii, solem in assumptione ad cœlum.

25^a MARIE ET AURORE ANALOGIE.

VIII
2^a

Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? (Cantic. vi, 6). — Audi analogias auroræ et Deiparæ, quas e Patribus colligit noster Spinellus, cap. xxiv, de *Deipara*, num. 18. Aurora terminus est noctis et diei principium, solemque adesse testatur, nocturnas aves effugat, diurnas vero ad concinendum invitat; jugiter etiam in splendorem majorem proficit, eoque tempore decidit ros albus, quo ab æstu refrigerantur sata et fœcundatur terra: ita Virgo Deipara mundo ignorantiae et peccatorum tenebris circumfusa, illuxit veluti æternæ caliginis exterminium: Solis justitiæ non tantum prænuntia et gestatrix, sed etiam genitrix, dæmones veluti tenebrarum aves immundas longe expellit: Dei servos, et ipsos angelos, tanquam aves diei sublime volantes ad Dei laudes excitat, atque invitat, multo melius quam olim tres illi pueri, e babilonica fornacis incendio liberi, creaturas omnes ad Deo benedicendum invitabant: cum longe majora Dei in humanum genus beneficia per Deiparam innotuerint et obvenerint. Est item sicut aurora jugiter consurgens cum in suis omnibus actibus, dum viveret, majoribus meritorum incrementis semper excreverit, et nunc ejus apud homines cognitio, et in eam pietas in dies magis magisque perpetuo propagetur, ejusque precibus divina gratia in hominum animas descendat, veluti ros albus, quo ab æstu

tentationum et concupiscentiæ refrigerantur, et ad bona opera germinanda fœcundantur.

Ideo Deipara ipsa à S. Germano, patriarcha Constantinopolitano, orat. de *Oblat. virg.*, vocatur ardoris, qui est in nobis, ros divinus, ac exsiccati nostri cordis divinitus irrorans aspersio; aut potius B. Virgo quasi aurora peperit rorem Christum, qui quasi ros æstum concupiscentiæ refrigerat, et animæ hortum fœcundat, ac bonorum operum feracem efficit. Unde Isaias, cap. xlv, 8: *Rorate, ait, cœli desuper, et nubes pluant justum*, puta Christum. Quocirca Durandus in *Ration. div. offic. agens de Festo Nativitat. B. Virg.*, asserit B. Virginem natam die 8 septembris in sabato, idque illucescente aurora, juxta revelationem cuidam viro religioso factam, ut significaretur ipsam fore auroram, quæ solem justitiæ præiret et pareret. Ad hæc B. Virgo contra dæmones est invicta, ut castrorum acies ordinata. Audi sanctum Bernardum apud S. Bonaventuram in *Specul.* cap. iii: « Non sic timent hostes visibiles castrorum aciem copiosam, sicut aeræ potestates Mariæ vocabulum, patrociniū et exemplum: fluunt et perennat sicut eera a facie ignis, ubicumque inveniunt crebram hujus nominis recordationem, devotam invocationem, sollicitam imitationem. »

26^a MARIA TERRA EST E QUA PRODIIT SALVATOR
JESUS.

Aperiatur terra et germinet Salvatorem (Isa. lxy, 8). — Terra hæc est B. Virgo quæ rorem Spiritus Sancti excipiens, concepit et germinavit Salvatorem. Nulla enim alia terra id præstitit aut præstare potuit.

Ita communiter Patres. Primus ergo Adam ex virgine terra, id est vili limo, formatus est; secundus vero Adam ex purissimo sauctissimæ Virginis sanguine corpus sibi aptavit.

27^a ALLEGORICE DICI POTEST MONS MARIA, ET CUR.

Tolle filium tuum unigenitum quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis, atque ibi offeres in holocaustum super unum montium (Gen. xxii, 2). — Moria (mons de quo, ut videtur, agitur hic) est B. Virgo, in cujus utero templum, id est humanitas Christi est ædificata:

Primo, quia B. Virgo, in passione Christi, fuit mare amaritudinis;

Secundo, quia tam Christum quam se Deo obtulit in iuge holocaustum;

Tertio, quia ipsa fuit arca testamenti continens legem Dei;

Quarto, fuit terra visionis. Quid enim visu dignius quam Virgo Deipara? Rursum, pro Moria Septuaginta vertunt *terra excelsa*; sic nihil excelsius fuit Maria infra Deum.

Quinto, quia fuit doctrix Apostolorum post mortem Christi. Rursum ipsa sicut vellus Gedeonis cœlestem rorem gratiæ et pluviam Spiritus sancti copiosissime excepit.

Denique Maria est stella maris, et mulier amicta sole, quæ totum orbem illuminat.

28^a MARIA API COMPARATA ET PER APEM REPRESENTATA.

Pulchra sunt genæ tuæ sicut turturis (Cantic. i, 9). — Pulchræ genæ notant eximiam puritatem et vere-

cundiam B. Virginis, quæ ut turtur assidue gemebat mortem turturis, id est Christi dilecti sui: nam, ut ait S. Hieronymus, lib. I, *Cont. Jovin.*: « Turtur, avis pudicissima, semper habitans in sublimibus, typus est Salvatoris. » Hinc et ipsa pro filio in purificatione obtulit par turturum, aut duos pullos columbarum. Luc. ii, 24, ac cum Joseph merito servavit castitatem non solum conjugalem, sed et virginalem, ac post ejus mortem vidualem. Hinc api comparatur; apes enim copulam carnalem nesciunt, sed virgines concipiunt pariuntque suos fœtus, uti B. Virgo miro modo in se copularit virginitatem et fecunditatem, sive maternitatem. Audi S. Ambrosium, lib. I, *de Virgin.*: « Digna virginitas quæ apibus comparetur, sic laboriosa, sic pudica, sic continens. Rore pascitur apibus, nescit concubitus, mella componit; ros quoque Virginis est sermo divinus, quia sicut ros, verba Dei descendunt. Pudor Virginis est intemerata natura; partus Virginis fœtus labiorum, expers amaritudinis, fertilis suavitatis. »

Brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius (Ecclesi. xi, 3). — Symbolice, *brevis in volatilibus*, id est, abjecta et humilis inter reginas et dominas, imo mulieres omnes, fuit apis, id est Virgo Deipara (apes enim sunt virgines, uti ostendi Isa. vii, 13), quæ mel, id est Christum mundi, delicias peperit. Unde de eo concinit Isaias vii, 17: *Butyrum et mel comedet*; mel enim de cœlo labitur, sic et Verbum de cœlo lapsum est in uterum Virginis. Mel ergo nostrum est parvulus Emmanuel, de quo nomine multa dixi Isai. vii, 14.

Apis ergo mystice symbolum est Christi, qui in ortu, veniens in mundum, dedit mel clementiæ, sed

in cauda, rediens scilicet ad iudicium, exercet aculeum justitiæ, dicens reprobis : *Ite, maledicti, in ignem æternum.* Item B. Virginis ac S. Joannis-Baptistæ qui melle sylvestri victitavit, ac melle coelestis doctrinæ nutrit, et aculeo castigationis pupugit corda Judæorum.

Vade ad formicam, o piger, etc. (Prov. vi, 6). — Post hunc versum de formica, adjungitur similis de apibus apud Septuaginta in editione Romana, estque hic : *Aut vade ad apem, et discere quomodo operaria est; operationem quoque, quam venerabilem facit.* — Pro operationem quoque venerabilem, græce est *cévav*, id est gravem, castam, pudicam, innocentem, splendidam, religiosam, augustam, seriam, colendam, reverendam, venerandam, quia apes sunt castæ et virgines, nesciuntque concubitum, et tamen maximum examen filiorum producant; et quia ex rore coelesti conficiunt mel et ceram ex qua fiunt cerei, quos accendimus in honorem Dei et sanctorum. « Digna, ait S. Ambrosius lib. II de *Virgini*, virginitas quæ apibus comparatur; sic laboriosa, sic pudica, sic continens. Rore pascitur apes, nescit concubitus, mella componit. » Unde repræsentat B. Virginem parientem Christum, castitatis fontem. « Est enim apes animal mundissimum », ait Aristoteles, lib. IX *Hist. anim.* cap. ix. Unde Columella, lib. IX cap. v : « Maxime cavendum est, inquit, curatori qui apes nutrit, ut pridie castus sit a rebus venereis. » Et Elianus, lib. V. cap. xi : « A complexu venereo recentem agnoscunt atque illum sicut hostem insequuntur.

29° LEENÆ COMPARATUR.

Veni de Libano, sponsa mea..... de cubilibus leonum..... (Cant. iv, 8). — S. Epiphanius, *hæresi* 78, lib. III, B. Virginem vocat leenam, quæ est regina animalium omnium, quia ipsa peperit Christum quasi *leonem divinum*, per quem omnes leones terrestres perdomuit; imo ex leonibus agnos efficit. Additque B. Virginem unum tantum edidisse filium sicut leæna unum edit catulum et semel tantum parit; leænæ enim non contingit secundus partus. Causa est, inquit, quod leæna catulum utero gestet per 26 menses, quibus catulus adolescit ac perficitur dentibus unguibusque, quibus matricem divellit et incidit. Quare matrem in partu simul cum catulo matricem excernere asserit, ideoque non posse illam amplius fœtum utero concipere, cum conceptionis locum et sedem, puta matricem, amplius non habeat. Hæc Epiphanius, sed hoc falsum esse docent physici et experientia, quæ docet leenam pluries et sæpius parere.

(Vide insuper dissertationem de eadem re, quoad leenam B. Virginis imaginem, XII, 639, I et seq.)

30° MARIA VELUT LILIUM INTER SPINAS ET ROSE
COMPARATA.

Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias (Cantic. ii, 2). — Tertius sensus, principalis : Rupertus sic exponit *q. d.* : Sicut Christus velut liliū spinis Judæorum et hæreticorum fuit transpunctus; sic et B. Virgo iisdem fuit compuncta et transfixa. « Itaque, inquit, hæc spinæ et filiæ blasphemix sunt

Judæorum, sectæ sunt hæreticorum quæcumque hujusmodi spinæ laceraverunt me : quæcumque hujusmodi filiæ tibi inviderunt et mihi detraxerunt. Ubi ergo spinis compungebar, imo et clavis conficebar, tu præsens patiebaris mente convulnerata ; et ubi tuæ virginitati a filiabus derogatur, mihi quoque invidiose detrahitur. Verum sicut ego spinas pertuli quidem, sed exsuperavi : ita et de te veraciter prædicatur, quia cunctas hæreses interemisti. » Hinc ait S. Augustinus : « Christus Jesus carnem, Maria Virgo immolat mentem. »

In *Revelationibus* S. Brigittæ, lib. VI, cap. xxx, S. Agnes illi revelavit, quasii tot ctus gladii B. Virginem sustinuisse per compassionem, quot in Filio suo vulnera et plagas prævidebat et videbat. Audi quid de B. Virgine scribat S. Brigitta in *Sermone angelico*, cap. xvi : « Sicut rosa crescere solet inter spinas, ita B. Virgo in hoc mundo crevit inter tribulationes ; et sicut, rosa crescente, crescunt et spinæ, sic hæc electissima rosa, Maria, quanto plus crescebat ætate, tanto fortiorum tribulationum spinis anctius pungebatur. » Quænam hæ fuerint ejus tribulationes, insequentibus explicat.

Rursum ex hoc loco censent Galatinus et Bellarminus, tom. III, lib. iv, cap. xv, sine ulla originaria labe conceptam esse Virginem : ut enim ex spinosa planta sine spinis nascitur rosa, in qua mira est et ad aspectum jucunditas, et ad odoratum jucunditas, sic ex tot peccatoribus nata est innocens et sancta B. Virgo.

Idem dicas de lilio. Quocirca, ut ait B. Petrus Damianus, serm. 3, *de Nativ. Virg.* : « De spinosa progenie Judæorum nata candescebat munditiæ virgi-

neæ castitatis in corpore ; flammescibat autem ardore geminæ caritatis in mente, fragrabat passim ardore boni operis, tendebat ad sublimia intentione continua cordis. » Spinæ enim inter quas lilium esse dicitur et ex quibus rosa originem ducit, Deiparæ prosapiam Patres interpretantur, ex qua ipsa nihil asperum, nihil horridum contraxit, sed tota suavis atque amœna, non secus ac lilium et rosa exstitit. Quare Sedulius, lib. II, *de Virg. sanctissima*, sic cecinit :

*Et velut in spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil quod lædat habens, matrem obscurat honore :
Sic Evæ de stirpe sacra veniente Maria,
Virginis antiquæ facinus nova Virgo pinxit :
Sicut spina rosam, genuit Judæa Mariam.*

Addit Dionysius Carthusianus hic : « Quamvis, inquit, fuerint multæ virgines sanctæ, tamen respectu Virginis beatissimæ quasi spinæ fuisse videntur, in quantum aliquid culpæ habebant ; et quamvis in se fuerint mundæ, non tamen fuit in eis fomes prorsus extinctus : fuerunt et aliis spinæ, qui ex earum intuitu concupiscentia pungebantur. Porro Deipara Virgo ab omni culpa fuit prorsus immunis, fuit fomes in ea plane extinctus ; et tamen intensa charitate erat repleta : quare intuituum corda sic penetravit sua inæstimabili castitate virginea, quod a nullo potuit concupisci ; imo potius extinxit ad horam illorum libidinem. »

Rursum, sicut lilium valet adversus serpentes et venena ; sic B. Virginis invocatio singulare est remedium in omni tentatione vitiorum, et præsertim libidinis, uti experientia constat. Audi Plinium, lib. XXI, cap. XIX : « Radices, inquit, lili multo modis

florem summi nobilitaverunt contra serpentium ictus ex vino potæ, et contra fungorum venena. » Dioscorides vero, lib. III, cap. xc, ubi agit de lilio : « Folia, inquit, herbæ illita serpentum morsibus subveniunt; eadem cocta in aqua ignibus adustionibus, et cum aceto condita vulneribus. » Idem Dioscorides, lib. XV, cap. i, de alia lili specie, quæ latine *iris*, italice vero *lilium caeleste* appellatur, radicem ejus cum aceto potam venenatorum animalium morsibus mederi docet. Et Petrus Matthioli in *comm.* addit eandem radicem in pulverem contusam, cum aceto potam, universaliter adversus omnia venena prodesse.

31° EST ROSA IN JERICHO, EIQUE ROSE PROPRIETATES ADAPTANTUR.

Et quasi plantatio rosæ in Jericho (Eccli. xxv, 18). — Mystice, rosa in Jericho est B. Virgo in sublunari hoc orbe (Jericho enim hebr. *lunam* vel *odorem* notat): Omnia enim encomia rosæ, jam data, multo aptius conveniunt B. Virgini, quæ ornatissima sua pulchritudine et dignitate omnem mundi splendorem vincit. Ipsa enim est aurora rosea, virtutum gratia simul pulcherrima et uberrima, æque ac splendidissima ac fulgentissima, quæ umbris depulsis novum lumen edidit mundo, *Cant.* cap. vi, 9. Ipsa est quæ post longam peccati, tristitiæ et desolationis hiemem enata, novum ver gratiæ lucis et consolationis mundo attulit. Quocirca, in dominica *Lætare*, quæ sub festum Annunciationis B. Virginis occurrere solet, rosa a Pontifice Romano benedicitur, tanquam lætitiæ gau-

diique prænuntia (ut ait Innocent. III, sermon. hac de re edito), ut inde omnes agnoscant novam prolem et propagationis spiritalis sobolem editam in Ecclesia, cum scilicet ipsa purissima Virgo lætitiæ et exultationis florem, ornamentum humani generis, et totius orbis auctorem in se concepit et corporavit. Insuper rosa verecundiæ et virginitatis insigne, quam, nisi Virginem virginum denotat? Sane Columella, lib. X, rosam florem pudicitæ plenum nuncupat. Ad hæc, odorata est rosa, et odore diffuit. Quis vero in Maria virtutum omnium quasi odoramentorum fluxum non sentit? Quis eo non trahitur, et suavitate non allicitur?

Quis in illius unguentorum odorem non currit? Etenim per eam maximum odorem notitiæ suæ Christus manifestat in omni loco (ut ait Paulus, II, ad *Corinth.* ii). Divinitatis thymiana, amomum, museum, et omnem pigmentorum exquisitam elegantiam effundit et efflat, et quasi balsamum aromatisans odorem suavitatis emittit, floribusque paradisi (ut ait S. Epiphanius), totum mundum exornat; adeo ut merito rosa Jericho fuerit appellata.

Quare B. Cyrillus Alexandrinus, orat. *Contra Nestorium*: « Hæc est Virgo, inquit, per quam sancta Trinitas in universo orbe glorificatur et adoratur; per quam angeli et archangeli lætantur, per quam dæmones fugantur; per quam tentator diabolus de cælo decedit; per quam prolapsus plasma in cælum de novo subvehitur; per quam universa creatura, idolorum vesania detenta, ad veritatis cognitionem perducta est; per quam exultationis oleum consecratur; per quam toto terrarum orbe fundatæ sunt Ecclesiæ; per quam gentes adducuntur ad prænitentiam; per

quam, ut paucis absolverem, unigenitus Dei Filius iis qui in umbrâ mortis sedebant lux resplenduit; per quam prophetae futura prænuntiarunt; per quam apostoli salutem gentibus prædicarunt; per quam mortui exsuscitantur; per quam reges in sancta Trinitate regnant. »

Unde eleganter Sedulius, lib. III, *Carmin.*, alludens ad rosam, quam S. Basileus et S. Ambrosius, in *Hexamer.*, censent initio mundi creatam sine spinis, post peccatum vero spinas induisse, ita canit :

Et velut in spinis mollis rosa surgit acutis,
Etc. (Vide supra.)

Hinc B. Hermannus Joseph, mire B. Virgini devotus, et familiaris, eam nuncupare solebat rosam suam nec sine causa. Nam quadam vice ab illa visitatus et cœlesti consolatione perfusus, vidit ab ea per cubiculum suum spargi plures fragrantissimi odoris rosas, quas ipse reverenter collegit et pretioso in calice collocavit. Unde ipsa crebro eum visitans, consolans, et familiariter colloquens, ipsum suum fidelem amicum, sacellatum, quin et sponsum appellare solebat. Quadem enim nocte apparens eidem specie pulcherrima, comitata angelis, angelorum unus dexteram Hermanni apprehendens et manui B. Virginis copulans, his verbis eam illi despondit : « Hanc ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olim desponsata Joseph, ut nomen sponsi pariter cum sponsa accipias et de cœtero Joseph vociteris. » Hoc et plura exstant in *Vita* ejus apud Surium, die 7 aprilis, quam ejus familiaris amicus, vir gravis, conscripsit.

Rosa, igitur, B. Virginis venustatem, dignitatis item et gratiæ suaveolentiam, cum puritate vitæ, charitatis ardore morumque suavitati conjunctam, nobis exhibet. Unde Damascenus, orat. 1, *de Nativit.* : « O rosa, inquit, quæ ex spinis, id est Judæis, orta es, ac divina fragrantia omnia perfudisti. »

Atque hæc de causa B. Virginem, quasi rosam cœlestem, fideles rosario (cujus auctor et propagator est S. Dominicus) sive corona, centies et quinquagies iterando salutationem angelicam, honorant.

32° EST CEDRUS.

Quasi cedrus exaltata sum in libano (Eccli. xxiv, 17). — Ita S. Ildefons., serm. *de Assump.*, loquens de Deipara : « Hæc est, inquit, quæ, ut cedrus Libani, quotidie in terris multiplicabitur, dilatabiturque ramis, et in cœlo radicibus, ut crescat amplius, solidatur. »

33° PALME ET PHOENICI ASSIMILATUR.

Quasi palma exaltata sum in Cades (Eccli. xxiv, 18). — Mystice, palma (æque ac phoenix, feminarum enim, imo et virorum, quin et angelorum phoenix fuit B. Virgo) repræsentat B. Virginem, Ecclesiam et sanctos, uti per multas analogias et parallela ostendit auctor anonymus *Hieroglyph.*, lib. III, p. 89.

34° EST OLIVA SPECIOSA IN CAMPIS.

Quasi oliva speciosa in campis (Eccli. xxiv, 19). — Hæc omnia mystice adaptes B. Virgini, quæ recte dicitur oliva speciosa, idque in campis, tum quia

omni tempore et loco, ac pro omni morborum genere, quasi mater misericordiae, omnibus eam invocare volentibus, ad opitulandum est exposita; tum quia nobis viatoribus tentationum aestu, tanquam solis ardore afflictis, in campis aperlis, ubi similes arbores desunt, optatum suo umbraculo praebeat refrigerium; tum quia Deipara est veluti campus absque colono, quia sine viri opera Christum genuit eumque omnibus accedentibus exposuit. Unde ipse ait, Cant. II, 1a: *Ego flos campi*. Tum denique, quia ipsa B. Virgo campus est Virginitatis, omnibus ad eam necessitatum suarum causa recurrentibus patens et apertus aequae ac frugifer et salutifer.

Denique olea est sapientiae et castitatis symbolum; unde olea Palladi sive Minervae erat sacra vera; autem Pallas est B. Virgo.

35° EST PLATANUS OMNES UMBRA SUA TEGENS.

IX
642
4

Et quasi platanus exaltata sum juxta aquas in plateis (Eccli. XXIV, 19). — Platanus repraesentat B. Virginem. Nam platanus patulis diffunditur ramis, habet folia instar seutorum et peltarum; sic B. Virgo est quasi platanus, patulis diffusa ramis, quibus universos homines abscondit et protegit; perfugium est, protectio, seutum et asylum omnium ad se confugientium. Nulla est tentatio, nulla calamitas, nullus labor, nullum periculum, nullus hostis, contra quem B. Virgo validissima scuta peltasque, opem suam implorantibus, non suggerat et suppeditet.

36° EST BALSAMUM ET CINNAMOMUM.

IV
644
1

Sicut cinnamomum et balsamum aromatisans, odorem dedi (Eccli. XXIV, 20). — Quam recte sapientia, sa-

pientes et sancti ac imprimis B. Virgo, comparentur cinnamomo et balsamo! Nam

Primo, balsamum proprium fuit Judaeae, sed inde delatum est et celebratum per totum orbem; etc. (Vide infra IX, 644, 1.)

Secundo, balsami odor virtutem habet masculam et fortem, etc. (Vide infra., ibid.)

Hinc sacramenti confirmationis, quo perfecti christiani efficiuntur unguimurque quasi milites et athletae Christi ad pugnam contra diabolum, carnem et mundum, materia est chrisma, quod sit ex oleo et balsamo; ut scilicet christiani confirmati, memores jucundi odoris qui e balsamo efflatur, vitae sanctitate, morumque suavitate ceteros omnes ad vitam christianam virtutisque studium pellicere satagant.

Rursum Christi caro in Eucharistia est quasi balsamum, balsamans (ut ita dicam) corpora nostra, ut resurgant ad vitam immortalem: De qua re vide S. Joannem, cap. VI, 50, 55, 58. Simili modo virtutum Deiparae fragrantia nil habuit molle vel effeminatum, sed virilis fuit et mascula. Ipsa enim fuit virgo, imo virago, quae non tantum feminas, sed et viros fideles in sui admirationem et imitationem rapuit, ut dicerent: *In odorem unguentorum tuorum curremus*. Cant. I.

Tertio, quod balsami arbor ut recte annotavit nos-ter Spinellus *de Deipara*, cap. XXI non cultro ferreo, sed osseo ac lapideo, et vitro incidatur, et (ut quidam dicunt) ea parte quae respicit solem; inde vero fluat balsamum candidum, quod deinde rubescit et durescit. Hoc etiam Deiparae aptari potest, quae Christum, solem justitiae aspiciens eumque penitus in se excipiens, non ferri materialis sectione, sed filii compassionis qui lapis est angularis, et speculum sine

macula vitreum, verisque ossibus constabat; transfigebatur, mittebatque non sanguinem, sed lacrymas et affectus candentes puritate, rubentes vero charitate: Quorum meritum lucidissimum nullo unquam tempore mollitie evanescet, sed durum ac firmum stabit.

Quarto, balsamum Deiparæ nulla admixtione olei vel mellis est vitiatum, etc. (Vide infra. IX, 644, 2 et seq.)

Quinto, Pausanias in *Bæoticis*, lib. IX, scribit in Arabia plurimas vipersas sub balsami arboribus latitare, easque sub illis commorantes balsami partu venenum amittere, ipsarum item morsus ob id esse innoxios. At vero, præsidio Deiparæ, quæ est mystice balsami arbor, dæmonibus per serpentes significatis, venenum adimitur, ne eorum morsus et nefariæ quas immittunt suggestiones, Deiparæ devotis noceant.

Quocirca S. Bonaventura in *Speculo B. Virg.* cap. VII: «Odor, inquit, Mariæ fuit sicut cinnamomum in cortice conversationis, sicut balsamum interiorius in unctione devotionis, sicut myrrha in amaricatione castigationis; fuit quoque odor Mariæ sicut cinnamomum in actione, sicut balsamum in contemplatione, sicut myrrha in passione. O vere dives, quæ tam plena fuit odorifero Spiritus sancti balsamo! ut ait S. Bernardus, super illud: *Spiritus sanctus superveniet in te.*» Idem, ibidem cap. V: «Balsamum, inquit, Mariæ, est unctio gratiæ, quæ Mariæ copiosissime est infusa; unde S. Bernardus loquens de verbo illo: *Spiritus sanctus superveniet in te*, ait: «Preiosum illud balsamum tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, ut copiosissime effluat circumquaque.»

37° PER MYRRHAM DESIGNATUR.

Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris (Eccli. XXXIV, 20). — Myrrha hac excelluit B. Virgo; unde de ea dicitur: *Cant.* III, etc. (Vide infra. IX, 645, 1, 2.)

Ita Sophronius serm. *de Assumpt.*: «Dicta sane, inquit, quasi virgula fumi, etc.» (Vide infra. ib. 2.)

Porro myrrhæ, id est mortificationi, fuisse addictam B. Virginem patet, tum ex eo quod adstare voluit Christo filio suo cruci affixo, ut mortis et mortificationis ejus esset socia et consors; tum ex nomine, Maria enim, ut multi volunt, dicta est a מרר *marar*, id est amarus fuit; tum ex eo quod scribit S. Bonaventura in *Meditat. vitæ Christi*, cap. III, Beatam Virginem cuidam personæ sibi devotæ (quam ipse putat fuisse S. Elisabeth), hæc verba dixisse: «Filia dico tibi quod nullum donum, gratiam vel virtutem habui a Deo, sine magno labore, continua oratione, ardenti desiderio, profunda devotione, multis lacrymis, et multa afflictione; dicendo cogitandoque semper placita sibi, sicut sciebam et poteram, excepta sanctificationis gratia, qua sanctificata fui in utero matris.» Addidit que: «Pro certo scias quod nulla gratia descendit in animam nisi per orationem et corporis afflictionem.» Idem sibi revelatum asserit S. Brigitta in suis *Revelationibus*.

38° IPSA VELUT VITIS EST.

Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris (Eccli. XXIV, 23). — Mystice, vitis est Deipara quæ uvam pretiosissimam protulit, puta Christum, ex quo, in tor-

culari crucis presso, expressum est vinum rubrum, quod inebriat omnes fideles. Ita Damascenus, orat. 1, *de Nativit.* « Vineæ, inquit, uberrima (Deipara), ex Anna pullulavit, atque uvam suavissimam protulit, nectar mortalibus fundentem in vitam æternam. » Et S. Ildefonsus, serm. 1 *de Assumpt.* : « Mater Domini, inquit, quasi vitis fructificavit suavitatem odoris, et protulit cunctis gentibus fructus honestatis et gratiæ. Ipsa ergo quasi vitis protulit uvam et vinum, puta Christum, quod Deum lætificat et homines, *Judic.* 1x. Unde S. Bernardus, serm. 4, super *Salve Regina*, sic Deiparam alloquitur : « Defecit vinum in cadis nostris, vinum scilicet lætificans cor hominis, de quo propheta, quod germinat virgines; hujus pincerna tu, vexillifera tu : Vexilla regis prodeunt in nobis, te agente pro nobis. Calix in manu tua vini meri, in manu tua, in potestate tua, vini meri amoris divini. Calix hujus vini inebrians quam præclarus est ! Inebriat ad contemptum mundi ; calefacit, quia ferventes facit ; acuit, quia erudit ; audaces facit contra adversa, fortes et invincibiles a carne, mundo et dæmonibus ; obliviosos eorum scilicet quæ retro sunt, et in futura extensos ; discretos, quia erudit ad justitiam ; somnolentos ad temporalia et tædiosos, ad invisibilia vero contemplanda pronoset promptos. Per te panem speramus, qui cor hominis confirmat, de quo Scriptura : *Panem Angelorum manducavit homo.* » Illicque S. Bernardus, agens de vino amoris divini, quem mater pulchræ dilectionis filiis suis impetrat.

39° PER NAZARETH REPRESENTATUR.

Et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum est per prophetas,

quoniam Nazareus vocabitur (Matt. II, 23).— Sic Franciscus Lucas : « Nazarenus, inquit, est custos, servator, defensor. » In Nazareth ergo B. Virgo representatur ex qua Christus Nazarenus natus est, quia ipsa custodita fuit ab originali peccato, a pudore conceptus, ab onere ventris, a corruptione et dolore partus, a molesta viri subjectione in vita, et ab incineratione in morte. Corpus enim Virginis post mortem non fuit resolutum in cineres, uti fit in cæteris hominum corporibus, sed in celos cum anima assumptum ad gloriam. Ita Salmeron. Hæc vera sunt sed magis symbolica quam litteralia.

IV

MARIE CONCEPTIO.

1° B. MARIE CONCEPTIO EST PRINCIPIUM OMNIUM
OPERUM SUPERNATURALIUM DEI.

Antecolles ego parturiebar (Prov. VIII, 23). — Conceptio et nativitas Deiparæ fuit principium operum Dei circa redemptionem hominum; in quo magnum pietatis sacramentum, puta incarnatio Verbi mox peragenda et celebranda erat. Etc. (Vide infra et supra v. 232, 1 et 2.)

2° FCIT IN CONCEPTIONE OPUS SPIRITUS SANCTI.

Mulier timens Deum ipsa laudabitur (Prov. XXXI, 30). — Ipsa per miraculum a sterilibus senibusque parentibus concepta, non tam parentum, quam Dei et Spiritus sancti fuit opus. Spiritus sancti autem opera sunt perfecta, pulchra, eximia. Ita Albertus Magnus apud Dionysium Carthusianum, lib. I *de Laud. Virg.*, cap. III: « Quomodo, ait, corpus Christi, quod Deus supernaturaliter per seipsum formavit, est perfectissimum atque pulcherrimum in natura, quoad fieri potuit secundum statum viæ, quod natura per se operans facere potest; ideo dicimus quod, sicut Christus fuit speciosus forma præ filiis hominum, sic Virgo pulcherrima fuit inter filias hominum, et quod ipsa habuit summum et perfectissimum, quod potuit esse in mortali corpore femineo, secundum statum viæ operante natura. » Hæc Albertus.

3° CREATA EST IN SPIRITU SANCTO.

Ipsa creavit illam in Spiritu sancto (Eccli. I, 9). — Sapientia, imo Sapientiæ æternæ mater est B. Virgo. Hanc creavit Deus in Spiritu sancto, quia simul et repleta Spiritu sancto fuit, uti decebat matrem Dei mox futuram, ideoque in gratia omnes homines et angelos superavit: quare ejus gratiam solus Deus « Dinumeravit et mensus est », juxta illud *Proverb. ultim.*: *Multæ filiae congregaverunt divitias, tu supergressa est universas.* Ita S. Bernardinus, tom. II, serm. 1, art. 3, cap. 1.

IX
63
24° IN ADAMO CONTRAHENDI PECCATUM NECESSITATEM
INCURRIT, SED ID DE FACTO NON INCURRIT.

Per unum peccatum in hunc mundum intravit (Rom. v, 12). — Omnes Adæ posteri incurrunt debitum, seu necessitatem contrahendi peccatum originale et mortem: non autem quod de facto omnes incurrant ipsum peccatum; nam probabile est B. Virginem non incurrisse peccatum originale (1). Rursum probabile est non omnes Adæ posteros incurrisse mortem, nam Core, Dathan et Abiron vivi descenderunt in inferos.

XVIII
98
1

Et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit (Rom. v, 12). — Cum ait Paulus: *In quo*, scilicet Adamo, *omnes peccaverunt*, sensus est quod actus ille Adami, quo ipse peccavit, omnibus imputetur et censeatur omnium fuisse proprius, indeque sit ut quilibet Adæ filius necessitatem peccati hujus ex Adamo, una cum natura sua trahat, et necessario, cum nascitur, peccatum nascatur, nisi a Dei gratia

XVIII
100
2

(1) Nunc de Fide. Edit. 1872.

et misericordia præveniatur. Sic B. Virgo in Adamo peccavit et hanc necessitatem contrahendi peccatum originale incurrit : sed peccatum ipsum originale de facto in se non contraxit, nec habuit, quia a gratia Dei fuit præventa primo conceptionis suæ instanti, quæ peccatum omne ab ea exclusit (1).

XIII
3
1

Quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt (I Cor., v, 14). — Primo, « dempta, B. Virgine, » ait Anselmus, quæ peccatum originale et animæ mortem nunquam incurrit. *Secundo*, et potius, *omnes mortui sunt*, scilicet in Adamo, quia in eo peccati et mortis necessitatem contraxerunt omnes, etiam Deipara, ita ut et ipsa et omnes omnino homines Christo redemptore ejusque morte eguerint : peccavit ergo et mortua est B. Virgo in Adamo, sed in seipsa peccatum et animæ mortem non contraxit, quia a Deo Deique gratia fuit præventa; ut dixi *Rom.* v, 12 (2).

5º CARUIT PECCATO ORIGINALI.

Si Dixeritis quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seduzimus (Epist. I S. Joan., 1, 8). — Peccatum originale omnes contrahimus ex Adamo, excepta B. Virgine, uti habet pius fidelium sensus, et aperte colligitur ex S. Augustino, *lib. V contra Julianum*, cap. xv, ubi asserit eam quæ caret peccato actuali, caruisse etiam originali; atqui B. Virgo caruit peccato actuali,

(1) In eo sensu. ut patet cuicunque lectori, definitum est a bulla Pii Pontificis Noni *Ineffabilis*, edit. 1872.

(2) Eo quoque sensu a Pio Papa nono definita est immaculata conceptio Mariæ. Edit. 1872.

uti docet Ecclesia : ergo et caruit originali. *Sanctificavit ergo tabernaculum suum Altissimus*, Psalm. xlv, 3, quia *in ipso inhabitavit plenitudo divinitatis corporaliter*, ut ait Paulus, *Coloss.* ii, 9. Imo purissimam ex ejus carne utique pariter purissima, carnem assumpsit. Superat ergo ipsa puritate omnes angelos, et Cherubinos et Seraphinos, ait S. Chrysostomus in *Liturgia*, Nazianzennis, in *Tragodia*, sub finem, Ephrem in *Laudib. Deip.*, et S. Ambrosius, *lib. II de Virg.* : « Quid nobilius, ait, Dei matre? Quid splendidius Dei matre? Quid splendidius ea quam splendor elegit? » S. Anselmus, *de Concept. Virg.*, cap. xviii : « Decebat, ait, ut ea puritate qua major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa nileret, cui Deus Pater unicum Filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genitum tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat. » Denique de ea dicitur *Cant.* iv : *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te...*

6º IN CONCEPTIONE A DEO GRATIAM ET SANCTITATEM SINGULAREM ACCEPIT. (Vide supra, ix, 617, 2 et 631, 1 et 2.)

7º FUIT A FOMITE CONUPISCENTIE LIBERATA, DUM A MATRE EST PRIMUM CONCEPTA.

Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam Orientalem, etc. (Ezech. xiv, 2). — Mystice S. Thomas, III part. *Quest.* xxvii, art. 3 *in corpore*, docet B. Virginem peculiariter fuisse sanctificatam eo tempore, quo concepit in utero Filium Dei : « Et hoc, inquit, significatur *Ezech.* xliii, ubi dicitur : *Ecce gloria Dei* 4.

XII
823
1

Israel ingrediebatur per viam Orientalem, id est per B. Virginem; et terra, id est caro ipsius, splendebat a maiestate ejus, scilicet Christi. » Tunc enim censet ipse in B. Virgine plane fuisse extinctum fomitem concupiscentiæ per Verbum in ea incarnatum, qui antea tantum erat ligatus. Verum huic fomitem in ea extinctum fuisse dum primo conciperetur, adeoque tunc eam fuisse præservatam a peccato originali, et consequenter ab ejus fomite, longe verius videtur. Estque hic communis fidelium sensus, uti docent Suarez, Barradius, Canisius et alii. Hæc enim omni-moda puritas decebat matrem Dei; quis enim credat matrem Dei aliquando fuisse servam peccati et filiam diaboli? Ipsa ergo in conceptione integram sanctitatem, in incarnatione vero ingens sanctitatis incrementum, a Christi sui maiestate accepit. Et hoc significat vox *splendebat* pro qua vertunt Septuaginta: ἐξέλαμπεν ὡς σέπρος, id est: *resplendebat quasi fulgor* (Complutensia vertunt *quasi fulgor*) q. d. B. Virgo, concipiens Christum ab eo illustrem sanctitatis splendorem et fulgorem accepit, quæ in primo sui conceptu ejusdem nitorem acceperat, ut jam miro splendore fulgeret, imo fulguraret, quæ plane nitebat et lucebat.

8º HABUIT IN UTERO USUM RATIONIS.

XVI
310
2

Et factum est ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero ejus, etc. (Luc. 1, 41) — Quæritur hic an hæc Joannis infantis exultatio fuerit motus naturalis, an animalis, an rationalis; sive an Joannes exsilierit cum sensu usuque ra-

tionis, etc. (Vide dissertationem auctoris XVI, 299, 2 et seq., cui adduntur hæc verba:)

Ita Toletus et Suarez, III part. quæst. xxvi, disp. 4, sect. 7, qui idem, longe potiori ratione, de B. Virgine asserendum docet.

9º QUOT ANNIS ANTE CHRISTUM SIT CONCEPTA (Vide superius V, 232, 2).

10º EJUS PER IMMACULATAM CONCEPTIONEM INVOCATIO EFFICAX CONTRA TENTATIONES CARNIS.

Et erat clausa (porta). (Ezech. XLIV, 2.)—Symbolum portæ (sanctuarii) orientalis semper clausæ denotat utramque Virginis conceptionem fuisse intermatam et immaculatam, scilicet tam activam, qua concepit et peperit Christum, cujus nomen est Oriens, *Zach.* III, quam passivam qua ipsa concepta et orta est quasi aurora consurgens et mater solis orientis. Quocirca sapienter et solerter D. Joannes d'Avila, nostri ævi in Hispania prædicator apostolicus, et ex eo noster P. Ribadeneira in *Vitis sanctorum*, tractans de *Conceptione B. Virginis*, die 8 decembris, ex crebra certaue experientia tradunt, singulare et efficax remedium contra tentationes carnis ad conservandam castitatem esse, si tentatus B. Virginem invocet, opemque ab ea poscat per immaculatam ejus conceptionem et angelicam puritatem, qua concepta est, et qua pariter ut virgo concepit Dei Filium; atque in honorem utriusque conceptionis hymnos vel preces aliquos recitet. Sane constat plures sanctos per B. Virginem, donum Vir-

ginitatis vel castitatis impetravisse. Ipsa enim est *rubus* ardens incombustus, *Exod.*, cap. III, 2, qui uti a se, ita a Mose, aliisque sibi fidelibus flammam concupiscentiæ repellit. Ipsa est fons sibi aliisque signatus ac puteus aquarum viventium, quæ ardorem carnis restringunt, *Cant.* IV. Ipsa lilium inter spinas, ipsa sanctuarium Dei, ipsa altare thymiamatis, ipsa hortus conclusus, ipsa speculum sine macula, ipsa virga Mosis, ipsa vellus Gedeonis, ipsa turris eburnea, ipsa pulchra ut luna, electa ut sol, ipsa terribilis dæmonibus ut castrorum acies ordinata. Hisce enim titulis B. Virgo a Patribus salutatur et ab Ecclesia in litanis invocatur. Vide nostrum P. Canisium in *Mariali*.

V

MARIE PROPINQUITAS ET NATIVITAS

1º MARIA EX TRIBU JUDA FUIT ORIUNDA

Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster (Hebr. VII, 14). — His verbis Apostolus docet Christum non potuisse esse sacerdotem leviticum, ex eo quod esset oriundus ex Juda. Quare B. Virgo mater Christi orta fuit ex tribu Juda, quia pater ejus Joachim fuit ex tribu Juda.

Dices : Mater B. Virginis fuit ex tribu Levi, nam fuit cognata Elisabethæ, quæ fuit uxor Zachariæ sacerdotis; ergo per aviam suam potuit Christus censi de tribu Levi, fierique leviticus sacerdos.

Respondeo : *Primo*, antecedens incertum est caretque fundamento, imo a Ribera et multis aliis negatur; potuit enim Elisabetha esse cognata B. Virginis, ex eo quod Elisabethæ mater esset oriunda ex tribu Juda, essetque cognata B. Virginis; uti docet S. Ambrosius, lib. III in *Lucam* sub initium; non autem ex eo quod mater Virginis esset oriunda ex stirpe Levi et ex familia Elisabethæ. Sacerdotes enim poterant ex tribu Juda, utpote regali, ducere uxorem : sicuti Aaron duxit uxorem Aminadab, sororem Naasson (qui fuit dux tribus Juda) ex qua omnes sacerdotes progressi sunt.

Secundo, etiamsi antecedens esset verum, consequentia falsa est : Nec enim poterant esse sacerdotes qui ex genere materno, sed tantum qui ex paterno

XIX
1

®

descendebant ex Levi. Per mares enim, non per feminas familiæ, præsertim leviticæ, censebantur et constituebantur; nec enim femina capax erat sacerdotii, uti erat hæreditatis vel regni. Licet ergo in Machabæis oriundis ex Levi posset consistere et conservari sceptrum Davidis et Judæ, eo quod Machabæi per matrem descenderent ex Juda et Davide, tamen id in sacerdotio fieri non poterat. Cum enim mater non esset capax sacerdotii, non poterat per eam jus sacerdotii ad filium derivari.

2º EXISTENS EX TRIBU JUDA, QUOMODO COGNATAM HABUERIT ELISABETH, QUÆ ERAT DE TRIBU LEVI.

II
398
4, 2

Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua; et contra feminæ de eadem tribu maritos accipient, ut hæreditas permaneant in familiis (Num. xxxv, 7 et 8). — (Anteponit, de hoc loco legis mosaicæ, Cornelius noster dissertationem, quam utiliter legis, benevole lector, t. II, 387, 1 et seq., ac, quoad Mariæ et Elisabethæ cognationem, concludit ut sequitur:)

Ex hoc loco sic explicato patet quomodo B. Virgo, existens de tribu Juda, cognatam habere potuerit Elisabeth, quæ erat de tribu Aaron et Levi. Hujus enim causa et fundamentum non fuit quod levitæ soli possent ex alia tribu uxorem ducere, ut multi volunt, sed quod omnes feminæ nubere poterant maritis qui erant ex alia tribu, si ipsæ haberent fratres, ita ut ipsæ non essent hæredes parentum suorum. Si enim ipsæ essent hæredes, non poterant nubere in alia tribu, multo minus poterant nubere levitis. Levitæ enim nullius hæreditatis erant capaces, quia

hæreditas eorum erat Dominus; ac consequenter filii levitarum, nec patris, nec matris, hæreditatem adire poterant.

Ergo dicendum hic est unum e duobus, scilicet quod mater vel avia B. Virginis fuerit ex tribu Levi (fueritque amita aut consobrina Elisabeth) quam, eo quod non esset hæres, in uxorem duxerit pater, vel avus B. Virginis, qui erat ex tribu Juda, ita ut B. Virgo secundum paternam stirpem fuerit ex Juda, secundum maternam ex Levi. Aut potius, vice versa, dicendum est quod mater vel avia S. Elisabethæ fuerit ex tribu Juda (fueritque amita, vel cognata B. Virginis), quam, ex eo quod non esset hæres, duxerit pater vel avus Elisabeth, qui erat de tribu Levi, ita ut Elisabeth quoad patrem fuerit ex Levi, quoad matrem ex Juda: sic enim factum est ut B. Virgo et Elisabeth essent duarum sororum aut consobrinarum filiæ, ac proinde cognatæ, esto patres haberent diversarum tribuum, ac consequenter et ipsæ essent diversarum tribuum: non enim ex matre, sed ex patre quisque sortiebatur familiam, tribum et nomen.

Hinc, salva tribuum discretionem, reges in uxores ducebant filias pontificum, et pontifices filias regum, teste Josepho: alque ita Christus ex regibus Juda descendens, per avias suas descendit quoque ex Levi.

3º PER MATREM DESCENDIT E SALOMONE; PER PATREM EX MATHAN.

Ut putabatur filius Joseph, qui fuit Heli, etc. (Luc III, 23). — Valde verisimile est, quod tempore Christi notissimum erat Mathan fuisse communem avum Josephi et B. Virginis; Jacob vero qui fuit pater Josephi, ac

XVI
95
3

Heli sive Joachim (qui fuit pater B. Virginis), fuisse fratres germanos, ut vult Franciscus Lucas, aut potius Jacob fuisse fratrem S. Annæ, quæ fuit uxor Heli, sive Joachim, ex quibus genita est B. Virgo : quare, dum unius genealogia describitur, alterius quoque describitur. Nam B. Virgo per matrem Annam naturaliter descendebat ex Jacob, Mathan et Salomone ; per patrem vero Heli sive Joachim, descendebat ex Mathat et Nathan. Matthæus ergo textit genealogiam B. Virginis, ejusque filii Christi per matrem, scilicet S. Annam, quæ fuit soror Jacob et filia Mathan, nupsit quæ Heli, sive Joachim ; ex eoque genuit B. Mariam ; Lucas vero textit per patrem, puta per Heli, id est Joachim, ut ostendatur Christum tam per patrem quam per matrem descendere ex semine Davidis.

(Vide loc. cit., apud Corn. a Lapide, dissertationem de genealogiis, in qua probatur hæc sententia.)

4° EX PARENTIBUS SENIBUS ET SANCTIS NATA EST.

Israel diligebat Joseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum. (Genes. xxxvii, 3.) — Deus congrue disposuit, ut ipsa a parentibus senibus et sanctis, Anna et Joachim, nasceretur et educaretur, quia ipsam destinabat humilitatis primiceriam, virginitatis jubar, sapientiæ et sanctitatis solem efficere, ac supra Angelos, Cherubim et Seraphim evehere.

VI

MARLE VITA ANTE INCARNATIONEM

1° MARIA IN TEMPLO HABITAVIT TRIENNIS.

Fecit et labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi (Exod. xxxviii, 8). — Inter has (mulieres in templo viuentes) vixit et educata fuit B. Virgo, postquam triennis præsentata fuit in templo. Erat hic quasi cœtus religiosus feminarum devotarum illius temporis, qui quasi typus erat et umbra nostrarum Religiosarum, quæ merito ab hisce originem et antiquitatem suam arcessere possunt. Quin et Gentiles similem instituerant cœtum virginum, quæ excubarent in fanis, et sacrum Vestæ ignem custodirent ; unde et Vestales dicebantur.

2° IPSA IN TEMPLO HABITAVIT, ID EST IN ATRIO, AD OSTIUM TABERNACULI, NON IN SANCTO SANCTORUM.

Loquere ad Aaron patrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, etc. (Levit. xvi, 2.) — Censet noster Christophorus a Castro, *Christi Deipara*, cap. iii, p. 123, B. Virginem præsentatam in templo habitasse vel certe orasse in sancto sanctorum. Hoc enim discrete asserit Evadius successor S. Petri in Cathedra Antiochiæ, apud Nicephorum, lib. II, cap. xxiii, et Germanus Constantinopolitanus Patriarcha, *orat. de Oblatione Mariæ*. Accedunt Andræus Cretensis,

de *Dormitione Deipara*, et Gregorius archiepiscopus Nicomediae, orat. de *Oblatione Mariæ*, qui dicunt D. Virginem in adytis seu penetralibus templi habitasse. Verum hæc limitatio videtur esse nimia legis laxatio; lex enim diserte dicit sanctique, ne summus Pontifex (multo minus quilibet alius sacerdos vel judæus) unquam ingrediatur sanctum sanctorum, nisi cum sacra peracturus est in eo, ad illud expiandum in die expiationis. Unde Abulensis hoc loco expresse docet nulli omnino nisi Pontifici licuisse ingredi sanctum sanctorum, excepto unico Mose, qui erat supra pontificem, utpote legislator et dux populi. Hic enim jussu Dei in dubiis consulendum ad Dei oraculum ingrediebatur sanctum sanctorum, ibique Deum sibi ad singula ex propitiatorio respondentem audiebat, ut patet *Numer. viii, 79*.

Secundo quia virgines Deo devotæ, inter quas habitavit B. Virgo Deipara, debebant in atrio ad ostium tabernaculi, ut patet *Exod. xxxviii, 8*, et *I Reg. ii, 22*. Quis ergo dicat illas omnes habitasse vel orasse in sancto sanctorum? Idem videtur dicendum de B. Virgine, præsertim cum illo tempore arcana et incognita esset ejus sanctitas et dignitas, quod scilicet futura esset mater Dei; atque ipsa ex humilitate suam sanctitatem celans cæteris virginibus sese æquabat, imo submittebat juxta illud: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*.

De S. Jacobo ingrediente sanctum sanctorum quid sentiendum sit, dixi in procemio ejus epistolæ. Patres qui dicunt B. Virginem habitasse in adytis vel in sancto sanctorum, omnes, excepto uno Germano, qui nimis clare loquitur de sancto sanctorum strictim accepto, per adyta et sanctum sanctorum viden-

tur accipere sanctuarium sive templum; hoc enim vocatur sanctum sanctorum, id est hebræa phrasi *Sanctissimum*, comparatione facta cum domibus locisque profanis. Igitur B. Virgo habitavit in sancto sanctorum, id est in templo, quod erat sanctissimum, puta in atrio: hoc enim erat templum laicorum; in eoque erat penetræ, id est habitaculum intimius et semotius, in quo habitabant virgines Deo et templo addictæ. Aut certe vocatur sanctum sanctorum, quia illi forinsecus obversum erat aut cohærebat, sicut etiamnum habitacula annexa templo, templi nomine censentur. Orantes enim in templo, præsertim virgines sacræ, spectabant Deum in sancto sanctorum residentem. — *Idem xx, 8, 2*.

3º A PRIMA ETATE IN TEMPLO MINISTRAVIT.

Et in habitatione sancta coram ipsoministravi. (Eccli. xxiv. 13.) — Mystice, B. Virgo ministravit Deo in templo, cum in eo fuit præsentata triennis, imo ultro præsentavit seipsam: Unde Ecclesia hæc pro Epistola legit in festo Præsentationis ejusdem. Ipsa enim ab anno ætatis tertio usque ad 14, quo fuit desponsata Joseph, et, nuntiante Angelo, concepit Christum, continuo Deo ministravit in templo, vacans perpetuis orationibus, meditationibus, piis lectionibus, concionibus ac operi manuali ad ministeria templi, ut se aptaret et disponderet ad conceptionem Verbi. — Vide nostrum Canisium in *Mariæ*, et Christophorum a Castro de *Vita Deiparæ*.

4° IN TEMPO PRESENTATA INTER VIRGINES CONCLUSAS
ANGELICE VIXIT.

IV
340
2

Sed et virgines quæ conclusæ erant procurabant ad Oniam. (II Mach. IV, 19.) — Virgines aliæ in templo erant conclusæ, inter quas B. Virgo, præsentata in templo, angelice vixit, donec nupsit Josepho; aliæ domi a parentibus, pudoris et pudicitiae causa, recludebantur, uti etiam nunc Romæ et alibi a viris honoratis sit.

5° EJUS CUSTOS FUIT S. GABRIEL, QUEM MULTI PUTANT
ESSE EX ORDINE SERAPHINORUM

XV
342
2

Dico enim vobis quia angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est. (Mat. XVIII, 10.) — Suarez, cap. XVIII, num. 7, docet Angelos singulorum hominum custodes ordinarie esse ex nono et infimo ordine, qui communi nomine Angelorum nominatur; nonnullis tamen personis eximiis vel dignitate, vel publico officio, uti apostolis, prophetis, patriarchis, pontificibus, episcopis, regibus, custodes dari ex octavo ordine, qui archangelorum dicitur. Hinc B. Virginis custos fuit Gabriel, quem multi putant esse ex ordine seraphinorum uti ostendi in Daniele, cap. XI, 21.

6° VIVENDI MOIUS B. MARIE.

IV
347
1

Eratque Judith sola in cubiculo. (Judith. XIII, 3.) — Judith clausa in oratorio Deum suis jejuniis, ciliciis, precibus, lacrymis, Israeli conciliavit: Beata Virgo,

clausa in cubiculo, ac jejuniis et gemitibus inenarrabilibus obsecrans Deum pro mundi reconciliatione meruit Angelum pacis paranymphum excipere, qui eam hujus pacis mediatricem per Verbi incarnationem annuntiaret. Judithæ victrici acclamavit populus: *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri; quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum.* Idem, et longe majora B. Virgini accinunt patres, doctores et omnes orthodoxi.

VII

MARIÆ MATRIMONIUM CUM JOSEPHO

1° MARIA VERUM CONTRAXIT MATRIMONIUM CUM JOSEPHO.

Cum erat desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est, etc. (Mat. 1, 13.) — Quæres an B. Virgo fuerit hic desponsata Josepho per sola duntaxat sponsalia, at vero etiam per matrimonium reipsa contractum et nuptias celebratas; ac consequenter, an Christus incarnatus et conceptus sit ex Virgine desponsata tantum, an vero etiam conjugata? Nam ad virginem sic desponsatam missus est Gabriel nuntians incarnationem Christi, *Luc. 1. 27*; Virgoque ejus nuntio consentiens, dicensque: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum*, illico eodem instanti concepit Christum. Multi censent B. Virginem tantum desponsatam fuisse per sponsalia sive per verba de futuro, quibus tantum fuit promissio matrimonii. Ita S. Hilarius hic; S. Basilii, hom. *de Humana Christi Generatione*; Origenes, hom. *1 in diversos evangelicos locos*; Cyrillus, *Cathechesi*, 12; Abulensis et Cajetanus.

Verum melius alii censent, B. Virginem desponsatam fuisse non tantum per sponsalia, sive per verba de futuro, sed etiam per matrimonium, per verba de præsentī et nuptias reipsa contractas. Probatur,

Primo, quia versu sequenti et versu 16, Joseph

vocatur vir, id est maritus Mariæ. Jam ergo per matrimonium illam sibi maritarat.

Secundo, Joseph voluit eam, utpote gravidam, dimittere, ut dicitur versu sequenti. Ergo jam acceperat eam in uxorem; nemo enim dimittit quod non habet.

Tertio, quia *desponsatam*, *Luc. cap. 11, 2*, interpretatur conjugatam, imo eam vocat uxorem Josephi. Erat ergo ipsa jam ducta et traducta in domum sponsi Josephi quasi uxor, ut scilicet Joseph esset testis virginittatis ejus, ejusque æque ac pueri Jesu esset custos et nutritius. Adde: B. Virgo, illico accepto Gabrielis nuntio, jam plena Verbo, visitavit Elisabeth, ac apud eam mansit tribus mensibus; unde ibi non videtur celebrasse matrimonium cum Josepho, nec post reditum in Nazareth, quia nullum ejus extat vestigium: Ergo ante Gabrielis nuntium et Verbi incarnationem matrimonium celebravit; nec decebat Virginem innuptam iter tantum in montana conficere sine marito, vel comite, vel potius direttore associante ei ancillam vel cognatam fidelem.

Quarto, quia si non fuisset conjugata, Judæi videntes utrum ejus intumescere, illi notam fornicationis, imo adulterii impigissent illamque lapidassent.

Quinto, quia plane decebat Christum ex conjugata in conjugio nasci, ne a Judæis ut spurius contemneretur, sed ut legitimus acceptaretur. Et hac de causa Joseph vocatur pater Christi. Denique proles est proprius matrimonii fructus. Ita S. Hieronymus, Haymo et S. Chrysostomus, Theophylactus, Ambrosius, Jansenius, Suarez et alii passim. (Sequitur

disserlatio longa satis in qua respondetur ad obiectiones; vide Cornel. à Lapide loc. cit.)

XVI
15
4

Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph. de domo David; et nomen virginis Maria. (Luc. I. 27.) — Desponsata non per solam desponsationem, sed et per verum matrimonium jam contractum, licet usu non consummatum. Vide dicta, *Matth.* I. 18. « Missus est, ait S. Gregorius Thaumaturgus, sermo 3 de *Annuntiatione*, Gabriel ut dignum purissimo sponso thalamum pararet. Missus est Gabriel ut inter creaturam et creatorem sponsalia contraheret. Missus est Gabriel ad animatum Regis palatium. Missus est Gabriel ad virginem desponsatam quidem Joseph, sed Jesu filio Dei servatam. Missus est lychnus, qui Solem justitiæ indicaret. »

Ad virginem. — Præclare S. Bernardus, serm. 1, de *Assumpt.*: « Nec in terris locus dignior uteri virginis templo, in quo filium Dei Maria suscepit, nec in coelis regali solio, in quo Mariam filius ejus sublimavit. » Et serm. 4: « Quæ vel angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus sancti sacrarium fieri, et habitaculum filii Dei? » hoc est quod canit Ecclesia:

*Honus pudici pectoris
Templum repente fit Dei.
Intacta, nesciens viram,
Verbo concepit filium.*

2º CUR JOSEPHO DESPONSATA SIT.

XV
62
4

Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph. (Matt. I. 13) — Voluit Deus B. Virginem desponderi Joseph.

Primo, quia Joseph videtur fuisse proximus regni Davidis hæres, ut illud ab eo ad Christum quasi a patre ad filium recto successionis ordine jureque devolveretur, uti dixi, 16.

Secundo, quia Joseph fuit vir sanctissimus, ut ibidem dixi, similis patriarchæ Josepho, ejus proinde uti nomen, sic et castitatem virtutemque sortitus est, dictusque *Joseph*, id est *auctus*, magnisque Dei donis et virtutibus cumulatus. Ita S. Bernardus, homil. 2, super *Missus est*. — Vide dicta *Genes.* xxx, 24, et xxxix. 20.

VIII

MARIE ANNUNTIATIO ANGELI

1° B. VIRGO DE CONGRUO MERUIT CHRISTI INCARNATIONEM, ET SCILICET IPSA UNA, EX OMNIBUS, FIERET MATER CHRISTI.

Osculetur me osculo oris sui. (Cant. 1. 1.) — Cum legeret (Maria) illud Isaïæ oraculum, cap. vii, 14. *Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel,* exclamabat : Mitte, Domine, Virginem hanc quæ pariat nobis Emmanuelem ; utinam virginem hanc videre ! utinam ejus ancilla fieri merear ! Quocirca fragrantissimis hisce desideriis meruit ipsa de congruo Christi incarnationem, imo ejus maternitatem, ut scilicet ipsa una ex omnibus fieret mater Christi, uti docent theologi, et Suarez, III part., quæst. II, art. 10, disp. 10, sect. 8. Unde S. Gregorius, in I *Reg.* 1. : « Meritorum verticem, inquit, usque ad solium divinitatis erexit. » Et S. Hieronymus, epist. 22 ad *Eustachium* : « Propone, inquit, tibi Mariam, quæ tantæ extitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur. » Et S. Amselmus, de *Laudib. Virg.* cap. viii : « Sanctissima puritas et purissima sanctitas pectoris ejus, omnis creaturæ puritatem et sanctitatem transcendens incomparabili sublimitate hoc promeruit, ut reparatrix perditionis plenissime fieret.

2° SUO IN OPUS INCARNATIONIS ASSENSU PLUS MERUIT QUAM OMNES ANGELI ET SANCTI IN OMNIBUS ACTIBUS SUI.

Multæ filix congregaverunt divitias; tu supergressa es universas. (Prov. xx, 29). — S. Bernardinus, tom. II *Concionum*, serm. 51, art. 3, cap. x, dicit B. Virginem actu illo fidei et obedientiæ, quo angelo Christi incarnationem annuntianti assensit, et assentiendo sese condigne disposuit, ac de congruo meruit ut esset mater Dei, plus meruisse quam meruerunt omnes angeli et sancti in omnibus actibus suis, quia scilicet, ut explicat Suarez, disp. 12, sect. 3, eo actu meruit, saltem de congruo eam dignitatem (maternitatem Dei), cui excellentior gratia et gloria quædam modo debebatur.

Verba sancti Bernardini hæc sunt : « Si quis, ait, considerat ad tantum mysterium finalem virginei consensus terminum, clare intelliget, quod omnis dignitas et perfectio inclusa in hoc quod est esse matrem Dei, tam mente quam carne comprehendatur in eo, quod quidem transcendit in merito, in infinitum, quidquid sub Deo homine cogitari vel dici potest. Si igitur terminus tam ineffabilis fuit suo merito proportionatus, oportet quod meritoria perfectio hujus consensus fuerit perfectioni sui termini pariter proportionata. » Ex hoc principio hanc conclusionem infert : « Ex his igitur colligi potest, virginem beatam in conceptionis Filii Dei consensu plus meruisse, quam omnes creaturas, tam angelos quam homines, in cunctis actibus, motibus ac cogitationibus suis : nempe omnes, qui meruerunt, nihil aliud potuerunt mereri, nisi secundum varios status et gradus

gloriam sempiternam; hæc autem Virgo in illo admirando consensu meruit totalem fomitis extinctionem, dominium et primatum totius orbis, plenitudinem omnium gratiarum, omnium virtutum, omnium donorum, omnium beatitudinum, omnium fructuum spiritus, cunctarum scientiarum, interpretationes sermonum, spiritus prophetiæ, discretionem spirituum, operationes virtutum: meruit fecunditatem in virginitate, maternitatem Filii Dei: meruit quod sit stella maris, porta cœli, et super omnia quod regina misericordiæ nuncuparetur, ac talis nominis consequatur effectum. Unde merito, *prov. ultimo*, de ipsa beata Virgine ait Salomon: *Multæ filia*, etc.

3º QUOMODO AD CONCIPIENDUM DEI FILIUM A DEO
FUERIT DISPOSITA.

Quia fecit mihi magna qui potens est. (Luc. I, 49.)—
Ostendit Virgo in se adimpletum esse illud promissum angeli, vers. 33: *Spiritus sanctus superveniet in te*; ideoque dicit: *Et sanctum nomen ejus*, scilicet Spiritus sanctus, *q. d.* Quia virtus Altissimi mihi obumbravit, et Spiritus sanctus supervenit in me, *beatam me dicent omnes generationes*: illa enim duo me beatunt et beatam fecerunt.

Jam quoad sensum,

Primo, Toletus et Franciscus Lucas censent Virginem hæc duo a Deo sibi facta celebrare, scilicet: Primo, incarnationem Verbi per quam facta est mater Dei, ideoque domina et regina angelorum et hominum, et propter hoc dicere: *Quia fecit mihi magna qui potens est*, hoc enim fuit opus summæ Dei poten-

tiæ. Secundo suam ad hanc incarnationem in se peragendam dispositionem et sanctificationem, et propter hoc dicere: *Et sanctum nomen ejus*. Ut enim fuit opus potentiæ Deum fieri hominem ex virgine, ita opus sanctitatis, fuit Virginem præparare, ab omni sorde et labe præservare, corpore et animo sanctificare, atque omnino talem reddere quæ idonea esset ad concipiendum in suo utero Dei Verbum sanctum et immaculatum. Cum ergo Virgo ab utroque hoc sciret se prædicandam esse beatam inter christianos, utrumque Deo adscribit; volens omnia in Deum referri, qui nominatissimam suam tum potentiam, tum sanctitatem, pietatem, bonitatem, ac misericordiam ita in eam exeruerit, ut non tam ipsa quam ipse ab omnibus sæculis laudari ac prædicari mereatur. Nam B. Virgo a Spiritu sancto ita sanctificata est, ut nullum omnino peccatum contraxerit, utque in gratia et sanctitate longe omnes angelos etiam seraphinos superarit.

Secundo, etc. (Vide loc. citat.)

4º QUOMODO AD EAM ANGELUS SIT INGRESSUS.

Et ingressus ad eam angelus, dixit. (Luc. I, 28.)
— *Ingressus*, id est illapsus in clausum Virginis pro adventu Messiae et salute hominum secreto orantis cubiculum, per fenestram vel per ostium. Angeli enim, cum sint purissimi spiritus, sua subtilitate et efficacia omnes parietes et omnia corpora penetrant et pervadunt. Ita S. Bernardus, serm. 3, super *Missus est*, licet Andreas episcopus Hierosolymitanus, serm. *de Annunt.*, putet angelum clam ostium aperuisse, et modeste Virginem compellasse ac salutasse.

5º QUO SENSU FUERIT PLENA GRATIA.

XVI
16
2

Ave gratia plena. (Luc I, 28.) — Dices : Christus fuit plenior gratia quam B. Virgo. Alii quoque sancti dicuntur *pleni fuisse Spiritu sancto*, ut sanctus Stephanus.

Respondeo eos plenos gratia dici, sed diversimode : Nam, ut recte ait Maldonatus, aqua plenus est fons, plenus fluvius, pleni rivuli, etsi plus et purius in fonte quam in fluvio, in fluvio quam in rivulis est. Plenus Christus gratia tanquam fons, in quo et scaturit et stagnat gratia, et in omnes homines sicut ex capite in membra derivatur. Plena Christi mater, tanquam fonti proximus fluvius, qui, etsi minus quam fons aquæ habet, pleno tamen fluit alveo. Plenus Stephanus, sed tanquam rivulus.

Eleganter et pie solideque D. Petrus Chrysologus, serm. 143, in hæc verba : « Hæc, inquit, est gratia, quæ dedit cœlis gloriam, terris Deum, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus disciplinam. Hanc gratiam detulit angelus, accepit Virgo, salutem sæculis redditura. » Idem, serm. 146 : « Una, inquit, puella sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, cœlis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cœlestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domus exigit pensione, pro ipsius uteri mercede conquirit, et impleat illud propheticum : *Ecce hereditas Domini, filii ; merces, fructus ventris.*

Audi S. Augustinum, serm. 18 *de Sanctis* : « Impleta est (Maria) gratia, et Eva vacuata est culpa. Maledictio Evæ in benedictionem mutatur Mariæ. » Vide Toletum hic, annot. 67, ubi ostendit B. Virginem

plenam fuisse omni gratia, tum gratum faciente, tum gratis data, idque tam in corpore quam in anima. Carebat enim fomite concupiscentiæ : quare caro ejus plane subdita erat rationi et spiritui, uti erat in Adamo in paradiso per justitiam originalem. Quocirca addit in ea naturam conspirasse cum gratia, illique per omnia esse cooperatam. Rursum B. Virginem in singulis et in universis virtutibus eminuisse : sic enim decebat ornari et præparari eam, quæ erat futura mater Dei. »

6º EST GRATIA PLENISSIMA.

In me gratia omnis viæ et veritatis, in me omnis spes vitæ et virtutis. (Eccli. xxiv. 25.) — Mystice, hæc competunt B. Virgini ; nam, ut ait S. Augustinus, vel quisquis est auctor (non enim est S. Augustinus), serm. 20 *de Nativ. Domini ad fratres in eremo* : « Propterea Maria mater electa est, et super omnes creaturas præelecta, omnibus gratiis fecundata, omni virtute et sanctitate in utero repleta, ut de mundissima matre mundissimus filius nasceretur : et sicut in cœlis Filius habet patrem immortalem et æternum, sic et in terra haberet matrem omni corruptione carentem. »

S. Gregorius lib. I, in *I Regum*, cap. 1 : « Potest, ait, hujus montis nomine Beatissima semper Virgo Maria Dei genitrix designari : mons quippe fuit, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis suæ dignitate transcendit. An non mons sublimis Maria, quæ ut ad conceptionem æterni Verbi perfingeret, meritorum verticem supra omnes angelorum choros

IX
634
4

®

usque ad solium deitatis erexit? Hujus enim montis præcellentissimam dignitatem Isaías vaticinans ait: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium* (Is. II.) Mons quippe in vertice montium fuit, quia altitudo Mariæ super omnes sanctos refulsit.

Huc accedit Albertus Magnus, hom. super *Missus est*: « Congregationes, inquit, aquarum vocavit Deus maria, lucus autem omnium gratiarum vocatur Maria. » Et S. Bonaventura in *Speculo B. Virginis*, cap. III et seq.: « Maria, inquit, dicitur mare propter affluentiam et copiam gratiarum; unde scriptum est Eccles. I: *Omnia flumina intrant in mare*, dum omnia charismata sanctorum intrant in Maria. » Et mox: « Unde ipsa optime dicere potest illud Ecclesiast. XXIV: *In me omnis spes vitæ et virtutis*. » S. Thomas, Opusc. VIII, probans B. Virginem plenam gratia, quam refundit juvando alios: « In omni, inquit, opere virtutis potes eam habere in adjutorium, et ideo dicit ipsa, Ecclesiast. cap. XXIV: *In me omnis spes vitæ et virtutis*. »

Rursum S. Bonaventura in *Speculo*, VI, probans plenitudinem gratiæ Deiparæ, præsertim donorum Spiritus sancti: « Maria, inquit, gratulabunda dicere potest illud Ecclesiastici: *In me omnis gratia viæ et veritatis*, quæ mater est ejus quem legimus plenum gratiæ et veritatis. Et quid mirum, si in illa virga est tanta donorum Spiritus sancti affluentia, in cujus flore Spiritus sanctus requievit, cum tanta donorum affluentia. Maria namque est illa virga, et filius Mariæ est ille flos de quo dicitur in Isaia: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus consilii et fortitudinis*,

spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini. In hoc flore mira Spiritus sancti effluentia, de quo in omnem Ecclesiam mira fit influentia, ut B. Evangelista Joannes dicit: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia*. Cum ergo de isto flore tanta gratia redundet in totum hortum, quanto magis in ipsam hujus floris virgam, in ipsam Mariam. Dicat ergo Maria secure: *In me omnis gratia viæ et veritatis*. » Hæc Bonaventura.

7º MIRA EJUS GRATIA (Vide superius... IX. 63. 2)

8º HABET PLUS GRATIÆ QUAM OMNES HOMINES SIMUL.

Sicut per inobedientiam unius hominis peccatoris constituti sunt multi, ita per unius obeditionem justi constituentur multi. (Rom. V, 19.) — Non peccatum Adæ, sed gratia Christi se extendit ad B. Virginem, quæ est mare gratiarum, et plus habet gratiæ quam omnes homines simul. Addit Pererius, Suarez et alii, etiam ad angelos Christi gratiam (ac proinde incarnationis per Mariam) se extendisse, eosque per merita Christi (filii Mariæ) justificatos esse, ad quos peccatum Adæ pertingere non potuit.

9º GRATIA EJUS, IN PRIMO CONCEPTIONIS INSTANTI, SUPERAVIT GRATIAM SUPREMI ANGELI, QUÆ SEMPER ADUNCTA EST; AC INDE PLUS A DEO AMATUR QUAM TOTA ECCLESIA.

Ave, gratia plena, Dominus tecum. (Luc. I, 28.) — Ita B. Virgo fuit plena gratia, ut ei cooperando strenue et assidue ea augeri pleniorque fieri mereretur:

XVIII
log
2

®

XVI
47
4

licet enim esset plena quoad præsentem capacitatem, ut haberet tantum gratiæ quantum capere poterat, tamen huic gratiæ assidue et strenue per actus ferventes cooperans, novum sibi parabat meritum, ac proinde novam capacitatem et dispositionem ad novam gratiam consequendam, idque assidue, ut dixi.

Vide Franciscum Suarez, III part., disp. xviii, sect. 3, ubi ostendit gratiam B. Virginis in primo conceptionis ejus instanti fuisse majorem gratia quam habuit supremus angelus, qui uno actu vel duobus omnia sua merita consummavit; eoque plus meruit quam mille et mille homines mereantur per totam vitam: quare B. Virgo, primo hoc instanti, amans laudansque Deum, *intensissime superavit* amorem, et consequenter meritum supremi angeli. Secundo operationis et amoris sui instanti, ex gratiæ augmento quod primo instanti merita erat et reipsa acceperat, gradus amoris, et consequenter meriti, duplicavit. Tertio vero instanti, eosdem duplicando, meritum cum gratia quadruplicavit. Quarto instanti, pari quadruplicationis duplicatione et progressu, idem octuplicavit, et ita consequenter per singula amoris et operationis instantia gratiam acceptam continue duplicando usque ad annum 72, quo mortua est, ut in eis omnes omnino homines et angelos simul sumptos superavit. Quare illa unica gratior est Deo, quam cæteri homines. Deus ergo plus amat solam B. Virginem, quam totam Ecclesiam, id est quam omnes homines et angelos simul sumptos. Hæc Suarez.

Vide S. Brigittæ *Revelationes*, lib. I, cap. x, ubi B. Virgo ei narrat suos in virtute et amore Dei progres-

sus, ac annuntiationem per angelum sibi lactam, asseritque se in eadem ineffabili lætitia fuisse perfructam, eaque continua; sed semper lætitiā habuisse dolore permixtam. Audi eandem, lib. IV *Revel.* cap. cviii: « Tres sancti sunt qui mihi præ cæteris placuerunt, scilicet Maria, mater mea, Joannes Baptista, et Maria Magdalena. Mater igitur mea, quando et postquam fuit, sic erat pulehra, quod nulla erat in ea macula; quod bene cognoscentes daemones sic ægre tulerunt per similitudinem loquendo, quasi quod quædam vox dæmonum tunc sonuisset de inferno dicens: Una Virgo tam virtuose et mirabiliter procedit, quod omnes superat in terra et in cælo et perveniet usque ad sedem Dei. »

Denique, vide novem plenitudines gratiæ B. Virginis proprias, quas recenset Rutilius Benzoni, lib. II, super *Magnificat*, cap. xxvi, dub. 7.

10° TOTA TRINITAS CUM EA ERAT.

Dominus tecum. (Ib.)—Subaudi est potiusquam sit. Dat (angelus) causam cur gratia sit plena: quia scilicet Dominus cum ea est ei que assistit et præsto est singulari modo, ut in ea singulare incarnationis Verbi opus operetur. Unde S. Augustinus, serm. 18 *de Sanctis*: « *Tecum Dominus*, ait, in mente, tecum in auxilio, tecum in ventre. »

Et S. Bernardus serm. 3, super *Missus est*: « Quid mirum, inquit, si gratia plena erat cum qua Dominus erat? Sed potius hoc mirandum, quomodo, qui miserit angelum ad Virginem, ab angelo inventus est esse cum Virgine. Itane velocior angelo fuit Deus,

ut festinanter nuntium celerior ipse præveniret ad terras? Nec mirum. Nam cum esset Rex in accubitu suo, nardus Virginis dedit odorem suum, et ascendit in conspectu gloriæ ejus fumus aromatum et invenit gratiam coram oculis Domini, clamantibus qui circumstabant : *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris.*

Et inferius docet Deum esse in omnibus creaturis per efficaciam, in rationalibus per cognitionem, in bonis per amorem, ideoque cum iis esse per voluntatis concordiam; per hanc enim ipsi Deum sibi jungunt. Subdit deinde : Sed, cum ita sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cum Maria, cum qua utique tanta ei consensio fuit, ut illius non solum voluntatem, sed etiam carnem sibi conjungeret, ac si de sua virginisque substantia, unum Christum efficeret, vel potius unus Christus fieret : qui, etsi nec totus de Deo, nec totus de Virgine, totus tamen Dei et totus Virginis esset; nec duo filii, sed unus utriusque filius. »

Deinde docet cum B. Virgine fuisse Dominum, id est totam S. Trinitatem. Unde ait : « Nec tantum Dominus filius tecum, quem carne tua induis, sed et Dominus Spiritus sanctus, de quo concipis, et Dominus Pater, qui genuit quem concipis. Pater, inquam, tecum, qui Filium suum parit et tuum. Filiis tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum, miro modo et sibi reserat genitale secretum, et tibi servat virginal signaculum. Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre et Filio tuum sanctificat uterum. »

12º DOMINATUR IN CÆLO, PURGATORIO ET INFERNO.

Dominus tecum (Ib.) — S. Brigitta lib. I *Revel.* cap. viii, audit B. Virginem sibi dicentem : « Omnis laus filii laus mea est; et qui inhonorat eum inhonorat me, quia sic ferventer dilexi eum, et ipse me, quod quasi unum cor ambo fuimus. » Quocirca ipsam quasi reginam dominari in cælo, mundo, purgatorio et inferno, docet eadem S. Brigitta in *Sermone angel.* cap. xv. Eadem lib. III, cap. xxix alloquens B. Virginem : « Tu, inquit, assimilaris templo Salomonis, in quo verus Salomon spatiabatur, et sedit qui fecit inter Deum et homines pacem. Benedicta, igitur, sis B. Virgo, in qua Deus magnus factus est puer parvus, antiquissimus Dominus factus est pusillus filius, sempiternus Deus et creator invisibilis factus est visibilis creatura. » Respondet B. Virgo : « Cur me comparas Salomoni ejusque templo, cum sim mater illius qui non habet principium, nec finem? Nam filius Dei qui est filius meus est sacerdos et rex regum. Denique in templo meo induit se vestibus sacerdotalibus spiritualiter, in quibus obtulit sacrificium pro mundo. »

12º EST IN MULIERIBUS BENEDICTA.

Benedicta tu in mulieribus (Ib.) — Idem dictum fuit Jahel, quæ occidit Sisaram (Jud. v, 24, et Judith, xvi, 11). Sed longe excellentius idipsum hic dicitur B. Virgini, quæ Jabelem, Judith, cæterasque virgines et matronas mille benedictionibus, donis et gratiis superavit; q. d. Tu, o Maria, sola omnium mu-

XVI
4

®
XVI
4

lierum es benedicta singulariter, quia uti virgo es, sic eris et mater; ac sicut sine libidine concipies, sic et sine dolore paries unigenitum Dei Filium, cum ceteræ mulieres posteræ Evæ cum libidine concipiunt, et cum dolore pariant misellos infantes, aut certe steriles sint.

Audi S. Augustinum, serm. 18 *de Sanctis*: «Benedicta tu in mulieribus, quæ vitam et viris et mulieribus peperisti. Mater generis nostri pœnam intulit mundo, genitrix Domini nostri salutem attulit mundo. Auctrix peccati Eva, auctrix meriti Maria. Eva occidendo obfuit, Maria vivificando profuit. Illa percussit, ista sanavit. Pro inobedientia enim obedientia commutatur, fides pro perfidia compensatur.»

Respondeat ergo hic Angelus B. Virginem salutat laudatque nsdem elogus quibus Joachim pontifex cum toto populo salutavit Judith redemptam a cæde Holofernis, cap. xv, 10. *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, e. c., ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum.*

Audi et B. Petrum Chrysologum, serm. 143, in hæc verba: «Vere benedicta, quæ fuit major cœlo, fortior terra, orbe latior. Nam Deum quem mundus non capit, sola cepit. Portavit eum qui portat orbem, genuit genitorem suum, nutritivit viventium omnium nutritorem. Fuit olim Patriarcharum benedictio in pinguedine terræ. Ecce terra nostra dedit fructum suum.

Et Andreas Hierosolymitanus in hæc eadem verba: «Vere, inquit, benedicta tu, quam Ezechiel

verum solis ortum proclamavit. Sola vere benedicta es, quam montem magnum vir esse desiderabilis Daniel vidit, ac montem obumbrantem Ilabacue ille admirabilis; montem præterea Dei, montem pinguem, montem quem Deo inhabitare placuit. Benedicta tu, quam Zacharias, vir divinissimus, aureum candelabrum, septem vidit lychnis ornatum, nimirum illis septem Spiritus sancti donis clarum ac lucidum. Vere benedicta tu, vividisti nostri ligni paradisi, quæ ipsum horti Eden colonum, Christum inquam, Dominum intra te habes, figuris adumbratum, qui ineffabili quadam potentia, fluminis instar vivi, parvum uterum tuum egressus quatuor velut initis per Evangelium suum orbis faciem irrigavit.

In mulieribus. — Ut significet B. Virgini inesse quidquid est optimum in triplici mulierum statu. Hæc enim virgines sunt, viduæ, aut matrimonio conjunctæ. In virginitate integritas laudatur, sterilitas non item. In viduis libertas animi commendatur, non solitudo, cum scriptum sit Eccl. iv: *Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se, etc.* In conjugio, prolis educatio in bonis censetur, virginitatis jactura non item. Sola B. Virgo præ cæteris mulieribus virginitatem habuit sine sterilitate; animi libertatem sine defectu consortii, cum vere fuerit Joseph desponsata; et quod id majus est, absque violatione virginei pudoris, prolis fecunditatem. Itaque et triplici feminarum statu, quidquid boni est, adscivit; quidquid mali, repulit. Unde merito angelus præ cunctis mulieribus eam prædicat benedictam.

13^a AD SPECIEM ANGELI, ET EJUS SALUTATIONEM
TURBATA EST.

XVI
1) 2) *Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, etc.* (Luc. 1, 29.) — Ex S. Ambrosio, Theophylacto et Euthymio, colligitur B. Virginem turbatam esse, primo ex insolita specie, fulgore et majestate angeli secundo ex insolita ejus salutatione, unde *cogitabat qualis esset ista salutio*. Audi S. Ambrosium, lib. I *Offic.* cap. viii: « Ad virilis sexus speciem peregrinam, turbatur aspectus Virginis. » Similiter S. Hieronymus, epist. 7, quæ est *ad Latam*: « Imitetur, ait, Mariam, quam Gabriel solam in cubiculo suo reperit, et ideo forsitan timore perterrita est, quia virum quem non solebat, aspexit. »

Licet enim B. Virgo assueta esset visionibus et colloquiis angelorum, nunquam tamen viderat angelum cum tanta majestate, nec audierat tam magnifice se salutatum. Porro S. Brigida in *Serm. angelic.* cap. xvi, insinuat eam expavisse, quod metueret ne tam gloriose salutans non angelus esset, sed diabolus volens sibi illudere. Porro S. Bernardus, serm. 3, super *Missus est*: « Turbata est, ait, sed non perturbata: quod turbata est, verecundiæ fuit; quod non perturbata, fortitudinis; quod tacuit et cogitavit, prudentiæ. »

Turbata est. — Id est, timuit et sacro quodam horrore perfusa est, cum quadam corporis commotione, quæ solet magnum animi timorem et horrorem comitari. Porro hæc timoris turbatio non passio fuit, sed propassio, scilicet voluntarie a B. Virgine permissa et assumpta. Nullæ enim passiones in B. Virgine dominari, imo nec insurgere poterant, aut ejus

rationem et libertatem prævenire. Pollebat enim justitia originali magis quam Adam. Ita Toletus. Simili modo Christus, instante passione, orans in hortu coepit pavere et tædere, scilicet libere, non invite, vel coacte.

14^a PRUDENTER COGITABAT QUID ESSET ANGELO
RESPONSURA.

Et cogitabat qualis esset ista salutio. (Ibid.) — In se, id est quam magnifica, augusta, superans omnium hominum vires et merita ac proinde et sua. Ipsa enim utpote humillima, longe diversa, imo contraria de se opinabatur. Cogitabat enim inter se: Ego mihi videor indigna omnis gratiæ, quomodo ergo angelus me vocat *gratia plenam*? Ego pauperecula cum pauperibus virginibus dego et conversor, quomodo ergo angelus mihi insonat: *Dominus tecum*? Ego æstimō me feminarum omnium minimam et vilissimam, quomodo ergo angelus mihi ait: *Benedicta tu inter mulieres*?

Rursum *qualis*, scilicet in suo fine, q. d. Cogitabat B. Virgo quo fine, et quorsum tam honorifice salutaretur ab angelo. Tam magnifica enim angelica salutio dirigebatur ad magnificum incarnationis in ipsa peragenda mysterium, ne scilicet ipsa, æstimans se illo indignam, sese excusaret et abnueret, itaque, illa annuente, Verbum et ejus purissimis sanguinibus carnem sibi assumeret. Cum ergo ipsa nesciret hunc finem, cogitabat et mirabatur cur tam splendide salutaretur ab angelo. Nil tamen respondit, quia, ut ait S. Ambrosius, lib. I *Offic.* « Præ verecundia non

resalutavit, nec ullum responsum retulit, » quia pudor et stupor mentem absorbebant, linguamque ligabant, et quia prudenter cogitabat quid esset responsura.

Audi S. Ambrosium : « Disce virginem a verecundia, quia pavebat ; nam sequitur : *quæ cum audisset* etc. Trepidare virginum est, et ad omnes ingressus viri pavere, omnis viri affatus vereri. Disce, virgo, verborum vitare lasciviam. Maria etiam salutationem angeli verebatur. »

Et græcum scholiasten, in *Catena* S. Thomæ : « Cam assueta foret his visionibus, inquit, evangelista non visioni, sed reatibus turbationem attribuit, dicens : *Turbata est in cogitationibus ejus*. Attende autem virginis et pudicam et prudentem et animam simul et vocem. Audita lætitia, dictum examinavit, et neque manifeste obstitit per incredulitatem, nec statim paret ex levitate, Evæ levitatem evitans simul et duritiam Zachariæ ; » « Malens, mimirum, ait S. Bernardus, homil. 4 super *Missus est*, humiliter non respondere, quam timere loqui quod nesciret. »

15° PLACUIT SINGULIS PERSONIS SS. TRINITATIS.

Et ait angelus ei : Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. (Luc. 1, 30.) — S. Brigida, in *Serm. angelico*, cap. v, scribit, Deo, cum crearet magnum hunc mundum, astitisse minorem mundum, scilicet B. Virginem, « a quo major gloria Dei, et angelis major lætitia, atque omni homini ejus bonitate frui volenti major utilitas, quam de hoc majori mundo provenire debebat. » Et ibidem, cap. xii,

asserit B. Virginem quasi sponsam mire placuisse Deo Patri per angelicam Virginitatem ; Filio per profundissimam humilitatem qua cum ad sua viscera attraxit ; Spiritui sancto, per promptissimam obedientiam, ob quam ab eo omnium gratiarum donis repleta fuit.

16° OB HUMILITATEM, VIRGINITATEM ET ARDENTEM CHARITATEM MERUIT FIERI DEI MATER.

Invenisti gratiam apud Deum. (Ibid.) — *Invenisti ;* apud Deum gratiam ob virtutes in eximio gradu tibi a Deo infusas, easque quidem, sed præsertim tres :

Prima est profundissima tua humilitas. Unde S. Bernardus, hom. 3 super *Missus est* : « O si scires, ait, quantum tua humilitas Altissimo placeat, quanta te apud ipsum sublimitas maneat, angelico te indignam nec alloquio judicares, nec obsequio. » Illic disce quanta fuerit humilitas virginis, quæ ab Altissimo ideo meruit exaltari.

Secunda fuit angelica virginitas : hæc enim Deum, qui purissimus est spiritus, et virgo increatus, velut rhinocerotem in sinum suum rapuit. Unde Venantius fortunatus de ea sic canit :

*Virginitas felix, quæ partu est digna Tonantis,
Quæ meruit Dominum progenerare suum,*

Et Basilii, hom. de *Humana Christi generatione* : « Virginitas, ait, ut apta proximaque sanctitati electa est. » Audi S. Bernardum, serm. in *Nativ. B. Mariæ* : « Ne timeas, Maria, ne mireris angelum

venientem, et major angelo venit. Ne mireris angelum Domini; et Dominus angeli secum. Postremo quidni videas angelum, cum jam angelice vivas? Quidni visitet angelus vitæ sociam? Quidni salutem civem sanctorum et domesticam Dei? Angelica plane vita virginitas, et qui non nubent neque nubentur, erunt sicut *angeli Dei*. »

Tertia fuit ardentissima charitas, qua B. Virgo, sollicita pro redemptione hominum et adventu Messiae, assiduas et ardentes pro utroque preces fundebat, ac utrumque ideo impetravit, adeoque ipsa mater Messiae fieri meruit, non *ex condigno*, sed *ex congruo*. Ita S. Bernardus, hom. 3 super *Missus est*: « Invenisti, ait, quod quærebas. Invenisti quod nemo ante te potuit invenire; invenisti gratiam apud Deum: quam gratiam? Dei et hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. »

17º NON TAMEN DE CONDIGNO, SED DE CONGRUO,
MERUIT FIERI MATER.

XVI
4

Invenisti gratiam apud Deum. (Ibid.) — Sic scholastici passim docent B. Virginem meruisse maternitatem Dei. Vide Suarez et Vasquez, III part., quæst. II, disp. II, num. 2 et seq., qui docent B. Virginem *de congruo*, non *de condigno*, meruisse ut fieret mater Dei, non tamen meruisse ipsam Verbi incarnationem; hæc enim omne meritum antecedit, ejusque est causa, principium et origo.

18º NON DUBITAT DE PROMISSI ANGELICI VERITATE,
SED DUNTAXAT DE MODO INQUIRIT.

Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? (Luc. I, 34.). — *Quomodo?* Virgo ergo non dubitat de veritate prophetiæ et promissi angelici, uti blasphematur Calvinus, qui eam incredulam fingit; sed de modo sollicita, ne hic filii conceptus et partus fuerit cum aliqua virginitatis et voti sui de ea emissi jactura. Ita S. Ambrosius, Theophylactus, Beda, S. Bernardus, S. Augustinus, *de Sancta Virginit.* cap. IV.

Disce hic quantum virginitatis studium et amor fuerit in B. Virgine, quia ipsa castitatem prætulit angelico nuntio, ait Nyssenus, ac virgo esse maluit quam mater Dei præcise, ait S. Anselmus. Virginitas enim in se est virtus Deo gratissima, maternitas præcise non est. Ita S. Gregorius, orat. *de Nativ. Christi*: « Audi, inquit, pudicam Virginis vocem: angelus partum nuntiat: at illa virginitati inhæret, et integritatem angelicæ demonstrationi (*Ecce concipies et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum*) anteponendam judicat. » Et post nonnulla: « Verum quia carnem Deo consecratam, tanquam sanctum aliquod oblatum munus oportebat intactam integramque præstare, ideo licet, inquit, angelus sis, licet e cælo venias, licet id quod ostenditur naturam superet humanam, tamen me virum cognoscere nefas est. Quomodo sine viro mater ero? Joseph enim sponsum novi; sed virum non cognosco. » etc. (Vide Cornet. a Lapide, loc. cit.)

XVI
4

19° OB VIRGINITATEM MATER DEI FACTA EST.

IX
436
1
Quasi mulier a virginitate suscipiet illum. (Eccli. xv. 2.) — Facile est B. Virgini adaptare, ac præsertim illud: *Mulier a virginitate*; ipsa enim in virginitate et ob virginitatem facta est mulier et mater Dei, ut sibi sit virgo, Deo mater. (Vide infra x, 436, 1 et seq.)

XI
437
2
Ecce virgo concipiet et pariet. (Isa. vii, 14). — S. Chrysostomus, Basilius, Hieronymus, Prudentius, Bernardus et ex iis Canisius, docent B. Virginem sua angelica virginitate ac mentis et corporis puritate meruisse *de congruo* ut fieret mater Dei. Quocirca Venantius Fortunatus canit:

*Virginitas felix quæ partu est digna Tonantis
Quæ meruit Dominum progenerare suum.*

Et Prudentius in *Cathemerino*: « Edere namque Deum meruit, » scilicet Virgo sua virginitate: « Omnia Virgo venena domat. » Plura vide apud Canisium, toto lib. II et Suarez III part. t. II, quæst. 27, disp. a.

20° ANTE CONNUBICUM VOTUM VIRGINITATIS EMISIT.

XVI
438
2
Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco. (Luc. i, 34.) — *q. d.* Josephum virum habeo, sed non cognosco, id est cognoscere non soleo, cognoscere nequeo, ob votum virginitatis, quod Deo nuncupavi. Sic abstemii dicunt: *vinum non bibo*, id est, *bibere nequeo*; vinum abhorreo. Non enim juxta excusationis vel hæsitationis in Virgine causa alia hic

afferri aut fingi potest, quam moralis impotentia ex voto, quod B. Virginem emisisse ante annuntiationem angelicam docent S. Augustinus, Nyssenus, Beda, Bernardus, Anselmus, Rupertus quos citat noster Canisius, lib. II *Marialis*, cap. xiv. Unde Nyssenus: « Josephum, ait, sponsum quidem novi, virum autem non cognosco. » « Quod profecto, ait S. Augustinus, non deceret, nisi Deo virginem se ante vovisset; sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo, non violenter ablaturus, sed potius contra violentos custodituro quod illa jam voverat. » Hucusque Augustinus. Nam, ut ait Nyssenus, « Deo dicam et consecratam carnem, velut sanctum quoddam donarium, intactam conservari oportebat. »

Ex citatis S. Augustini verbis liquet B. Virginem non tantum ante annuntiationem angeli, sed ante desponsationem quoque puta, antequam ipsa desponsaretur Josepho, emisisse votum virginitatis. Hoc enim decebat illam quæ futura erat mater Dei. Ipsa ergo Josepho votum suum declaravit, ac Josephus in voti observationem consensit eumque promisit antequam ei nuberet. Unde B. Virgo, jam certa de custodia virginitatis votique sui, Josepho nupsit. Essentia enim matrimonii consistit in potestate mutua corporum viri et uxoris non autem in ejus usu, ut vult Calvinus. Vide dicta Mat. 1, 18.

Porro Rupertus, *Cantic.* iii, censet B. Virginem primam omnium virginitatis votum Deo vovisse. Sic et Abulensis, in *Exod.*, cap. xxxv: « Viros aliquos, inquit, ut Eliam, Jeremiam, Elyseum, et Essenos virginitatem coluisse concedimus, etc.; primam autem virginitatis votum fecisse Deiparam certissime

novimus. Ipsa ergo admirandæ virginitatis vexillum extulit, ut reliquarum omnium virginum exemplar illustrissimum, mater, princeps atque dux appelleretur. »

21° EJUS HUMILIS RESIGNATIO.

xvi

2

Fiat mihi secundum verbum tuum. (Ib. 38.) — Nota humilitatem, obedientiam, modestiam, charitatem, resignationem Virginis: nam ab angelo salutata Mater Dei, ejus se ancillam, non matrem nuncupat; ejusque voluntati se totam resignat, ut in ea et cum ea, et per eam faciat quidquid ipsi libuerit: « Ancilla per naturam, mater per gratiam », ait Petrus Damianus, serm. 3, *de Nativ. virg.* « Tabula sum pictoria, ait Theophylactus, pingat pictor quod voluerit, faciatque Deus quod voluerit. »

Fiat. — Hæc vox tum consentientis et assensum angelo ad Verbi conceptionem præbentis est: Ita Beda et Maldonatus et S. Irenæus, lib. III, cap. xxxiii, et Damascenus, lib. III, cap. II; tum optantis, desiderantis, orantis et obsecrantis ut Messias incarnetur, itaque homines redimat et salvet. Hoc enim ardentissime desiderabat et observabat B. Virgo. Ita S. Ambrosius, Euthymius, Beda. « Fiat, ait ex S. August., Bernardus, serm. 4, super *Missus est*, desiderii est signum, non dubitationis indicium. »

22° QUANTUM SUO CONSENSU IN INCARNATIONEM MERUERIT.

xvi

1

Fiat secundum verbum tuum. (Luc. I, 38.) — Subit (S. Bernardus) quod esse matrem Dei, sit dignitas quæ-

dam infinita, quæ sibi proportionatam gratiam requirit. « Ex his, inquit, colligi potest Virginem beatam in conceptionis filii Dei consensu plus meruisse quam omnes creaturas, tam angelos quam homines, in cunctis actibus, motibus, ac cogitationibus suis; nempe omnes qui meruerunt, nihil aliud potuerunt mereri, nisi secundum varios status et gradus gloriæ sempiternæ: Hæc autem Virgo in illo admirando consensu, meruit totalem fomitis extinctionem, dominium et primatum totius orbis, plenitudinem omnium fructuum spiritus, cunctarum scientiarum, interpretationes sermonum, spiritus prophetiæ, discretionem spirituum, operationes virtutum. Meruit fecunditatem in virginitate, maternitatem Filii Dei; meruit quod sit stella maris, porta cœli, et super omnia, quod regina misericordiæ nuncupetur, ac talis nominis consequatur effectum. Unde merito, *Proverb.* cap. ultimo, de ipsa B. Virgine Salomon ait: *Multæ filiarum congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.*

23° QUANDIU ANGELUS APUD EAM MANSERIT.

Et discessit ab illa angelus. (Ibid.) — Peracto jam suæ legationis officio, scilicet impetrato Virginis assensu, ideoque incarnatione Verbi in ea jam peracta. Porro B. Virgo revelavit nonnullis angelum Gabrielem non statim discessisse, sed secum mansisse per novem horas, obstupefactum Verbi in Virgine incarnatione, ac Verbum incarnatum adorasse, illique omne obsequium obtulisse, et reipsa exhibuisse. Nam tradunt monumenta Congregationis S. Gregorii in Alga in Lusitania, eos qui ejus auctores fuere, a B. Virgine

xvi

9

Maria accepisse Gabrielem, cum Incarnationem nuntiaret, integras novem horas apud eandem fuisse, ac si ob incredibilem Virginis modestiam et majestatem humana majorem, et ob divini Verbi carne induti præsentiā, in admirationem raptus discedere nequiret. Quod indicavit sacer scriptor his verbis : *Et discessit Angelus ab ea*. Videtur enim velle indicare eum rerum novitate et magnitudine obstupefactum sic hæsisse, ut avelli nequiret, donec tandem re exigente quodammodo, tamen invitus a loco discessit. Verum hæc uti pie dicuntur, ita certam non habent fidem.

Denique creditur Gabriel flexis genibus salutasse virginem atque hoc situ toto legationis suæ tempore permansisse, tum ut virginem Deiparam veneraretur, tum ut Verbum in ea incarnatum adoraret. Quocirca ejus exemplo, S. Margarita, Hungariæ regis filia, et sancta Maria Oigniacensis, quoties salutationem angelicam recitabant, toties ante imaginem Virginis Deiparæ genuflectebant.

IX

MARIE IN UTERO INCARNATIO VERBI.

QUOMODO B. VIRGO CHRISTUM CONCEPERIT,
ET QUO TEMPORIS MOMENTO.

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. (Luc. 1, 38.) — Quæres quo temporis puncto præcise Filius Dei sit incarnatus in B. Virgine?

Primo, Elias Cretensis, orat. *de Annuntiatione*, censet eum incarnatum antequam angelus veniret ad B. Virginem; illum enim annuntiasse ipsi incarnationem non futuram, sed jam factam, et in ea non sentiente peractam. Probat id ex verbis angeli, dicens : « Hoc enim quod ait, *Dominus tecum*, ipsum adesse regem clare significat.

Secundo, Nicephorus, lib. I, cap. VIII, ait Christum incarnatum cum angelus eam salutavit dixitque : *Ave gratia plena*. Nam « simul cum ea voce, ait ipse, Verbum Dei descendit, et naturam nostram subiit. » Favere videtur S. Hieronymus epist. 140 ad principium : « S. Maria, inquit, quia conceperat eum in quo omnis plenitudo divinitatis habitat corporaliter, plena gratia salutatur. » Sic et S. Gregorius Thaumaturgus, homil. *de Annunt.*

Tertio, alii sentire videntur Christum incarnatum cum angelus dixit : *Dominus tecum*. Hoc enim sic explicat S. Augustinus, serm. 2, *de Annunt.* : « Tecum Dominus in corde, tecum in ventre (per incarnationem), tecum in auxilio. » Et S. Petrus Alexandri-

XVI
1

®

Maria accepisse Gabrielem, cum Incarnationem nuntiaret, integras novem horas apud eandem fuisse, ac si ob incredibilem Virginis modestiam et majestatem humana majorem, et ob divini Verbi carne induti præsentiam, in admirationem raptus discedere nequiret. Quod indicavit sacer scriptor his verbis : *Et discessit Angelus ab ea*. Videtur enim velle indicare eum rerum novitate et magnitudine obstupefactum sic hæsisse, ut avelli nequiret, donec tandem re exigente quodammodo, tamen invitus a loco discessit. Verum hæc uti pie dicuntur, ita certam non habent fidem.

Denique creditur Gabriel flexis genibus salutasse virginem atque hoc situ toto legationis suæ tempore permansisse, tum ut virginem Dieparam veneraretur, tum ut Verbum in ea incarnatum adoraret. Quocirca ejus exemplo, S. Margarita, Hungariæ regis filia, et sancta Maria Oigniacensis, quoties salutationem angelicam recitabant, toties ante imaginem Virginis Deiparæ genuflectebant.

IX

MARIE IN UTERO INCARNATIO VERBI.

QUOMODO B. VIRGO CHRISTUM CONCEPERIT,
ET QUO TEMPORIS MOMENTO.

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. (Luc. 1, 38.) — Quæres quo temporis puncto præcise Filius Dei sit incarnatus in B. Virgine?

Primo, Elias Cretensis, orat. *de Annuntiatione*, censet eum incarnatum antequam angelus veniret ad B. Virginem; illum enim annuntiasse ipsi incarnationem non futuram, sed jam factam, et in ea non sentiente peractam. Probat id ex verbis angeli, dicens : « Hoc enim quod ait, *Dominus tecum*, ipsum adesse regem clare significat.

Secundo, Nicephorus, lib. I, cap. VIII, ait Christum incarnatum cum angelus eam salutavit dixitque : *Ave gratia plena*. Nam « simul cum ea voce, ait ipse, Verbum Dei descendit, et naturam nostram subiit. » Favere videtur S. Hieronymus epist. 140 ad principium : « S. Maria, inquit, quia conceperat eum in quo omnis plenitudo divinitatis habitat corporaliter, plena gratia salutatur. » Sic et S. Gregorius Thaumaturgus, homil. *de Annunt.*

Tertio, alii sentire videntur Christum incarnatum cum angelus dixit : *Dominus tecum*. Hoc enim sic explicat S. Augustinus, serm. 2, *de Annunt.* : « Tecum Dominus in corde, tecum in ventre (per incarnationem), tecum in auxilio. » Et S. Petrus Alexandri-

XVI
i

®

nus, episcopus et martyr, lib. *de Deitate*, qui citatur in concilio Ephesino, cap. vii: « Dominus tecum, ait, id est Dei Verbum nunc tecum est. » Nam illa Gabrielis salutatio Deum verum in utero virginis natum, carnem factum significat. Idem asserit S. Thomas III part. quæst. xxx, art. 4, et B. Petrus Damianus, serm. I et 3 *de Nativ. Virg.*: « Dominus tecum; audisne, inquit, in hoc verbo incarnationem Dei, redemptionem hominum, venerationem mundi? »

Verum hæc vera esse nequeunt,

Primo, quia angelus post hæc verba: *Ave gratia plena, Dominus tecum*, etc., Subdit: *Ecce concipies in utero et paries filium*, in futuro. Ergo necdum eum conceperat. Rursum B. Virgo, tandem angelo assensum præbens, ait: *Fiat mihi secundum verbum tuum*. Ergo necdum id factum erat.

Dico ergo, Verbum incarnatum mox ut B. Virgo angelo illud nuntianti assensum præbuit, ad hoc enim ille mittebatur; non enim decebat Christum concipi, invita vel nesciente virgine matre, sed sciente et consentiente; mox ergo ut illa dixit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, atque hæc verba finiit, Spiritus sanctus ex purissimis B. Virginis sanguinibus corpus Christi formavit, et eodem instanti illud perfecte organizavit, animavit, et Verbo, sive personæ Filii Dei, hypostatice univit; sicut mox ut sacerdos consecrans dixit: *Hoc est corpus meum*, vi horum verborum panis traussubstantiatur in corpus Christi. Id rursum patet ex eo quod angelus, habito virginis consensu, quasi peracta legatione sua, ab ea discessit; legationis enim ejus potissima pars et finis erat incarnatio Verbi, præsertim quia opus hoc erat

Spiritus sancti perfectissimum et divinissimum. Unde non sensim, sed simul in eodem instanti a Spiritu sancto: 1° formatum est corpus Christi; 2° perfecte organizatum; 3° animatum; 4° omni gratia et gloria in anima repletum; 5° hypostatice assumptum a persona Verbi; 6° Christus incarnatus immensas egit gratias Deo pro tot in humanitatem suam collatis beneficiis et donis, eique pro salute hominum se obtulit in victimam ad mortem et crucem, etc. (Vide finem dissertationis apud Cornel. a Lapid. loc. cit.)

2° CHRISTUM QUOMODO AMBIERIT.

Quando circumdabat mari terminum suum et legem ponebat aquis ne transirent fines suos. (Prov. viii, 29.) — Mystice, Deus initio mundi mare circumdans suo alveo quasi alvo, suisque littoribus quasi terminis, respexit in hoc typo ad antitypum, puta ad B. Virginem, quam facturus erat Deiparam, ita ut illa simili modo visceribus conciperet et concluderet Dei Verbum. quod est mare et abyssus sapientiæ, potentiæ, virtutis, omnisque sancti et boni, juxta illud Job xxxviii, 8: *Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens; cum ponerem nubem vestimentum ejus, et caligine illud quasi pannis infantie obvolverem?* Hinc nomen ei inditum Maria quod hebraice significat amaritudinem maris, a מַר *mar*, id est amaritudo, et יָם *iam*, id est maris; quia ipsa mare jam dictum ambiit; puta Christum, qui omnem amaritatem generis humani dulcoravit, imo in meram dulcedinem convertit, etc. (Vide loc. cit.)

v.
2.
1

3° CONCEPTURA DIGITUR A JEREMIA VIRUM NOVUM,
ID EST DEUM HOMINEM.

XII
1° *Novum creavit Dominus; femina circumdabit virum.* (Jerem. xxxi, 22.) — Dico plane *et* genuine: *Novum*, hoc est novus homo, scilicet homo Deus ex nova virgine matre nova generatione, scilicet absque viri semine, sola Spiritus sancti creatione productus, ut hic dicitur, *q. d.* Femina, id est B. Virgo, circumdabit *et* utero suo claudet virum, hebraice גֵּבֶר *geber*, *et* אֵל *el* componitur, significatque fortitudinem Dei, vel fortem Deum. *Circumdabit ergo virum*, id est Christum, qui, cum Deus sit, nullis locis aut terminis concludi potest. *Secundo*, quia, licet Christus, qua homo conceptus et nascens, statura *et* ætate sit infans, est tamen a primo suæ conceptionis instanti vir, sapientia, gratia *et* gloria perfectus. *Tertio*, quia Christus puer est vir fortis, qui jam tum dæmonem *et* omnes hostes prostravit, Isaïæ viii, 4; hic enim infans erit Deus, fortis, princeps pacis, pater futuri sæculi; qui novo orbi novam legem, novum fœdus *et* nova omnia dabit, etc. S. Hieronymus, Rabanus, Hugo, P. Thomas, Lyranus, S. Augustinus, serm. 9 *de Temp.*, S. Cyprianus, serm. *de Nativitate Domini*; *et* quæ communis hæc patrum, interpretum *et* doctorum orthodoxorum explicatio, quin *et* R. Haccados, *et* aliorum rabbinorum, quos citant A. Castro *et* Galatinus, lib. VII, cap. XIV.

Verbum *circumdabit* apprimè virginitatem B. Mariæ in conceptu explicat, *q. d.* Hæc femina fœtum non a viro accipiet (erit enim Virgo), sed intra se coelitus datum claudet in modum circuli, undeque *et* integri *et* perfecti, nulla vel minima scissione

violati: hæc de causa, *Cant.* iv, 12, vocatur ipsa *hortus conclusus, fons signatus*. Centrum ergo est.

Eandem virginitatem Deiparæ, ex voce *novum* colligunt R. Haccados *et* R. Josue apud Galatinum, lib. VII, cap. xix. Si enim mulier circumdet virum, id est masculum, non est novum sed quotidianum. Novum autem est, quod virgo circumdet masculum sicut ergo novum fuit quod prima femina, scilicet Eva, creata sit ex viro, puta ex costa Adam; ita *et* magis novum est quod secundus Adam, scilicet Christus vir, conceptus *et* creatus sit secunda femina *et* virgine Deipara. Itaque sæculi prima virgo (Eva) formata est ex primo Virgine (Adamo): ita, vice versa, secundus virgo (Christus) formatus est ex secunda virgine (B. Maria).

4° CONCEPT FILIUM SINE OPERA VIRI.

De qua natus est Jesus. (Mat. i, 16.) — Mutat plurimum, non enim ait: Joseph genuit Jesum, uti de aliis dixit: *Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Jacob, Jacob genuit Judam*, etc. Nec etiam dicit: *Maria genuit Jesum*, etsi id verum sit, sed: *De qua natus est Jesus*. Qua phrasi significat: *Primo*, Jesum de Maria natum, non virtute naturali, sed supernaturali, vi *et* operatione Spiritus sancti. *Secundo*, Jesum non esse genitum a patre Josepho, sed natum ex sola matre, ideoque ex virgine, ac proinde Joseph non aliter pertinere ad genealogiam Christi, quam ratione uxoris, scilicet B. Mariæ, ex qua natus est Christus:

« Talis, inquit S. Bernardus, nativitas decebat Deum ut non nisi ex Virgine nasceretur; talis partus decebat Virginem ut non pareret nisi Deum, tum quia

decebat ut Christus, habens patrem in cœlis, non haberet patrem in terris, sed matrem duntaxat, ut qui in cœlis erat *αὐτὸς* in terris esset *πατήρ*; tum quia conceptus et ortus Christi debebat esse remotissimus a peccato originali, ut nec deberet, nec posset illud contrahere in eoque superaret matrem, quæ licet concepta sit sine peccato ex speciali Dei preservatione, tamen ex vi conceptionis suæ, qua ex Adam naturaliter generatione Joachimi et Annæ prognata est, debebat illud contrahere, nisi a Deo Deique gratia præventa fuisset; tum quia partus hic debebat esse purissimus et divinus; tum denique ut virginitatem et castitatem nobis impense commendaret.

Unde S. Gregorius Nazianzenus orat. 38 *de Nativ.* in principio: «Christus, inquit, ex virgine (nascitur); mulieres virginitatem colite, ut matres Christi esse possitis.» Et Cyrillus Hierosolymitanus, *Cathechesi*, c. XII: «Christus, ait, nascebatur, ut virgines faceret: multo ergo magis debuit virginem conservare corpus.»

5° EJUS VIRGINITAS IN CONCEPTU DEMONSTRATUR ET
PLURIBUS PROBATUR.

Ecce virgo concipiet et pariet filium. (Isa. XII. 13.) — Perfide Symmachus Ebionus Aquila et Theodotion, qui fuerunt judæi proselyti, nostrique Judæi et nuper Castaliqui et Oecolampadius verterunt: *Ecce juvencula concipiet.* Quod Judæi sic explicant, *q. d.* Juvenula scilicet uxor Achaz, antea sterilis, nunc concipiet et pariet filium, vel Ezechiam vel aliquem alium. Verum prius aperte falsum est; nam Ezechias jam erat natus. Achaz enim regnavit sexdecim annos

tantum; Ezechias vero, succedens in regnum, erat 25 annorum; ergo natus est ante regnum patris.

Secundo, nec Ezechias, nec quis alius filius Achaz vocatus fuit Emmanuel, id est nobiscum Deus.

Tertio, insulee et impie Hebræum *סלמך* *alma* vertunt juvencula; et quod est signum, quid mirum, quid novum, si Juvenula quæ genuit Ezechiam alium pariat filius? Et si jam genuerat Ezechiam quomodo erat sterilis?

Dico ergo: De fide est sic vertendum esse: *Ecce virgo concipiet*, et hæc verba intelligenda esse de B. Virgine Deipara, integra et intacta virginitate, Christum Dominum concipienti et parienti; ita ut qui hoc neget sit hæreticus, ut fuit Helvidius contra quem scripsit S. Hieronymus. Id patet Matth. I. 20 et 23. (Vide in Cornel. a Lapide, *loc. cit.* demonstrationis hujus seriem, quæ longa est nimis.)

6° ITEM, IN PARTU. (Vide Cornelium a Lapide, *loc. cit.*)

7° EJUS INTEGRITAS MIRACULIS PROBATUR.

Virgo concipiet et pariet. (Isa. ibid.) — Deus hoc mysterium virginitatis Deiparæ miraculis confirmavit. Referunt historici hispanici, et ex iis Baronius anno Domini 637, S. Ildephonsum Toletanum archiepiscopum contra Helvidianos renascentes propugnasse libro edito perpetuam virginitatem Deiparæ. Quare cum ipse in festo Annuntiationis B. Virginis ad templum noctu pergeret, templum cœpit cœlesti fulgore micare. Cæteris dilapsis, apparuit ei B. Virgo licens: «Cultæ in tuo corpore virginitatis, cum mentis puritate fideique ardore conjunctæ, nostreque

virginitatis defensæ præmium erit ex cœlesti theatro munus allatum. » Inter hæc verba vestem suis manibus capiti inseruit : « Hæc, inquit, filii mei meaque quæ toto anno recurrunt festa celebrato. »

In vita S. Ægidii, socii S. Francisci, 23 aprilis, narratur quemdam doctorem ordinis S. Dominici, dubitantem de virginitate Deiparæ cogitavisse hæc de re consulere S. Ægidium : cumque eum eminus videret S. Ægidius prævenit, terramque pulsans dixit : « Frater prædicator, S. Deipara Maria virgo est ante partum ». Statimque ut hæc dixit, pulcherrimum illic exortum est lilium. Iterum percussa humo, repetit : « Frater prædicator, S. Maria virgo est in partu » ; et confestim secundum exortum est lilium. Tertio baculo feriens terram : « Frater, inquit, concionator, S. Maria virgo est post partum », simulque tertium exstitit lilium candoris et formositatis admirandæ. Ita omnem dubitationem et scrupulum exemit.

8º QUOMODO DICI QUEAT APERTA, CUM

MANSERIT VIRGO.

Aperiat terra et germinet Salvatorem. (Isai. xlv, 8.) — Terra hæc est B. Virgo, quæ rorem Spiritus sancti accipiens, concepit et germinavit Salvatorem. Nulla enim alia terra id præstitit, aut præstare potuit. Ita communiter Patres. Primus ergo Adam ex virgine terra, id est vili limo, formatus est, secundus vero Adam eo purissimo sanctissimo virgineo sanguine corpus sibi aptavit.

Dices : Quomodo B. Virgo, quæ semper mansit virgo, id est claustrum utero, dici potest aperta ? Re-

spondeo, esse metalepsim. *Aperiat*, id est, instar aperientis proferat et producat. Terra enim naturaliter germinare, et germen producere nequit. Nisi vi seminis erumpentis et germinantis scindatur et aperiat, itaque germi emergenti cedat et det locum.

Simili metalepsi dicitur, cap. lxiv, 4 : *Utinam dirumperes cœlos et descenderes!* Corpus enim si cœlo naturaliter descenderet, deberet rumpere cœlos : sed Deus qui spiritus est, in suo descensu non eget cœlorum diruptione.

Secundo, respondet Sanchez, tñ *aperiat* significare hic tempus vernum, hoc enim apertum vocamus ; quia tum ea quæ, in hieme frigoribus fuerunt contracta, laxantur, intepescunt et solvuntur. De quo Ovidius :

Aprilem memorant ab aperta tempore dictum.

q. d. Adam et Eva sub peccato hiemem et rigorem virtutum ac lætitiæ induxerunt mundo. Duravit hæc hiems et frigus usque ad B. Virginem. Quæ ver spiritale et virgineum mundo induxit, cum ipsa quasi lilium convallium, non ex humano semine, sed ex operatione Spiritus sancti germinavit Salvatorem. Hoc est quod dicitur *Cant.* ii, 12 : *Vox turturis audita est in terra nostra : ficus protulit grossos suos ; vineæ florentes dederunt odorem suum.*

Tertio, Origenes, Tertulianus, S. Hieronymus, Epiphanius, Nyssenus et Ambrosius dicunt solum Christum aperuisse uterum matris, id est ex eo clauso natum esse ac prodisse, perinde ac si fuisset apertus : ipsi enim fuit pervius et penetrabilis sicut nobis pervia sunt quæ aperta sunt.

Itaque censent solum Christum designari ista lege *Exodi* cap. XIII, 12 : *Separabis omne quod aperit vulvam domino*. Vide ibi dicta. Est catachresis. Similis est, cum dicimus Christum sua morte aperuisse nobis cœlum antea clausum, quia fecit illud nobis pervium et penetrabile. Sic Hispani et Lusitani dicuntur nobis aperuisse Indias et insulas novi orbis, quia primi navibus suis eo penetrarunt et ostenderunt iter pervium.

Ex hebræo, potest aliter verti :

Primo sic : *Aperiat terra, et fructificent sen germinent salutem et justitiam*.

Secundo sic : *Aperiat terra, et germinent* (scilicet cœli et terra) salutem, et justitia succrescat simul. Ita Forerius.

9° CUR VOCATUR ALMA.

Ecce virgo concipiet (Ibid). — Verbum hebræum quod traducitur *virgo* est *פִּירְכָּה*, *alma*, et cum articulo *haalma* id est *virgo abscondita et incognita virgo*, unde lingua punica, juxta S. Hieronymum, *virgo* dicitur *alma* ; et sibylla phrygia ita canit :

*Virginis in corpus voluit demittere cœlo
Ipse Deus prolem, cum nuntius angelus almæ
Matri quæ miseros contracta sorde levabit.*

Sicut hebraice, ita et latine Deipara vocatur *alma* ; ut cum dicimus : *Alma parens, Alma Dei genitrix, Ave maris stella, Dei mater alma*. Idque

Primo, quia *alma* subinde latinis idem est quod *virgo*. Sic vocatur *alma* Ceres, et sybilla a Virgilio *Æneid.* VI, vocatur *alma* eo quod fuerit *virgo*.

Secundo, quia *alma* idem est quod *sancta* vel *pul*

chra, ait Festus. Hinc deæ ut musæ vocantur *almæ* ; sic a Lucretio, lib. VI, Pallas nuncupatur *alma*. Proprie vero mater deorum vocata est *alma*. Unde Virgilius *Æneid.* X : « Alma parens idææ deum ; » et *Æneid.* I : « Venus alma. »

Tertio, quia *almus* significat quoque *clarissimum*. Unde sol dicitur *almus* ab Horatio in *Carm. sæculari*.

*Alme sol, curru nitido diem qui
Promis et celas,*

Hinc et dies felix et clara vocatur *alma*. Jam quid clarius, quid felicius B. Virgine?

Quarto, *almus* dicitur ab alendo, quasi alens, ait Festus. Unde Lucretius lib. II : « Liquor almus aquarum. » Et lux dicitur *alma*, quod alat universa ; nam per lucem et diem omnia crescere docent physici, ait Servius, qui et addit *Æneid.* II : « Alma proprie est tellus, eo quod nos alat ; abusive etiam aliis numinibus hoc epitheton datur. » Et Columella lib. III, cap. XXI : « Quibus, ait, alma tellus, annua vice velut æterna quodam puerperio læta mortalibus distenta musto dimittit ubera. » Talis est Deipara, quæ Christum aluit et Christianos jugiter alit fovetque.

10° EST PORTA PRINCIPIS, EO QUOD NULLUS PER EAM TRANSIERIT.

Et dixit Dominus ad me : Porta hæc clausa erit, non aperietur et vir non transibit per eam, etc. (Ezech. XLIV, 2.)—Allegorice, et potius, porta hæc clausa est B. Virgo Maria, in qua sedit princeps, id est Christus Dominus, cum in sacro ejus utero quasi thalamo et templo suo, ex purissimis ejus sanguinibus conceptus,

per novem menses habitavit, quia *Dominus Deus Israel ingressus est per eam*, scilicet Deus pater eam sibi desponsans et maritans: Deus filius in ea carnem assumens. Nam « est eadem mater, filia, sponsa Dei »; nempe ipsa est filia Dei patris, sponsa Spiritus sancti, et mater Filii scilicet Christi.

Ita patres omnes, et interpretes christiani, e quibus plurimi censent hunc esse sensum litteralem. Certe primarius est et maxime intentus a Spiritu sancto. Ita Græcus scholiastes breviter æque ac subtiliter: « Solus, ait, Christus portam hanc nondum apertam, supernaturaliter aperuit, et clausam naturaliter servavit. » (Vide dicta. *Exod.* xiii, 2).

S. Augustinus, serm. 2 *de Nativ.*: « Porta, ait, clausa est signaculum pudoris, immaculata carnis integritas: non enim violata est partu, quæ magis est sanctificata conceptu. » Et S. Bernardus, hom. 2 super *Missus est*: « Deum, inquit, huiusmodi decebat nativitas, qua nonnisi de virgine nasceretur: talis congruebat et virgini partus, ut non pareret nisi Deum. » Et S. Cyrillus Hierosolomytanus, *Catech.* 12: « Decebat sane, inquit, ut purissimus puritatis doctor ex thalamis pacis prodiret. » Ita quoque explicant S. Hieronymus, S. Ambrosius, lib. *de Instit. Virg.* cap. viii: « Porta, ait, clausa, virginitas est, et hortus clausus virginitas, et fons signatus virginitas. » Sic et Epiphanius, serm. *de Laudib. virgin.*, Cyprianus, vel potius Ruffinus, in *Expositione symboli*, Chrysostomus, hom. *de Joanne Baptist.* t. iii, et alii passim.

Hinc subditur: *Eritque clausa principi*; cum princeps per eam transibit, erit et manebit clausa. Pagninus vertit: *Eritque clausa principi, q. d.* Plures portas habet princeps, sed hæc per excellen-

tiam vocatur porta perpetuo clausa, ideoque porta principis, qui per eam clausam transivit. Unde Septuaginta vertunt: *Et erit clausa, quia dux iste sedebit in ea*. Ex hisce patet de fide esse B. Virginem fuisse et mansisse semper virginem; quia hic dicitur quod ipsi quoque principi, puta Christo, futura sit clausa, et nullo pacto in conceptu ejus et partu per virginis claustrum sigillique apertionem reserenda, ideoque vocabitur porta principis, ut vertit Pagninus.

Quocirca hic triplex hæresis convellitur. *Primo*, Ebionis et Cerinthi qui, teste Irenæo, lib. I, cap. xxv, impie docebant B. Virginem ex Josepho concepisse. *Secundo*, Joviniani qui asserebat B. Virginem fuisse in partu corruptam: testis est S. Augustinus, lib. *de Hæres.* *Tertio*, aliorum qui cum eam ante partum, et in partu Christi, virginem faterentur, tamen a partu dixerunt plures filios ex Josepho concepisse, qui propterea ab evangelio vocentur *fratres Domini*. Cujus erroris assertor fuit Helvidius, contra quem integrum librum erudite scripsit S. Hieronymus.

Quin et Zuinglius ex hoc loco probat perpetuam virginitatem B. Mariæ, teste Canisio, lib. II. *Marial.* cap. vi. Quocirca ter hic clausa dicitur porta hæc, ut significetur Deiparam virginem fore ante partum, in partu, et post partum, ait Galatinus, lib. VII, *de Arran. fidei*, cap. xiv.

11° CUR DICATUR PORTA ORIENTALIS.

Et ecce gloria Dei Israel egrediebatur per viam orientalem. (Ezech. xliii. 1. et xlii. 1 et seq.)— B. Virgo vocatur porta orientalis quia, ut exponit S. Ambrosius, lib. *de Inst. virg.* cap. vii, generavit

Christum, qui est sol justitiæ et cujus nomen est oriens, Zach. III. 8. Hæc omnia paucis nervose et eleganter complexus S. Augustinus, serm. 14 *de Nat. Domini* : « Quid, ait, est porta in domo Domini clausa nisi quod Maria semper erit intacta? Et quid est *homo non transit per eam*, nisi quia Joseph non cognovit eam? Et quid est quod Deus solus intrat et egreditur per eam, nisi quia Spiritus sanctus imprægnarit eam? Et quid est quod clausa erit in æternum, nisi quia Maria virgo ante partum, virgo post partum? Dicat ergo Maria : Porta facta sum cœli, janua facta in partu, Virgo sum filio Dei. Illi facta sum janua clausa, qui post suam resurrectionem ingressus est per ostia clausa, qui natus de ventre meo me matrem dimisit intactam. Adimplevit ventrem meum divinitate, et uterum meum non evacuavit castitate : nec in conceptione inventa sum sine pudore, nec in parturitione inventa sum cum dolore. »

12º CUR DICATUR NUBES LEVIS.

Ecce Dominus ascendet super nubem levem. (Isa. XIX. 4). — S. Hieronymus, Cyrillus, Procopius et S. Ambrosius, *Exhort. ad virg.* docent *nubem levem* esse B. Virginem cujus ulnis Christus puer delatus est in Ægyptum, ibique statim deorum simulacra confregit, uti S. Hieronymus et alii multi tradunt. Vide dicta Jerem. cap. XLIV, in fine. Unde Palladius, in *Lausiaca*, cap. LII, et Ruffinus lib. II, cap. VIII : « Vidimus, inquit, in Thebaide, in finibus Hermopolis templum, in quo, ingresso urbem Salvatore, ceciderunt omnia simulacra in faciem super terram. »

Porro B. Virgo dicitur *nubes levis* quia nullius concupiscentiæ aut conjugii onere prægravata, inquit S. Hieronymus, super omnes res terrenas, quasi *nubes*, ait Procopius, eminebat, mundumque suo peccatorem sænore et onere alleviabat. Hæc nobis pluit Christum, et per eum interna mentis nostræ humectat, ac concupiscentiam restinguit. Ita S. Ambrosius, lib. *de Institu. virg.*

13º ARDEBAT UT RUBUS QUASI DIVINO ACCENSA MURICE.

Et videbat quod rubus arderet, et non combureretur. (Exod. III, 2.) — Ignis in rubo, quidquid obganniat Calvinus, est Deus in B. Virgine conceptus, et natus illæsa ejus virginitate. Ita Theodoretus, Rupertus, S. Bernardus, serm. *de B. Maria* in illud Apocal. XII : *Signum magnum apparuit*, et Gregorius Nysenus, orat. *de Christ. nativ.* : « Ut patet, ait, incendit ignem, et non crematur : itidem etiam Virgo et lumen parit, et non corrumpitur. » Hinc tota Ecclesia canit : « Rubum quem viderat Moses incombustum, conservatum agnovimus tuam laudabilem virginitatem, sancta Dei genitrix. » Ubi nota apte virginitatem comparari rubo, quia per humilitatem et asperitatem vitæ conservari debet : in deliciis enim, æque ac in superbia, castitas est in periculo.

Porro S. Hieronymus, serm. *de Assump.* : « B. Virgo, ait, est lana candidissima, ad quam cum accessisset Spiritus sanctus, ut lana infecta conchyliis vertitur in purpuram, versa est et ipsa in matrem Dei, ut non sit quod jam erat. » Ardebat igitur divino quasi accensa murice, ac radiis vallata can-

dentibus, rubus factus est ardens incombustus. » Et S. Leo, serm. 4 *de Nativit.* « Merito, ait, virgineæ integritati nihil corruptionis intulit partus salutis; quia custodia fuit pudoris, editio veritatis. »

14^a EX EA CHRISTUS CREATUR VELLUT GERMEIN E
TERRA, IRRORANTE RORE VEL PLUVIA CŒLESTI.

XIV
2 *Ecce enim ego adducam servum meum orientem.*
(Zach. III, 8.) — Quæres cur Christus vocatur
hebraice *צמח*. *Tsemach*, id est surculus vel germen
(quod versum est *oriens*)? Respondeo.....
secundo: quia Christus e Virgine natus est obum-
brante Spiritu sancto, sicut germen e terra pullulat
irrorante rore, vel pluvia cœlesti, sine maris con-
cursu.....

15^a VER SPIRITUALE ET VIRGINEUM MUNDO INDUXIT.
(Vide supra XI, 552, 4.)

X

MARIAE VISITATIO AD ELISABETH.

1° QUANDO B. MARIA ELISABETHAM ADIERIT, ET QUÆ DE
CAUSA.

Ersurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda. (Luc I, 30.) —
In diebus illis. Non ergo eodem die, ut insinuat Theophylactus, Beda et S. Ambrosius, quo salutata ab angelo filium Dei concepit et corporavit, abiit, sed post duos vel tres dies; hos enim insumpsit contemplando, gratias agendo et dissuaviando cum filio Dei in se jam incarnato. Ita Franciscus Lucas, Baradius et alii.

Abiit. — Cur? Respondeo:

Primo, ut Verbum in se conceptum aliis annuntiaret ejusque gratiam eis aspiraret. Volebat enim Christus in ea incarnatus illico inchoare officium salvatoris, ad quod a Patre missus erat, unde S. Ambrosius: « Abiit, inquit, non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nuntio, nec quasi dubitans de exemplo (ut exploraret an revera Elisabeth concepisset, ut ei nuntiaret angelus), sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina pro gaudio. »

Secundo, ut Joannem a peccato originali expiaret, cumque cum Elisabeth matre Spiritu sancto imple-ret; sicque Christi honor omniumque devotio cre-sceret. Ita Origenes hic, hom. 7: « Jesus, ait, qui in utero virginis erat, Joannem adhuc in ventre matris positum sanctificare festinabat. »

XV
2

®

dentibus, rubus factus est ardens incombustus. » Et S. Leo, serm. 1 *de Nativit.* « Merito, ait, virgineæ integritati nihil corruptionis intulit partus salutis; quia custodia fuit pudoris, editio veritatis. »

14º EX EA CHRISTUS CREATUR VELLUT GERMEIN E
TERRA, IRRORANTE RORE VEL PLUVIA CŒLESTI.

XIV
2 *Ecce enim ego adducam servum meum orientem.*
(Zach. III, 8.) — Quæres cur Christus vocatur
hebraice *צמח*. *Tsemach*, id est surculus vel germen
(quod verum est *oriens*)? Respondeo.....
secundo: quia Christus e Virgine natus est obum-
brante Spiritu sancto, sicut germen e terra pullulat
irrorante rore, vel pluvia cœlesti, sine maris con-
sensu.....

15º VER SPIRITUALE ET VIRGINEUM MUNDO INDUXIT.
(Vide supra XI, 552, 1.)

X

MARIAE VISITATIO AD ELISABETH.

1º QUANDO B. MARIA ELISABETHIAM ADIERIT, ET QUÆ DE
CAUSA.

Ersurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda. (Luc I, 30.) —
In diebus illis. Non ergo eodem die, ut insinuat Theophylactus, Beda et S. Ambrosius, quo salutata ab angelo filium Dei concepit et corporavit, abiit, sed post duos vel tres dies; hos enim insumpsit contemplando, gratias agendo et dissuaviando cum filio Dei in se jam incarnato. Ita Franciscus Lucas, Baradius et alii.

Abiit. — Cur? Respondeo:

Primo, ut Verbum in se conceptum aliis annuntiaret ejusque gratiam eis aspiraret. Volebat enim Christus in ea incarnatus illico inchoare officium salvatoris, ad quod a Patre missus erat, unde S. Ambrosius: « Abiit, inquit, non quasi incredula de oraculo, nec quasi incerta de nuntio, nec quasi dubitans de exemplo (ut exploraret an revera Elisabeth concepisset, ut ei nuntiaret angelus), sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina pro gaudio. »

Secundo, ut Joannem a peccato originali expiaret, cumque cum Elisabeth matre Spiritu sancto imple-ret; sicque Christi honor omniumque devotio cre-sceret. Ita Origenes hic, hom. 7: « Jesus, ait, qui in utero virginis erat, Joannem adhuc in ventre matris positum sanctificare festinabat. »

XV
2

®

Tertio, ut Elisabethæ cognatæ suæ de conceptu per miraculum Joanne congratularetur eique gravidæ et seni serviret, ideoque mansit cum ea toto reliquo tempore quo gravis fuit, puta mensibus tribus, usque dum pareret Joannem. Ita Beda et alii.

Quarto, ut daret omnibus futuris sæculis insigne humilitatis et charitatis exemplum, quo ipsa, jam mater Dei et regina mundi effecta, dignatur visitare Elisabetham, quæ ipsi potius ancillare et servire debebat; ut et nos similiter ejus exemplo viles, pauperes aliosque nobis inferiores libenter visitare, salutare, eisque servire et opitulari in animum inducamus.

Quocirca exemplo et titulo visitationis B. Virginis, multæ congregationes ad visitandos pauperes, hospites, infirmos, incarceratos, etc., institutæ sunt, ac nuper hoc titulo congregationem religiosarum insignium per totam Galliam, quæ ægris serviant, instituit dominus Franciscus Salesius, episcopus Genevensis, vir magnæ pietatis et zeli.

Opinatur Jansenius, et alii, cum B. Virgine ivisse Josephum, utpote ejus sponsum et maritum. Verius alii id negant, quia, si Joseph ivisset cum ea, audisset utique illam ab Elisabetha salutarî matrem Dei, ac proinde post reditum videns eam intumescere utero gravidam, non voluisset eam dimittere: quod tamen facere voluit, ut patet Matt., I, 19. Joseph ergo, domi cura rei familiaris detentus, B. Virgini, sponsæ suæ eunti in montana associavit ancillam vel matronam quamdam gravem, quæ ei fidelis esset itineris comes, adiutrix, testis actionum omnium.

2º QUAM IN REGIONEM ?

Abiit in montana. (Ibid.) — *In montana* vel Hebron, ut volunt Baronius, Toletus et alii, vel Judææ, ut volunt geographi terræ sanctæ, de quo mox plura. (Vide Cornelia Lapide.)

Tropologice : anima Deo plena, uti erat anima B. Virginis, in montana conscendit, id est ad ardua virtutum enititur. Ita sanctus Ambrosius : « Quo jam Deo plena, ait, nisi ad superiora eum festinatione conscenderet ? » Et Beda : « Concepto mente Dei Verbo, ait, ascendendum ad virtutum cacumina, amoris gressu, et civitas Judæ, id est confessionis et laudis, penetranda ; et in perfectione fidei, spei et charitatis quasi tribus montibus commorandum. Hinc Loth fugienti incendium Sodomæ dicitur : « In monte salvum te fac, » Gen. XIX, 17. Et Habacuc, III, 19 : *Deus dominus, ait, fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum et super exelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.*

3º CUR CUM FESTINATIONE ?

Cum festinatione. (Luc. I, 39.) — Syrus, *sedulo*, vel diligenter ; græce μετὰ σπουδῆς, id est cum studio, diligentia, sedulitate, festinatione, agilitate. Agilem enim facit actio, strenuum motus, fortem animus, robustum corpus, ait Cornelius Fronto.

Causam primam festinationis dat S. Ambrosius : « Festinavit Virgo, inquit, ne extra domum diu in publico moraretur, etc. Discite, virgines, non demorari in platea, non aliquos in publico miscere sermones. Maria, in domo sera, festinat in publico. »

Secundam causam idem Ambrosius addit, quia plena erat gaudio et Spiritu sancto : « Nescit, inquit, tarda molimina Spiritus sancti gratia. » Gaudium enim, et devotio, ac charitas stimulabant B. Virginem ad festinandum.

Tertiam dat Origenes, quia Christus in utero Virginis Joannem a peccato purgare et sanctificare festinabat. « Mariam ergo, ait S. Ambrosius, quæ autem sola in intimis penetralibus versabatur, non a publico virginitatis pudor, non a studio asperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardavit. »

4° PRIUS ADIIT JERUSALEM, ET IN TEMPLO SE
SUUMQUE CONCEPTUM OBTULIT.

XVI
2

In civitatem Juda. (Ibid.) — Id est in Jerusalem, aiunt Albertus Magnus et S. Bonaventurus; sed Jerusalem cum de ea agitur alibi passim, solet nominari.

Adde: Jerusalem erat in tribu Benjamin, non Juda. Melius ergo Toletus et Baronius accipiunt Hebron; hæc enim erat in tribu Juda, sita in monte, eratque prima ex civitatibus iis quæ in tribu assignatæ erant sacerdotibus ad habitandum, *Josue* xxi, 9 et seq., sicut aliæ eisdem assignatæ erant in tribu Simeon et Benjamin. Porro Hebron a Jerusalem distat octo horis. Denique Brochardus, Bredembachius, Adrichomius, etc., in *Descriptione terræ sanctæ*, civitatem hanc aiunt fuisse Emmaus, ubi incipiunt montana Judææ, quæ a Jerusalem distat hora cum media; de quo mox plura. Juxta Hebron ergo sunt montana Hebron; juxta Emmaus montana Judææ, ut patet ex tabulis geographicis.

Verisimile est B. Virginem prius ivisse Hierosolymam, utpote instante festo Paschæ, ibique in templo Deo gratias egisse, eique se suumque Jesum jam conceptum obtulisse. Ita Chilovæus, Franciscus Lucas, Baradius et alii, præsertim quia ex Nazareth in montana per Jerusalem directum erat iter. Fuit ergo hoc virginis iter facile quadridui: nam a Nazareth in Jerusalem est iter tridui, puta iter 26 horarum; quarto deinde die B. Virgo e Jerusalem ivit domum Zachariæ; de quo jam plura. (Vide Cornel. a Lapide.)

5° CUR ET QUOMODO COGNATAM SALUTAVERIT?

Et salutavit Elisabeth. (Ibid.) — Dicendo: « Pax tecum, » quia hæc erat Hebræis usitata salutatio. Unde Syrus vertit, *precata est pacem*, sive salutem.

Fecit hoc B. Virgo instructu Dei, qui per angelum ei suggererat conceptionem Elisabethæ, ad hoc ut tacite eam submoneret gratum fore Deo, si illam visitaret et salutaret. Intendebat enim Deus per Elisabetham, utpote matronam grandævam, prudentem et sanctam orbi pandere conceptionem B. Virginis, arcanam Verbi incarnationem in ea factam, quasi thesaurum latentem in visceribus Virginis, omnibus illo indigentibus patefacere. Hoc enim fecit Elisabeth cum dicit: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?*

6° CUR ZACHARIAM NON SALUTAVIT?

Elisabeth. (Ibid.) — Non Zachariam, tum quia mutus erat et surdus, tum quia non decebat virum a virgine salutari, nec pudor virgineus id permittebat.

XVI
1

XVI
4

Porro, beata Virgo, « prior salutavit, ait S. Ambrosius; decet enim ut, quanto castior virgo, tanto humilior sit, noverit deferre senioribus, sit magistra humilitatis, in qua est professio castitatis, » etc.

Vide S. Chrysostomum, hom. 18 in *Matt.*, sub finem, ubi docet ridiculos esse et superbos, qui nolunt prius salutare, nisi salutati resalutant: sapientes vero et humiles esse eos qui prius salutant; idque *primo*, quia virtutis et humilitatis officium antecipant alterique praeipiunt; *secundo*, quia superbiam domant tam suam, quam alienam; *tertio*, quia simultates, lites et odia tollunt et dissipant.

7º AN SUA SALUTATIONE ELISABETHAM ET JOANNEM
BAPTISTAM SPIRITU SANCTO REPLEVERIT.

Et factum est ut audivit salutationem (Syrus pacem). Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus, et repleta est Spiritu sancto Elisabeth. (Luc. 1. 41.) — Nota, cum S. Ambrosio: salutationem et vocem Mariæ prior audivit Elisabeth, sed vim, spiritum et efficaciam salutationis prior sensit Joannes, utpote matre sua prior et subtilior; ad hunc enim velut futurum Christi præcursores, maxime dirigebatur hæc salutatio Virginis, imo Christi: nam, ut solerter adverfit Origenes, Christus in ventre matris latens hanc ei salutationem suggestit. Et Theophylactus: « vox virginis, ait, vox erat incarnati in illa Dei. » Et Euthymius: « Christus, inquit, locutus est per os matris suæ: Joannes autem audivit per aures matris suæ, et agnito supernaturaliter Domino, tum exultatione illum prædicavit. »

Porro Joannes, exultans in utero matris, fecit eam pariter exultare. Nam ex exultatione Joannis, suggerente Spiritu sancto, agnovit Elisabeth B. Virginem concepisse Christum. ideoque illam ut matrem Dei resalutavit et venerata est.

Moraliter: discas hic quam utilis et efficax sit salutatio et præcatio sanctorum, et præsertim B. Virginis, utpote quæ unico salutationis verbo tam Joannem quem Elisabetham Spiritu sancto replevit, omnibusque ejus donis cumulavit. « Sanctorum non tantum verba, sed et ipsi aspectus spirituali gratia pleni sunt, » ait S. Chrysostomus, homil. 3 *ad populum*. Idem in *II ad Thim.*, cap. 1, 1: « Sufficit, ait, sola Pauli salutatio gratia implere eum qui ita salutatur, » etc....

8º VERE DEI MATER EST, BEATA FUIT, EST ET ERIT.

Et beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi a Domino. (Luc. 1. 45.) — Per Angelum, v. 31, scilicet: *Paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur; et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus.* Cognovit ergo Elisabeth per Spiritum sanctum, B. Virginem credidisse angelo nuntianti Christi conceptionem et nativitatem.

Beata, tum per rem quia Christum jam utero gestas: tum per spem, quia enim paries, qui te omnesque in eum credentes beatos in celo efficiet. Beata ergo es apud Deum et homines. Beata es et eris per omnem sæculorum æternitatem. Beata, inquam, autonomastice, id est omnium angelorum et hominum beatissima et felicissima. Tacite perstringit

Elisabeth Zachariæ mariti sui incredulitatem de nascituro Joanne, vers. 20, ei que opponit fidem Virginis. Unde Beda : « Vere beata, ait, quæ sacerdote præstantior, cum enim sacerdos negasset, virgo correxit errorem. »

9º LAUDES SIBI A COGNATA DATES IN DEUM RETORQUET.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. (Ibid. 46.)—Sic quoque Syrus, Arabicus, Ægyptius, Persicus et Æthiopicus. Apposite ad laudes suas ab Elisabeth celebratas respondet B. Virgo, retorquendo illas ad suum fontem, puta ad Deum. Audi S. Bernardum, serm. in illud *Apoc. xii: Signum magnum apparuit in caelo*: sic enim ait: « Magna quidem præconia, sed et devota humilitas, nil sibi passa retinere in eum magis universa refudit, cujus in se beneficia laudabantur; tu, inquit, magnificas matrem Domini, sed magnificat anima mea Dominum. In voce tua filium perhibes exultasse in gaudio, sed *exultavit spiritus meus in Deo salutari meo*, et ipsa quoque tanquam amicus sponsi gaudet ad vocem sponsi. Beatam esse dicis, quæ credidisset, sed credulitatis et beatitudinis causa respectus est supernæ pietatis, ut ex hoc magis beatam me dicent omnes generationes, quia ancillam humilem et exiguum respexit Deus. »

10º EJUS IN ANGELO CREDENDO MAGNANIMITAS.

Magnificat anima mea Dominum. (Ibid.) — Pergit deinde S. Bernardus ostendere B. Virginem, licet

esset humillima, in fide tamen promissionis sibi ab angelo facta summe fuisse magnanimam, ut ad tantum mysterium non dubitaret se electam, sed veram Dei et hominis genitricem crederet mox futuram. Facit enim hoc in electis gratia Dei, « ut eos nec humilitas faciat pusillanimes, nec magnanimitas arrogantes. »

11º TOTA ANIMA DEUM MAGNIFICAVIT.

Magnificat. (Ibid.) — Aliter magnificat hominem Deus, aliter homo Deum: Deus magnificat hominem, quia eum magnum facit, dum magnis opibus, honoribus, gratiis et donis eum cumulat, et præ cæteris extollit; homo vero sic nequit magnificare Deum, quia nil parvi vel magni ei addere potest. Magnificare ergo Deum dicitur, una ejus magnitudinem, id est majestatem, magnificentiam, omnipotentiam, sanctitatem, sapientiam, beneficentiam, etc., laudare et prædicare.

Sensus ergo est, *q. d.* Tu, o Elisabeth, magnificas me dum me magnifico titulo matris Dei exornas et magnalia Dei mihi collata celebras; at ego magnifico et celeberrimo Deum, qui me magnam fecit, dum tu magnum mihi dedit filium, scilicet Deum ipsum; ac tam magnum incarnationis Verbi mysterium in me operari dignatus est. Unde Beda sic paraphrastice explicat: « Tanto me Dominus, tamque inaudito munere sublimavit, quod non ullo officio linguæ explicari, sed ipso vix intimi pectoris affectu valeat comprehendere; et ideo totas animæ meæ vires in agendis gratiarum laudibus offero, totum in contemplanda magnitudine ejus, cui non est finis, quidquid vivo, sentio, discerno, gratulanter inpendo. »

XVI
2

®

Anima mea. (Ibid.) — *q. d.* Non solum lingua mea, nec sola manus mea, sed ipsa anima mea tota quanta est, magnificat Deum, hoc est, ego et intimis animæ meæ penetralibus, sinibus et sensibus, totis mentis meæ facultatibus laudo et glorifico Deum: omnes animæ meæ vires in ejus laudem expromo et exhaurio ut intellectus meus nil nisi ipsum consideret; voluntas nullum nisi ipsum amet et celebret; memoria nil nisi ipsum cogitet; os meum nil nisi ipsum loquatur et prædicet; manus mea non nisi ea quæ ad cultum ejus spectant, operetur; pedes mei non nisi ad ea quæ ad gloriam ejus spectant, progrediantur et procedant.

12º ERAT DOMINA ANIMÆ SUÆ, EAMQUE
TOTAM FILIO TRADIDERAT.

XVI
33
2

Anima mea. (Ib.) — Symbolice, Toletus: « Recte, inquit, Virgo ait: *anima mea*; primo, quia ipsa sola habebat animam suam in potestate sua, ejusque erat hera et domina, quia illam possidebat per patientiam et affectuum passionumque omnium dominium; at nos non possidemus animam nostram, quia possidemur ab ira, superbia, concupiscentia, similive passione. Secundo, quia ipsa totam animam tradiderat filio: quæ autem filii erant, ipsius quoque erant. Unde anima ejus filio tradita, in ejus potestatem integra revertebatur, perfecteque dicit *anima mea*; » tota enim ipsius erat, quæ tota a filio quantum ad omnes ejus partes possidebatur. Tertio, propter affectum dilectionis; quo enim Deum aliquis magis diligit, eo magis diligit animam suam. Cum igitur B. Virgo Deum maxime super omnes homines

dilexerit, nullumque peccatum commiserit, suam profecto animam maxime diligebat. Quid autem diligimus, præ dilectione nostrum appellamus: quæ igitur animam suam sic diligit, eam vere suam vocavit.

13º DEUM SUMMOPERE DILIGEBAT, SANCTAM TRINITATEM
MAGNIFICABAT, etc. (Vide, supra. XVI, 33 et seq.)

14º EJUS OMNI CONCEPTIONEM VERBI SUMMA EXULTATIO.

Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. (Luc. 1, 47.) — *Exultavit*, scilicet ab initio conceptionis et incarnationis Verbi in me, et continuo exultat. Græce est *εὐχαρίζεσθαι*, id est vehementer letatus est, gestis exultavit, jubilavit: *ἀγχαλίζω* enim, ait Eustathius, dicitur quasi *ἀγχαλίζω* id est admiror vehementer. B. Virgo ergo admirans spiritum, in Dei se incarnati divinam potestatem, sanctitatem, justitiam, benignitatem, benedictionem, exultat. et præ gaudio gestit et jubilat. Hinc Enthymius in illud. *Psal. 1x, letabor et exultabo in te*: « Exultatio, ait, major quædam est letificatio intensio, quæ præ nimio gaudio subsilire valde, atque elevare cor facit. »

Audi Albertum Magnum: « Exaltatio, inquit, est quædam exaltatio in jubilo, cum cordis gaudium saltat in corporis jucunditatem, et tunc patet exaltare spiritum esse jucundari spiritum etiam in tripudio corporis, juxta illud Zachar., 1x: *Exultate satis, filia Sion; juba, filia Jerusalem: ecce rex tuus venit tibi mansuetus.* Addit Albertus: « In utero Deiparæ echo quædam divina efficitur, percussioque soni, ac

vocis Christi existentis in utero, in os Mariæ, quæ deinde ad eundem Christum reflectitur, dum dicitur: *Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.*

Accedit Cajetanus: « Exultatio, ait, est exundans lætitia, quæ scilicet in signa externa gesticulationis, cautus, jubilationis, etc., modeste tamen et graviter erumpit. »

Alludit ad illud Isaïæ, cap. xli, 10: *Gaudens gaudebo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo*; et magis ad illud Annæ I Reg., ii: *Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo.* Sicut enim exultavit Anna sterilis, Dei ope et miraculo concipiens Samuelem; sic exultavit B. Virgo ex Spiritu sancto concipiens Emmanuel: hujus enim typus fuit Samuel. Sicut enim *Emmanuel*, hebraice idem est quod *immanu el*, id est nobiscum Deus; sic Samuel idem est quod *saul meel*, id est *postulatus et datus a Deo*; vel ut R. Abraham et Pagninus, Samuel idem est quod *Seemo el*, id est *illuc Deus*, scilicet in *utero*, non tam Annæ quam B. Virginis. Samuel enim fuit sanctissimus propheta, princeps et salvator Israelis, uti Christus est omnium fidelium. Quocirca canticum hoc B. Virginis plane respondet cantico Annæ, I. Reg. n. Eadem enim est utriusque materia, idem exultans spiritus humilitatis, gratitudinis et devotionis in Deum, juxta illa Psal.: *Anima mea exultabit in Domino, et delectabitur super salutari suo.* Ps. xxxiv, 9.

14º QUOMODO VOCET DEUM SALVATOREM SUUM.

In Deo salutari meo. (Ib.) — S. Augustinus, scribens super *Magnificat*, Virginem duo hic facere docet:

XVI
31
2

Primo, Dei bonitatem et misericordiam prædicare, sicut, in præcedenti versu, ejus potentiam et majestatem; *secundo*, suavitatem et dulcedinem quam ipsa in conceptione sui filii hauserat, foras effundere; atque in hac re dicit Deiparam unitatam fuisse angelos, qui hæc duo in cælis præstant, nimirum Dei majestatem incomprehensibilem meditantur, et ejus ineffabili bonitate atque dulcedine perfuuntur; et sic admirantur ut diligant et exultent. Ejus verba sunt hæc: « Vidisti majestatem, gustasti suavitatem, ideo quod intus hauseras, foras propinasti, et in justitia ejus exultasti, quia exultavit spiritus meus; anima magnificat, spiritus exultat. »

Et iterum: « *In Deo salutari meo*, Deus potentiam, salutaris misericordiam notat. Duo quippe sunt quæ angelorum et hominum beatorum spiritus in illo fonte boni æternæ contemplatione hauriant, incomprehensibilis scilicet majestas Dei et ineffabilis bonitas; quorum alterum castum timorem gignit, alterum dilectionem parit: pro majestate venerantur Deum et pro bonitate amant, ne vel dilectio sine reverentia dissoluta sit, vel reverentia sine dilectione pœnalis. Admirantes enim diligunt, et diligentes admirantur, ut inextinguibiliter per admirationem ardeat dilectio, et suaviter in dilectione ferveat admiratio. »

15º EJUS HUMILITATEM RESPEXIT DEUS.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. (Luc. i, 48.) — Dat causam cur exultet in Deo Jesu suo, quia scilicet ipse respexit, id est benignis oculis aspexit, approbavit, amavit, amplexus est humilitatem vir-

XVI
31
4

ginis, in eaque sibi complacuit. Unde Theophylactus : « Respexit, ait, in me humilem, non ego ad illum respexi : ille me persecutus est misericordia, ego illum nam quæsi. » Et S. Augustinus, super *Magnificat* : « Hæc, ait, est gratia exultationis suæ, quia Respexit humilitatem ancillæ suæ, ac si dicat : quia de ejus gratia exulto, ideo ab ipso est quod exulto ; et quia ejus dona propter ipsum diligo, ideo in ipso exulto. »

Respexit. — Audi S. Augustinum hic : « Respicere per gratiam, est prius objectos et derelictos visitare, cum bona, placatus per misericordiam, substracta restituit. Rursum per respectum gratiæ ad eum se convertit. Bene ergo Maria solam in humilitatem Dominum respexisse testatur, quia divinitatis propitiationem, quam humana natura in primis parentibus per superbiam perdidit, in Maria per humilitatem recuperavit. »

S. Bernardus, serm. 37 in *Cant.* : « Deus, inquit, respicit terram, et facit eam tremere ; e regione respicit Mariam, et infundit gratiam. Respexit, ait, humilitatem ancillæ suæ : ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes ; non sunt hæc verba plorantis aut trepidantis, sed gaudentis. » Hinc ait illi : *Surge, prospera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.* » *Cant.* II et seq.

Humilitatem. — Græce ταπεινωσιν, id est *vilitatem, exiguitatem, abjectionem* ; hanc enim opponit magnitudini Dei : « Excelsus enim Dominus humilia respicit et alta a longe cognoscit. » Pl. cxvii, g. d. Magnifico Deum, et in ipso exulto, quia ipse, cum sit maximus summusque omnium Dominus, me feminarum, imo creaturarum omnium minimam, id est vilissimam,

pauperrimam et abjectissimam, oculis benegnitatis suæ respicere, et in matrem eligere dignatus est.

Humilitas ergo hic proprie vilitatem significat, non virtutem humilitatis superbiæ oppositam ; hæc enim dicitur ταπεινωσιν : Sola enim inter virtutes humilitas se ipsam ignorat, et qui se humilem esse jactat, superbus est, non humilis. Ita Theophylactus, Euthymius, Toletus, Franciscus Lucas, Cajetanus, Maldonatus et alii.

Sic Lia ait, Gen. xxvi, 32 : *Vidit Dominus humilitatem*, id est abjectionem, *meam*, qua ego a marito Jacob præ Rachele neglecta et quasi despecta fui. Et Mardocheus ad Esther, cap. xv, 2 : *Memorare dierum humilitatis tuæ qua olim plebs et pauper fuisti, non regina, uti jam es.* Sic Judith, vi, 13, orat Deum : *Respice ad nostram humilitatem*, id est afflictionem et abjectionem. Sic Christus *reformabit corpus humilitatis nostræ*, id est corpus nostrum vilissimum et miserrimum, per gloriam resurrectionis, *Philip.* III, 21.

Hinc ταπεινος dicitur quasi εοταπεινος ab εοταπος, id est *pavimentum* sicut humilis ab humo ; aut, ut Eustathius, ταπεινος per metathesim quasi πετητος *pessumdor* : *calcor, proteror*. Hinc τειχος est *tapes* sive *stragulum*, quod calcatur et proteritur.

16^a AGNOSCIT SE PER VIRTUTES, MAXIME HUMILITATEM AD MATERNITATEM DEI ESSE ELECTAM.

Humilitatem ancillæ suæ. (Luc. I.) — Sicut B. Virgo hic agnoscit se electam in Dei matrem, quod longe majus erat ; ita pariter agnoscit se per humilitatem,

XVI
36
2

virginitatem, cæterasque virtutes sibi a Deo inditas ad tantam dignitatem fuisse dispositam et congrue ornatam. Humilis enim suam vilitatem, miseriam, paupertatem, imo suum nihilum agnoscit, ac totum quod est *et* habet, adscribit Deo, cujus est, dicitque cum psal. : *Non nobis, Domine, non nobis ; Sed nomini tuo da gloriam* ; pl. cxnr ; et cum Paulo : *Qui gloriatur in Domino gloriatur*. II Cor. n.

Audi S. Augustinum, serm. 2 *de Assumpt.* « O vera humilitas, quæ Deum humilibus peperit, vitam mortalibus edidit, cælos innovavit, mundum purificavit, paradisum aperuit *et* hominum animas liberavit ! Facta est Mariæ humilitas scala cælestis per quam Deus descendit ad terras ? quid enim est dicere, respexit, nisi approbavit ! Multi enim videntur in conspectu hominum humiles esse sed eorum humilitas a Domino non respicitur. Si enim veraciter humiles essent, deinde ab hominibus non se laudare vellent non in hoc mundo, sed in Deo spiritus eorum exultaret. »

Nam, ut ait S. Basilius, in *Const. monast.* cap. xvii : « Humilitas est tutissimus virtutum omnium thesaurus, radix et fundamentum. » Et S. Chrysostomus, hom. 2, in Ps. 1 : « Sacrificium maximum est humilitas ; qui enim peccando se Deo subducit, idem se per humilitatem subjicit eum convertitur ad penitentiam. »

Denique S. Bernardus : « *Est* humilitas, ait, quam nobis veritas parit, *et* non habet calorem ; et est humilitas quam charitas format et inflamat. Hæc in affectu, illa in cognitione consistit ; priore cognoscimus quam nihil sumus, et hanc discimus a nobis ipsis et ab infirmitate propria ; posteriore calcamus glo-

riam mundi, et hanc ab illo discimus, qui exinanivit semetipsum. etc., quique quæsitus ad regnum fugit, quæsitus ad opprobria, etc., ad crucem non fugit, sed sponte se obtulit. »

Utramque in heroico et eminenti gradu habuit B. Virgo:

17^a PRÆDICT SE AB OMNIBUS SÆCULIS BEATAM
PRÆDICANDAM ET INVOCANDAM.

Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. (Luc. 1, 48.) — *Omnes generationes* : Omnes ætates, omnia sæcula, omnes fideles futuri.

Audi Hugonem cardinalem : « Omnes generationes, inquit, id est omnes gentes, scilicet Judæorum et gentilium, virorum et mulierum, divitum et pauperum, angelorum et hominum, quia omnes per ipsam salutare beneficium acceperunt, homines reconciliationem, angeli reparationem. Christus enim Dei filius operatus est salutem in medio terræ, id est in utero Mariæ, quæ quadam mirabili proprietate terræ medium appellatur. Ad illum enim respiciunt, ut Bernardus inquit, et qui habitant in cælo, et qui habitant in inferno, id est in purgatorio, et qui habitant in mundo : primi, ut resarciantur ; secundi, ut eripiantur ; tertii, ut reconcilientur. »

Causam deinde assignans subjicit : « *Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes*, o beata Virgo, quia omnibus generationibus vitam, gratiam et gloriam genuisti : mortuis vitam, peccatoribus gratiam, miseris gloriam ; ideo dicitur Judith xv, 10 : *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri. quia fecisti viriliter* : primum est vox

angelorum, quorum ruma per ipsam reparata est; secundum est vox hominum, quorum tristitia per eam lætificata est; tertium est vox mulierum, quarum infamia per ipsam delata est; quartum est vox mortuorum, quorum captivitas per eam reducta est. »

Sic et Albertus magnus hic: « Prophetat hic Virgo se ab omnibus sæculis beatam prædicandam, celebrandam et invocandam. Prophetiæ hujus veritas ex eventu clara est. Videmus enim B. Virginem ab omnibus nationibus et sæculis, tot sacellis, templis, festis, congregationibus, religionibus, votis, supplicationibus, litanis, etc., coli et celebrari, quot cæteri sancti simul juncti non obtinent; imo soli B. Virgini tribui cultum hyperdulæ, sicut Deo cultum latræ; cæteris vero sanctis cultum dulæ. Te ergo o Deipara virgo, beatam prædicabunt omnes generationes. Tuam sanctitatem, tuam virginitatem, tuam humilitatem, tuam maternitatem celebrarunt, celebrant et celebrabunt omnes omnium temporum christiani: Vivit tuum decus, tua laus, tua gloria, quandiu vivent angeli, quandiu vivent homines, quandiu vivet Christus, quandiu Deus erit Deus, in omnia sæculorum sæcula. »

18º FUIT PROPHETISSA VERE.

Et accessi ad prophetissam, et concepit. (Isa. viii, 3.) — Dico cum patribus et doctoribus jam citatis (S. Hieronymo, Cyrillo, Basilio, R. Haccados, Procopio, Ruperto, etc.) prophetissam hanc (Isai. viii, 3) esse B. Virginem Deiparam, quæ non tantum prophetissa fuit, eo quod esset sanctissima et religiosissima, Dei

laudibus in totum addicta, educataque in templo apud virgines Deo consecratas; sed et proprie, quia futura prædixit, uti in suo hymno *Magnificat* prædixit illud: *Beatam me dicent omnes generationes*: quod etiam hodie ubique impleri et verificari cernimus.

Secundo, fuit prophetissa, quia genuit summum orbis prophetam scilicet Christum.

Tertio, quia in ea peractum est magnum illud pietatis sacramentum, scilicet ut virgo conciperet et pareret nobis Emmanuelem, ut dixi cap. præcedenti; eo enim alludit. Prophetare enim in scriptura subinde significat miracula facere, uti dixi in præmio. Maximum autem miraculum et portentum fuit Verbum in virgine caro factum. Prophetavit ergo B. Virgo, dum concepit et peperit nobis Deum, eumque sua carne induit et corporavit.

Sensus ergo (prophetiæ) est: in visione ostensa est mihi prophetissa augusta Virgo Maria, indicatumque est mihi ut ad eam accederem; illam enim explicaturam mihi quid esset illud quod audieram vers. 4: *Scribe: velociter spolia detrahe, cito prædare*. Venerabundus ergo eam adii, salutavi et vidi illam per obumbrationem Spiritus sancti concipere et parere Emmanuelem cui jussus sum dare nomen illud quod audieram, v. 1: *Velociter spolia detrahe, cito prædare*; in eoque completam et explicatam meam visionem vidi et intellexi.

19º QUID APUD ELISABETHAM EGERIT.

Mansit autem Maria cum illa, etc. (Luc. 1, 56) mansit, serviens Elisabeth cognatæ suæ jam partui vici-

næ, eamque suis sanctis obsequiis et alloquiis recreans, et magis sanctificans, æque ac Joannem ventre ejus contentum.

Ita S. Ambrosius: « Non sola, inquit, familiaritatis est causa, quod diu mansit, sed etiam tanti valis profectus. Nam si primo ingressu tantus profectus extitit, ut ad salutationem Mariæ exultaret infans in utero et impleretur Spiritu sancto mater infantis: « quantum putamus, usu tanti temporis S. Mariæ addidisse præsentiam! »

Sic et Origenes hic, homil. 9, docet per hos tres menses, tam Joannem quam Elisabetham, ex præsentia Virginis mire in sanctitate profecisse: « Exercebatur ergo, inquit, et quasi in athletico sancta matre (ut mater Joannis esset quasi ager et locus certaminis athletici) per tres menses ungebatur Joannes, et præparabatur in matris utero, ut mirabiliter natus mirabilius nutriretur. » Non enim hic lactationis, aut nutricum et gerularum ejus ulla sit mentio, sed tantum dicitur: *Et erat in deserto usque ad diem ostensionis suæ ad Israel.* » Hæc Origenes.

20° AN S. JOANNIS NATIVITATI ADFUERIT.

Quasi mensibus tribus. (Luc. I, 56) — Quæritur an B. Virgo manserit usque ad partum et nativitatem Joannis, illique interfuerit. Negant Theophylactus, Euthymius, Jansenius.

Probant *primo*, quia B. Virgo venit mense sexto, et mansit quasi mensibus tribus; ergo discessit ante nonum mensem initum, ac proinde ante partum Elisabethæ; *secundo*, quia post discessum Virginis narrat Lucas partum Elisabethæ, atque in eo nullam

Virginis tacit mentionem; *tertio* et maxime, quia castissimam virginem partui interesse non decebat; *quarto* quia conveniebat ut turbam in partu affluxuram effugeret.

Contrarium tamen æque est probabile, imo probabilius, idque plures sentiunt, scilicet Origenes, S. Ambrosius, Beda, Maldonatus, Toletus, Franciscus Lucas. Probatur *primo*, quia incivile fuisset usque ad partum manere, et immediate ante partum discedere; *secundo*, quia in partu maxime Virginis præsentia, ope et consolatione egebat Elisabetha; *tertio*, quia virgo ad hoc mansit tres menses, ut Joannem orbis miraculum et Christi sui præcursores cerneret, amplecteretur et benediceret, ac vicissim ut Joannes jam natus matrem Domini et in ea Christum Dominum cerneret, saluaret et veneraretur. Unde Beda: « Tandiu, ait, mansit Maria, donec Elisabeth, partus tempore completo, præcursoris Domini sui, propter quem maxime venerat, nativitatem videret. »

Ad *primum* respondeo, quod *quasi* significare hic non divinationem, sed augmentum, *q. d.* Mansit circiter per tres menses, et paulo amplius. Adde potuisse nasci Joannem in fine trium mensium; multa enim proles nascuntur nono mense necdum expleto.

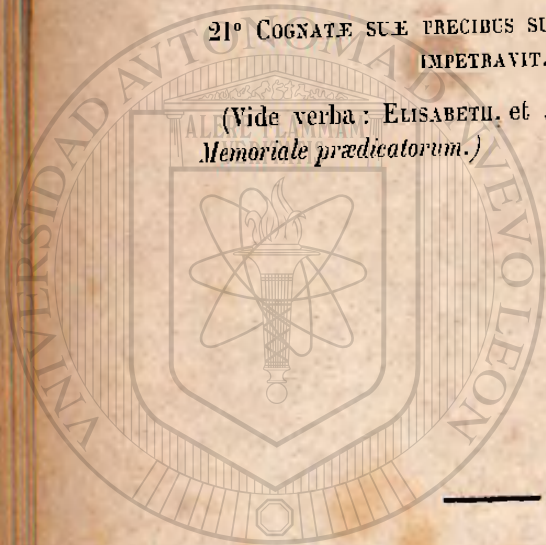
Ad *secundum*, Lucas prius voluit pertexere totam historiam visitationis B. Virginis, deinde nativitatem Joannis et ordine recensere, ne unam rem cum alia confunderet.

Ad *tertium*. B. Virgo ipsa hora partus se subduxit in cubiculum, ovans pro felici partu: partus autem curam permisit obstetricibus, ad quas illa pertinebat; hoc enim, vel simile, decorum eam servasse par est credere.

Ad *quartum*, turbo affluentium *parva* fuit, et si magna fuisset, *maiores* fecisset *Virgo* fructum, pluribus annuntiando præcursorem Christi jam esse natum, aliisque suis piis sermonibus.

21º COGNATE SUE PRECIBUS SUIS FELICEM PARTUM IMPETRAVIT.

(Vide verba: ELISABETH. et JOANNES BAPTISTA in *Memoriale prædicatorum*.)

XI

MARLE EX UTERO NATIVITAS CHRISTI.

1º AN MARIA PRÆGNANS PEDE E NAZARETH IVERIT BETHLEEM.

Ascendit in Bethleem. (Luc. 11, 4.)—Bethleem, quæ ultra Jerusalem sita erat, ab eaque distabat itinere duarum horarum. Quare a Nazareth in Bethleem iter erat tridui et amplius, quod B. Virgo, prægnans et partui proxima, confecit pede, ut multi pie sentiunt. « Ascendit, ait S. Bernardus serm. in illud *Apoc.* : *Signum magnum apparuit in cælo*, in Bethleem imminente jam partu, portans pretiosissimum illud depositum, portans onus leve, portans a quo portabatur. » Et paulo post : « Sola sine corruptione concepit, sine gravamine tulit, sine dolore filium parturivit. »

2º PEPERIT NATURALITER, PERACTA NATURALI TEMPORIS AD PARIENDUM USITATI PERIODO.

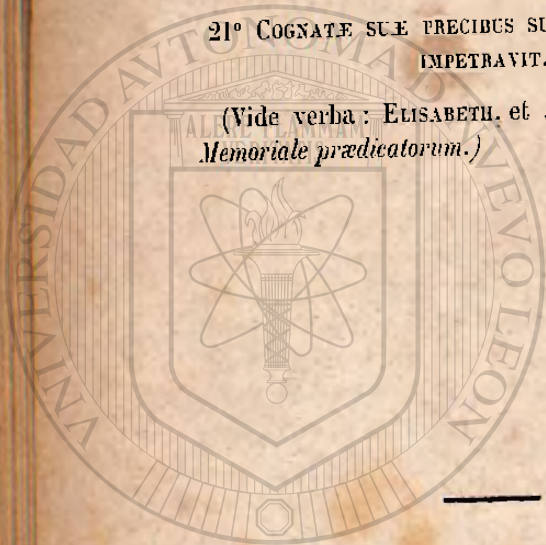
Factum est autem cum esset ibi. impleti sunt dies ut pareret. (Luc. 11, 6.) — Scilicet novem menses a conceptu. Peperit enim non ex lassitudine itineris, sed naturaliter, peracta naturalis conceptionis temporis-que ad pariendum usitati periodo. Quare cum Christus conceptus sit die 25 martii, sequitur eum natum esse die 25 decembris; inter utrumque enim intercedunt novem menses.

Nota : Christus natus est paulo post solstitium

Ad *quartum*, turbo affluentium *parva* fuit, et si magna fuisset, *maiores* fecisset *Virgo* fructum, pluribus annuntiando præcursorem Christi jam esse natum, aliisque suis piis sermonibus.

21º COGNATE SUE PRECIBUS SUIS FELICEM PARTUM IMPETRAVIT.

(Vide verba: ELISABETH. et JOANNES BAPTISTA in *Memoriale prædicatorum*.)

XI

MARLE EX UTERO NATIVITAS CHRISTI.

1º AN MARIA PRÆGNANS PEDE E NAZARETH IVERIT BETHLEEM.

Ascendit in Bethleem. (Luc. 11, 4.)—Bethleem. quæ ultra Jerusalem sita erat, ab eaque distabat itinere duarum horarum. Quare a Nazareth in Bethleem iter erat tridui et amplius, quod B. Virgo, prægnans et partui proxima, confecit pede, ut multi pie sentiunt. « Ascendit, ait S. Bernardus serm. in illud *Apoc.* : *Signum magnum apparuit in cælo*, in Bethleem imminente jam partu, portans pretiosissimum illud depositum, portans onus leve, portans a quo portabatur. » Et paulo post : « Sola sine corruptione concepit, sine gravamine tulit, sine dolore filium parturivit. »

2º PEPERIT NATURALITER, PERACTA NATURALI TEMPORIS AD PARIENDUM USITATI PERIODO.

Factum est autem cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareret. (Luc. 11, 6.) — Scilicet novem menses a conceptu. Peperit enim non ex lassitudine itineris, sed naturaliter, peracta naturalis conceptionis temporis-que ad pariendum usitati periodo. Quare cum Christus conceptus sit die 25 martii, sequitur eum natum esse die 25 decembris; inter utrumque enim intercedunt novem menses.

Nota : Christus natus est paulo post solstitium

hiemale, cum crescere incipiunt dies; Joannes vero Baptista natus est paulo post solstitium æstivum, cum dies incipiunt decrescere; quia, ut ipse ait: *Illum oportet crescere, me autem minui*. Ita S. Augustinus.

Rursum solstitio hiemali halcyones (aves sunt paulo majores hirundinibus) circa mare Siculum ponunt ova, eaque quatuordecim diebus excludunt, ac per totidem dies pacatum est mare, unde nautæ id observant, optantque id tempus, ut secure navigent, teste Plinio lib. X, cap. III; et S. Ambrosio, lib. V, *Hexam.*, cap. XIII. Quare dies halcyonei vocantur dies placidi, sereni, hilares. Ita Christus, noster alcyon, iisdem diebus natus est quasi rex placidus et pacificus.

Unde angeli ei accinerunt: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus*.

Rursum Plinius docet pluviam in solstitio æstivo, et calorem in hierno portendere uberem frugum messem. Ita pluviam baptismi, lacrymarum et poenitentiae adduxit Joannes Baptista; Christus vero calorem gratiae et charitatis, quibus copiosa fidelium, doctorum, martyrum, virginum omniumque sanctorum messis prognata surrexit.

3º PEPERIT VIRGO, SINE DOLORE ET SORDE,
DIE DOMINICA.

XVI
57
1

Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in præsepio, quia non erat locus in diversorio. (Luc. II, 7.) — *Peperit*, naturaliter ut aliae matres: fuit ergo ipsa vere et naturaliter mater Christi, et consequenter Dei; Christus enim est Deus. Porro B. Virgo magis fuit parens

Christi, quam sunt aliae matres suorum filiorum: nam ipsa in solidum fuit parens et mater Christi, quia ab ea Christus accepit omnem suam substantiam, quam alii non a sola matre, sed etiam a patre accipiunt, ac consequenter amor inter Christum et matrem longe major fuit quam sit inter alias matres et filios, adeoque amor qui inter matrem et patrem dividitur, in Virginie unitus et collectus fuit, quia ipsa tam matris quam patris vicem subivit.

Secundo, sicut ipsa concepit, ita et peperit, manens Virgo; ac consequenter Christus natus est clauso matris utero, eumque nascens penetravit, sicut radii solis penetrant vitrum.

Hinc, *tertio*, B. Virgo, uti concepit sine concupiscentia, ita peperit sine dolore, sine lassitudine, sine secundinarum fluxu et illuvie aliisque sordibus partus, sine obstetrice. Ita Patres passim.

Fuit ergo Virgo tota alacris et vegela, atque in Filii amorem et contemplationem absorpta; utpote quæ in singula momenta eum nascentem expectaret, videre et amplecti gestiret. Ita patres et doctores. Vide Suarez. Audi S. Gregorium homil. 26 in *Evang.* « Illud corpus dominicum intravit ad discipulos januis clausis, quod ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exiit utero Virginis. »

Porro Christum natum esse die dominica, quæ prima dies fuit mundi, ac consequenter feria sexta, sive die veneris, fuisse conceptum sicut et passum, ex VI synodo, Sophronio, Ruperto et aliis docet Suarez, III part. 9. xxxv, disp. 12, Barradius, et alii; licet noster Salianus Christum natum velit feria sexta, conceptum feria quarta.

3° ET SUMMO CUM GAUDIO.

XVI
37
3 *Et peperit filium suum primogenitum.* (Ibid).
— Sicut sol per *claustrum* penetret vitrum, sic
Christus in lucem prodiit *clauso* virginis utero, ait S.
Basilius, *orat. in S. Nativ. Christi.*

Hinc et B. Virgo ipsa festi *nativitatis* Christi nocte
revelavit S. Brigittæ, ut ipsa refert, lib. VI *Revel.*
cap. 88, dicens: « Cum *nascere* ex me indicibili
exultatione et mirabili *festinantia*, clauso virgi-
nali utero meo prodibat, » atque hujus suæ exul-
tationis sensum tunc B. Virgo reipsa communi-
cavit S. Brigittæ. Et lib. VII *Revel.* cap. xxii: « Pe-
peri, ait, sicut nunc *vidisti* flexis genibus, orando
sola in stabulo. Peperi enim eum cum tanta exulta-
tione et lætitia animæ, *quod* non sensi aliquod gra-
vamen quando ipse exibat *de* corpore meo, nec dolo-
rem aliquem; sed statim *involvi* eum panniculis
mundis, *quos* diu ante *præparaveram*. Quæ quando
vidit Joseph, miratus est *cum* magno gaudio et læti-
tia, ex eo quod sine *adjutorio* pepereram. »

Et in *Serm. angelico*, cap. xv: « Ipse Deus suam
majestatem inclinavit, *de cælo* descendens in uterum
virginis, non in una tantum ipsius corporis parte
introiens, sed per totum ipsius corpus virgineis vis-
ceribus se infundens, *formando* sibi honestissime ex
solius virginis carne et *sanguine* corpus humanum.
Et ideo electissima illa mater *flammati* rubo, sed
læsionis inexperto, quem *vidit* Moyses, congrue sumi-
latur. » Et, nonnullis *interjectis*: « Quemadmodum
etiam per totum virginis corpus, quando idem Dei
filius concipiebatur, cum sua divinitate introivit;
sic et quando nascebatur *cum* humanitate et deitate,

velut ex rosa integra odoris suavitas, ita et ipse per
totum ipsius corpus Virginis fusus est, virginali gloria
in matre integra permanente. »

3° QUOMODO PEPERIT MASCULUM.

*Antequam parturiret peperit: antequam veniret
partus ejus, peperit masculum.* (Isai. LXVI, 7.)—Alludit
ad partum B. Virginis: hæc enim « *peperit masculum* »
tum sexu, tum robore, puta Christum, *antequam*
parturiret, id est sine dolore, mora et sordibus par-
turientium, inquit Nyssenus, *orat. de Resurrec.* et
Damascenus, lib. IV *de Fide*, cap. xv (qui hæc de B.
Virgine explicant).

Unde Septuaginta vertunt: *Antequam veniat dolor
parturientium, effugit et peperit masculum.* Quocirca
ad litteram partui Christi hæc ita aptari possunt,
q. d. *Cortus* timentium deum, puta synagoga fidelis et
pia, per B. Virginem peperit masculum, qui deinde
plurimos alios masculos peperit. Bursum synagoga
apostolorum Christum peperit in animis credentium
dum eos christianos, Deumque diligentes effecit; qui
sunt masculi, id est masculo et fortissimo animo,
quales fuerunt martyres innumeri, qui pro fide; vir-
gines invictæ, quæ pro castitate; anachoretæ, mona-
chi, aliique confessores, qui pro virtute et sanctitate

usque ad mortem generose laborarunt et certarunt.
Unus ergo est masculus, ait Ambrosius loc. citat.
quem peperit B. Virgo, quemque Ecclesia parit in
fidelibus: Quia Christus cum iis, utpote suis membris,
unum est corpus, et quasi una persona civilis, et
unus homo. Vide dicta *I Cor.* XII, 12 et 27.

Huc allusit S. Joannes, *Apo.* xii, 4, ubi symbolice loquitur de Ecclesia, quasi muliere, quæ in fine mundi pariet masculos, id est martyres robustissimos, qui cum dracone, id est diabolo et antichristo, dimicabunt usque ad mortem. Hoc ergo masculo notatur mascula populi fidelis contra omnes carnis illecebras fortitudo : « Non enim, inquit Cyrillus, effeminatur mollitie populus Christianus, sensu virili præditus est et juvenili. » Unde constat Christiano nomine et ecclesia matre indignos qui a virili statu in femineas illecebras degenerant.

6° GENUIT PROLEM NOBILISSIMAM, QUÆ INNUMEROS
DEO ET COELO FILIOS GENUIT.

Dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus : nomen sempiternum dabo ei quod non peribit. (Isa. lvi, 5.) — B. Virgo, mater et soror virginum, genuit prolem nobilissimam et fecundissimam, scilicet Christum Dei filium, qui innumeros Deo et cælo genuit filios.

Hinc S. Ambrosius, lib. iii, *epist.* 23 : « Virgo, ait genuit mundi salutem, Virgo peperit vitam universorum. Sola ergo non debet esse virginitas, quæ omnibus in Christo profuit. Virgo portavit quem mundus iste capere aut sustinere non potest. » Et lib. *de Institut. virg.* cap. xiv : « In virginis, ait, utero simul acervus tritici et lilii floris gratia germinabat : quoniam et granum tritici germinabat, et lilium. Sed quia de uno grano tritici acervus est factus, completum est illud propheticum : et convalles abun-

dabunt frumenti ; quia granum illud mortuum, plurimum fructum attulit. » *Joan.* xii, 24.

Illic ergo verum est istud :

*Nec genitrice tua secundum ulla parentum est,
Tot bona per partum quæ dedit una suum.*

7° QUOMODO NATUM EXCEPERIT ET ADORAYERIT.

Et peperit..... et pannis eum involvit. (Luc. ii, 7.)
— Quærent aliqui quis primus Christum nascentem locus exceperit ?

XVI
58
1

Barradius censet fuisse terram sive humum, idque ad hoc, ut Christus nos doceret humilitatem quæ ab humo dicta est sicut et homo : sic enim cæteri infantes nascuntur. Unde Salomon : *Et in similiter factam decidi terram,* ait *Sapient.* vii, 3.

Alii censent Christum primo exceptum brachiis et ulnis matris, idque cum summo ejus gaudio et reverentia ; hoc enim talem matrem et talem filium decere videbatur, idque physice erat proclive et obvium, idemque colligunt ex eo quod statim subdit Lucas : *Et pannis eum involvit.* Quare ipsa, ait Franciscus Lucas, suis manibus excepit prodeuntem ex suo utero, tanquam pomum maturum ex arbore delahens, nervo umbilicari sponte ac sine violentia se dissolvente, quemadmodum solvitur maturi pomi caudex, quo arbori adhæret ; exceptum manibus provoluta in genua adoravit, adoratum suavissime est osculata, ac deinde involvit pannis ac fasciis. Unde et S. Cyprianus, *de Nativ. Christi* : « Ultro, ait, maturus ab arbore fructus delapsus est, nec oportuit vellicari quod sponte prodibat. »

Pientius et sublimius Franciscus Suarez opinatur Christum, mox ut natus est, ab angelis in brachia matris sanctissima et amantissima fuisse depositum; idem insinuant Nysseus et Geometra in *catena*; hic enim locus erat illi decentissimus, et tam matri quam filio exoptatissimus; inde ipsa filium reclinavit in præsepio.

Denique S. Brigida, lib. VIII. *Revel. cap. XLVII*, insinuat Christum nascentem, sponte sua venisse in manus Virginis matris dulcissimæ, et hoc valde probabiliter et pie credi potest.

Porro, noster P. Ribadeneira, in *festo Nativitatis*: « Traditur, inquit, B. Virginem, mox ut vidit Christum in lucem editum, admirantem Deum humanatum, ac ad carnem infantilem humiliatum, coram eo in terram se prostravisse, atque hisce verbis cum profundissima reverentia ac cordis júbilo eum salutasse: *Exoptatus ades, Deus meus, Dominus meus, et filius meus*; non dubitans se ab eo, licet infante, intelligi; sicque eum adorasse, osculando pedes illi quasi Deo, manus quasi domino, et faciem quasi filio, mox arctissime eum pectori suo admovisse, ulnisque strinxisse.

8º VIRGINI OSCULUM DEI QUADRUPLEX PROPRIE
COMPETIT.

VII
471
2

Osculetur me osculo oris sui. (Cant. 1, 4) — B. Virgini soli osculum Dei quadruplex proprie competit.

Primum est osculum SS. Trinitatis, quo ab æterno præ omnibus hominibus et angelis, Deus pater illam sibi delegit in filiam, Filius in matrem. Spiritus sanctu

in sponsam, ut per eam ejusque filium fieret osculum, id est reconciliatio totius generis humani. Hac de causa prima ipso virginitatis votum Deo nunupavit, ut totam se in corpore et anima Deo dicaret, ac diceret: *Defecit caro mea et cor meum; Deus cordis mei. et pars mea Deus in æternum.* Ps. LXXIII, 26.

Secundum est osculum desiderii et suspirii quo ipsa præ omnibus patriarchis ardentissime desiderabat Verbi incarnationem, ad mundi reconciliationem et salutem. Ipsa ergo quasi mater omnium fidelium et sanctorum, totius mundi salutem mirifice exoptans seraphicis desideriorum ardoribus dicebat: « Osculetur nos osculo oris sui. » Quare cum legeret et ruminaret illud Isaïæ oraculum, cap. VII, 14: *Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*, exclamabat: Mitte Domine, virginem hanc quæ pariat nobis Emmanuelem: utinam virginem hanc videre! Utinam ejus ancillam fieri mercar! Quocirca flagrantissimis hisce desideriis meruit ipsa de congruo Christi incarnationem, imo ejus maternitatem, ut scilicet ipsa una ex omnibus fieret mater Christi, uti docent theologi, et Franciscus Suarez, III *part. quæst. II, art. 10, disput. 10, sect. 8.* Unde S. Gregorius, in *I Reg. 1*: « Meritorum verticem, inquit, usque ad solium divinitatis erexit »; et S. Hieronymus, epist. 22, ad *Eutochium*: « Propone, inquit, tibi Mariam, quæ tanta extitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur; » et Anselmus, *de laud. Virgin.*, cap. VIII: « Sanctissima puritas et purissima sanctitas pectoris ejus, omnis creaturæ puritatem et sanctitatem transcendens incomparabili sublimitate hoc promeruit, ut reparatrix perditionis orbis plenissime fieret.

Tertium fuit osculum in Christi incarnatione: tunc
9.

enim spiritus sanctus eam sibi despondit in sponsam, ut in ea et ejus purissimo sanguine formaret corpus Christi, juxta illud Gabrielis archangeli: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*, Luc. 1, 35. « Nonne hoc verbum angeli, ait Rupertus, verbum et sponsio erat jam imminentis osculi oris Domini? » Quare, cum ipsa Spiritui sancto, ad Verbi incarnationem, consensum summa humilitate, æque ac charitate præbuit, dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, tunc reipsa dixit: *Osculetur me osculo oris sui*, id est; *assumet ex me carnem, eamque osculetur et sibi intime uniat filius Dei*. Atque, eodem instanti, inoperante Spiritu sancto, in sacro ejus utero peractum est Dei cum humanitate osculum, quo se pax et justitia osculatæ sunt, cum *Verbum caro factum est*. « Profecto, ait Rupertus, anima tua liquefacta est ut dilectus locutus est, scilicet Deus pater locutione admirabili, locutione ineffabili, eum substantiam Verbi sui, cum illo amore suo Spiritu sancto, tuæ menti, tuo ventri penitus inscreret; in quo nec primam similem visa est, nec habere sequentem. » Rursum caro a Christo assumpta, fuit caro B. Virginis; quare dum carnem suam assumpsit Christus, assumpsit carnem B. Virginis, eique quasi osculum unionis hypostaticæ impressit, itaque eam velut deificavit.

Quantum... (Vide n° sequenti.)

9º MOX UT CHRISTUM PEPERIT, EUM PROFUNDISSIMA REVERENTIA ADORAVIT, ET ILICO OSCULUM DEDIT PEDIBUS EJUS QUASI DEO, MANIBUS QUASI DOMINO, ORI QUASI FILIO.

Osculetur me osculo oris sui (Ib.)—Quantum osculum fuit corporum in Christi nativitate, quando ista peperit Christum, eumque ceu mater filium summa reverentia et amore est osculata atque et crebris hisce dilecti sui osculis ab eo miros sibi deitatis ardores afflari sensit. Unde hebraice est: *Osculetur me ad osculos oris sui*. Hæc facit illud sybilla de Christo ex B. Virgine nascituro vaticinium apud Virgilium *Eglog. 4.* :

Incipe, parve puer, visu cognoscere matrem,

Hinc viri pii et graves prudenter existimant B. Virginem, mox ut peperit Christum, eum profundissima reverentia adorasse et salutasse, dicendo: « Bene venisti Deus meus, Dominus meus, et filius meus. » Ac illico osculum dedisse pedibus ejus quasi Deo, manibus quasi domino, ori quasi filio; deinde vero nudum pannis involvisse, ac uberibus admovisse, eique lac virgineum dedisse; Christum vicissim ore, oculis et vultu lacto matri arrisisse et applausisse.

10º EUM PANNIS INVOLVIT IPSA, PARTU NON DEBILITATA.

Et pannis eum involvit. (Luc. 11, 7.)—Vilibus et pauperibus, sed honestis et mundis.

Nota tº *involvit*, scilicet ipsa Virgo deipara, utpote alacris et vegeta, per partum non debilitata, nec in lecto decumbens, sed potius roborate et pedibus

consistens, parvuloque suo omnia non matris duntaxat, sed et obstetricis ac ancillæ obsequium studiosissime impendens.

Audi S. Hieronymum, lib. I *contra Helvidium*, cap. iv: « Nulla ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit, ipsa pannis involvit infantem, ipsa et mater et obstetrix fuit. » Similiter Cyprianus, aut quisquis est auctor, lib. *de Cardin. operib. Christi*, serm. 1: « Panniculi pro purpura, pro bysso in ornatu regio lacinia congeruntur, genitrix est et obstetrix, et devotam dilectæ soboli exhibet clientelam, et nullus dolor, nulla naturæ contumelia ex puerperio. »

11° CONSERVABAT OMNIA QUÆ DE FILIO AUDIEBAT,
CONFERENS IN CORDE SUO.

Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. (Luc II, 19.) — Scilicet conferens et comparans, non oracula prophetarum de Christo, ut vult Beda, sed dicta et visa pastorum de angelis concinentibus: *Gloria in excelsis Deo*, etc., cum iis quæ ipsa in se experta erat, puta cum annuntiatione Gabrielis, oraculo Elisabethæ et Zachariæ, cæterisque quæ ipsa de Christo nato viderat et in se senserat; idque

Primo, ut videns utrinque miram concordiam, omnia scilicet inter se optime consentire, magis firmaretur in fide, scilicet unigenitum filium Dei ex se esse natum. Ita S. Ambrosius.

Secundo, ut jucunda contemplatione harum rerum, inter se adeo consentientium. animum pasceret, et

certa spe reliqua exspectaret, Deum scilicet hoc opus ad finem perducturum, et per Christum homines redempturum.

Tertio, ut ea deinde suo tempore apostolis ac præsertim Lucae hæc scripturo panderet, et ex ordine narraret. Vide hic in Virgine rarum exemplum virgenæ taciturnitatis ac modestiæ, item cœlestis prudentiæ; ac firmissimæ fidei et spei, admirantis præsentia et futura præstolantis. Conferebet enim ea quæ cernebat summæ humilitatis, cum iis quæ noverat summæ majestatis, stabulum cum cœlo, pannos cum illis prophetæ verbis, Ps. ciii: *Amictus lumine sicut vestimento*; præsepe cum throno Dei, animalia cum seraphinis.

12° IPSA FILIO QUASI PATER ET MATER NOMEN IMPOSUIT

Et vocabitur nomen ejus Emmanuel (Is. vii.) — Id est erit, vide Cant. xxix. Hebraice est *וְקָדָשׁ Vekadath*, femini generis et secundæ personæ, id est *et vocabis*, ut vertunt Septuaginta, Pagninus et alii, scilicet tu, o Virgo! Alias enim in veteri testamento patres indebant nomina filiis, non matres. Sed quia hic Virgo concipit et parit sine patre, huic ipsa quasi pater æque ac mater, nomen Emmanuel filio suo imposuit. Hoc est quod Gabriel eidem annuntians hunc partum prædixit, Lucae I, 31: *Ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum*. Jesus enim idem est quod Emmanuel, uti mox patebit.

13º QUID CUM MAGIS SIT LOCUTA.

XV
81
2

Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum, etc. (Mat. II, 11.) — Non est dubium magos cum B. Virgine per se arahice (quia B. Virgo dono linguarum pollebat) vel per interpretem hebraice fuisse collocutos, ab eaque didicisse modum conceptionis, partus et nativitatis Christi, ideoque Christum ut Deum Deique filium adorasse, ac ei terna munera obtulisse, sed majora ab eo spiritualia munera in mente recepisse, puta illuminationes, consolationes et ardores coelestes, ut pro Christo usque ad fatigationem *laborare*, cruciari, et necari optarent. Pro auro ergo quod obtulerunt, receperunt augmentum sapientiae et amoris ardentis; pro thure, donum orationis et devotionis; pro myrrha, studium purae et incorruptae vitae.

XII

MARLE DIVINA MATERNITAS.

1º B. VIRGO EST VERE MATER DEI.

Jacob autem genuit Joseph, virum Mariae de qua natus est Jesus, (Mat. I. 16.) — Hæc phrasis, *de qua natus est Jesus*, significat B. Virginem veram esse matrem Jesu, id est hujus hominis qui, hypostatice unitus Deo, simul est Deus et homo: quare ipsam vere esse matrem Dei; licet enim ipsa non genuerit deitatem, genuit tamen Deum, quia genuit hunc hominem: atqui hic homo est Deus; ergo B. Virgo genuit Deum.

Ratio a priori est identitas personæ; quia enim una est persona, eaque divina in Christo, hinc illi competunt attributa utriusque naturæ, sitque communicatio idiomatum, ut hic homo dicatur Deus, ac vicissim Deus dicatur homo, filius virginis, passus, crucifixus, etc.; persona enim est suppositum in se suscipiens omnes naturæ utriusque actiones et passionem; quare persona filii Dei, quæ est Deus, vere dicitur nata ex Maria Virgine, sed secundum naturam humanam, non divinam.

Indicatur ergo hic immensa dignitas B. Virginis; talis enim est maternitas Dei, per quam Filius Dei ab ipsa suum esse ut substantiam humanam, scilicet carnem, ossa, sanguinem, etc., accepit, ita ut eam coleret, amaret, revereretur quasi matrem eique ut matri in omnibus obediret, jugiter compellans eam: *mater mea*. Unde S. Bernardus, hom. 1, super *Wis-*

XV
59
2

®

13º QUID CUM MAGIS SIT LOCUTA.

XV
81
2

Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum, etc. (Mat. II, 11.) — Non est dubium magos cum B. Virgine per se arabice (quia B. Virgo dono linguarum pollebat) vel per interpretem hebraice fuisse collocutos, ab eaque didicisse modum conceptionis, partus et nativitatis Christi, ideoque Christum ut Deum Deique filium adorasse, ac ei terna munera obtulisse, sed majora ab eo spiritualia muncra in mente recepisse, puta illuminationes, consolationes et ardores coelestes, ut pro Christo usque ad fatigationem **laborare**, cruciari, et necari optarent. Pro auro ergo quod obtulerunt, receperunt augmentum sapientiae et amoris ardentis; pro thure, donum orationis et devotionis; pro myrrha, studium purae et incorruptae vitae.

XII

MARLE DIVINA MATERNITAS.

1º B. VIRGO EST VERE MATER DEI.

Jacob autem genuit Joseph, virum Mariae de qua natus est Jesus, (Mat. I. 16.) — Haec phrasis, *de qua natus est Jesus*, significat B. Virginem veram esse matrem Jesu, id est hujus hominis qui, hypostatice unitus Deo, simul est Deus et homo: quare ipsam vere esse matrem Dei; licet enim ipsa non genuerit deitatem, genuit tamen Deum, quia genuit hunc hominem: atqui hic homo est Deus; ergo B. Virgo genuit Deum.

Ratio a priori est identitas personae; quia enim una est persona, eaque divina in Christo, hinc illi competunt attributa utriusque naturae, sitque communicatio idiomatum, ut hic homo dicatur Deus, ac vicissim Deus dicatur homo, filius virginis, passus, crucifixus, etc.; persona enim est suppositum in se suscipiens omnes naturae utriusque actiones et passionis; quare persona filii Dei, quae est Deus, vere dicitur nata ex Maria Virgine, sed secundum naturam humanam, non divinam.

Indicatur ergo hic immensa dignitas B. Virginis; talis enim est maternitas Dei, per quam Filius Dei ab ipsa suum esse ut substantiam humanam, scilicet carnem, ossa, sanguinem, etc., accepit, ita ut eam coleret, amaret, revereretur quasi matrem eique ut matri in omnibus obediret, jugiter compellans eam: *mater mea*. Unde S. Bernardus, hom. 1, super *Wis-*

XV
59
2

®

sus est, id admirans, exclamat : « Utrunque stupor, utrinque miraculum ; et quod Deus feminae obtemperet, humilitas absque exemplo ; et quod Deo femina principetur, sublimitas sine socio. »

Virgo enim Deipara habebat jus et auctoritatem maternam in Christum, ut habent aliae matres in suos filios quos genuerunt, imo plus quam aliae matres, quia ipsa magis fuit mater Christi quam sint aliae matres suorum filiorum, ob rationem quam mox afferam. Quocirca S. Thomas, 1 *part. quest. xxv, art. 6*, docet Deum non posse facere opus majus quam sit incarnatio Verbi et maternitas B. Virginis, quia ipsa est mater Dei, quo nihil majus concipi potest.

Unde Beda : « O Beatissima Virgo, inquit, in te sola rex ille dives et praedives exinanitus est. » Maternitas enim Dei est summa affinitas, consanguinitas, et conjunctio cum Deo ; per illam ergo B. Virgo tam affinis et consanguinea est Deo quam mater filio.

XVI
3
2

Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me. (Luc. 1, 43.) — Hinc liquet, B. Virginem recte vocari Θεοτοκον, id est Deiparam, non tantum Χριστοτοκον, id est Christiparam, uti volebat Nestorius, sicut contra eum definivit concilium Ephesinum et tota Ecclesia.

2° MAGIS EST MATER DEI QUAM RELIQUAE MATRES SENT SUORUM FILIORUM.

IX
627
2

Qui creavit me requievit in tabernaculo meo. (Eccli. xxiv, 12.) — Magis est mater Dei quam aliae matres sint matres hominum, haec enim non dant totam substantiam filio, sed partem unam duntaxat ; nam alle-

ram, eamque praecipuam, dat pater. Christus ergo totam humanitatem accepit a matre, omniaque sua, quibus homo est, debet matri. Quocirca Christus Deus et homo per hanc suam a Virgine conceptionem et nativitatem, factus est B. Virgini debitor, eique quasi matri et patri obligatur, suae acceptae ferre debet magis, quam alii filii debitores sint suis parentibus, iisque suum esse acceptum referre teneantur quae sane magna est Deiparae dignitas, suae filii Dei dignatio.

De qua natus est Christus. (Mat. 1, 16.) — Significat eum e sola matre natum, ac proinde illam solam Christo dedisse omnem carnem et substantiam quam ceteris filiis dant pater et mater conjunctim ; filii enim partem substantiae accipiunt a patre, partem a matre, imo plus accipiunt a patre quam a matre ; pater enim potior est causa generationis filii quam sit mater. Quare B. Virgo plus dedit Christo quam filiis suis dant ceterae matres, quia ipsa dedit quoque id quod pater dare solet. Unde sola magis est mater Christi quam sint aliae matres suorum filiorum, quum ipsa sola fuit pater et mater Christi. Hinc sequitur

XV
60
1

Primo, quod B. Virgo majus jus habuerit in Christum quam habent ceterae matres in suos filios.

Secundo, quod B. Virgo longe magis amaverit Christum ac Christus vicissim B. Virginem, quam aliae matres ament suos filios, ac filii vicissim ament suas matres ; tum quia eum solum genuit, tum quia modo genuit eum non naturali, sed supernaturali et divino. Amor ergo qui in ceteris filiis dividitur in patrem et matrem, in Christo fuit unitus totusque ferrebat in matrem : mater vicissim duplicato quodam

®

amore patris et matris diligebat Christum, ideoque duplicato quasi sensu sensit dolores Christi in cruce, ac vicissim gaudia in resurrectione.

3° CONCURRIT AD GENERATIONEM FILII SUI, UT CAUSA SECUNDA, NON TANTUM PASSIVE SED ET ACTIVE.

De qua natus est. (Mat. I. 16.) — Significat quoque potissimam causam et efficientem nativitatis Christi fuisse Spiritum sanctum qui in B. Virgine ex purissimis ejus sanguinibus corpus Christi formavit, organisavit, animavit, ac Verbo hypostatice univit in primo conceptionis ejus instanti. B. Virgo tamen quoque ut causa secunda, et vera mater ad generationem Christi, non tantum passive subministrando materiam, sed et active illam formando, disponendo organizando concurrat.

Vide Franciscum Suarez III, p. q. xxxii, art. 4, ac q. xxxiii, art. 4, ubi docet generationem Christi ex Virgine fuisse supernaturalem quoad modum et velocitatem, quia in instanti perfecta est a Spiritu sancto, velut causa efficiente. Eandem vero naturalem fuisse quoad materiam, vim originis et terminum, quia terminus fuit proles, puta Christus natus ex matre, quasi filius ejus naturalis, instar aliorum filiorum, qui ex suis matribus naturaliter oriuntur et nascuntur.

Actio ergo pariendi, in ea, fuit naturalis, sed modus fuit supernaturalis.

Inventa est in utero habens de Spiritu sancto. (Mat. I, 18.) — Artículo 4. docet D. Thomas ex Aristotele, et

ex utroque Suarez, B. Virginem solum materialiter concurrisse ad generationem Christi subministrando corpori ejus materiam, puta sanguinem, non effective quia sic decidisset semen, quod videtur repugnare purissimæ ejus virginitati. Verum contrarium censent S. Bonaventura et Scotus ex Galeno, qui docet matrem non tantum materialiter, sed effective (licet debiliore actione quam pater) concurrere ad generationem proles; quare valde probabile est B. Virginem effective quoque concurrisse ad generationem Christi, quia sic magis fuit mater Christi quam si solum materiam subministrasset. Nec id obstat illibata ejus virginitati, quia sine omni concupiscentia, inoperante Spiritu sancto, purissimus ejus sanguis (qui vicem habuit seminis) decisus est ad formandum corpus Christi.

Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. (Mat. I, 25.) — Hac voce *donec*, tantum voluit Matthæus asserere rem miram, inauditam et naturaliter incredibilem, scilicet conceptionem Christi sine patre ex sola matre virgine...

4° MATERIAM FILIO CONCITIENDO IPSA SOLA SUBMINISTRAVIT. (Vide supra xv. 65. 2 et xv, 69, 2.)

5° HABUIT IN CHRISTUM JUS ET AUCTORITATEM MATERNAM. (Vide supra xv, 59, 2.)

6° EJUS SUMMA DIGNITAS EX EO QUOD SIT MATER DEI.

Multæ filia congregaverunt divitias; tu supergressa es universas. (Prov. xxxi, 29.) — Maternitas Dei est

dignitas immensa, quæ longe omnes alias transcendit; hinc ei honor pariter et cultus, qui cæteros omnes transcendat, debetur.

Maternitas Dei enim est dignitas incomparabilis et incomprehensibilis. Ipsa enim est consanguinitas cum Deo, eaque proxima, summa et arcissima: quare per eam B. Virgo elevata est, facta quasi ordinis divini, et eundem Deum habebat filium sibi consubstantialem in humanitate, quem Deus pater sibi habet *ὁμοούσιον* et consubstantialem in divinitate. Quare sicut ei dicit Deus Pater: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*; sic idem eidem dicere potest B. Virgo. Ipsa ergo præ cæteris omnibus proprie est « mater, filia, sponsa Dei, » puta mater Dei filii, filia unigenita Dei patris, sponsa Spiritus sancti.

Quid ergo quantumque est esse matrem Dei? Est esse maternitate quodam modo superiorem Deo, est parere et gignere Deum, est Deo dare suam substantiam, suam essentiam, suum corpus, suam carnem et sanguinem; est habere jus maternum in Deum, velut suum infantem et prolem; est Deum habere sibi subditum ceu filium, ut Deus eam vocet genitricem suam, ei obediat ut matri; rursus ut eam exornet illis dotibus et gratiis quæ et matrem Dei et Deum filium decent; honor enim filii pendet ab honore matris. Quare sicut matrem regis decet esse reginam tanto filio dignam: sic pariter Dei matrem decet esse Deo dignam. Sicut enim turpe esset regi habere matrem eo indignam, vilem et abjectam, sic pariter turpe esset, si Deus haberet matrem se indignam, nec iis ornatam dotibus quæ deum decent.

Hinc matris Dei decus obstupescens S. Bernardus exclamat, hom. super *Missus est*: « Utrunque stupor,

utrinque miraculum, et quod Deus feminae obtemperet, humilitas absque exemplo; et quod Deo femina principetur, sublimitas sine socio. »

Idipsum liquet rursum ex eo quod dignitas unionis hypostaticæ humanitatis cum Deo, in Christo sit plane immensa, quæ omnes omnium creaturarum dignitates et excellentias in unum conflatas longe superat: facit enim hunc hominem, puta Jesum, esse Deum. Huic autem unioni intime et proxime cooperata est B. Virgo, dum Verbum æternum e suis visceribus corporavit, et carne sua induit. Maternitas ergo ejus proxime accedit ad Verbi incarnationem.

Unde sicut nihil hac unione, sic nec maternitate Dei quidquam præstantius, vel ab ipso Deo fieri potest, uti docet D. Thomas, 1 part. *quest* xxv, ad 1: « Dicendum, ait, quod humanitas Christi ex hoc quod est unita Deo, et beatitudo creata ex hoc quod est fruitio Dei, et B. Virgo ex hoc quod est mater Dei, habent quamdam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus; et ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo. »

Ex quibus colligas quod, licet maternitas Dei, sicut et visio Dei, sit dos et dignitas entitative et absolute finita, utpote quæ recipitur in intellectu et natura creata, quæ, cum sit limitata et finita, doni infiniti non est capax; tamen objective et respective sit infinita, quia scilicet utraque respicit et tenditque in objectum infinitum, quod est Deus. Hinc esse matrem Dei, in morali hominum æstimatione et conceptu censetur esse dignitas immensa: quare ita vocatur a S. Epiphanio, Anselmo, Damasceno et aliis; quia omnes alias dotes et dignitates quibusve hominibus et

angelis datas, longe transcendit, et a sola unione hypostatica, Christo communicata, superatur.

Beatam me dicent omnes generationes. (Luc. 1. 48.)

— Multis nominibus et titulis, quos recenset Joannes Gerson, cancellarius Parisiensis, in tract. IV, notula 1, super *Magnificat*:

« Dignare inquit, nos laudare te, Virgo, sancta, o ter quaterque beata. Beata primo quæ credidisti, clamat Elisabeth. Beata secundo quia gratia plena secundum Gabrielis salutationem. Beata tertio et benedicta, quia benedictus fructus ventris tui. Beata quarto, quia fecit tibi magna qui potens est. Beata quinto quia mater Domini. Beata sexto quia fecundata cum virginitatis honore. Beata septimo quia nec prima similis visa est, nec habere sequentem. Inter hos omnes titulos præcipuus et fons cæterorum est, quod B. Virgo a Deo electa, et facta sit mater Verbi incarnati. »

Et sanctum nomen ejus. (Luc. 1. 46.) — Planius et plenius utramque Virginis elogium referas ad utramque, scilicet tam ad incarnationem Verbi quam ad suam ad hoc præparationem et sanctificationem; utraque enim fuit opus eximiæ, tam potentiæ quam sanctitatis Dei, quia utraque peracta est ex superveniente in Virginem Spiritu sancto. ad sanctificandum tam Christum quam B. Virginem, juxta illud angeli oraculum: *Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei*, vers. 31. Christus enim fuit sanctus sanctorum, id est fons sanctitatis totum mundum sanctificans.

7º EAM, IN QUANTUM EST MATER DEI, DEUS FACERE MELIOREM NON POTEST.

Et signum magnum apparuit in cælo, mulier etc. (Apoc. xii, 1.) — Ipsa est *signum magnum*, quia, ut ait S. Bonaventura in *Speculo B. Virginis*, cap. viii: « Ipsa est qua majorem Deus facere non posset; majorem mundum facere posset Deus, majus cælum facere posset Deus: majorem matrem quam matrem Dei non posset facere Deus. »

Et D. Thomas, I part., *quæst.* xxv, art. 8, quærit an Deus possit meliora facere ea, quæcumque facit, ac respondet, posse. Excipit tamen tria, scilicet Christum, B. Virginem, et nostram beatitudinem. Nam « humanitas Christi, ait, ex hoc quod est unita Deo, et beatitudo creata, ex hoc quod est fruitio Dei, et B. Virgo, ex hoc quod est mater Dei, habent quamdam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus; et ex hac parte non potest fieri aliquid melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo. » Ita ipse in responsione ad 4.

8º EST MATER SAPIENTIE ÆTERNE IN SE INCARNATE.

Sapientia laudabit animam suam et in Deo honorabitur, etc. (Eccli. xxiv, 1.) — Ipsa est mater æternæ sapientiæ in se incarnatæ; sicut ergo filius ejus est sapientia genita et incarnata: sic ipsa est sapientia illum gignens et incarnans.

Adde: Ipsa Christi, qui est æterna sapientia, illustrissimum est membrum. Quare, cum hic laudatur sapientia Dei, puta Christus, utique laudatur et B.

Virgo, ejus mater; laus enim filii est laus matris. Quare, sicut Christus dicitur *primogenitus omnis creaturæ*, sic B. Virgo dicitur *primogenita omnis creaturæ*, quia prædestinata fuit a Deo, ante cæteras creaturas, sicut enim Christus prædestinatorum est primus, uti docent Scriptura et theologi, sic et B. Virgo. Cum enim prædestinatus est Christus, Christique incarnatio, simul prædestinata est ejus conceptio et nativitas ex B. Virgine: non enim decebat, nisi ex illa ipsum carnem assumere.

10° EJUS UTERUS FUIT THALAMUS, TEMPLUM ET
THRONUS GLORIÆ FILII DEI.

Beatus venter qui te portavit. (Luc. XI, 27.) — Fuit hic venter templum, thalamus, cælum, thronus gloriæ Filii Dei. Cogita ergo quantis gratiæ donis fuit exornatus, ut dignus fieret Deo.

Rursum, quam sanctus esse debuit hic venter, quem ipsa Dei sanctitas per novem menses non solum inhabitando, sed et carnem et alimenta ex eo sumendo, sanctificavit sibi que consecravat.

Quocirca, hæc alludens Ecclesia B. Virgini, crebra accinit: « Beata viscera Mariæ virginis quæ portaverunt æterni Patris filium; et beata ubera, quæ lactaverunt Christum Dominum. »

Unde Methodius orat. in *Hypapantem*: « Tu, ait, cuncta continentis et comprehendentis comprehensio, tu illa gestatrix ejus qui verbo suo portat universa. » Ipsa est ergo ferculum veri Salomonis, de quo dicitur. *Cant.* III, 9: *Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani; et lumnas ejus fecit argenteas, reclina-*

torium aureum, ascensum purpuerum, media charitate construxit propter filias Jerusalem. » Vide ibi dicta.

11° EST TABERNACULUM SAPIENTIE CREATÆ ET
INCREATÆ.

Et qui creavit me requievit in tabernaculo meo. (Eccli. XXIV, 12.) — Mystice, tabernaculum, in quo Deus recondidit suam sapientiam creatam, imo et sapientiam increatam, est B. Virgo, in qua Dei filius, dum conciperetur, novem mensibus habitavit et requievit. Atque hinc ipsa omnem suam dignitatem accepit; accepit enim maternitatem Dei, quæ est dignitas tanta, ut ab hominibus et angelis comprehendi nequeat, sed omnem omnium captum superet. Nam, ut recte docet noster Christophorus a Castro *de Deipara*, cap. III, Virginem Mariam esse matrem Dei, et excellentia quasi infinita; quia non potest esse mater filii excellentioris, quam Dei, sicut, proportionem servata, humanam Christi naturam unitam esse filio Dei hypostatice, est dignitas infinita: quia uniri non potest excellentiori supposito, quam divino.

Hinc B. Petrus Damianus, serm. *de Nativ. S. Mariæ*, dixit: « Deum tribus modis esse in creaturis; quarto vero per identitatem in Virgine, qua idem est quod ipsa, » eo modo, quo mater et filius sunt una caro, et quasi una persona civilis, multo magis quam sint uxor et maritus, de quibus dicitur, *Genes.* II, 24: *Erunt duo in carne una.* Et S. Anselmus, lib. *de Excell. B. Virgini*, cap. II: « Quare, ait, hoc solum de S. Virgine prædicari possit, quod Dei mater sit, excedat omnem altitudinem, quæ, post Deum, dici vel cogitari potest. »

12° TEMPLUM FUIT CEDRINUM IN QUO VERBUM
HABITAVIT.

VII
515
2

Ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. (Cant. 1, 16.) — Beata Virgo fuit quasi domus, templum et cælum cedrinum et cypressinum in quo habitavit Verbum.

Audi Alanum : Domus hæc intelliguntur corpus Christi, et corpus Virginis. Ligna domorum substantiæ corporum, quæ dicuntur *cedrina*, id est imputribiles. Cedrus enim imputribilis est, sicut enim credimus corpus Christi putredine non esse resolutum : Unde legitur. *Ps. xv. 10 : Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*, ita probabile est a corruptione putredinis alienum esse corpus Mariæ.

Unde S. Augustinus in serm. *de Assumpt. Virgin.* : « Non solum, ait, carnem quam Christus assumpsit, sed etiam carnem de qua assumpsit, credimus esse assumptam in cælum. » Unde et in oratione edita legitur : « Non tamen mortis nexibus deprimi potuit » etc. Et nisi resurrexit, quare de ipsa dicitur : « Assumpta est Maria in cælum ? »

Laquearia nostra cypressina. — Laquearia quæ adhærent lignis, significant corporum infirmitates. quæ adhæserunt corporibus Christi et Virginis, quæ eleganter *cypressinæ* dicuntur, quia cypressus solet adhiberi corporibus quæ comburuntur, et mira ab eis fragrantia redditur. Sic infirmitates, quæ ad mortem pertinent, et in Virgine et Christo per patientias quas in infirmitatibus habuerunt, mirabilius redolent. Hæc Alanus. Vide quæ de cedro et cypresso dixi, *Eceli.*, xxiv, 17, ad illa : *Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Sion.*

13° EST GENITRIX, FILIA, SPONSA DEI.

Virgo concipiet et Pariet. (Isa. vii, 14.) — Hebraice *haalma* illa virgo angelis, etiam seraphinis, suscipienda : « quæ simul est genitrix, filia, sponsa Dei : » Quæ Deum homini, cælum terræ, maternitatem virginitati, peccatores sanctitati conjunxit et copulavit : ac proinde non dulia, sed hyperdulia ab hominibus et angelis colenda.

Nam in hoc virginei conceptus et incarnationis Verbi opere tria præ cæteris sunt stupenda, quæ ita describit S. Bernardus, serm. 3 in *Vigilia Nativit.* « Tria, inquit, opera, tres mixturas fecit omnipotens illa majestas in assumptione nostræ carnis ita mirabiliter singularia et singulariter mirabilia, ut talia nec facta sint, nec facienda sint amplius super terram. Coniuncti quippe sunt ad invicem Deus et homo, mater et virgo, fides et cor humanum. Verbum enim, anima et caro in unam convenere personam et hæc tria unum et hæc unum tria sunt non in conjunctione substantiæ sed in unitate personæ. Hæc est *prima* et superexcellens mixtura. *Secunda* est virgo et mater, utique et admirabilis et singularis. A sæculo non est auditum, quod virgo esset quæ peperit et mater esset quæ virgo permansit. *Tertia* est fides et cor humanum, et hæc quidem inferior, sed non minus forsitan fortis : Mirum enim quomodo cor humanum his duobus fidem accommodaverit : quomodo potuit credere, penitus quod Deus homo esset, quod Virgo manserit quæ peperisset. »

XI
495
2

14° EST CONSANGUINEA SS. TRINITATIS.

Ab aeterno ordinata sum, et ab antiquis antequam terra fieret. (Prov. VIII. 23.) — Ipsa quoque ordinata fuit consanguinea S. Trinitatis, peperit enim Christum, qui non tantum qua Deus, sed et qua homo, est filius Dei patris naturalis tam Deiparae quam Dei patris. Quare Deo patri consanguinea est Deipara, quia eundem genuit filium, quem et Deus pater, eumque naturalem, non adoptivum. Rursum ipsa est sponsa Spiritus sancti, quia ejus ope et opera, sine viro, virgo manens, concepit et peperit Christum. Unde poeta :

Salve, Virgo, Dei filia, sponsa, parens.

Fuit enim ipsa filia Dei patris, sponsa Spiritus sancti, parens Dei filii.

15° MATRIS ADMIRABILIS TITULIS BEATÆ VIRGINI GRATISSIMUS.

Cur quæris nomen meum, quod est mirabile? (Judic. XIII, 18.) — B. Virgo, Christi genitrix, vocatur et invocatur a fidelibus « mater admirabilis » hicque titulus ipsi est gratissimus ut ipsamet cuidam viro sancto revelavit : quia ipsa fuit mater et virgo, mater Dei et hominis, mater creatoris, adeoque mater sui patris, quia genuit eum a quo genita est, etc. Quæ omnia sunt stupenda et admirabilia.

16° COMPARATUR SOLIO GLORIÆ DEI, ITEM SAPHIRO

Solum gloriæ altitudinis a principio, locus sanctificationis nostræ. (Jerem. XVII, 12.) — R. Moses et ex

co Galatinus, lib. VII de *Aaron fidei*, cap. XVIII, contendunt hoc solium ad litteram esse B. Virginem, non templum : « Ipsa enim, ut ait R. Haccados, futura erat sedes, quam Deus construxit, ut in ea sederet rex Messias » *qui est expectatio Israel*, « ad ostendendam majestatis suæ gloriam cunctis mortalibus. »

Ibidem Galatinus docet Dei triplicem esse sedem ; prima est B. Virgo ; secunda est Christi humanitas ; tertia est ipsa ejus divinitas. Dicit autem Jeremias : *a principio*, ut ostendat B. Virginem absque peccato initiali conceptam fuisse, ex tunc enim destinabatur et parabatur ipsa in sedem et solium Messiae. Hinc et ipsa significata fuit per solium Dei, quod vidit Ezechiel cap. I, 22. Ita ipse ad litteram, ego symbolice et allegorice.

Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis saphiri, similitudo throni. (Ezech. I, 26.) — Veteres rabbini, et ex his Galatinus VII, cap. 19, symbolice per solium hoc Dei accipiunt B. Virginem, in qua sedit et conceptus est Messias Deus : hinc est et sapphiro ; quia sicut sapphirus, licet ex elemento terrestri, opaco et obscuro originem habeat, a suo tamen principio diaphanus est et clarus : ita immaculata mater Messiae, etsi a parentibus peccato obnoxiiis prodierit, a sui tamen initio clarissima, et absque originalis peccati macula fuit.

Et ecce sedes posita erat in cælo. (Apoc. IV, 2.) — Mystice sedes hæc est Ecclesia, ait Rupertus, Ambrosius et Alcazon, puta sancti, ut ait Aretas ; vel an-

geli, ut vult Richardus Victorinus; vel potius B. Virgo. Ita S. Bernardus, *serm. de Beat. Mar.*: « De throno, ait, procedebant fulgura, et voces, et tonitrua quia mater filii Jesu Christi parabolas, enigmata, legalia et mirifica gesta, dicta et opera avidius ebit, fidelius credidit, sincerius luculentiusque aliis edidit. »

Alii distinctius per fulgura accipiunt B. Virginis miracula; per voces, blondas cohortationes; per tonitrua, increpationes, minas gehennæ, ultiones et supplicia hostibus suis et impiis ab ea inflictæ. Hinc B. Virgo a S. Epiphanio, *serm. de Laud. Deiparæ*, vocatur « thronus cherubim ».

Scrpsit hac de re opus ingenuum, pium æque ac eruditum noster P. Outonius Spinellus, provincialis Neapolitanus, cujus titulus est « Maria Deipara thronus Dei. »

17° QUANTA ILLI OB MATERNITATEM DIVINAM DATA SIT GRATIA ET COGNITIO.

Dixit mihi creator omnium: Et qui creavit me requievit in tabernaculo meo. (Eccli. xxiv, 12.)—Quemadmodum ex unione humanitatis Christi cum Verbo, colligimus, naturali quadam consecutione, datam esse illi infinitam gratiam capitis, et impeccabilitatem, et omnem rationem merendi et satisfaciendi pro hominibus, tanquam mediatori et redemptori, et omnem scientiam et cognitionem eorum, usque ad cogitationes; denique omnia charismata, tanto uberius et excellentius quam aliis, quanto excellentius nomen capitis hæreditavit quam membra, et nomen

filii, quam ministri ejus angeli vel homines: sic etiam fateamur quasi naturali quadam consecutione, ex matris dignitate debitam illi immensam quandam gratiam, qua facta est Dei gratia impeccabilis, advocata, mediatrix et redemptrix omnium hominum; et indita est illi cognitio eorum omnium requisita, et tam copiosa affluentia charismatum et donorum supernaturalium, quanto excellentior est mater servis et propinquior verbo quam cæteri, tam angeli quam homines.

Juxta hoc recte Methodius, *orat. de Purificatione*: « Euge, ait, euge quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuatur: Deo enim universi debemus; sibi autem etiam ille debet. Proinde qui dixit: honora patrem tuum et matrem tuam, ut is decretum a se promulgatum observat, et alios excedat, omnem matri et gratiam et honorem S. Cyprianus quoque, *serm. de Nativ. Christi*: « Matri, ait, plenitudo gratiæ debebatur. »

18° AN VIDERIT TUNC DEI ESSENTIAM, ET ACCEPERIT CLARAM REVELATIONEM SUE PREDESTINATIONIS ET EXULTATIONIS SCPE OMNES ANGELORUM CHOROS.

Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es; oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. (Cant. iv, 1.)—Expertus per septem dotes columbæ accipiens septem dona Spiritus sancti infusa B. Virgini, per *in intrinsecus latet* accipit interna et ineffabilia lumina ac charismata eidem collata, quæ solus Deus videt. Si enim Paulus, inquit, « dixit raptum se fuisse in paradysum, sive usque ad tertium

cœlum, ita ut nesciat sive in corpore, sive extra corpus fuerit, et audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui; quanto magis tu, Regna cœlorum, nersœpe cœlestibus interfuisti, quippe quam et circumsteterunt obstetricum vice gloriæ Deo concincentes angeli, et inter hæc didicisti, vel assecuta es aliquid quod latet et latere non debet?»

Igitur sentit Rupertus B. Virginem raptam esse in tertium cœlum, et vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui perfectius et excelsius, quam Paulus. Quocirca B. Virginem subinde vidisse divinam Filii sui essentiam, uti vident beati in cœlo, præsertim in die incarnationis, nativitatis et resurrectionis Christi, multi probabiliter opinantur, uti S. Antoninus, Dionysius, Carthusianus, Gersonius, Cassalius, Medina et alii, quos citat et sequitur Franc. Suarez, III part. *quæst.* LXXXVII, art. 4, disp. 55 et 56, ubi hanc Dei visionem soli B. Virgini concedit; cœteris vero omnibus sanctis in hac vita, etiam S. Paulo et Moysi, adimit.

Rursum *quod intrinsecus latet* fuit interna et ineffabilis B. Virginis humilitas, virginitas, charitas, quæ externo modestiæ, simplicitatis et paupertatis velo tecta, acius coram Deo effulgurabat: hoc enim verbum ex sede Patris ad se attraxit, ut in se et ex se caro fieret.

Fiat mihi secundum verbum tuum. (Luc. 1, 38.) — S. Antoninus, IV part. tit. xv, cap. xvii, § 1 suspicatus B. Virginem in conceptione filii Dei vidisse Dei essentiam, utpote quam in se recipiebat, uti S. Augustinus, S. Thomas et alii dicunt eandem vidisse S. Paulum in raptu. Et certe si Paulus eam vidit nullo magis eam vidit B. Virgo. Idem opinantur

Rupertus, *Cant.* iv, ad illa: «*Oculi tui columbarum;*» Dionysius, Carthusianus, in I, dist. xvi, *quæst.* ii; Gerson, alphab. xv, tit. viii; et S. Bernardus, *serm. de Beat. virg.*, t. II, et hodie multi quoque Theologi idem sentiunt.

19° SOLA VERBI INCARNATIONEM, NATIVITATEM, VITAM ET GESTA, PER EXPERIENTIAM OCULORUM COGNOVIT, ET MAGIS MENTALEM.

Radix sapientiæ, cui revelata est? (Eccli. 1, 6.) — Allegorice, radix sapientiæ, est B. Virgo Deipara: hæc enim mater est Sapientiæ incarnatæ, puta Christi. Unde a Patribus vocatur et in litanis invocatur *radix sapientiæ*, quam Deus creavit in Spiritu sancto, ut dicam *v. g.* Illius enim admirabilem conceptionem, nativitatem, præsentationem, vitamque angelicam in templo, annuntiationem, partum Verbi, etc., virtutes, dotes, prærogativas, excellentias, prudentiam et sapientiam nemo comprehendit; præsertim quia ipsa sola Verbi incarnationem nativitatem, infantiam, sapientiam, vitam et gesta per experientiam ocularem, auritam, sensibilem, et multo magis mentalem, puta, per illustrationem, intellectus, et ardores voluntatis sibi a Verbo intra se concepto, et jugiter sibi præsentis assidue immissos cognovit, eaque S. Lucæ, ut ea in evangelio conscriberet, ac apostolis et fidelibus revelavit.

Unde S. Thomas, i part. *quæst.* 25, art. 6, ad 4, quærens, an Deus possit creare creaturas perfectiores quam creavit, et illis rursum alias et alias perfec-

tiores in infinitum, respondet posse; sed excipit tria, scilicet incarnationem Verbi, maternitatem Virginis Deiparæ, et beatitudinem nostram, quia sita est in visione et fruitione Dei. Hæc tria enim, cum Deum involvant, imo pro objecto habeant, hinc nihil iis potest a Deo fieri melius; alioquin enim Deo aliquid esset præstantius. Quare sicut non potest esse perfectior homo, quam Christus, utpote homo Deus; nec perfectior felicitas, quam visio et possessio Dei: sic nec perfectior a Deo potest fieri mater, quam mater Verbi, utpote Dei. « Quare hæc tria, inquit, habent quamdam dignitatem infinitam ex bono infinito quod est Deus: et hac parte non potest aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo. »

Denique, ipsa est *radix sapientiæ*: quia illam supereminentem a Deo sibi infusam, apostolis, cæterisque fidelibus, communicavit, et in dies se invocantibus communicat, ut communicavit S. Gregorio Thaumaturgo, jubens S. Joanni, ut illi traderet symbolum formulamque fidei, quam Origeni, Ario et hæreticis opponeret. Item Alberto Magno, Ruperto abbati Tuitiensi, S. Thomæ Aquinati, aliis que pluribus. De hoc plura, cap. xxiv (Eccli. v, 6 et seq.)

2º IN FILII SUI CONCEPTIONE PERFECTAM
SANCTIFICATIONEM ACCEPIT.

Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem. (Ezechiel. xliii, 1.) — Mystice S. Thomas, III part. *quæst.* 27, art. 3 in corpore, docet B. Virginem peculiariter fuisse sanctificatam eo tempore,

quo concepit in utero Filium Dei: « Et hoc, inquit, significatur Ezechiel xliii, ubi dicitur: *ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem*, id est per B. Virginem; et *terra*, id est caro ipsius, *splendebat a maiestate ejus*, scilicet Christi. » Tunc enim censet ipse in B. Virgine plane fuisse extinctum fomitem concupiscentiæ per verbum in ea incarnatum qui antea tantum erat ligatus. Verum huuc fomitem in ea extinctum fuisse dum primo conciperetur, adeoque tunc eam fuisse præservatam a peccato originali, et consequenter ab ejus fomite, longe verius videtur: estque hic communis fidelium sensus, uti docent Suarez, Baradius, Canisius et alii.

Hæc omnimoda puritas decebat matrem Dei; quis enim credat matrem Dei aliquando fuisse servam peccati et filiam diaboli. Ipsa ergo in conceptione integram sanctitatem, in incarnatione vero ingens sanctitatis incrementum a Christi sui maiestate accepit. Et hoc significat vox *splendebat* pro qua vertunt Septuaginta quia ἐξέλαυεν ὡς ὀρεγος, id est *resplendebat quasi fulgor* (Complutensia vertunt *quasi fulgur*.) q. d. B. Virgo concipiens Christum ab eo illustrem sanctitatis splendorem et fulgorem accepit, quæ in primo sui conceptu ejusdem nitorem acceperat, ut jam miro splendore fulguraret, quæ ante plane nitebat et lucebat.

Vixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. (Luc. i, 38.) — B. Virgo, in hac conceptione filii, eximium accepit gratiæ augmentum et perfectam sanctificationem; nec de hoc sine temeritate dubitari potest, ait Suarez, III part., *disput.* xviii, *sect.* iv. Unde Beda, hom. *de Visitatione*: « Quis, inquit, dicere, quis æstimare sufficiat, qua

tunc gratia Spiritum Dei genitricis replevit eum tanta in matre præcursoris lux boni cœlestis emicuit ? »

Causam dat S. Bernardus, tom. 1. conclus. 6, art. 1, cap. 12 : « Quod Deus, inquit, generaret Deum, nulla requirebatur in Deo dispositio, cum ei ex natura conveniret, ut per viam naturæ intellectus produceret Verbum per omnia sibi æquale ; sed quod femina conciperet et pareret Deum, est et fuit miraculum ; oportuit enim, ut sic dicam, feminam elevari ad quamdam æqualitatem divinam, per quamdam quasi infinitatem perfectionum et gratiarum, quam æqualitatem creatura nunquam experta est. Unde, ut credo, ad illam abyssum imperscrutabilem omnium charismatum Spiritus sancti, quæ in B. Virginem descenderunt in hora divinæ conceptionis, intellectus humanus vel angelicus nunquam potuerunt attingere. »

Subdit aliam deinde causam, quod scilicet esse matrem Dei sit dignitas quædam infinita, quæ sibi proportionatam gratiam requirit. « Ex his, inquit, colligi potest Virginem beatam in conceptione filii Dei consensu plus meruisse, quam omnes creaturas, tam angelos quam homines, in cunctis actibus, motibus, ac cogitationibus suis ; nempe omnes qui meruerunt, nihil aliud potuerunt mereri, nisi secundum varios status et gradus, gloriam sempiternam : hæc autem Virgo in illo admirando consensu, meruit totalem fomitis extinctionem, dominium et primatum totius orbis, plenitudinem omnium gratiarum, omnium virtutum, omnium donorum, omnium beatitudinum, omnium fructuum spiritus, cunctarum scientiarum interpretationes sermonum, spiritus prophetiæ, discretionem spirituum, operationes virtutum. Meruit fœ-

cunditatem in virginitate, maternitatem Filii Dei ; meruit quod sit stella maris, porta cœli et, super omnia, quod regina misericordiæ nuncupatur, ac talis nominis consequatur effectum. Unde merito, *Proverb.* cap. ultimo, de ipsa B. Virgine Salomon ait : *Multa filiarum congregaverunt divitias, tu supergressa est universas.* »

21° POST CONCEPTIONEM FILII DEI MIRABILITER IN SANCITATE ET SAPIENTIA CREVIT.

Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans, odorem dedit. (Eccli. xxiv. 20.) — Melius romana et cœtera græca legunt *καπλάθος αρωματων*, *aspalathus aromaticum*.... porro, aspalathus, arbor parvus, vel potius arbustum est redolens, præsertim apparente iride, uti tradit Plinius, lib. XII, cap. xxiv, et Aristoteles, in *problem.* sect. 12 n° 3, ubi et hujus rei causam indagat.

Quod apte congruit... mystice B. Virgini et sanctis. Iris enim symbolum est misericordiæ et gratiæ Dei, a quo omnis sapientiæ decor, odorque, dimanat. Rursum iris symbolum est incarnationis Christi ; hæc enim est quasi arcus cœlestis habens duo cornua, id est duas naturas, divinitatem scilicet et humanitatem, uti septem analogiis ostendi *Genes.* ix. 13. Ab incarnatione autem Christi omnis B. Virginis nostraque sapientia et sanctitas derivantur. Quare licet illa ante Verbi conceptionem et incarnationem plena esset gratia, uti salutata est ab angelo, tamen mox ubi Verbunt in se concepit et comparavit, quasi plena Deo mirabiles sapientiæ et

sanctitatis odores et ardores in Judæa. ac deinde per universum orbem sparsit.

22° VARIA PRIVILEGIA EI DATA QUÆ NOBIS
SUNT INCOGNITA.

Non timebit domui suæ a frigoribus nivis : omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus. (Prov. xxxi. 21.) — Hæc omnia facile est adaptare B. Virgini ; ipsa enim vestita fuit veste duplici et coccinea bis tineta, id est ardenti charitate Dei et proximi, juxta illud *Psal. XLIV : Omnis gloria filiae regis ad intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* puta omnium virtutum varietate. Interioris enim hominis, puta mentis, vestis aurea est caritas ; exterioris hominis vero vestis est modestia et continentia. quæ cæteras virtutes complectitur. Rursum ipsa duplici veste, scilicet vita activa et contemplativa, dotata fuit.

Porro pretiosissima fuit ejus charitas, tum quæ superveniens in eam Spiritus sanctus, qui per essentiam, imo ex vi processionis suæ est increatus amor et charitas, totum se cum illa virgini infudit ; tum quia ipsa continuos et ardentes hujus amoris actus eliciens, eam immensis incrementis adaugebat ; tum quia ipsa heroico charitatis actu crebro et quasi assidue se cum filio, Deo in holocaustum morti pro salute hominum devovebat : cujus actus undequaque pretium et meritum erat ingens, et nobis incomprehensibile.

23° EJUS DUODECIM PRÆROGATIVÆ.

In capite ejus corona stellarum duodecim. (Apoc. XII, 1.) — S. Bernardus, in hæc Apocalypsis verba, per hos duodecim stellas accipit duodecim prærogativas gratiarum, quibus præ cæteris coronatur B. Virgo. « Nam *primo*, ait, singularis fulgor refulget in Mariæ generatione ; *secundo*, in angelica salutatione ; *tertio*, in Spiritus superventione ; *quarto*, in Filii Dei innarrabili conceptione ; *quinto*, quod virginitalis sit primiceria ; *sexto*, quod sine corruptione fœcunda ; *septimo*, quod sine gravamine gravida ; *octavo*, quod sine dolore puerpera ; *nona* est mansuetudo pudoris ; *decima*, devotio humilitatis ; *undecima*, magnanimitas credulitatis ; *duodecima*, martyrium cordis : quæ deinde fuse prosequitur. (Vide infra. B. MARIE VARIE VIRTUTES, XXI. 238. 1 et seq.)

XXI
233
1

24° CUR JOSEPHO NON DIXERIT SE DE SPIRITU SANCTO
CONCEPISSE.

Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. (Mat. i. 19.) — B. Virgo ex modestia noluit ultro secretum hoc divinum Josepho pandere, ne sua dona tanta et tam divina jactare videretur, sed Deo, Deique providentiæ, et curæ cujus totum hoc opus erat, id ipsum resignavit, certissime confidens Deum suam innocentiam et famam tutaturum, ac rem totam opportune vel patefacturum, uli paulo ante Elisabeth cognatæ patefactum esse experta erat, vel directurum

XV
26
2

omnia ad majorem suam gloriam, consequenter ad majorem conceptionis hujus honorem et venerationem.

Unde vide hic et mirare magnanimitatem et magnanimitatem B. Virginis in Deum resignationem et confidentiam, qua omne hoc suspitionis sinistrae et infamiae periculum metumque discussit: qua in re rarum dedit exemplum æquanimitatis et constantiae uxoribus quæ maritos habent zelotypos, æque ac fiducia in Deum, ut sperent quod Deus innocentiam et castitatem eorum pandet, proteget et celebrabit, uti hic fecit B. Virgini. Ita Hieronimus: « Hoc, ait, testimonium Mariæ est, quod Joseph, sciens illius castitatem et admirans quod evenerat, celat silentio cujus mysterium nesciebat. » Et S. Ambrosius, *in cap. 1. Lucae*: « Maluit, ait, Dominus quosdam de sua generatione, quam de matris pudore dubitare. »

Hinc videtur S. Joseph non fuisse comitatus beatam virginem, dum ipsa mox a conceptione Christi visitavit S. Elisabeth; si enim fuisset comitatus, vidisset et audisset magnalia et mirabilia de B. Virgine quæ omnem ei scrupulum exemissent, nec de ejus demissione cogitasset, ac præsertim illud quod dixit S. Elisabeth B. Virgini: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Unde enim scivisset B. Virginem non tantum concepisse ex Deo, sed concepisse ipsummet Deum, eumque utero suo gestare. Nota: Joseph hic vocatur justus, id est probus, utpote qui ex charitate vellet conjugis suæ famæ, imo et dignitati consulere, dum eam occulte dinutire cogitat qua se putat indignum. Censent, Hieronymus et Theophylactus lege veteri præceptum fuisse maritis ut uxores, si adulterium commisissent, tra-

ducerent et apud judices accusarent traderentque puniendas. Verum nullum locum in quo id præceptum sit afferunt. Nam locus ille, *Num. v. 2*, id tantum permittit, non vero præcipit; sed ut dixi, hoc crimen procul aberat a B. Virgine, et ejus suspicio procul a Josepho.

25° EJUS RESIGNATIO ET IN DEUM CONFIDENTIA.

(Vide superius, xv, 66, 2.)

XIII

MARIE PURIFICATIO ET CHRISTI PRÆSENTATIO.

1° AN BEATA MARIA PURIFICARI DEBUERIT OB IMPURITATEM NATURALEM.

Et postquam impleti sunt dies purgationis. (Luc II, 22.) — In lege veteri puerpera immunda erat. ob immunditiam tum naturalem, tum legalem et moralem, præsertim quia pariebat fœtum, quem imbaebat et concipiebat in peccato originali. Naturalem, quia puerperæ patiuntur fluxum sanguinis et menstruum, item secundinarum aliarumque sordium, per multos dies. Causa est, quod infans in utero matris involvatur membrana, quæ *secundæ* a Plinio, vulgo *secundinæ* vocatur, uti docet Aristoteles, lib. II, *de Generat. anim.* cap. IV, et Galenus, lib. *de Format. fœtus*. Membrana enim hæc triplicem habet usum: *Primo*, tegit, conservat et tuetur semen virile in utero matris ne diffuat, sed coaguletur in corpus infantis. quod deinde eadem membrana continet et fovet. *Secundo*, membrana hæc plena est venulis plenis sanguine, quo nutrit infantem sibi per umbilicem coherentem, qui nexus naturaliter sponte sua solvitur in partu, quo primum infans emittitur; deinde membrana, quæ fuerat involucri et tegmen infantis, sive secundæ ipsæ per partem eadem via ejiciuntur. *Tertio*, membrana hæc recipit excrementa, quæ puer ex cibo quo alitur in utero matris, naturaliter emittit.

tit. Hæc est naturalis impuritas puerperæ, ex qua sequitur legalis. Lex vetus enim, ob hasce sordes jubebat eam quasi impuram arceri templo, esseque quasi irregularem per quadraginta dies, donec quadagesimo die per ritum a lege præscriptum lustraretur et purificaretur, itaque pura templum ingrederetur.

Quæres an hæc impuritas fuerit, in B. Virgine pariente Christum, ut ab ea juxta legem purificari debuerit die quadagesimo. Affirmat B. Hieronimus *epist.* 22, *ad Eustochium*, ubi loquens de Christo: « Novem mensibus, ait, in utero ut nascatur expectat, fastidia sustinet, cruentus egreditur, » uti cæteri infantes ex fluxu materni sanguinis cruenti egrediuntur, ideoque abluuntur. Idem asserit Abulensis, cap. XII, in *Levit. quæst.* II et seq.; ac Erasmus hic.

Verum cæteri omnes constanter id negant.... (Sequitur hic, apud Cornel. a Lapide, ad locum citatum, satis longa dissertatio, in qua probare conatur auctor per citationes aliquas S. Augustini, S. Epiphani, S. Cypriani, præsertim per Toletum, ac etiam per rationes convenientiæ, B. Virginem « habuisse purissimum sanguinem, » « non habuisse menstrua » ne probabiliter quidem « secundinas ». (Vide loc. citat.)

2° EJUS PARTUS FUIT PURISSIMUS, SINE ULLO SANGUINIS FLUXU.

(Vide supra. XVI. 69. 2).

3° MENSTREA NON HABUIT.

(Vide supra XVI. 69. 2).

4° AN HABUERIT SECUNDINAS.

(Vide ibidem).

5° EX HUMILITATIS TAMEN STUDIO PURIFICARI VOLUIT.

(Vide ibidem, ad finem. 70. 1).

6° PAUPERTATIS ERIT STUDIOSSIMA.XVI
71
1

Ut darent hostiam..... par turturum aut duos pullos columbarum. (Luc. II, 24.)—Eo quod pauperes essent, nam divites insuper dare debebant agnum in holocaustum. Licet enim tres reges magnam vim auri Christo obtulissent, tamen B. Virgo, paupertatis studiosa, ut ostenderet se spernere omnia terrena, ex illis pauca duntaxat quasi libando accepit, quæ brevi consumpsit, ait Abulensis, in cap. II Mat. quæst. XLVII; aut si plura accepit, ea in pauperes distribuit, ait S. Bonaventura et Dionysius. Denique quia statu et conditione erat pauper, inter pauperes censi voluit et pauperum munus offerre.

Vide dicta tam quoad litteram, quam quoad mores, Levit. XII. 6.

7° QUÆ SUSCEPERIT SACRAMENTA?XVI
71
2

Par turturum aut duos pullos columbarum. (Luc. II, 24.) — Tropologice : turtures et columbæ, quas puerpera pro peccato, id est immunditia sive irregularitate legali, offerebat, significabant gemitum et

compunctionem poenitentis, quo experiantur peccata, præsertim accedente sacramento. Porro B. Virgo, sicut nullum omnino habuit peccatum, sic nullo sacramento ad illud expiandum indiguit; suscepit tamen sacramentum baptismi, ut profiteretur religionem christianam, item confirmationem, Eucharistiam, forte etiam extremam unctionem. Ordinis non erat capax, quia femina. Matrimonium iniiit cum Joseph, sed illud in lege veteri non erat sacramentum. Peccata sua nunquam est confessa, nec absolutionem a sacerdote suscepit, quia nulla habuit.

Dices: Poterat B. Virgo metuere ne forte in oratione distractionem aliquam, aut in opere vel cogitatione negligentiam aliquam venialem commisisset; ergo poterat illam confiteri; quia, ut ait S. Gregorius, « bonarum mentium est agnoscere culpam ubi non est culpa. »

Respondeo: Hoc verum est in peccatoribus et statu lapso, non integro et innocentibus, qualis fuit B. Virgo. Quam, sicut angeli clare vident omnes suos actus eorumque defectus etiam minimos, ex perspicacitate sui intellectus; ac similiter suos actus vidit Adam in statu innocentie (hoc enim pertinet ad integritatem illius status et ad justitiam originalem); sic pariter suos actus omnes vidit et prævidit B. Virgo, quod scilicet essent purissimi et sanctissimi, sine omni defectu, etiam veniali, ideoque eos quasi peccata confiteri non poterat. Nec tamen ideo se extollebat, sed magis humiliabat, sciens hoc esse donum Dei, non suum meritum.

Quare quod Sylvester in *Rosa aurea*, tit. III, cas. 33, de quæst impertin., censet B. Virginem sacramentum poenitentiae recepisse, solitamque venialia

sub conditione confiteri S. Joanni, plane est rejiciendum : præsertim quia absolutio impendi nequit super materiam incertam, sed ut ejus eapax sit pæmtens, debet aliquod peccatum determinate confiteri. ait Vasquez, III *part. disp.* 119. cap. vii.

8° CUM MIRATA SIT SUPER HIS QUÆ SIMEON DICEBAT.

XVI
15
1 *Et erat pater ejus et mater mirantes super his quæ dicebantur de illo.* (Luc. II. 33.) — Joseph et Maria. quæ, licet scirent Christum fore salvatorem Israelis. non tamen sciebant omnia quæ hic Spiritus sanctus per Simeonem et Annam de eo vaticinabatur, scilicet quod ipse foret lumen illuminans omnes gentes. quod foret in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, quod gladius animam Virginis esset pertransiturus, etc., et etiamsi hæc scivisset, mirabatur tamen eadem a Simeone et Anna per Spiritum sanctum tanto ardore et spiritu prædicari et celebrari. Denique rerum et mysteriorum quæ videbat et audiebat, magnitudo, ei consideranti admirationem ciebat. Nam, ut ait anonymus. in *Catena græcorum* : « Transcendentium rerum notitia quoties in memoriam venerit. toties renovat in mente miraculum. »

9° QUID EX SIMEONE AUDIERIT A SE SPECTANS

XVI
15
2 *Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus.* (Luc. II. 28.) — Potius quam ad Joseph. tum quia ipsa sola vera et naturalis erat mater Jesu. Joseph autem ejus erat pater tantum per denomina-

tionem ; tum quia Joseph videtur mortuus ante annum 30 Christi, quo hæc contigerunt : quare illa in se experta est sentitque sola B. Maria. Illi ergo soli hic Simeon prophetico spiritu prædixit tam prospera quam adversa, ipsi et Christo obventura, ut in prosperis non extollatur, nec in adversis cadat anima, sed contra illa per modestiam, contra hæc per patientiam et fortitudinem pectus suum præmuniat et obarmet.

10° VIRGO EST ET NON EST, DIVERSO RESPECTU.

Ecce positus est hic in ruinam, etc..., et in signum cui contradicetur. (Luc. II. 34.) — Huic signo Christi non tantum Judæi et gentes lingua, sed et mali Christiani vita impia contradicunt. Ita Origenes, Jansenius ; favet S. Basilius, in *Isai.*, cap. vii, ad illa : *Ecce virgo concipiet*, dicens : « Signum est demonstratio rei cujuspiam prodigiosæ, demutatae et a communi consuetudine hominum omnino alienæ. » Talis autem fuit vita Emmanuelis, id est Verbi incarnati, prodigiosa scilicet et portentosa ; græcum enim *ἐκκεῖ* significat signum, ostentum, prodigium, quod est præter communem hominum consuetudinem.

Favet et Tertulianus, lib. *de Carne Christi*, cap. xxiii, qui censet hic alludi ad illud. *Isai.* vii : *Propterea dabit dominus vobis signum ; ecce virgo concipiet et pariet filium.* « Agnoscimus ergo signum contradicibile inquit, conceptum et partum Virginis Mariæ, de quo academici isti : peperit, et non peperit ; virgo et non virgo ; » quibus contradictionibus ipse respondet : « peperit. quæ ex sua carne ; et non peperit, quæ

XVI
16
2

®

non ex viri semine. Et Virgo quantum a viro, non Virgo quantum a partu; quia peperit, quod non solet esse virginum, sed mulierum corruptarum, licet ipsa per miraculum incorrupta conceperit, et manens Virgo pepererit.

11° QUIS GLADIUM IN ANIMAM EJUS PERTRANSIERIT.

XVI ALE. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. (Luc. II, 35.) — Quæres, quisnam hic gladius?

Primo, nonnulli per gladium accipiunt dubitationem in fide. Censent enim B. Virginem, cum videret Christum tam atrociter a Judæis violenter pati et mori in cruce, dubitasse de ejus resurrectione, an ipse esset resurrecturus uti prædixerat: hæc enim dubitatio instar gladii dissecabat animam virginis, eamque dividebat a Christo Christique fide. Ita Origines hic, *hom. 17*; Titus et Theophylactus; Amphilochius, *hom. de occursu Domini*; auctor *quæst. novi et veteris testam.* apud S. Augustinum, *quæst. LXXIII*. Verum hic est error: hoc enim sentire indignum est Deipara, estque contra communem Ecclesiæ sensum. Sic enim B. Virgo peccasset incredulitate. Unde nonnulli excusant auctores jam citatos, quod per dubitationem intellexerint admirationem et variam cogitationum fluctuationem, considerationem et examinationem.

Secundo, S. Eucherius Lugdunensis, *homil. in Dominicæ post octavam nativit.*, per gladium accipit gladium spiritus, qui est verbum Dei, puta spiritum prophetiæ, *q. d.* Gladius spiritus prophetici transibit animam tuam, o Maria, ut tibi revelet secreta sanctæ

Scripturæ et occultas hominum cogitationes, uti tibi revelavit in Cana Galileæ cogitationes Christi, cum ministris dixisti: *Quodcumque dixerit vobis, facite*. Nisi, enim, scivisses Christum eis imperaturum ut aquam haurirent, quam ipse in vinum converteret, nunquam idipsum dixisses. Sic apostolus de eodem Spiritu ait, *Hebræ. IV. 12*: *Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti*, etc. Unde S. Ambrosius per gladium hic accipit prudentiam virginis, non ignaram mysterii cœlestis.

Verum hic gladius symbolicus est et mysticus, non litteralis, æque ac ille S. Hilarii in *ps. cxviii*, littera *gimel*, qui per gladium accipit terrorem judicii extremi, quod omnes subituri sunt, etiam B. Virgo.

Tertio, nonnulli olim, teste Amphilochio loco citato, et hisce verbis opinati sunt B. Virginem vere per gladium martyris coronatam obisse; sed hoc est contra omnem historiarum fidem.

Quarto, ergo et genuine, *gladius*, hic est tormentorum Christo illatorum, aut potius contradictionis, cujus paulo ante meminit; nam contradictio linguarum in scriptura vocatur *gladius*, ut *ps. 56, 5*: *Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ, et lingua eorum gladius acutus*. Et *ps. 63, 4*: *Acuerunt ut gladium linguas suas*. Et *ps. 104, 18*: *Ferrum pertransiit animam ejus*. Duplex ergo hic est gladius:

Primus, lingue et contradictionis; audiens ergo B. Virgo probra, calumnias et blasphemias a Judæis et scribis jactas in Christum etiam crucifixum, mire iis cruciabatur, perinde ac si gladius animam ejus transverberasset.

Secundus gladius fuit ferri, puta clavorum cæterorumque tormentorum, qui non tantum Christi corpus

et animam, sed et Virginis animam pertransiit; græce διελθὺς αὐτήν, id est penetrabit. Sicut cum quis uno gladio duos sibi vicinos confodit uno ictu, ita ut primum occidat, secundum penetret et vulneret; ita et hic gladius Judæorum occidit Christum, Virginem autem matrem intime penetravit, vulneravit et cruciavit. Ita S. Augustinus, epist. 59, *ad Paulinum*; Sophronius, homil. *de Assumptione*; Franciscus Lucas, Jansenius, Toletus, Barradius et alii.

12° AN STATIM POST PURIFICATIONEM E JERUSALEM IN ÆGYPTUM FUGERIT, AN PRIUS NAZARETH REVERSA SIT.

XVI
81
1

Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæa, in civitatem suam Nazareth. (Luc. II. 40) — Statim ergo reversi sunt Nazareth, indeque, metu Herodis infanticidæ, cum puero Jesu fugerunt in Ægyptum. Hoc enim infanticidium paulo post purificationem virginis contigit circa pascha, ait Enthymius, Toletus et alii: licet S. Augustinus, lib. II *de Consensu evang.* cap. v, Jansenius et Franciscus Lucas censeant eos ex Jerusalem immediate fugisse in Ægyptum, indeque post novem annos recedentes, reversos esse in urbem suam Nazareth, ut ait hic Lucas. Vide dicta *Mat.* II, 13.

Porro, ante fugam redierunt in Nazareth, tum quia ibi habitabant, ut de domo sua disponerent; tum ut et bonis quæ ibi possidebant viaticum et reliqua necessaria ad iter longum in Ægyptum pararent. Tempus vero ad fugam abunde suppetebat, quia a die secunda februarii, quo facta est purificatio, usque ad pascha, quo factum dicitur infanticidium, intercedunt circiter duo menses.

XIV

MARLE IN NAZARETH VITA.

1° EX ÆGYPTO REVERSA UNA CUM JOSEPHO, TEMPLUM ADIIT, FILIUM SUUM DUCENS.

Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solemni paschæ. (Luc. II, 41.) — B. Virgo, postquam rediit ex Ægypto, licet lege non teneretur, tamen ex devotione junxit se marito, secumque duxit filium ad templum, ut doceret matres filios a teneris ducere ad templum. Deumque colere. Ita Beda, Maldonatus, Jansenius, Franciscus Lucas et alii. Nec timuit Archelaum, Herodis infanticidæ filium. tum quia prudenter existimabat in tanto judæorum omnium concursu posse latere ad paucos dies, donec rediret in Nazareth; tum quia sciebat se Deo, pro cujus honore periculum hoc subibat, esse cordi et curæ. Ita S. Augustinus, lib. II *de Consensu evang.* cap. x; idque insinuat Lucas. vers. 42 et 43.

Nonnulli tamen probabiliter putant Jesum non ascendisse Hierosolimam, nisi anno ætatis duodecimo, illo enim anno Archelaus actus est in exilium ab Augusto Cæsare: Unde nil ab eo Jesus timere poterat: ut dixi v. 1.

XVI
81
2

2° QUID ILLO AMISSO METTERET COLLICITA.

Et non invenientes regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. (Luc. II, 45.) — Quia Jesus a nullo cognato-

XV
82
1

et animam, sed et Virginis animam pertransiit; græce διελθὺς αὐτήν. id est penetrabit. Sicut cum quis uno gladio duos sibi vicinos confodit uno ictu, ita ut primum occidat, secundum penetret et vulneret; ita et hic gladius Judæorum occidit Christum, Virginem autem matrem intime penetravit, vulneravit et cruciavit. Ita S. Augustinus, epist. 59, *ad Paulinum*; Sophronius, homil. *de Assumptione*; Franciscus Lucas, Jansenius, Toletus, Barradius et alii.

12° AN STATIM POST PURIFICATIONEM E JERUSALEM IN ÆGYPTUM FUGERIT, AN PRIUS NAZARETH REVERSA SIT.

XVI
81
1

Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæa, in civitatem suam Nazareth. (Luc. II. 40) — Statim ergo reversi sunt Nazareth, indeque, metu Herodis infanticidæ, cum puero Jesu fugerunt in Ægyptum. Hoc enim infanticidium paulo post purificationem virginis contigit circa pascha, ait Enthymius, Toletus et alii: licet S. Augustinus, lib. II *de Consensu evang.* cap. v, Jansenius et Franciscus Lucas censeant eos ex Jerusalem immediate fugisse in Ægyptum, indeque post novem annos recedentes, reversos esse in urbem suam Nazareth, ut ait hic Lucas. Vide dicta *Mat.* II, 13.

Porro, ante fugam redierunt in Nazareth, tum quia ibi habitabant, ut de domo sua disponerent; tum ut et bonis quæ ibi possidebant viaticum et reliqua necessaria ad iter longum in Ægyptum pararent. Tempus vero ad fugam abunde suppetebat, quia a die secunda februarii, quo facta est purificatio, usque ad pascha, quo factum dicitur infanticidium. intercedunt circiter duo menses.

XIV

MARIE IN NAZARETH VITA.

1° EX ÆGYPTO REVERSA UNA CUM JOSEPHO, TEMPLUM ADIIT, FILIUM SUUM DUCENS.

Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, in die solemni paschæ. (Luc. II. 41.) — B. Virgo, postquam rediit ex Ægypto, licet lege non teneretur, tamen ex devotione junxit se marito, secumque duxit filium ad templum, ut doceret matres filios a teneris ducere ad templum. Deumque colere. Ita Beda, Maldonatus, Jansenius, Franciscus Lucas et alii. Nec timuit Archelaum, Herodis infanticidæ filium. tum quia prudenter existimabat in tanto judæorum omnium concursu posse latere ad paucos dies, donec rediret in Nazareth; tum quia sciebat se Deo, pro cujus honore periculum hoc subibat, esse cordi et curæ. Ita S. Augustinus, lib. II *de Consensu evang.* cap. x; idque insinuat Lucas. vers. 42 et 43.

Nonnulli tamen probabiliter putant Jesum non ascendisse Hierosolimam, nisi anno ætatis duodecimo, illo enim anno Archelaus actus est in exilium ab Augusto Cæsare: Unde nil ab eo Jesus timere poterat: ut dixi v. 1.

XVI
81
2

2° QUID ILLO AMISSO METTERET SOLICITA.

Et non invenientes regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. (Luc. II. 45.) — Quia Jesus a nullo cognato-

XV
82
1

rum visus erat in itinere, hinc collegerunt parentes eum mansisse in Jerusalem. Quare ibi eum requisiverunt magna sollicitudine et anxietate causam dat Origenes, et ex eo Theophylactus et Titus dicentes: « Sed quare anxie adeo quærebant? Num suspicabantur perditum aut quod aberrasset a via ut puer? » Absit. « Neque enim hoc sapientissimæ Mariæ fuerit (sciebat enim Jesum esse plenum sapientia, imo esse Deum); nunquam fieri poterat ut perditum putarent infantem, quem divinum esse cognoverant, verum quærebant eum, ne quo pacto ab iis abiisset, ne forte reliquisset eos, » ne forte vellet manere non cum eis in Nazareth, sed cum aliis in Jerusalem, ut ibidem officium suum docendi, ad quod a Deo missus erat, inchoare festinaret.

Addit Origenes: « Quærebant, ait, ne forte recessisset ab eis, ne relinquens eos ad alia transmigrasset, et, quod magis puto, ne revertisset ad cœlos, cum illi placuisset iterum descensurus, etc.; sed dolebat, quia mater erat, et filii mater immenso amore digni, quia ea inscia et nihil tale opinante discesserat. »

S. Antoninus addit metuisse matrem ne Jesus in manus Archelai, Herodis infanticidæ filii, incidisset, qui eum occideret. Euthymius et Franciscus Lucas opinantur matrem timuisse, ne Christus ab itinere aberrasset; non enim sciebat, nec callebat omnes vias, nec diverticula in liviis et triviis: licet enim per scientiam divinam et infusam illa sciret, tamen per scientiam experimentalem, quam hic puer sequebatur, illa ignorabat. Quod an recte dicatur viderint theologi.

3º QUOMODO EUM JAM INVENTUM SIT ALLOCUTA.

Et dixit mater ejus ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. (Luc. II, 48). — Verba hæc matris sunt non Christum objurgantis, sed mirantis et dolentis, doloremque suum dolenter explicantis. Hoc enim suadet veneratio matris erga talem filium, scilicet hominem Deum; ac proinde verisimile est matrem hæc ei dixisse non publice in concessu doctorum, sed secreto se vocando eum, vel concessu jam demisso. Ita Jansenius, Maldonatus et alii.

Sic. — Ut a nobis subduceres, ac nobis insciis ac sollicitis solus in urbe remaneres?

Pater tuus et ego. — Notat S. Augustinus, *serm.* 63, *de Diversis, cap.* XI, humilitatem virginis, quæ cum sciret se in solidum esse matrem Christi, ideoque matrem Dei, ita ut Joseph in ejus generatione nullam haberet partem, ipsa tamen demisse Josepho quasi marito se postponit. « Omnia, ait Anonymus, in *Catena græca*, sicut mater et fiducialiter, et humiliter, et affectuose exprimit. »

4º IPSIUS HUMILITAS SE JOSEPHO POSTPONENDO.

(Vide superius. XVI. 81. 1.)

NON NOVERAT QUOMODO FILIUS EIUS REDEMPTIONEM MUNDI ESSET PERACTURUS.

Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad

XVI
81
1

XVI
81
1

eos. (Luc. II, 50.) — Nonnulli ignorantiam hanc referunt ad auditores, qui stupebant super prudentia et responsis Jesu, vers. 47. Alii ad solum Joseph per synecdochen. Verum plane tam ad B. Virginem quam ad Joseph hæc referenda sunt; licet enim ipsi noscent Jesum suum esse Christum Dei filium, et Salvatorem mundi, tamen ignorabant qua ratione illud munus obiturus esset, seu quæ illa essent negotia patris in particulari, in quibus ipse dixerat oportere se versari, vers. 49, nimirum an, quando, quomodo docturus, victurus, moriturus, crucifigendus esset pro salute mundi: hæc enim eis a Deo necdum revelata erant; sed ex ipso progressu temporis, vel per experientiam, vel per revelationem Jesu didicerunt.

Quare ex reverentia Jesu, eum hoc loco curiose, quænam essent illa mysteria interrogare non sunt ausi, sed tempus opportunum ea noscendi prudenter expectarunt.

6° CUR IVERIT AD NUPTIAS CANA

XVI
328
I

Et erat mater Jesu ibi. (Joann. II, 1.) — « Vocata tanquam familiaris ab eis qui nuptias celebrabant, » ait Enthymius: Simon enim Chananaeus, qui erat hic sponsus, fuit filius Cleophae, qui erat pater Josephi, sponsi B. Virginis, ut dixi *Lucæ*, III, 23.

Josephi hic et deinceps non fit mentio, quia ipse jam obierat, ut ex hoc loco colligit S. Epiphanius, *hærese* 78; Franciscus Lucas, Baronius et alii, licet ex adverso S. Cyprianus (vel quisquis est auctor), *tract. de Passione Domini*; et S. Ambrosius in *cap. XXIII, S. Lucæ*, opinentur Joseph adhuc fuisse su-

perstitem in passione Christi, ac æquanimiter tulisse S. Joannem a Christo sibi præferri in cura B. Virginis.

7° ORAT FILIUM MODESTE IN DEFECTU VINI EX AFFECTU BONO.

Et deficiente vino dicit mater Jesu ad eum. Vinum non habent. (Joan. II, 3.) — Nota modestiam Virginis non enim postulat imperando, vel rogando; fili, procura eis vinum: sed tantum necessitatem indicat, aitque; *vinum non habent.* non dubitans Jesum pro sua providentia et charitate illi succursurum; sic quoque Martha et Magdalena, ægrotante Lazaro, miserunt ad Jesum nuntios, ut is eum sanaret, nec tamen id expresse petunt, sed tantum dicunt: *Domine, ecce quem amas infirmatur.* Amanti enim sufficit infirmitatem amari indicare: « Non enim amas et deseris, » ait S. Augustinus.

Audi S. Bernardum, *serm. 2 de B. Virgine*: « Et iis quidem sermo certissimus index ingenitæ mansuetudinis, et virginalis verecundiæ fuit. Aliorum quippe verecundiam suam reputans, sustinere non potuit, non potuit vini dissimulare defectum. Ubi sane increpata est a filio (tanquam mitis et humilis corde), nec illi respondit, nec tamen desperavit, ministros admonens facere quod diceret eis. »

8° PETIT ID CERTA CUM FIDUCIA.

Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum. Vinum non habent. (Joan. II, 3.) — Certa fiducia impetrandi,

XVI
328
2

®

facile vinum hic a filio produci postulat mater, eo quod per 30 annos, quibus cum eo familiariter vixerat, ab eo intellexisset eum missum a Patre, ut per cœlestem doctrinam et miracula homines ad se et ad Deum converteret; imo dubitari nequit quin Christus, valedicens matri, iturus ad Baptismum Joannis, indeque orsurus ad suum prædicandi officium, id ipsum expresse matri significarit: Quare ipsa opportunum hic tempus rata, quo Jesus per miraculum sibi jam prædicare incipienti auctoritatem et fidem conciliaret, id ipsum intrepide poscit a filio, non dubitans quin Christus id facturum esset, tum ut matri et cognatis satisfaceret, tum ut sibi suæque dignitati et officio prospiceret.

Tropologice: S. Bernardus, serm. 2 *in domín. I post octav. Epiphaniæ*, loquens de mysticis animæ cum Deo nuptiis: « Hic, inquit, nonnunquam vinum deficit, gratia scilicet devotionis et fervor caritatis. Quoties mihi necesse est, fratres, post lacrymosas quærimonas vestras, exorare matrem misericordiæ, ut suggerat suo benignissimo filio, quoniam vinum non habeat? Et ipsa, dico vobis, charissimi, si pie a nobis pulsata fuerit, non decrit necessitati nostræ, quoniam misericors est et mater misericordiæ. »

9º CUR MINISTRO JUSSERIT FACERE QUODCUMQUE
DIXERIT FILIUS.

XVI
379
2

Dicit mater ejus ministris: quodcumque dixerit vobis, facite. (Joan. II. 5.) — Tacet modeste mater, jureque cedit filio, utpote Dei filio; alioquin enim. ait Bernardus, dicenti: *quid mihi et tibi est, mulier?*

vere respondere potuisset: « Quid matri est et filio? » Nam, ut ait Interhœnearis et alii, etsi negare videtur filius, scit mater pietatem ejus, et ideo fiducialiter imperat ministris. Et S. Gaudentius Brixianus in hæc verba: « Non mandans ait mater: quodcumque dixerit vobis, facite, nisi Spiritu sancto post partum plena, faciendi a Christo vini ex aqua universum ordinem prævidisset. » Sic et Encherius et Beda.

Unde S. Bernardus, homil. 2 in hæc verba: « Manifeste, inquit, jam video, quod non velut indignans, aut confundere volens Virginis matris teneram verecundiam, dixerit: quid mihi et tibi? Sed propter nos, ut conversos ad Dominum jam non sollicitet carnalium cura parentum. » Nam Christus non obsequens matri, ut illam honoraret, miraculum patravit.

Audi S. Chrysostomum: « Et licet ita responderit, maternis tamen precibus obtemperans, etc., ut matri honorem exhiberet, et non contumax videretur matri, neve genitricem tum multis presentibus pudore offenderet. » Et Cyrillum: « Quantus honor debeatur parentibus ostendit, cum statim ad actum propter matrem accedit. » Et Euthymium: « Nam quod eam plurimum honoraret, et ex aliis multis manifestum est, et ex eo quod ipsius complexit exhortationem. »

Porro, in his Virginis matris verbis mira elucet ejus mansuetudo, pietas, charitas, prudentia, fiducia, constantia animique magnitudo.

10º CUR MARIA VENERIT CUM COGNATIS UT CHRISTUM
IN NAZARETH ADDUCERENT.

Adhuc eo loquente ad turbas. ecce mater ejus et fra-

tres stabant foris quærentes loqui ei. (Mat. XII. 36.) — Non ex ambitione et fastu, ut viderentur esse consanguinei tanti doctoris et prophetæ, qualis erat Christus, ut volunt S. Chrysostomus et Theophylactus, sed ut eum comprehenderent secumque adducerent in Nazareth. Dicebant enim eum in furorem versum esse, ut ait Marcus III. 21 : *neque enim fratres ejus credebant in eum.* Joan. VII. 5 (licet postea plures ex eis crediderint Christo); sive hoc dixerint, quod vere furere putarent, sive fecte et simulate, ut eum ex manibus pharisæorum, ne ab eis opprimeretur, eriperent; hac enim vel simili de causa B. Virginem evocasse Christum, nemo plus dubitet. Si voluerint eum comprehendere quasi furiosum, celarunt hoc suum consilium B. Virginem, illumque adduxerunt secum specie honoris, ut facilius et secretins Christum evocarent, secumque adducerent. Certum enim est B. Virginem optime scivisse Christum esse sanæ sanctæque mentis; quare non nisi ejus visendi studio comitatam fuisse hosce Christi fratres, id est cognatos.

Christum dominum imitati est S. Paulus, quæ, ut scribit S. Hieronymus in ejus *epitaphio* : « Cum pro nimio fervore virtutum quibusdam videretur insanus, et cerebrum illius dicerent confovendum, respondit : theatrum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus. Et nos stulti propter Christum, sed stultum Dei sapientius est hominibus. Unde et Salvator loquitur ad Patrem : tu scis insipientiam meam. Et iterum : *Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis : ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum.* Quem in evangelio et propinqui quasi mentis impotem ligare cupiebant, et adversarii sugil-

labant, dicentes : *Dæmonium habet, et samaritanus est.* Et : *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.*

11° FUIT A CHRISTO BAPTISATA.

Ego a te debeo baptisari, et tu venis ad me. (Mat. III. 14). — Pro *debeo*, græce est *χρειάζομαι*, id est opus habeo, indigeo *a te baptisari*, id est spiritualiter ablui a levibus peccatis tuoque spiritu et gratia perfici : non ergo significat debitum præcepti, quasi Baptista obligatus fuerit suscipere baptismum Christi. Hoc enim præceptum baptismi Christi editum et promulgatum fuit a S. Petro post mortem Baptistæ et Christi in Pentecoste.

Hinc tamen nonnulli colligunt baptistam paulo post a Christo fuisse baptisatum, sicut ab eodem baptisata fuit B. Virgo, S. Petrus, Jacobus, Joannes, cæterique apostoli, uti testatur S. Evodius, qui S. Petro in cathedra Antiochena successit, epistola quæ inscribitur *ὁ λόγος*, id est lumen; Christum vero non decuit suo baptismo baptizari, quia ipse quasi hierarcha baptismum instituit quasi peccati remedium, ac sui suæque Ecclesiæ notam et characterem. Ita D. Thomas, Suarez et alii passim, tract. *de Baptismo*.

12° JOSEPHO VIRO SUO OMNE DOLUM RETRIBUIT.

Reddet ei (mulier fortis viro) bonum et non malum omnibus diebus vitæ suæ. (Prov. XXVI. 12.) — Mulier hæc est B. Virgo, quæ Josepho sponso, eo quod

virginitatis suae fuerit in conjugio custos, retribuit omne bonum. Audi S. Bernardum, serm. *de S. Josepho* : « Amplius autem, quia omnia quae sunt uxoris sunt viri, credo quod beatissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quem Joseph recipere poterat, ei liberalissime exhibebat. » Et post nonnulla : Quantas putas exhortationes, consolationes, promissiones, illuminationes, et aeternorum bonorum revelationes recepit in transitu suo Joseph a sanctissima sua sponsa Maria ? » Ilac de causa B. Virgo Josepho cooperata est ad omnem virtutem, gratiam et gloriam, uti explicare pergit S. Bernardus : « Quomodo, ait, cogitare potest mens discreta, quod tanta unione uniret menti tantae Virginis aliquam animam, nisi ei virtutum operatione simillimam ? Unde credo Joseph fuisse mundissimum in virginitate, profundissimum in humilitate, ardentissimum in charitate, altissimum in contemplatione, » etc.

13° VIRUM SUUM BEATIFICAVIT.

Mulieris bonae beatus vir. (Eccli. xxvi. 1.) — Hugo per mulierem bonam accipit B. Virginem, quae fuit optima, quia summe pia, casta, benigna et modesta. Pia in opere, benigna in corde, modesta in sermone, casta in corpore et in mente, fortis in laborum et tribulationum firma perpessione. De qua Proverb. xi : *Mulier grata inveniet gloriam.* Haec sine dubio virum suum Joseph et beatificavit et ætificavit. Proverb. xii : *Mulier sapiens corona est viro suo.*

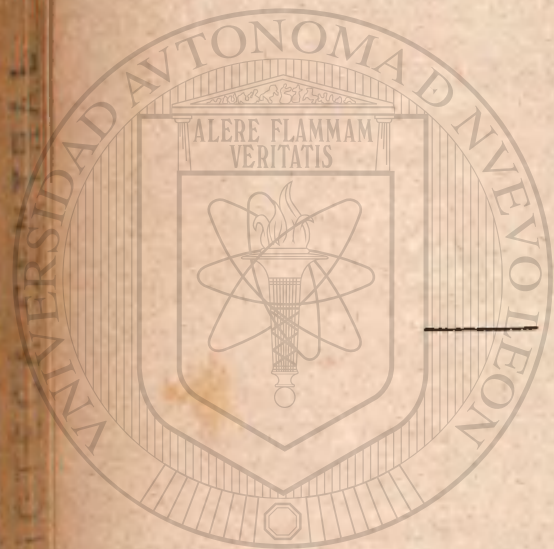
Rursum, inquit, mulier bona et fortis est parochia

tua. vel religio tua. Proverb. v : *Lætare. juvenis, cum muliere adolescentiae tuae.* Sed dicit Salomon contra mutatores Ecclesiarum, vel desertores pro præbendis opimioribus : *Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum.* Proverb. xviii, 22.

Gratia super gratiam, mulier sancta et pudorata. (Eccli. xxvi, 19.) — Si omnes viri felices sint, quibus obtigit mulier sancta et pudorata, quasi gratia super gratiam, quam felix fuit S. Joseph, cui a Deo obtigit sponsa sanctissima, imo virginum et sanctorum omnium regina B. Virgo Maria, quae gratia plena salutata est ab angelo, et gratiam hanc suam Joseph vultu, voce, vita et continua conversatione per tot annos afflavit ?

Unde Hugo : B. Virgo, inquit, comparatur hisce quatuor, scilicet soli, lucernae, columnae, fundamento : soli comparatur, quia sicut sol toti mundo lumen præstat, ita B. Virgo toti Ecclesiae gratiam præstat et impetrat. Tollatur sol, est miserabilis mundus ; tollatur B. Virgo, est miserabilis Ecclesia. Cant. vi : *Quar est ista quae progreditur quasi aurora consurgens, pluchra ut luna, electa ut sol ?* Quasi aurora fuit in nativitate sua, ut luna in conceptione Domini, ut sol in nativitate Domini. *Terribilis ut castrorum acies ordinata* in purificatione. Comparatur lucernae, quia sicut lucerna lucem habet in testa, ita B. Virgo lucem veram habet intra sua viscera ; ac non abscondit eam, sed in aperto posuit, ut ab omnibus videretur. Luc. xi : *Nemo accendit lucernam, et in abscondito ponit, neque sub modio : sed supra candelabrum,* ut qui ingrediantur lumen videant. Columnae aureae comparatur propter rectitudinem, propter stabilitatem,

propter fundamentum Ecclesiae. Fundamento comparatur propter humilitatem, propter compassionem, propter secreti sive solitudinis amorem. »

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

XV

MARIE AFFLICTIO IN FILII SUI PASSIONE.

1º ILLIUS IN FILII PASSIONE DOLOR.

O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus. (Jer. lament. 1, 12). — Allegorice, multi hæc adaptant Christo peccata urbis et orbis luenti, matrique ei compatiendi; utriusque enim dolori nullus fuit similis. Nam, ut ait ethicus: « Pulsus doloris est amor ». Ut scias quanta sit febris et calor, tangis et tentas pulsum: ita, ut scias quantus fuerit dolor Christi et Virginis, cogita quantus fuerit utriusque amor tum mutuus, tum erga omnes homines. Nam mensura et « ulna doloris, amor. » Quantus amor, tantus dolor; et vice versa quantus dolor, tantus amor. Ratio a priori est, quia quantum quis amat bonum aliquod, tantum odit malum illi oppositum, tantumque dolet si illud ei infligatur.

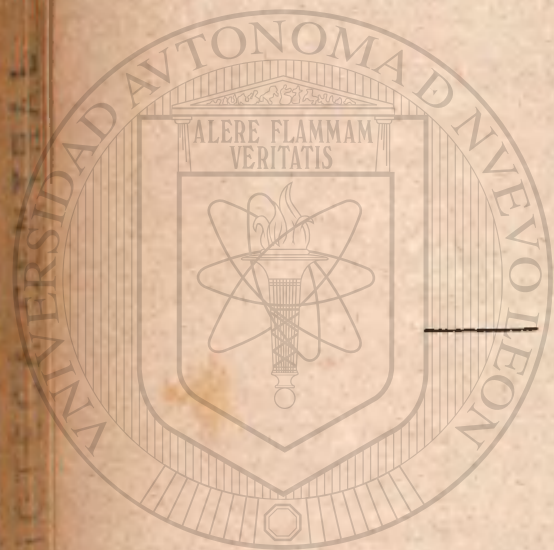
Quantum ergo virgo amavit Christi salutem et vitam, tantum doluit de ejus cruciatu et morte.

Magna est enim velut mare contritio tua. (Jerem. lament. II. 13). — Allegorice, multi hæc adaptant Christo, ob peccata nostra, atrocissima in cruce patienti, et matri ei compatiendi: magna enim velut mare fuit contritio tua, o Christe et o Virgo, quæ vere poteras dicere cum Noemi: *Nolite me vocare Naemi (id est pulchram), sed vocate me Mara (id est ama-*

XII
361
4

XII
361
4

propter fundamentum Ecclesiae. Fundamento comparatur propter humilitatem, propter compassionem, propter secreti sive solitudinis amorem. »

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL DE

XV

MARIE AFFLICTIO IN FILII SUI PASSIONE.

1º ILLIUS IN FILII PASSIONE DOLOR.

O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus. (Jer. lament. 1, 12). — Allegorice, multi hæc adaptant Christo peccata urbis et orbis luenti, matrique ei compatiendi; utriusque enim dolori nullus fuit similis. Nam, ut ait ethicus: « Pulsus doloris est amor ». Ut scias quanta sit febris et calor, tangis et tentas pulsum: ita, ut scias quantus fuerit dolor Christi et Virginis, cogita quantus fuerit utriusque amor tum mutuus, tum erga omnes homines. Nam mensura et « ulna doloris, amor. » Quantus amor, tantus dolor; et vice versa quantus dolor, tantus amor. Ratio a priori est, quia quantum quis amat bonum aliquod, tantum odit malum illi oppositum, tantumque dolet si illud ei infligatur.

Quantum ergo virgo amavit Christi salutem et vitam, tantum doluit de ejus cruciatu et morte.

Magna est enim velut mare contritio tua. (Jerem. lament. 11, 13). — Allegorice, multi hæc adaptant Christo, ob peccata nostra, atrocissima in cruce patienti, et matri ei compatiendi: magna enim velut mare fuit contritio tua, o Christe et o Virgo, quæ vere poteras dicere cum Noemi: *Nolite me vocare Naemi (id est pulchram), sed vocate me Mara (id est ama-*

XII
361
4

XII
361
4

ram i. quia amaritudine replevit me omnipotens. (Ruth. 1, 20.) Pariter vocate me Mara, non Mari a.

(Vide etiam supra XVI. 77. 2.)

2° EJUS AFFLICTIO FUIT UNA EX CAUSIS TRISTITIÆ QUÆ
CHRISTUS IN HORTO PASSUS EST.

Cœpit contristari et moestus esse. (Mat. XXVI 37) —
Quarta causa fuit afflictio matris suæ præsertim dum
cruci astatet : dolores enim filii quasi gladii trans-
fixerunt animam matris, et ex ea in ipsum Christum
reflexi sunt : summa enim ipse dolebat matrem
suam adeo affligi propter se. Verum has cœterasque
omnes tristitias animo premebat et superabat
Christus, sed hanc unam in horto discipulis suis
ostendit.

3° AN INTERFUERIT EJUS FLAGELLATIONI.

Jesus autem flagellatum tradidit eis. (Mat. XXVII. 26). — S. Brigitta tradidit B. Virginem interfuisse fla-
gellationi Christi, cujus dolor et meror mirum in mo-
dum auxit dolorem Christi. Porro, modum et atrocita-
tem flagellationis Christi ita ex revelatione B. Virginis
describit S. Brigitta, lib. I *Revel.*, cap. x :

« Deinde ductus ad columnam personaliter se
vestibus exuit. Personaliter ad columnam manus
applicuit, quos inimici sine misericordia ligaverunt.
Alligatus autem nihil omnino operimenti habebat,
sed sicut natus est, sic stabat et patiebatur erubes-

centiam nuditatis suæ. Consurrexerunt autem ini-
mici ejus, qui, fugientibus amicis suis, unde astabant
et flagellabant corpus ejus ab omni macula et peccato
mundum. Ad primum igitur ictum, ego quæ astabam
propinquius, cecidi quasi mortua, et resumpto spi-
ritu vidi corpus ejus verberatum et flagellatum usque
ad costas, ita ut costæ ejus viderentur. Et quod
amarius erat, cum retraherentur flagella, carnes
ipsis flagellis sulcabantur. Cumque filius meus totus
sanguinolentus, totus sic laceratus stabat, ut in eo
non inveniretur sanitas, nec quid flagellaretur, » etc.

Et lib. IV. cap. LXX : « Deinde, jubente lictore,
seipsum vestibus exuit, columnam sponte amplectens
recte ligatur, et flagellis aculeatis, infixis aculeis et
retractis non evellendo, sed sulcando totum corpus
ejus laceratur. Ad primum igitur ictum, ego quasi
corde percussa, sensibus abducor, et post tempus
vigilans, corpus ejus laceratum video ; toto enim
corpore nudus erat cum flagellaretur. »

4° ASTITIT CRUCI EJUS.

Erant autem ibi mulieres multæ. (Mat. XXVII. 33.)
— Inter quas præcipua erat B. Maria, mater Jesu :
hujus enim comites et asseclæ erant cœteræ, ait
Enthymius ; de qua ait Joannes, cap. XIX, 25 ; *Stabat*
autem juxta crucem Jesu mater ejus.

Stabat sustinens omnes dolores compatiendo,
quos Jesus sustinebat patiendo, idque simili con-
stantia et fortitudine. Unde S. Antoninus, part. IV
Theolog., tit. XV, cap. XII, § 1 : « Stabat, ait, Virgo
ita divinæ voluntati conformis, quod (ut Anselmus
12.

ait) si oportuisset ad implendam secundum rationem voluntatem Dei, ipsa filium in cruce posuisset ac obtulisset; neque enim minoris fuit obedientiæ, quam Abraham, etc. Denique gladius illius animam pertransivit: illa tamen modestiæ metus non transivit.

5º QUINTUS EJUS HUIUS FEIT DOLOR.

Erant autem ibi a longe mulieres multæ, inter quas... (Ibid.)—Quam ingens fuerit ejus dolor, indicat Damascenus lib. IV *de Fide*, cap. xv, dicens: « Virgo partus dolores quos effugit pariens, illos tempore passionis sustinuit. » Et S. Anselmus, *de Excellent. Virgin.* cap. v: « Quidquid crudelitatis, ait, inflictum est corporibus martyrum, leve fuit comparatione tuæ passionis, o Virgo. » Et S. Laurentius Justinianus, *de Agone Christi*, cap. ii: « Clarissimum, ait, passionis Christi speculum effectum erat cor Virginis. » Et cap. xxiii: « In corpore filius, in mente erat genitrix crucifixa. »

Et S. Bernardus, serm. in illud Apoc. cap. xii. *Signum magnum*: « Tuam, ait, Virgo, animam pertransivit vis doloris, ut plusquam martyrem non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ sensum passionis excesserit compassionis affectus. »

6º QUA MENTIS CONSTANTIA.

Mulieres multæ a longe inter quas. (Ibid.)—De constantia vero B. Virginis ita ex antiquis monumentis scribit Metaphrastes ad diem 13 augusti, et ex eo Baronius, anno Christi 34, cap. xi:

« Dicunt hi qui de his rebus tractarunt eam ab initio usque ad finem se fortiter atque constanter gessisse, honeste quidem et non indecore utentem motu animi, factis etiam ostendens se esse matrem: sed matrem omnino illius qui motum animi certis finibus continuit: Mortuumque videns filium, eo motu animi usa est ut oportuit; quin etiam in eo de cruce deponendo maternis manibus inservivit; et clavos qui extrahebantur in sinu suo accepit, et membra illius amplexa est, partim quidem ulnis astringens, partim quidem suis lacrymis plagas emundans; deinde tota toti corpori circumfusa: ecce tibi ab omni sæculo præfinitum mysterium ad finem usque venit, o domine, placida voce dicit. Et Josepho in manus tradens sudarium, ait: Tibi autem deinceps curæ erit, ut sepulturæ tradens, hoc eum honeste componas, myrrha condias et ei justa facias. »

7º FUIT MARE DOLORUM IN PASSIONE CHRISTI.

Quando circumdabat mari terminum suum (Prov. viii. 29.)—S. Epiphanius nomen Maria autumat dici quasi מריא *mor ian*, id est myrri maris, quia scilicet ipsa myrrham maris passionem Christi assistens cruci, pectore suo sustinuit et conclusit, juxta illud Cant. i, 12: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Itaque fuit magnum mare dolorum ipsius, majus fuit mare amoris ejusdem in Deum et homines. Quocirca mare amoris in se conclusit et quasi absorpsit mare doloris.

8º FCIT PURA SIMUL ET CRUCI AFFIXA.

X
345
2

Luminare quod minuitur in consummatione. (Eccli. XLIII. 7.) — *Maria* hebraice idem est quod *Myrrha* vel amaritudo maris, quæ symbolum est pœnitentiæ et crucis, quam B. Virgo tota vita subiit, præsertim astans Christo crucifixo, ut nos doceret, matrem puritatis et castitatis esse pœnitentiam et mortificationem.

9º MULTOTIES MARTYR FUIT.

VII
529
2

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur. (Cant. I. 12.) — Tertius sensus, principalis : B. Virgo adstans cruci, filium suum Christum crucifixum, velut fasciculum myrrhæ toto orbe obtulit Deo patri in holocaustum, pro redemptione totius mundi, sicut Abraham obtulit suum Isaac. Eadem post Christi mortem et ascensionem ejus tormenta cordi alligata, imo insculpta gestans, assidue summo doloris, amoris et devotionis sensu ruminabat, nec tantum ruminabat, sed et reipsa imitabatur omnes persecutiones judæorum, omnesque adversitates fortiter sustinens, ac lacrymis, compunctioni ac mortificationi assidue vacans, qua proinde mirificas Dei gratias et dona obtinere meruit, uti ipsa revelavit S. Brigittæ.

Hac de causa Calvariam et loca passionis Christi crebro et devotissime obibat : ipsa enim omnia tormenta Christi vehementissime sensit compatiendo, quæ mundus patiendo, idque non semel ut Christus sed per omnem vitam. Ipsa enim longè magis ama-

bat Christum quam seipsam. Unde longè maluisset ipsa pati omnia tormenta Christi, quam videre Christum suum eadem patientem. Multoties ergo ipsa fuit martyr, juxta illud S. Simeonis ad ipsam vaticinium : *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Luc. II. 35. Ita Rupertus.

10º FCIT PLUS QUAM MARTYR.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. (Luc. II. 35.) — S. Ildephonsus, serm. 2 : in *Assumpt.* : « B. Virgo, ait, plusquam martyr fuit, quia in animo non minus amoris quam mœroris est intus gladio vulnerata. » Additque : « Candidior inter martyres, quia in anima passa. »

Sic et S. Bernardus, serm. in illud Apoc. XII, *signum magnum apparuit* : « Tuam, inquit, animam pertransibit vis doloris, ut plus quam martyrem prædicemus, in qua nimirum corporeæ passionis sensum excesserit compassionis affectus. »

S. Bernardinus Senensis, tom. II, serm. 61, art. 3, cap. 11 : « Tanquam, ait, fuit dolor Virginis quod, si inter omnes creaturas divideretur, omnes subito interirent. »

Denique vim hujus gladii et doloris in Virgine, fuse et pathetice enarrat S. Brigitta, in *serm. Angelico*, cap. 17 et 18.

Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus. etc. (Joan. XIX, 25.) — Sophronius apud S. Hieronymum, serm. *de Assumpt.* B. Virginem vocat martyrem, imo plusquam martyrem : « Quia, inquit, mente

XVI
78
1XVI
615
1

passa est, plusquam martyr fuit. Nimirum et ejus dilectio amplius fortis, quam mors fuit, quia mortem Christi suam fecit. » Sic et S. Ildephonsus, *serm. 2 de Assumpt.* : « Plus quam martyr fuit, quia in animo non minus amoris quam mœroris fuit : est intus gladio vulnerata : parata enim stetit, si non deesset manus percussoris, beata Dei genitrix jure plusquam martyr, mater est quæ nimio amore vulnerata testis extitit Salvatoris, et pro mœrore in animo cruciatum sustinuit passionis. » Hæc Ildephonsus.

S. Anselmus, *lib. de Excellent. Virgin. cap. v*. Quidquid, ait, crudelitatis inflictum est corporibus martyrum, leve fuit, aut potius nihil comparatione tuæ passionis, quæ nimirum sua immensitate transfixit cuncta penetratio tua tuique benignissimi cordis intima ; et utique, pia Domina, non crediderim te potuisse ullo pacto stimulos tanti cruciatus, quin vitam amitteres sustinere nisi ipse spiritus vitæ, spiritus consolationis, spiritus scilicet dulcissimi filii tui, pro quo moriente torquebaris, te intus doceret non esse mortem eum absumentem, sed magis triumphum omniâ ei subjiacentem, quod in ipso fieri coram moribundo videbas. »

S. Bernardus, *in lament. B. Mariæ* : « Nec lingua, ait, poterit loqui, nec mens cogitare valebit, quanto dolore afficiebantur pia viscera Mariæ. Nunc solvis, Virgo, cum usura, quod in partu non habuisti a natura. Dolorem pariendo filium non sensisti, quem millies replicatum filio moriente passa fuisti. »

11° PASSA EST PLUSQUAM MARTYRES ET MORTALES CÆTERI.

Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, etc. (Cant. VIII, 7.) — Tertius sensus, principalis : B. Virgo passa est plusquam martyres et mortales cæteri, imo aliquo modo plus quam Christus ; nam post mortem Christi, in qua finita est Christi passio, ipsa usque ad ejus resurrectionem in continuis et acerbissimis fuit doloribus, imo per omnem vitam revolvens dolores Christi, iis mire cruciabatur. Ad hæc a Judæis in odium Christi multa perpessa est, imo omnes christianorum afflictiones, persecuciones, lapsus, ipsa quasi omnium mater compatiendo intime sensit, dicebatque cum Paulo, *II Corinth., xi. 28* : *Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidianæ sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor ? Quis scandalizatur, et ego non uror ?*

Sed hæc omnia ne vel hilum charitatis extinguere, potuerunt, imo potius eam auxerunt, et quasi flabella accenderunt, idque continuo per 23 annos : quibus Christo supervixit : anno enim ætatis 72. finem patiendi æque ac vivendi fecit, ut habet doctorum theologorum et chronologorum sententia. Ipsa pariter dedit omnem substantiam pro charitate Christi. *primo*, quia instar Christi se et omnia sua Deo ex amore dicavit, *secundo*, quia Christum suum, qui erat tota ejus substantia, Deo Patri in cruce seu holocaustum obtulit ; *tertio*, quia omnes suas facultates Ecclesiæ dedit et in pauperes distribuit : paupertatem enim professæ, cum primis fidelibus et virginibus in communi vixit, et vitam religiosam egit, uti dixi *Actor. IV, 32.*

Denique omnia jam dicta prae omnibus competunt humanitati Christi a Verbo assumptae, uti jam saepius monui: ipsa enim prima et propria est sponsa Verbi, per quam animae fidelium eidem despondentur: ac proinde ipsa summe amat Verbum, et summe amatur a Verbo; nec hunc ejus amorem vincere potuerunt flumina tormentorum, quae in passione et cruce subiit.

12° FUIT VERE MULIER FORTISSIMA ET REGINA
MARTYRUM.

Mulierem fortem quis inveniet? (Prov. XXXI. 10.) — Tropologice, mulier fortis, imo hervina omnium fortissima, ac martyrum princeps et regina est B. Virgo, quae, ut ait S. Bernardus, *serm. 9* inter parvos: « Adeo fortis fuit, ut illius serpentis caput contereret, cur a Domino dictum est: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et inter semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum.* Quocirca B. Maria est margarita, quae omne pretium superat: pluris enim valet quam omnes angeli et homines mundusque universus, et, ut ait S. Augustinus: « Ornamenti sui ipsa pretium est. » Quae recte unio dicitur, quia sibi suaeque carni, et consequenter toti generi humano Filium Dei, et comitanter totam SS. Trinitatem univit et copulavit in perpetuum. »

Idem S. Bernardus, *serm. 2* super *Missus est*: « Cui, ait, haec victoria (contriti serpentis) servata est nisi Mariae? Quam vero aliam Salomon requirerebat, cum dicebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Noverat quippe sapiens hujus sexus infirmitatem.

fragile corpus, lubricam mentem: quia tamen et Deum legerat promisisse, et ita videbat congruere, ut qui vicerat per feminam, vinceretur per ipsam; vehementer admirans aiebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* quod est dicere: Si ita de manu feminae pendet et nostra omnium salus, et innocentiae restitutio, et de hoste victoria, fortis omnino necesse est ut provideatur, quae ad tantum opus possit esse idonea. Sed *mulierem fortem quis inveniet?* At ne hoc quaesisse putent desperando, subdit prophetando: *Procul es de ultimis finibus pretium ejus.* hoc est, non vile, non parvum, non mediocre, non denique de terra, sed de coelo; nec de coelo proximo terris pretium fortis hujus mulieris, sed a summo coelo egressio ejus. »

13° MARTYRIUM MORTALE NON SUBIIT.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. (Luc. II, 35.) — Nonnulli, teste Amphilochio, opinati sunt B. Virginem vere per gladium martyrio coronatam obiisse; sed hoc est contra omnem historiarum fidem. (Vide supra: *QUIS GLADIUS ANIMAM EJUS PERTRANSIERIT.*)

14° AN PASSA SIT SPASMUM.

Sabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, etc. (Joan. XIX, 25.) — Quæres, quid de spasmo B. Virginis sentiendum?

Respondeo: B. Virginem spasmus, id est deliquium animi, passam esse, indeque corruisse in ter-

ram et ingenti dolore, dum primum Jesum in cruce pendentem aspexit, tradit S. Brigitta, lib. I. *Revelat.* cap. x et lib. VI, cap. LXX; S. Bonaventura, in *Medi. vitæ Christi*, cap. 77 et 79; S. Bernardus, in *Opusc. de Lament. Virgin.*

Favent S. Augustinus, *epist.* 38; Laurentius Justinianus, *de Triumphali agone Christi*, cap. XXI; Dionysius Carthusianus hic, Daniel Mallorius, *de Stigm. sacræ sindonis*, cap. XVII, ad finem. Confirmant id ipsum primo, ex eo quod nonnulli chorographi terræ sanctæ scribunt in via calvariæ templum esse jam dirutum, quod nunc est stabulum equorum Turcarum, diciturque *Sancta Maria de spasm.*, quod ibi corruerit exanimata Virgo, videns filium suum in cruce in via illa quæ vulgo amaritudinis dicitur. Secundo, quod Cajetanus, in *Opuscul. de Spasmo virgin. Mariæ* in fine t. II opusculorum, refert celebratam esse festivitatem spasmi Virginis cum octava, et qui celebrabant, petierunt a summo pontifice indulgentias.

Ex adverso, B. Virginem deliquium passam esse negat Maldonatus hic, qui asserit contrarium dicere esse errori affine, Cajetanus, Jansenius, Toletus, Christophorus a Castro, *de Deipara*, cap. XVI; Medina, III *part.*, *quæst.* XXVII; Molanus, lib. IV, cap. VIII, *de Imagin.*, Suarez, III *part. quæst.*, XXVII, *disp.* 4, sect. 3. Probant id tum ex ratione conformitatis voluntatis ejus cum divina, per quam volebat filium suum pro humani generis redemptione mori; tum ratione constantiæ et fortitudinis animi, qua ipsa prædita erat; tum etiam ratione decentiæ ejusdam, quam decuit virginem servare; non enim, inquiunt Cajetanus Suarez et Toletus, conveniebat matrem Dei corporales quosdam defectus habere aut aliquid dissonum et

indecorum in ratione esse; gratius enim erat quod compateretur secundum rationem quam secundum partem sensitivam.

Hæc sententia verior et B. Virgine dignior videtur. Si quis tamen priorem sententiam sequi malit, dicat cum Salmerone, lib. X, tract. 41, beatam Virginem principio erectæ crucis ex doloris vehementia in terram corruisse, postea vero, resumpto animo, semper stetisse, ut ait hic Johannes. Rursum dicat spasmus hanc non illam a se alienasse ut rationis esset impos; hoc enim fuisset indecens; sed tantum mentem a sensibus abstraxisse, ut virium defectu in terram laberetur; idque factum ipsa non invita, sed permitte, ut suum erga Christum eximium amorem, indeque dolorem, hominibus testaretur. Simili enim modo Christus in horto assumpsit passiones pavoris, tædii et angoris, ut sudaret sanguinem, hæ ergo passiones Christo, ac B. Virgini erant voluntariæ, et sponte assumptæ, vel permissæ. Uterque enim liber erat a concupiscentia, ac plenum passionum suarum habebat dominium, æque ac habuit Adam per justitiam originalem in statu innocentiae.

Audi S. Ambrosium, *serm. de Institut. Virgin.* cap. VII: « *Stabat ante crucem mater, et fugientibus viris stabat intrepida. Videte utrum pudorem mutare puterit mater Jesu, quæ animum non mutarit. Spectabat piis oculis filii vulnera, per quem sciebat omnibus futuram redemptionem: stabat non degeneri mater spectaculo, quæ non metueret peremptorem: pendebat in cruce filius, mater se persecutoribus offerebat; non ignara mysterii fuit, quod genuisset resurrecturum.* » Et Anselmus hic: « *Stabat Maria in fide Jesu constantissima et patientissima; nam discipulis*

fugientibus, cunctisque viris recedentibus, in gloriam feminei sexus, inter tot pressuras filii sui constanter ipsa sola stabat in fide Jesu firma, et pulchra stabat, ut decet pudicitiam virginalem: non se laniabat in tanta amaritudine, non maledicebat, non murmurabat, nec vindictam hostium a Deo petebat; sed stabat disciplinata, verecunda virgo, patientissima, lacrymis plena, doloribus immersa. »

Imo B. Virgo, spectans in cruce pia Christi vulnera, adeo confortata est, ut etiam ipsa pro salute mundi mori esset parata. Ait S. Ambrosius in cap. xxiii Lucæ; non enim fide, robore et ardore charitatis erat inferior Abrahamo qui, propria manu unicum filium suum Isaac, Deo jubente, immolare voluit, Gen. xxii, accedebat certa fides et spes resurrectionis, quæ valde dolorem leniebat et animum virginis corroborabat. Certo enim credebatur Christum uti prædixerat tertia die gloriose resurrecturum.

15° IPSA PLUS EST PASSA QUAM CHRISTUS.

XVI
1^a *Mulier, ecce filius tuus.* (Joan. xix. 26.) — Dicit Christus *mulier*, non *mater*, ne nominando matrem, ipsius animam majori dolore afficiat, « ne, ut canit Baptista Mantuanus, materna pium laceraret viscera nomen; »

Secundo, ne astantes judæos et scribas contra eum concitet;

Tertio, ut ostendat se affectus humanos erga parentes exuisse;

Quarto, quia ad mortem et cælum tendens parente humanitas hujus vitæ abdicavit, et abdicandas esse docere voluit, ut matrem ad fortitudinem et

animum excelsum omnia hæc fortiter tolerandi excitet, memoremque faciat se esse illam, de qua prædixerat Salomon: *Mulierem fortem quis inveniet?* Prov. xxxi. 1.

B. Virgo enim amplius et diutius passa fuit quam Christus. Nam passio Christi desiit in morte, tum autem B. Virginis passio et compassio non desiit, sed crevit: nam Christi corpus mortuum de cruce depositum ipsa excepit eum redivivo dolore, ac deinde per tres dies sepulturæ cruciatus Christi crucifixi, quos ipsa cominus oculis aspexerat, vivi hærebant in imaginatione ejus eamque cruciabant, usque dum Christus resurgens sua apparitione, consolatione et gloria eos abstersit.

XVI

MARIE VITA POST MORTEM CHRISTI.

1° A FILIO JOANNI COMMENDATUR, ET IPSI JOANNES.XVI
617

Mulier, ecce filius tuus. (Joan. XIX. 26.) — B. Virgo relicta fuit a Christo post se, ut illa apostolorum et fidelium foret mater, eos lapsos colligeret, afflictos solaretur, titubantes solidaret, dubiis et anxiiis consuleret, eosque per omnia dirigeret, instrueret, animaret. Unde ipsa statim apostolos a Christo capto diffugientes collegit, Petrum ob negationem Christi pusillanimum spe veniæ erexit, omnesque morte Christi turbatos fide resurrectionis Christi mox futuræ confirmavit. Deinde cum principes Judæorum apostolos incarcerarent, flagellarent, occiderent, ipsa omnes hasce persecutiones quasi sibi illatas, vive sentiebat, sed excelso animo superabat et apostolos superare verbo et exemplo docebat.

Hæc omnia prævidens Christus dixit : *Mulier, q. d.* O mater, esto deinceps mulier fortis et generosa, quæ, nati loco, sis basis, petra et columna meæ Ecclesiæ, ut eam robore tuo fulcias et omnes contra eam tentationum procellas tua constantia, concilio, oratione elidas et dissipas, non tantum nunc, sed et omnibus deinceps sæculis, usque ad finem mundi. Quocirca ipsa a fidelibus totaque Ecclesia in titaniis vocatur et assidue invocatur : « Consolatrix afflictorum, Refugium peccatorum, Salus infirmorum, Turris davidica, fœderis arca, Auxilium christianorum,

Stella matutina, Janua cœli, Mater admirabilis, Virgo virginum, Regina apostolorum, martyrum, confessorum, et sanctorum omnium. »

Audi S. Bernardum, serm. 4 *de Assumpt.* : Sileat, ait, misericordiam tuam, Virgo beata, si quis est qui invocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. » Et mox : « Quis ergo misericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem et latitudinem, sublimitatem et profundum queat investigare? Nam longitudo ejus usque in diem novissimum invocantibus eum subvenit universis. Latitudo ejus replebit orbem terrarum, ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra; sic et sublimitas ejus civitatis supernæ invenit restaurationem, et profundum ejus sedentibus in tenebris et in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum, infernus evacuatus est, instauratæ ruinæ cœlestis Jerusalem. Ad hunc misericordiæ cumulum tota sollicitudine miseria nostra recurrat. »

Idem, *hom. 4, super Missus est* : « Ex ore tuo (o virgo) pendet consolatio miserorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum, salus denique universorum filiorum Adam, totius generis tui. »

Idem, serm. 2 *in die Pentecost* : « Ad illam (B. Virginem) sicut ad medium, sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium sæculorum respiciunt et qui in cœlo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequentur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis. Illi qui sunt in cœlo ut resarciantur; qui in inferno, ut eripiantur; qui præcesserunt, ut prophetæ fideles inveniantur; qui sequentur, ut glorificentur. Eo beatam te dicent omnes generationes, genitrix Dei, domina mundi, regina

cœli. In te enim angeli lætitiā, iusti gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, et per te, et de te, benigna manus omnipotentis, quidquid creavit, recreavit. »

2º AN APUD DOMINI SEPULCRUM TRIDUO MANSERIT.

XV
64
2

Erat autem ibi Maria Magdalene, et altera Maria, sedens contra sepulcrum. (Mat. xxvii, 61.) — *Altera Maria*, scilicet Jacobi et Joseph mater; has enim duas duntaxat nominavit vers. 58. Videtur ergo quod mater filiorum Zebedæi, scilicet Salome, quam pariter ibidem nominavit, videns Jesum a viris sepeliri, quasi non habens quod ultra Jesu impenderet, mœsta domum redierit, aut B. Virginem domum reduxerit, licet Metaphrastes, ad diem 15 augusti, asserat B. Virginem perpetim mansisse apud Christi sepulcrum, usque ad ipsius resurrectionem, quam ipa die tertia futuram, uti Christus prædixerat, certo credebatur et sperabat.

3º IDEO NON VENIT AD EUM UNGUENDUM, QUIA SCIEBAT EUM DIE ILLA RESURRECTURUM.

XV
64
2

Maria Magdalene et altera Maria. (Mat. xxviii, 1.) — Scilicet uxor Cleophae, et mater Jacobi. Hæ fuere duces et antesignanæ cœterarum quæ Christum comitari solebant : plures enim alias fuisse patet ex Luc. xxiii, 55 et seq. ubi inter alias nominat Joannem, uxorem Chusæ, procuratoris Herodis, et Marcus addit Salomen. Porro hisce non aderat B. Virgo

Deipara, quia certo sciebat et expectabat Christum eodem die resurrecturum : unde sciebat unctionem hanc fore frustraneam.

4º CHRISTUS MARIE ET PRIMO ANTE ALIOS APPARUIT.

Ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galileam; ibi me videbunt. (Mat. xxviii, 10.) — In Galilæa familiariter crebro, diu, palam et libere mea visione fruentur, mecum ore ad os colloquentur et agent. In Judæa non ita, etsi ibidem etiam quandoque eis appariturus sim. Nam in Judæa Christus ipso die resurrectionis, sive paschatis, sexies hoc ordine apparuit.

Primo, apparuit matri suæ Virgini Deiparæ, ut docet S. Ambrosius, lib. *de Virg.* post principium; S. Anselmus, lib. vi, *de Excellent. Virginis*; Rupertus lib. viii, *Divin. Offic.* cap. xxv; S. Bonaventura in *Vita Christi*, cap. lxxxviii. Estque hic communis doctorum et fidelium sensus, quem evincit tum præcedens Virginis dolor de passione et morte sui unigeniti, item merita et dignitas tantæ matris; tum amor et pietas tanti filii erga talem matrem.

Secundo, apparuit Magdalene apud sepulcrum, Marc. xvi, 9, et Joan. xx, 16.

Tertio, apparuit eidem cum cœteris mulieribus redeuntibus Jerusalem, in via, Matth. xxviii, 9.

Quarto, apparuit Petro, Luc. xxiv, 34.

Quinto, apparuit duobus discipulis euntibus in Emmaus, ibidem.

Sexto, omnibus, puta decem apostolis; Thomas enim aberat, Judas vero se suspenderat, ergo ex duodecim soli restabant decem, Luc. xxiv, 36.

2° S. JOANNES POST MORTEM CHRISTI
CURAM EJUS GESSIT.

XX
500
2

Ecce filius tuus.... ecce mater tua... et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Alii legunt *in suam*. (Joan. xix, 27.) — Christus in cruce moriens Joannem, quasi fratrem sibi substituit, assignans eum pro se quasi filium B. Virgini : *Mulier*, inquit *ecce filius tuus*; vicissim Joanni eam quasi matrem : *Ecce*, inquit, *mater tua*. Unde et Joannes quasi filius Virginis curam tota vita egit, ejusque fuit custos, tutor et provisor, ac cum ea Ephesi habitavit, ex cujus continua familiaritate et colloquiis quanta coelestium arcanorum lumina, quantos charitatis ignes, quanta virtutum omnium documenta et incrementa hausserit, cuilibet facile est conjicere. Hoc est quod citatis Christi verbis subdit Joannes, *Evang. xix, 27: Et ex illa hora accepit eam discipulus (in sua alii legunt in suam, scilicet matrem)*, græce αἰς ἑαυτήν, id est in propria, scilicet bona, inquit S. Ambrosius, *Enchir. ad Virgin.*, non temporalia, quæ jam Christi amore reliquerat, sed spiritualia : *Accipite*, inquit, *Spiritum sanctum*; neque enim mater Domini nisi ad possessionem gratiæ demigraret, ubi Christus habebat habitaculum; » et S. Augustinus tract. 119 in *Joan.* : « Suscipit, ait, eam discipulus in sua, non prædia, quæ nulla propria possidebat, sed officia, quæ propria dispensatione exequenda curabat. » Et S. Cyrillus, in cap. xix *S. Joan.* : « Commendavit, ait, Christus matrem discipulo, ut officium filii in eam servaret. Matrem similiter admonuit, ut parentis in discipulum auctoritatem haberet : amore videlicet atque charitate non minus illos conjungi voluit.

quam si naturæ maxima propinquitate conjuncti essent; » Et S. Cyprianus, tractatu *de Passione* : « Passus est, ait, æquanimiter, Joseph sibi Joannem in hoc servitio præponi, quem digniorem se judicabat, et ideo maxime, quia magistri electio sic negotium ordinabat. »

In revelationibus S. Brigittæ quas deffendit Cardinalis Turrecremata, probanteque non solum eruditi Theologi, ut Michael Medina, Alphonsus Mendoza, Petrus Canisius, Martinus Delrio, etc., sed et Bonifacius IX et Martinus V, Pontifices, in canonizatione ejusdem, hæc de S. Joanne habentur : S. Joannes apparuit S. Brigittæ monensque eam contemnere omnia mundi bona, eaque respectu æternorum non pluris facere quam siliquas porcorum, ac sequi viam crucifixi Dei, quæ in principio est arcta, sed in fine gaudentiosa : « Ego, inquit, sum ille qui scripturam auream plenius agnovi, et agnoscendo augmentavi. Ego fui nudatus ignominiose, sed quia patienter sustinui, Deus vestivit animam meam veste immortalis. Ego etiam fui intinctus oleo; ideo nunc gaudeo oleo lætitiæ sempiternæ. Ego insuper post Matrem Dei lenissima morte de mundo transivi, quia custos Matris Dei factus fui, et corpus meum est in loco sanctissimo et securissimo. »

Ita, refert S. Brigitta, lib. IV *Revelat.*, cap. 1; et cap. xxiii, narrat se audisse B. Virginem dicentem S. Joanni : « Tu inter apostolos vicinior mihi appropinquasti, majoraque signa dilectionis expertus es præ aliis et amarior tibi passio Filii mei facta est, quam præ cæteris fratribus tuis longius vixisti, et quasi in ipsorum omnium martyr fuisti (planius legit

codex Pamesianus : *Et inter eos quasi martyr fuisti*, ideo placuit Deo te vocare de mundo morte levissima post me, quia Virgo Virgini fuit commendata, ideo fiet quod petisti, et non prolongabitur. »

6^a MARIA ACCEPIT QUOQUE SPIRITUM SANCTUM.

XVII
2 *Et cum complerentur dies pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco.* (Act. II, 1). — Christiani numero 120, de quibus cap. præced. a vers. 1° huc usque egit agiturque Lucas. Ita S. Chrysostomus et S. Cyprianus, serm. *de Spiritu sancto*; imo Joel, quem S. Petrus citat v. 17. Quare inepte et imperite Reza restringit ad solos apostolos hunc Spiritus sancti adventum ac ab eo excludit B. Virginem, ridetque pictores, qui eam pingunt in medio apostolorum, recipientem Spiritum sanctum.

Notat S. Augustinus, serm. 116 *de temp.* Spiritum sanctum a Christo promissum duodecim apostolis, datum vero numero decuplato; decies enim duodecim faciunt centum viginti. En est fidelitas, imo liberalitas Christi, docens nos pauca promittere, sed decuplo plura præstare.

7^a ORAT MARIA PRO STEPHANO.

XVII
183
2 *Ejicientes eum extra civitatem eum lapidabant.* (Act. VIII, 57). — S. Stephanus lapidatus est in valle Josaphat, quæ inter montem Oliveti et Jerusalem interjacet, juxta torrentum Cedron; quia juxta aquas magnas solet esse lapidum copia; ubi etiamnum locus sanguine S. Stephani consecratus, magna veneratione colitur. Unde portam Jerusalem quæ ad hanc

vallem vergit et ducit, peregrini et christiani Hierosolymæ degentes vocant portam S. Stephani.

Id Lucianus in *Descriptione invocationis sancti Stephani* se accepisse ait ex revelatione Gamalielis. Idem tradit Beda, Borchardus, Ceverius, Ausinus, Adrichonius, Zwallardus et alii in *Descriptione terræ sanctæ* (et ex iis noster Villalpondo, tom. II in *Ezech.* part. I. lib. III. cap. VII. p. 161), e quibus addit noster Lorinus quod et peregrini asseverant; idemque mihi Romæ asseveravit R. P. Melchior ob Helmont Antuerpiensis, Franciscanu, qui quater Hierosolymam est peregrinatus, ibique diu habitavit, qui et addidit signa et effigiem capitis et scapularum S. Stephani lapidi, dum expirans retrorsum caderet, impressa, etiamnum in eo ostendi, seque illa vidisse; ibidem ostendi lapidem, in quo B. Virgo cum S. Joanne pro Stephano, toto lapidationis tempore preces fuderit.

Ergo S. Stephanus suam martyrii gloriam debet B. Virgini, æque ac S. Paulus suam conversionem, quam moriens pariter ei impetravit S. Stephanus.

Insuper, eodem in loco in quo lapidatus est S. Stephanus, Eudoxia Augusta ingentem basilicam ædificavit, uti testatur Evagrius, lib. I *Histor.* cap. XII, et Nicephorus lib. XIV, cap. LVI. Addit Beda, lib. *de Locis sanctis*, cap. III, quod christiani Hierosolymis religiose asservarent petram super quam Judæi lapidarunt S. Stephanum.

8^a QUESTIONEM LEGALIUM RESOLVIT.

Respondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me, etc. (Act. xv. 13 et seq.) — Rupertus. lib. I, in *Cant.*,

merito censet B. Virginem, quasi magistram apostolorum, omnem hanc quæstionem definivisse, non quod ipsa concilio interfuerit (hoc enim feminam non decebat), sed quod privatim consulta ab apostolis, prima sententiam hanc pronuntiavit.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

XVII

MARIE VIRTUTES.

I. Ejus sanctitas.

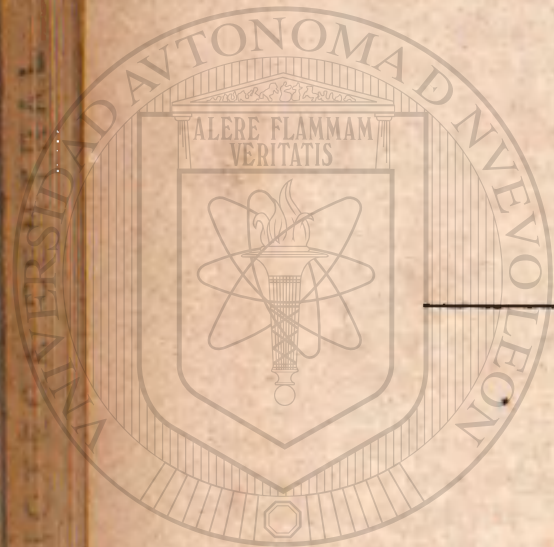
1º EST SANCTITATIS OMNIS THESAURUS.

In plenitudine sanctorum detentio mea. (Eccli. xxiv, 16.) — Petrus Damianus, serm. *de Assumpt.*, sanctam sanctarum illam vocat; et Andræas Cretensis, *de Dormit. Virg.*: « O sancta, inquit, et sanctis sanctior, et omnis sanctitatis sanctissime thesaure. » Damascenus, orat. 2 *de Dorm.*: « Cernere, inquit, mihi videor hanc Sanctis sanctiorem, et sacris sacratiorem, piisque pietate præstantiorem, » etc. S. Bernardus, serm. *de Aquæductu*, ut probet magnam vim et efficacitatem præcum Virginis, citat illud: *Oratio justi penetrat cælos*, et subdit: « Et quis justus si non Maria justa, de qua sol justitiæ ortus est nobis? »

S. Bernardinus, tom. III, serm. n, art. 3, cap. 1: « Sicut, inquit, filius Mariæ est sanctus sanctorum; ita constat quod mater, quæ ipsum portavit, est sancta sanctarum, in qua erat ille pretiosus thesaurus, tabernaculum Dei, thronus Dei atque thalamus Dei. Ubi ergo est summa plenitudo sanctitatis humanæ et angelicæ, ibi semper Virgo Dei mater prima suæ sanctitatis jecit fundamenta, ibi detinuit gradum, et plantam fixit virgineam. »

Denique noster Sebastianus Barradius, in *Cant. Mo-*
sis, lib. III, sect. 8, *annota.* 46, num. 243: « B. Virginis

merito censet B. Virginem, quasi magistram apostolorum, omnem hanc quæstionem definivisse, non quod ipsa concilio interfuerit (hoc enim feminam non decebat), sed quod privatim consulta ab apostolis, prima sententiam hanc pronuntiavit.

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

XVII

MARIE VIRTUTES.

I. Ejus sanctitas.

1º EST SANCTITATIS OMNIS THESAURUS.

In plenitudine sanctorum detentio mea. (Eccli. xxiv, 16.) — Petrus Damianus, serm. *de Assumpt.*, sanctam sanctarum illam vocat; et Andræas Cretensis, *de Dormit. Virg.*: « O sancta, inquit, et sanctis sanctior, et omnis sanctitatis sanctissime thesaure. » Damascenus, orat. 2 *de Dorm.*: « Cernere, inquit, mihi videor hanc Sanctis sanctiorem, et sacris sacratiorem, piisque pietate præstantiorem, » etc. S. Bernardus, serm. *de Aquæductu*, ut probet magnam vim et efficacitatem præcum Virginis, citat illud: *Oratio justî penetrat cælos*, et subdit: « Et quis justus si non Maria justa, de qua sol justitiæ ortus est nobis? »

S. Bernardinus, tom. III, serm. n, art. 3, cap. 1: « Sicut, inquit, filius Mariæ est sanctus sanctorum; ita constat quod mater, quæ ipsum portavit, est sancta sanctarum, in qua erat ille pretiosus thesaurus, tabernaculum Dei, thronus Dei atque thalamus Dei. Ubi ergo est summa plenitudo sanctitatis humanæ et angelicæ, ibi semper Virgo Dei mater prima suæ sanctitatis jecit fundamenta, ibi detinuit gradum. et plantam fixit virgineam. »

Denique noster Sebastianus Barradius, in *Cant. Mo-*
sis, lib. III, sect. 8, *annota.* 46, num. 243: « B. Virginis

laus, inquit, plenitudinem in qua gradum fiat, non habet nisi dicamus, ultra sanctorum omnium, merita concessam illi fuit ab originali peccato immunitatem. In hac assertionem sita est sanctorum plenitudo, in qua detinetur : *In plenitudine sanctorum detentio mea.* »

2° EST IDEA PERFECTIONIS, VIRTUTIS ET SANCTITATIS,
EXEMPLAR, DECORIS ET GRATIA ET MIRACULUM
ABYSSUS.

Ante colles ego parturiebar. (Prov. vin. 25). — Mystice hæc adaptes B. Virgini. Unde Ecclesia hæc pro epistola legit in sacrificio missæ Conceptionis et Nativitatis ejusdem. Conceptio enim et nativitas Dei-paræ fuit principium operum Dei circa redemptionem hominum, in quo magum pietatis sacramentum, puta incarnatio Verbi mox peragenda et celebranda erat. Ipsa eum est thalamus et thronus veri Salomonis nostri, in quo Deus suam omnipotentiam et magnificentiam ostendere voluit : « Et magnum magni numinis illud opus. » Quare fecit B. Virginem in sui conceptu et ortu nobiliorem et pulchriorem omnibus angelis, etiam seraphinis, imo fecit eam ideam perfectionis, virtutis et sanctitatis, ut ipsa esset exemplar decoris et gratiæ tam angelorum quam hominum, quin et creaturarum omnium, in qua Deus præ cæteris puris creaturis suam sapientiam, amorem, virtutis et decus omne, quod fas erat, exprimeret et mundo repræsentaret.

Ipsa ergo est oceanus pulchritudinis, fons para-

disi, templum et sacrarium Dei, abyssus humilitatis, gratiæ et sapientiæ », uti eam vocant S. Ildephonsus, et S. Bernardus, imo « abyssus miraculorum », ait Damascenus, orat. 1 de *Nativitate*. Ipsa pariter præ omnibus collibus fuit mons in vertice montium, quia, « ut ad conceptionem Verbi pertingeret, meritum verticem super omnes angelorum chæres usque ad solium deitatis erexit, » ait S. Gregorius in lib. 1 *Reg.* cap. 1.

Idcirco ante colles et montes ab æterno concepta fuit in mente et prædestinatione Dei, quæ ex tunc illam parturiit quasi gestiens illam eniti et parere, ideoque, tempore a se decreto, illam quasi enixa est et peperit. B. Virgo ab æterno prædestinata fuit a Deo, non tantum ut esset sancta, sed ut esset mater sanctorum, imo idæa sanctitatis, ut scilicet juxta eam reliquos sanctos apostolos, martyres, virgines, confessores efformaret. Habet enim ipsa puriorem virginitatem quam habeant cæteræ virgines; majorem scientiam quam habeant doctores; fortiolem patientiam quam martyres; clarius lumen propheticum quam prophetæ; ardentiolem zelum quam apostoli; denique sanctitatem quamcumque majorem quam habuerit ullus sanctorum. « Tot tibi sunt dotes, virgo, quot sidera cælo. »

« Cæteris, inquit S. Ildephonsus et S. Bernardus, datur gratia per partes, Mariæ vero tota gratiarum plenitudo. »

3^a EST IDEÆ OMNIS SAPIENTIÆ, GRATIÆ ET SANCTITATIS
HOMINUM ET ANGELORUM.

IX
647
2

Sapientia laudabit animam suam, etc. (Eccli. xxiv, 1). — Mystice, apte Ecclesia in officiis divinis B. Virginis hæc omnia (quidquid frustra obstrepat Lutherus, et acclament hæretici) accipit de B. Virgine, idque iustissimis et gravissimis de causis :

Prima est, quia B. Virgo inter puras creaturas (Christus enim matrem superans non est pura creatura, sed mixtum quid ex creatore et creatura ; qua Deus enim est creator ; qua homo creatura), est opus Dei sapientissimum, in cuius scilicet conceptione, nativitate, generatione æque ac sanctificatione et glorificatione Deus summam ostendit sapientiam : nimirum, longe maiorem quam ostenderit in creatione cœli et terræ, ac totius universi, imo omnium angelorum et hominum. Hæc enim omnia sua dignitate, puta, maternitate, gratia et gloria longe superat B. Virgo ; Deus enim in ea, velut prima et nobilissima creatura, se suaque omnia quasi in speculo perfecto expressit, ut in ea ab omnibus semper laudetur et glorificetur.

Secunda. quia Deus B. Virgini in ejus conceptione, maiorem quam ulli angeli vel homini indidit sapientiam, virtutem et sanctitatem, quam deinde ipsa singulis momentis augendo et duplicando continue, per amos 72, quibus vixit, mire auxit, adeo ut ipsa sit idæa omnis sapientiæ et sanctitatis hominum et angelorum. Tota enim hæc panegyris potest accipi de sapientia creata ; hæc autem in B. Virgine fuit perfectissima, quia ipsa perfectissime post Christum participavit sapientiam Dei, ejusque quasi exemplar nobis a Deo est proposita.

4^a FUIT PLENA OMNI VIRTUTE ET GRATIA.

Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum. (Prov. xxxi. 14.) — Eadem adaptes B. Virgini, quæ in domum, id est in Ecclesiam, invexit panem vivificum, puta Christum Dominum, dum eum peperit in Bethlehem, id est in domo panis. Unde S. Gregorius homil. 8 in *Evang.* : « Bene, ait, in Bethlehem nascitur, id est in domo panis ; ipse enim est qui ait : *Ego sum panis vivus qui de cœlo descendi*. Joan. vi. Ipsa ergo *de longe*, id est de cœlis per vitæ hujus pelagus portat panem suum. Tò enim *de longe* notat distantiam inter Verbum et humanam naturam, quam sibi hypostatice univit in utero hujus mulieris benedictæ.

Recte vero panem hunc vocat *suum*, quia sola absque viri opera illum concepit, quem in Bethlehem per partum suum virgineum, tanquam ex navi omnium utilitatem exposuit, ut eo in Eucharistia pascamur.

Rursum, ipsa navis institoris plena fuit mercibus cœlestibus. puta omni virtute et gratia. Unde Damascenus, orat. 1 de *Dormit. virgin.* : « Hæc est, ait, quæ gratiæ abyssum invenit, et duplicem virginitatis navem incolumem servaverat, animamque non minus quam corpus incolumem custodierat.

Virgo etiam dormiens mente vigilabat intenta orationi et amoris divini, juxta illud in Cant. : *Ego dormio, et cor meum vigilat*. Quocirca perdia et pernox augebat virtutum merita et lucra, quibus fideles et Ecclesiam ditavit.

B. Virgo velut materfamilias Ecclesiæ assidue o cœlo illi de omnibus prospicit, quia apud filium omnem illi gratiam exposuit et impetrat. Ipsa est

VI
490
1

quæ animavit S. Athanasium, ut Ecclesiam defenderet contra Arianos, S. Cyrillum contra Nestorianos, S. Augustinum contra Pelagianos, S. Dominicum contra Albigenses, S. Ignatium contra Lutheranos. Ipsa est quæ statis temporibus religiones novas suscitavit ut Ecclesiam senescentem novo doctrinæ et virtutum splendore renovet et illustrent. Qua de re vide Hieronymum Platum, lib. I. *de Bon. stat. relig.* cap. XXXIV.

5º OMNES VIRTUTES AUCTORAVIT.

Mulier timens Deum ipsa laudabitur. (Prov. XXI. 30.)— B. Virgo auctoravit virginitatem, humilitatem cæterasque virtutes, quando ipsa noluit esse mater Dei, nisi persisteret Virgo; unde virginitatis, nuncupato ejus voto, prima vexillum sustulit, quod denique tot agmina virginum secuta sunt; sic religiosi, doctores et gradu eminentes auctorant ordinis sui disciplinam, obedientiam, paupertatem, officia humilia, cum ipsi ea obeunt, ac junioribus eadem obeundi exemplo prælucent.

6º NE MINIMI QUIDEM VIRTUTUM ACTUS IN EA DESIDERATI SUNT.

Et universi pulveris pigmentarii. (Cant. III. 6.)— Vero pulvere pigmentario, non modo virtutum omnium universitas, quæ in Virgine erant, designatur, verum etiam ne minutissimos quidem virtutum actus in virgine desideratos ostendit, cum eos is qui in spiritualibus ditescere satagit, negligere non debeat. Hæc

porro virgula in cælum recta ascendebat, quia in Deum Virgo sanctissima semper erat intenta; virtutibus quoque redolens, tanquam aromatibus in pulverem redactis, et in charitatis igne positus, circumstantes mira odoris suavitate replevit.

7º OMNES VIRTUTES IN EA HABITARUNT.

Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ et universi pulveris pigmentarii? (Cant. III. 6.)— Sophronius, serm. *de Assump.*: « Dicta sane, inquit, quasi virgula fumi, quia gracilis et delicata; quia divinis extenuata disciplinis, et concremata intus in holocaustum incendii pii amoris, et desiderio charitatis. Ut virgula fumi et aromatibus, nimirum quia multis repleta est virtutum odoribus; manans ex ea flagrabat suavissimus odor, etiam angelicis spiritibus. »

Sic et Petrus Damianus serm. *de Assumpt.*: « In myrrhæ, ait, continentiam, in thure devotionem intellige. » Et mox: « Hæc sunt duo quæ virginali substantiam totam circumdedere virtute, continentia scilicet et devotio; quorum alterum mentem ita possedit, ut caro mundissima, mens purissima genitricem Domini singularius consecrarent. » Et infra: « Universus pulvis pigmentarius in Virgine coniectus est, quia in ea virtutum conventus referendum sibi thalamum consecravit; et, si cæteris per partes spiritus affuit, Mariæ tamen tota pulchritudo gratiæ supervenit. Hæ integræ fuerunt in ea species, scilicet pigmentariorum aromatum, sed in subtilissimum pulverem comminutæ: quia ipsa est quæ, fortioribus

tribulantium malleis suppressa, vidit suum et Dei filium affigi cruci, militari lancea perforari, inter duos latrones positum expirare. »

8° B. MARIE VARIE VIRTUTES.

XXI
238
1

Et in capite ejus corona stellarum duodecim. (Apoc. XII, 1.) — Ex hoc loco (S. Bernardi supra citato : *EJUS DUODECIM PRÆROGATIVÆ*), nonnulli viri religiosi et cultus B. Virginis studiosi, conficiunt coronam, sive Rosarium duodecim stellarum, illudque hoc modo recitant.

In honorem S. Trinitatis legunt interpolate ter orationem Dominicam, puta ter *Pater noster*; ac in honorem duodecim stellarum, id est. duodecim illustrium virtutum B. Virginis, legunt totidem *Ave Maria*. Ad singula petentes ejus opem, ut illam ea in virtute imitari, in eaque crescere seque perficere possint.

Primum ergo *Pater noster* recitant in honorem Dei Patris, petentes ab eo hyperduliam, et insignem reverentiam erga B. Virginem, utpote Filii ejus matrem purissimam, virtutibus et gratiis omnibus cumulatissimam, ac Reginam Angelorum et hominum.

Deinde recitant quater *Ave Maria* in honorem quatuor virtutum quæ Deum concernunt, quibus excelluit B. Virgo;

Prima virtus est fides, qua credidit se virginem fore simulque Dei matrem, ac sub cruce firma ac stabilis in fide divinitatis, redemptionis et resurrectionis Christi permansit.

Secunda est spes, qua se in conceptione, partu, fuga in Ægyptum, passione et morte Christi, aliisque summis angustiis pressa, totam divinæ Providentiæ resignavit et commisit.

Tertia est charitas : *Primo*, pura et ab omni proprio commodo aliena; *secundo*, fervens, laboriosa et nunquam cessans; *tertio*, fortis et constans juxta crucem; *quarto*, liberalis, seque totam cum filio suo nobis communicans.

Quarta est religio erga Deum et Christum, ei serviendo, vestiendo, lactando, etc., ejus verba in corde suo conservando servando, circumcisionem, purificationem aliosque legis et templi cæremonias.

Deinde recitant secundum *Pater noster* ad Filium, qui est spes nostra, postulantes donum spei, ut in omnibus necessitatibus magna fiducia ad B. Virginem, quæ est mater misericordiæ, vita, dulcedo et spes nostra, recurramus.

Mox recitant quater *Ave Maria* in honorem quatuor virtutum B. Virginis, quibus perfecta erat erga seipsam :

Prima est humilitas, qua *primo*, salutata ab angelo et electa Dei mater, se ejus ancillam vocavit; *secundo*, visitavit Elisabeth, eique servivit; *tertio*, mysterium incarnationis celavit, et laudata laudem in Deum retulit, dicens : « Magnificat anima mea Dominum; » *quarto*, servivit B. Josepho, et ultimo loco tum in domo, tum inter apostolos et fideles sedit, ideoque in Actis apostolorum ultimo loco nominatur.

Secunda est virginitas, qua *primo*, prima omnium virginitatem Deo vovit; *secundo*, maximo illam zelo custodivit, dicens : « Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? » *Tertio*, domi manebat;

ideoque vocatur hortus conclusus et porta clausa. *Quarto*, impuras aliorum cogitationes solo aspectu pellebat, uti S. Ambrosius *de Virginibus*, et alii graves auctores testantur. Porro conceptio et partus Christi virginitatem B. Virginis non violavit, sed sacravit, fecitque ut inaudito a sæculis prodigio ipsa simul esset virgo et mater, ideoque mater Dei. Audi B. Chrysologum, *serm.* 148 : « Quæ ibi verecundiæ læsio, ubi init deitas cum amica sibi semper integritate consortium, ubi est interpretes angelus, fides pronuba, desponsatio castitas, donatio virtus, iudex conscientia, causa Deus, conceptus integritas, virginitas partus, virgo mater ? »

Tertia est fortitudo, quæ eluxit : *primo*, in morte Christi, in qua stabat juxta crucem ; *secundo*, in injurii Judæorum tolerandis ; *tertio*, in serviendo Filio, omnibusque christianis adjuvandis.

Quarta est paupertas, quæ tanta fuit, ut non esset ei locus in diversorio, sed in stabulum secedere sit coacta, ibique parere Christum orbis dominum.

Denique tertium *Pater noster* recitant in honorem Spiritus sancti, postulantes ab eo gratum animum erga B. Virginem, cui ut matri Redemptoris, ut mediatrici nostræ apud Deum, ut matri amantissimæ, omnia nostra debemus.

Deinde legunt quater *Ave Maria*, ruminantes quatuor eximias virtutes B. Virginis erga proximum :

Prima est charitas fraterna, qua juvat Elisabeth et sponso in nuptiis Cana Galilææ, cum vinum non haberent ; ac impense desiderat adjuvatque omnium hominum salutem.

Secunda est obedientia, qua Augusto Cæsari ethnico in pendendo censu, et legi Mosis in purificatione,

et Josepho sponso obedivit, ac curavit ut filii sui præceptis alii obedirent, ut cum in nuptiis ministris dixit : « Quodcumque dixerit vobis, facite. »

Tertia est misericordia, qua viscera misericordiæ suæ cuilibet in qualibet afflictione eam invocanti effundit ; æque ac Filium suum in redemptionem nostram in cruce, ac in cibum in Eucharistia, misericorditer et liberaliter elargita est.

Quarta est modestia, quæ tanta fuit, ut S. Dionysius, epist. *ad S. Paulum* quam recitat Christophorus a Castro in *Hist. Deiparæ*, xix, scribat se eam pro dea habiturum fuisse, nisi fides cum aliud docuisset. Hinc in sermone erat parca : verba ejus singula erant præmeditata, pia, pudica, humilia, plena misericordiæ, charitatis et laudis Dei, ut cum concepto Dei Verbo, ac salutata ab Elisabeth mater Dei, respondit : *Magnificat anima mea Dominum*.

Denique duodecim hasce stellas pie pulchreque adaptat duodecim mysteriis vitæ B. Virginis S. Antonius Spinellus in suo *Mariali*, pag. 599 et 604.

9° MORES QUAM SANCTI ET SPECTABILES.

Timor Domini odit malum, etc. (Prov. viii. 13.) — Mystice, B. Virgo timore et amore Dei plena odit malum, sed præsertim arrogantiam et superbiam detestatur, eo quod ipsa sit humillima ac humilitatem et humiles summe amat....

S. Ambrosius paucis perstringens humilis virginis mores, lib. II *de Virg.* : « Virgo, ait, erat non solum corpore, sed etiam mente, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum : corde humilis, verbis gravis, anima prudens, loquendo parcior, legendi

studiosior, non in incerto divitiarum, sed in prece pauperis spem reponens; intenta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis, solita non hominem sed Deum quærere, nullum lædere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, æqualibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. » Et mox: « Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum; non gestus fractus, non incessus solutior, non vox petulantior; ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis. »

Et S. Augustinus, serm. 35 *de Sanctis*, post medium: « O vere beata humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cœlos innovavit, mundum purificavit, paradysum aperuit, et hominum animas ab inferis liberavit. O, inquam, vere gloriosa Mariæ humilitas, quæ porta paradisi efficitur, scala cœli constituitur. Facta est certe humilitas Mariæ scala cœlestis, per quam descendit Deus ad terras. *Quia respexit*, ait, *humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* »

10° OMNES DOTES ET GRATIAS OMNIUM SANCTORUM IN SE COLLECTAS A DEO INFUSAS ACCEPTIT.

(Vide supra v. 232, 1 et seq.)

11° VIRTUTES ET GRATIAS OMNES HABUIT IN EMINENTI GRADU.

Multæ filiæ congregaverunt divitias; tu supergressa es universas. (Prov. XXXI. 29.) — Beata virgo, quia ma-

ter Dei, a S. Anselmo et patribus et revera est mediatrix totius Ecclesiæ et omnium fidelium, quia ipsa proxime cooperata est incarnationi Verbi, et consequenter redemptioni nostræ.

Rursum per illam ceu matrem familias et mediatricem, Deus martyribus distribuit fortitudinem, virginibus castitatem, apostolis zelum, confessoribus patientiam, anachoretis austeritatem, religiosis humilitatem, paupertatem, obedientiam; conjugibus continentiam et fidem conjugalem. ac cœteris fidelibus suas dotes, virtutes et gratias cuique congruas et proprias, quare hasce omnes ipsa perfectius et eminentius in sese habeat oportet: Sicut causa universalis, v. g., cœlum eminenter in se continet omnes perfectiones corporum elementariorum, quas ipsa causat et producit; quare sicut cœlum superat omnia terrena, ignis colore superat omnem colorem a se productum, et sicut sol suo splendore vincit et obscurat omnem lucem aeris et stellarum, utpote a se productam: sic pariter gratia, et consequenter gloria B. Virginis, superat omnem gratiam et gloriam fidelium omnium.

Rursum, sicut caput sensum, rationem, motum et directionem influens in cœtera membra, iis omnibus etiam simul sumptis longe antecellit (plus enim habet rationis et sapientiæ solum caput, quam omnia membra simul sumpta): sic etiam gratia B. Virginis gratiam cœterorum omnium simul sumptorum præcellat oportet, quia est gratia capitis, quam proinde non sibi soli accepit, sed velut caput eandem in cœteros fideles qui cujusque capacitate transfundit.

12° IPSA TRANSCENDIT LONGIS INTERVALLIS OMNEM
RELIQUORUM SANCTORUM GRATIAM.

IX
491
1

Cognosce justitias et judicia Dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi Dei. (Eccli. xvii. 24.)—Nec omnes possunt esse Pauli apostoli, Augustini, Athanasii: sufficit ut quisque gratiæ sibi a Deo datæ promodulo suo cooperetur, eamque adaugeat quoad potest; sed ad gratiam B. Virginis vel S. Pauli solide aspiret, quia illa Dei dono omnes gratiarum mensuras, quas Deus omnibus sanctis elargitur, longissime superat et transcendit; unde impossibile est eam assequi.

13° PLUS HABUIT GRATIÆ, GLORIÆ, HONORIS QUAM
OMNES ANGELI ET HOMINES SIMUL.

VI
511
2

Byssus et purpura indumentum ejus. (Prov. xxxi. 22.) — Hæc omnia eminenter habuit B. Virgo, cujus vestis erat byssus, id est virginitas plusquam angelica; et purpura, id est charitas ardentissima. Vestis stragulata fuit varietas sanctorum inspirationum et desideriorum, quam tum angeli phantasie, tum Deus ipse menti ipsius jugiter ingerebant, ad quaslibet virtutum heroicarum actiones strenue obeundas sed præcipue ad jugem et continuum ardentemque Dei amorem.

Hunc autem in illa exstitisse, a primo instanti conceptionis continuum, imo crescentem semper, et per sui meritum assidua progressionem, si non ex æquo geminatum et conduplicatum, certe valde augescens, docent Franciscus Suarez, Gabriel, Vasquez, Barradius, Canisius, Salazar et alii. Porro cum hic

actus amoris Dei initio conceptionis in ea tam intensus fuerit, ut superarit omnes actus amoris divini, quos elicuerunt summi angeli, etiam cherubini et seraphini in termino viæ suæ, qui utique fuere intensissimi; hoc enim decebat eam, quæ a Deo destinata erat, et proxime futura mater Dei: hinc colligunt eam continuo hoc divini amoris incremento, ad tantum charitatis incrementum, imo incendium, et ad tantum meritorum culmen in fine vitæ puta anno ætatis suæ 72, conscendisse, ut si in una lancea bilancis collocarentur omnia omnium sanctorum et angelorum, etiamseraphinorum, opera ac merita, in altera vero unius B. Virginis, hæc illi præponderaret.

Rursum hinc colligunt B. Virginem, etsi liberi semper fuerit arbitrii, ut peccare posset (quam tamen peccandi potentiam virgini adimunt S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Almainus et alii) ad majus ejus meritum, nunquam tamen peccasse ne minime quidem peccato veniali, uti sensit tota Ecclesia, teste concilio Tridentino: quia scilicet Deus eam, exterius amovendo occasiones peccatorum et interius suggerendo assidue menti ejus sanctas cogitationes et desideria, ita secure certoque dirigebat et acuebat, ut non nisi sancta cogitaret, desideraret et operaretur. Intellectui enim ejus tot pias illuminationes, ac voluntati tot sanctas affectiones jugiter immittebat, ut omne peccatum exhorresceret velut diabolum, atque ad virtutum omnium, præsertim amoris Dei, actus ferventissimos, instar torrentis continuo raperetur, nec vires capitis et mentis in hoc ardore unquam remitterentur aut lassarentur, sed optius augerentur et acuerentur.

VI
246
1

Multæ filia congregaverunt, etc. (Prov. XXI. 29). — Patres docent B. Virginem gratia et gloria omnes omnino sanctos homines et angelos, etiam cherubinos et seraphinos, longe superare, ac nullam creaturam cum illa comparari posse, utpote quæ a solo creatore Deo superatur.

Ita D. Epiphanius, in orat. *de Laudib. Virg.*: «Solo Deo excepto, ait, cunctis superior existis.»

D. Gregorius, lib. *I Regum*, cap. II: «Mons fuit beatissima Virgo, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis suæ sublimitate transcendit.

D. Damascenus, serm. *de Nativ. Virg.*: «Hodie, ait, mundi salus inchoavit; exultate, montes, hoc est ratione præditæ naturæ quæque ad spiritualis contemplationis fastigium assurgitis; siquidem clarissimus Dei mons paritur, mons, inquam, ille qui collem omnem ac montem, id est angelorum atque hominum sublimitatem, exsuperat.»

VI
247
1

Multæ filia, etc. (Ibid.) — Etiam si nec Christus gratiam et gloriam Angelis meruerit, nec illam eis B. Virgo impetravit aut distribuerit, ut proprie angelorum mediatrix dici nequeat: hacenus tamen mediatrix eorum dici potest, quod una sit in coelis Ecclesia angelorum et hominum beatorum; quare cum Christus et B. Virgo effecerint ut ruinæ angelorum, lapsu dæmonum factæ, per homines sarcirentur, unaque integra et plena, omnibus numeris perfecta et beata Ecclesia triumphans ex utrisque conflarentur, hinc fit ut Christus Angelorum mediator, et B. Virgo mediatrix dici queat, quia magnum eis bonum contulit, scilicet reipublicæ et Ecclesiæ eorum lacera redintegrationem, indeque gaudia mutua,

quæ beatitudinem angelorum accidentalem mire adaugent. Gaudent enim mirifice angeli de apostolorum zelo et fructu, de martyrum invicta constantia, de angelica virginum castitate, etc., atque eorum merita, triumphos, gloriam et præmia sua æstimant per communionem charitatis et Ecclesiæ. Hæ enim facit ut, quod unius beati est, id alterius quoque fiat adeoque quisque beatus fruatur et gaudeat de bono alterius, perinde ac si id suum propriumque foret.

Quare cum omnes angeli simul hanc suæ ruinæ per hominis restaurationem mereri et impetrare nequiverint, sed id præstiterit Christus, et post perque Christum B. Virgo, hinc sequitur plus eam apud Deum gratia valere, plusque ab eo impetrasse, ipsis etiam angelis, quam omnes angeli simul juncti sibi impetrare potuerint, ac proinde B. Virginem tam gratia quam gloria, omnes Angelos simul sumptos transcendere et superare.

Unde S. Anselmus ait per B. Virginem totum mundum esse erectum, et totam rerum naturam esse renovatam. Et B. Petrus Damianus, serm. *de Assumpt.*, ad illa: *Electa ut sol*: «Electa, ait, sed præelecta ut sol, quia sicut sol solus orbem illuminat, sic hæc sola solidiori lumine et Angelos et homines illustrat.» Denique S. Bernardus: «Maria, ait, omnibus misericordiæ sinum aperuit, ut de plenitudine ejus accipiant universi, peccator veniam, justus gratiam, angelus lætitiā, tota Trinitas gloriam.»

14° EST QUASI MONS VIRTUTUM CÆTERIS
SANCTIS EXCELSIOR.

XIV
248
2

Deus ab austro veniet. (Habac. III, 3.) — Hebræus : *Deus de Theman veniet.* Septuaginta addunt : *et sanctus de monte umbroso et condenso.* Ubi per montem umbrosum et condensum Theophylactus et Euthymius accipiunt B. Virginem Deiparam, quæ quasi mons virtutum cæteris sanctis excelsior, obumbratione Spiritus sancti concepit et peperit Christum, juxta illud Gabrielis promissum : *Virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.*

Alii, ut Theodoretus, accipiunt Hierosolymam et synagogam, quæ erat sub umbra, id est protectione Dei, quæque erat umbra et typus claritatis et gloriæ Dei, quam ipse in Christo aperta quasi nube revelavit et expandit.

15° EST IN PLENITUDINE SANCTORUM DIVERSIMODE. (Vide supra : EST PRIMA CREATURARUM, HABENS PLENITUDINEM GRATIARUM, GLORIÆ ET VIRTUTUM, IX. 631, et seq.)

16° EJUS VIRTUS FUIT PERFECTA ET VIRILIS.

IX
614
1

Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedit. (Eccli. XXIV, 20.) — Hinc patet quam recte sapientia, sapientes et sancti, ac imprimis B. Virgo comparetur cinnamomo et balsamo. Nam

Primo, balsamum proprium fuit Judææ, sed inde delatum et celebratum per totum orbem ; sic et B. Virgo, nata, educata, vivens et defuncta in Judæa,

sui odorem et famam sparsit per totum mundum. Eadem, sicut ex Judæa fugiens Herodem, balsamum seeum traxit in Ægyptum : ita et veram Dei cognitionem cultumque, puta christianismum, ipsa a perfidis Judæis transtulit ad Ægyptios cæterasque gentes.

Secundo, balsami odor virtutem habet masculam et fortem : quocirca balsamum velut virile et generosum, reliquisque unguentis præcellens, viris adhiberi solebat, cum feminis daretur amomum assyrium, aliaque id genus delicata unguenta, juxta illud Martialis, lib. XVI, epigram. 54 :

*Balsama sic copiant ; hæc sunt unguenta virorum ;
Delectas Nini vos redolcte nurus.*

17° NEC ULLA VITIOSITATE PERMIXTA.

Sicut balsamum aromatizans. (Eccli. XXIV, 20.) — Balsamum Deiparæ nulla admixtione olei vel mellis est vitiatum, quod hoc (cap. v, 21, Eccli.), ex persona ejus dicitur, illis verbis : *et quasi balsamum non mixtum odor meus.* Hæc autem S. Bonaventura, in *Speculo B. Viry.* cap. v eleganter explicat : « Balsamum, inquit, misceri solet et vitari melle vel oleo ; sed certe balsamum Spiritus sancti in Maria non fuit mixtum, quia nec melle carnalitatis et mundanæ consolationis, nec oleo variæ laudis et adulationis fuit vitiatum ; sed vera et pura Mariæ gratia fuit. »

XI
615
2

®

18° EJUS SEPTEM DOTES SEPTEM VITIUS ADVERSE.

VIII
55
1

Duo ubera tua, sicut duo hinnuli, etc. (Cant. iv, 3.)
— Rupertus per duo ubera, accipit virginitatem et
fœcunditatem B. Virginis, utraque enim lactat pas-
citque Ecclesiam inter lilia puritatis castitatis.

Addit deinde septem ornamenta angelica B. Vir-
ginis hueusque recensita, scilicet oculos columbinos,
capillos caprarum, dentes tonsarum, labia vittæ cor-
cinæ, genas puniceas, collum turris davidicæ,
ubera hinnulorum, opponi septem de fornicatibus
diabolicis, quibus fœdantur filię hujus sæculi, quæ
sunt altitudo oculorum, crispatio capillorum, voraci-
tas dentium, incontinentia labiorum, irreverentia
genarum, colli erectio nimia, confractio uberum
frequens injuria: hæc scilicet sunt septem dæmonia
quæ a Magdalena expulit Christus, *Luc. VIII, 2.*

19° MARIE DOTES, VIRTUTES, EXCELLENTIAS, PRUDEN-
TIAM NEMO POTEST COMPREHENDERE.

(Vide supra. SOLA VERBI INCARNATIONEM etc. IX, 61, 2.)

20° QUANTA EJUS ANIMÆ PULCHRITUDO FUERIT.

V
331
1

Mulier timens Deum ipsa laudabitur (Prov. xxxi.)—
Si tanta fuit corporis B. Virginis pulchritudo,
quanta fuit animæ et mentis! Lege Cantica canti-
corum et id videbis; illa enim in Canticis præ cæteris
Ecclesiæ fidelibus describitur et depingitur. Unde
illud cap. iv, 7: *Tota pulchra es, amica mea, et
macula non est in te.* Ratio a priori est quod ipsa
fuerit thalamus Verbi ex se incarnati atque conse-

quenter totius S. Trinitatis. Quid Dei throno pul-
chrius? Nam ut ait S. Augustinus, tract. 32 in Joan:
« Sicut animus facit decus in corpore, sic Deus in
animo. » Et mox: « Decus ergo corporis, animus;
decus animi Deus. »

Rursum animi decor in virtutum omnium splen-
dore, ac divinæ gratiæ præcellentia consistit. Beata
Virgo autem gratia et virtutibus omnes homines et
angelos longe transcendit. Nihil ergo creatum in
cœlo et terra illa fuit nobilius, illa pulchrius.

21° EJUS GRATIA ET VIRTUTES EXHILARAVIT CHRISTUM
VELUT VIRUM SUUM.

Species mulieris exhilarat faciem viri sui. (Eccli.
xxxvi. 24) — Longe aptius, et quasi proprie, hæc
conveniunt B. Virgini, ejus pulchritudinis, virtu-
tum et gratiarum decor exhilaravit *faciem viri*, id
est Christi sui, quem concepit non ut infantem, sed
ut virum omni sapientia et virtute perfectum, juxta
illud *Jerem. xxxi, 22: Creavit Dominus novum super
terram; Femina circumdabit virum.*

Unde illa sua specie rapuit ad se desiderium om-
nium hominum et angelorum; quin et ipsius Verbi
divini, ut in uterum ipsius descenderet, et ex ea
carnem humanam assumeret. Ita cardinalis Algrinus,
in *Cant. iv*, hæc verba Siracidis sic explicat:
« Species quidem mulieris, inquit, virum potentem
humiliat, severum et austerum emollit; Virginis
autem speciem sic concupivit Dominus, et ipsa ejus
desiderium in tantum superduxit, hoc est, ad tantum
excessum perduxit, ut ad nostram infirmitatem hu-

miliatus sit omnipotens, et qui est vita viventium emollitus sit ad mortem. »

De Virgine enim hæc mystice accipi, patet ex quod sequitur : *Non est vir illius secundum filios hominum, etc.*

22° MARIA NUNQUAM VEL IN MINIMO PECCAVIT.

Byssus et purpura indumentum ejus. (Prov. xxxi. 22.) — Causa ergo immunitatis ab omni peccato, etiam veniali, in B. Virgine fuit duplex.

Prior, protectio et jugis assistentia Dei, quæ ita sensus ejus mentemque regebat, ut prohiberent omnes illicitos concupiscentiæ motus, etiam indeliberatos et primo primos, uti fiebat in Adamo ante peccatum quandiu mansit in statu innocentiae. Atque hæc proprie est causa cur in ea sopitus, imò extinctus fuerit fomes concupiscentiæ, et non sufficiens ad non peccandum omnino ; potuisset enim, extincto licet fomite, uti nihilominus libertate sua ad malum et peccare, uti fecit Adam.

Altera ergo et adæquata causa cur non peccarit unquam, fuit stragulata vestis, id est ardentissima ejus charitas, amorque Dei continuus, qui ab ea procul omne frigus nivis, id est peccati cujuslibet, longe dispulit.

23° NUNQUAM PECCAVIT, NEQUIDEM VENIALITER.

Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. (Rom. iii, 12.) — Cajetanus sic exponit : Non est qui faciat per omnia bonum, ut nunquam peccet saltem

venialiter. Sic et Chrysostomus, in Psalm. xiii, qui hanc sententiam nimis laxè extendit etiam ad B. Virginem, quam in Christi passione putat ipse defectum et deliquium fidei cum apostolis circa Christum Christique resurrectionem passam fuisse. Verum hic jam est error ; totius enim Ecclesiæ sensus et consensus est B. Virginem nunquam ne venialiter quidem peccasse, uti declarat concilium Tridentinum sess. vi, can. 23.

24° CUR AB OMNI PECCATO FUERIT IMMUNIS.

(Vide supra. 22, §12. MARIA NUNQUAM, etc. vi, 2.)

Stragulatam vestem fecit sibi, etc. (Prov. xxxi, 22.) — Beata Virgo, quia seraphicis amoris æstibus jugiter ardebat, nullum dedit locum frigori aut tepori, sed iis assidue magis exarsit ; quare procul ab ea fugit omne peccatum, etiam tenuissimum, omnisque tentatio, sicut muscæ fugiunt ab olla fervente et bulliente, ut ait quidam sanctorum ; præsertim quia oculi ejus, mens, sensus et affectus defixa et absorpta erant in Verbo incarnato, puta in Christo Domino Filio suo.

Nam, ut ait S. Cyprianus, tract. *De Nativit. Christi* : « Præsentia parvuli sic eorum qui aderant oculos occuparat, sic illuminaverat animos, sic corda illexerat, ut in hoc summo bono omnium bonorum unita collectio videretur, nec opus esset evagari et mendicare per partes, quod simul in se uno fidelibus omnipotens infantia præsentabat ; » et post nonnulla : « Possidebat (Spiritus sanctus) domum suam, et templum, quod sibi consecraverat, adornabat, servabat sacrarium suum, et sanctimoniam thalamum

honorabat, lætificabant consolationes hujusmodi animam benedictam, et tanti habitatoris reverentia concupiscentiarum ludibria abigebat; legem mentis lex carnis non infestabat; rebellio nulla quietem spiritus affligebat. Parvulus sugens ubera pura alimonia utebatur, et fons sacri pectoris defæcatum edulium ori mundissimo infundabat. Sed et cor matris quædam dulcedines, quæ humanum superant intellectum, imbuebant, eratque utrinque mera jucunditas, cum pia sanctæ matris et devota humilitas, et Sancti sanctorum immensa benignitas, confederatis affectibus mergerentur. »

25º NUNQUAM PŒNITENTIÆ SACRAMENTUM USURPAVIT.

Et, si in peccatis sit, remittentur ei. (Epist. Jacob. v, 13.) — Nonnulli inferunt B. Virginem in fine vitæ non suscepisse Extremam Unctionem, nec ejus fuisse capacem, quia nullum in ea fuit peccatum, aut peccatorum reliquiæ. Unde in ea falsa fuisset forma dicendo: « Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per visum, auditum, » etc. Rursum ipsa non eguit confortatione in morbo et morte, imo sine morbo, ex amore et desiderio fruendi Christo suo filio creditur animam exhalasse. Ita Gabriel, Paludanus, Victoria et Eckius.

Verum contrarium, scilicet eam fuisse inunctam, docent Albertus, Sylvester, Canisius, quos citat et sequitur Suarez III, *part.*, tom. II. dist. 18, sect. 3. Ratio est, quia proprius effectus Extremæ Unctionis est confortare hominem in ultima lucta contra insidias inimici, non vero peccatorum remissio, nisi sub hac conditione, si quæ habeat æger, ut ait Ja-

cobus. Decuit ergo B. Virginem hoc sacramentum uti et cætera (excepto ordine, pœnitentia et matrimonio) suscipere, ut fidelibus præberet exemplum humilitatis et vitæ Christianæ.

Ad argumentum respondet Suarez, formam intelligi conditionate, scilicet: « Si quid deliquisti per visum, » etc. Melius respondebimus, illam alia forma, v. g. Ambrosiana (quam superius recitavi) fuisse inunctam, quæ peccatorum non facit mentionem. Porro quod Albertus ait, eam usurpasse sacramentum Pœnitentiæ et confessam S. Joanni, passim abhi redarguunt: propria enim materia pœnitentiæ sunt peccata propria, qualia nulla habuit sanctissima Virgo, idque ipsa optime sciebat, utpote lumine divino, æque ac gratia, plenissima.

26º SANCTITATEM ET GRATIAM SEMPER AUXIT

Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare. (Eccli. xxiv, 13.) — Mystice, gratia, quam B. Virgo in primo instanti conceptionis accepit, per 72 annos, quibus per continuos et gratiæ adæquatos actus jugiter eam auxit, et assidue conduplicavit, exerevit quasi in immensum, ut vere Maria dici posset essetque mare gratiarum.

Unde a Damasceno, *orat. 2 de Assumpt.* vocatur *Gratiæ abyssus.* Et S. Epiphanius, *orat. de Laud Virg.*: « Gratia, inquit, S. Virginis est immensa. » Et inferius eam vocat: « Mare spirituale, cui prædicando, neque hominum, neque angelorum lingua sufficit. »

S. Ildephonsus, *serm. de Assumpt.* : « Sicut, inquit, est incomparabile quod gessit, et ineffabile quod perecepit; ita est incomprehensibile præmium gloriæ quod meruit. »

S. Anselmus, *de Excellen. virg. cap. viii* : « Quid amplius, ait, dicere possum, Domina? immensitatem quippe gratiæ et gloriæ, et felicitatis tuæ considerare incipienti, et sensus deficit, et lingua fatiscit. »

Atque ut alios omnes præteream, Andreas Cretensis *serm. de dormit. Deipara*, sic eam compellat : « O Sancta, et sanctis sanctior, et omnis sanctitatis sanctissime thesaure. » Eodem modo crevit et crescit in dies sanctitas apostolorum, martyrum, confessorum sanctorumque omnium, quam eis, utpote sibi devotis, suisque clientibus aspirat B. Virgo.

27° MERITA SUA SEMPER ADAUXIT, INQUE IN BONUM ECCLESIE.

(Vide supra. FUIT PLENA OMNI VIRTUTE ET GLORIA. VI. 499. 1.)

28° AN PER SINGULAS ACTIONES SUAS SEMPER MERITUM DUPLICAVIT.

VI
510

Omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus. (Prov. xxxi. 21.) — Nonnulli per duplices vestes accipiunt duplicatum meritum singularum actionum B. Virginis. Nam Franciscus Suarez, III part. *Quæst* xxxvii, art. 4, disput. 18, sect. II et IV, censet B. Virginem in vita continue meruisse, et in gratia crevisse : frequentissime enim et quasi assidue actus intensissimos eliciuisse, itaque eos per me-

ritum conduplicasse, idque continua intensione et conduplicatione : qua factum est ut in fine ad immensum charitatis et meritorum cumulum pervenerit. Docet enim Deiparam secundum omnes gradus intentionis habitus charitatis et gratiæ semper operatam fuisse, adeo ut præexistens jam habitus totam vim sequenti actu exhaureret.

Probat hoc *primo*, exemplo angelorum, qui dum viatores essent, idipsum præstiterunt ; intensissimo enim et continuo amore amarunt et coluerunt Deum, ita ut actualis amor habitui suo esset commensus et adæquatus, illumque exhaureret ; quod autem angelis aut alicui creaturæ est concessum, id matri Dei congrue denegari nequit.

Secundo, probat idipsum ratione, quia nihil erat in Virgine, quod vim istam habitus hebetaret, non distractio, non tentatio, non concupiscentia, non gravedo corporis, qui in nobis actus retundunt et hebetant, ut nemo hominum sit, qui assidue tantum amet Deum, quantum ex habitu charitatis, quem habet, amare potest. Ergo demum B. Virginem in *primo* instanti habuisse habitum charitatis et gloriæ intensum ut mille (infusus est enim illi major habitus quam supremo seraphino), ac eliciuisse actum charitatis ut mille, illo actu meruit totidem gradus adjici habitui charitatis, eumque duplicari : Deus ergo illico eum duplicavit, fecitque intensum ut his mille ; meruit ergo totidem, scilicet his mille gradus adjici habitui charitatis, ut jam is esset intensus ut quatuor mille. Tertio, operationis instanti ædem ex æquo cooperata, elicit actum intensum ut quatuor mille ; meruit ergo augmentum aliorum quatuor mille, ut jam acciperet habitum intensum ut octo

mille. Et sic semper actui adæquando habitum, continuo eum conduplicavit, ut quarto instanti habitus foret intensus ut sexdecim millia, quinto ut 32 millia, sexto ut 64 millia, septimo ut 128 millia, octavo ut 256 millia; nono ut 512 millia, decimo ut 1024 millia, undecimo ut 2048 millia, duodecimo ut 4096 millia: et ita consequenter per progressionem arithmeticum, qua numerus et pretium exiguum post paucas progressionem crescit in immensum.

Inde colligit Suarez B. Virginem extremo charitatis actu, quem elicit moriens, maiorem gratiam et gloriam meruisse, quam omnibus actibus totius vitæ præcedentis. Sic enim in progressionem arithmetica ultimus numerus conduplicatus multitudine superat omnes præcedentes.

Hæc supputatio pia et probabilis est, ac Deo possibilis; at non usquequaque certa, tum quia incertum est an continuo per singulas operationes totius vitæ per 72 annos tam intensos actus elicuerit B. Virgo, ut semper habitum adæquarent et exhaurirent; præsertim cum id non fecerit Adam in statu innocentiae, nec forte fecissent angeli per 72 annos, si eorum status viæ et nurendi tam diu durasset: potentia enim creata flexilis et libera non videtur ferre tam longam et continuam attentionem, intentionem et contentionem: est enim extrema, ideoque violenta: unde nullum ejus existat exemplum; tum quia actus in homine non tam crebro innovantur, sed iidem in contemplativis durare solent ad plures quadrantes et horas; tum quia incertum est an actus ut tria mercatur augmentum habitus ut tria, præsertim ut id illico detur in hac vita; nam meritum actuum supernaturalium videtur respondere ac-

tioni physicæ actuum naturalium: actus autem naturales non augent, nec duplicant habitum nisi illo sint intensiores.

Potuit utique Deus per continuos et vehementes gratiæ impulsus voluntatem Virginis ita excitare et roborare, ut non tantum habitum actu adæquaret, sed et superaret, utque tam diu quam noctu actus ardentissimos assidue eliceret et conduplicaret: sed an reipsa hæc præstiterit, non certo liquet. Certum est multa extraordinaria nobis incognita in B. Virginem Deum contulisse privilegia, quæ matrem Dei decebant; sed quæ precise, qualia et quanta illa fuerint, nulli hactenus revelavit; quare varii varia opinantur et conjectant.

29° OB ASSIDUAM POSSESSIONEM EXSULTATIONIS IN DEUM
VITAM EGERAT PLANE ANGELICAM.

Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. (Luc. 1. 47). — Sicut summum beneficium hic conceptionis Verbi B. Virgini fuit collatum, ita summa ipsius de eo fuit exultatio, ut præ gaudio spiritus ejus e corpore exilire, et in Deum transilire videretur, ac forte reipsa exiliisset, ni Deus illum in corpore sua vi conservasset; sic enim ipsa post aliquot annos moriens, non morbo sed amore, gaudio et desiderio videndi filium suum, eoque fruendi mortua est, uti sentiunt Suarez, Canisius a Castro aliique graves theologi.

Narrat Livius, duas feminas romanas præ gaudio expirasse, cum filios quos in clade ad Thrasymenum lacum accepta cecidisse putarant, ex inopinato sos-

pites, et quasi redividos viderunt. Polycratam quoque, cum omnes virtutibus ejus applauderent, lætitia exanimatam scribit Plutarchus. Chilon filium in Olympico certamine victorem et coronatum amplexans, exultantem animum efflavit. Idem fecere Sophocles et Dionysius, Siciliæ tyrannus, uterque accepto tragicæ victoriæ mentio, uti referunt Plinius, Valerius Maximus Volaterrus et alii. Diagoras Rhodius cum duos (vel ut Gallius, tres) filios athletas eodem die vincere et victores coronari vidisset, populusque gratulabundus flores in eum certatius jaceret, in manibus filiorum præ exultatione halitium cum vita ultimum emisit, teste Cicerone in *Quæst. Tuscul.* et Gellio in *Noctibus atticis*. Philistion Nicæus, poeta comicus, Socrati coævus, nimio risu vitam finit. Unde illud: « risu emori. »

Quanto potius B. Virgo longe majori gaudio perfecta, et quasi ebria exultanten, imo exilientem spiritum efflasset, ni Deus sua potenti manu eum in corpore continuisset; ita enim exultavit, ut spiritus ejus totus raperetur et absorberetur in Deum in se incarnatum, in eumque quasi transformaretur. Porro hæc exultatio non fuit transiens, sed instar habitus perduravit in Virgine per totam vitam, ait Albertus; præsertim quia ea assidue vivebat et versabatur et cum suo Jesu. Adjicit Albertus, propter hanc continuam possessionem exultationis in Deum, deiparam fuisse mundo et huic mortali vitæ funditus supra omnes viatores mortuam, ita ut vita ejus cum Christo in Deo abscondita semper fuerit, et curia angelica præsens intra sanctuarium Dei habitaverit, atque adeo, et excellentiori quidem modo quam Paulus, et quam ulla alia creatura, potuerit dicere:

Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus.
Gal. vi.

29° ULTIMO CHARITATIS SUE ACTU MERUIT MAJOREM
GRATIAM ET GLORIAM QUAM OMNIBUS PRÆCEDENTIBUS.

(Vide superius: AN PER SINGULAS ACTIONES, ETC.,
VI. 510. 2)

II — Ejus fides et spes

1° IN PASSIONE FILII DUBIUM FIDEI NON EST PASSA.
(Vide supra VI. 512. 2 — XVIII. 72. 1 — VI. 513. 1.)

2° AN IN CHRISTI PASSIONE DE EJUS RESURRECTIONE DUBITAVIT. (Vide supra XVI. 77. 1).

3° DE FILII SUI RESURRECTIONE NUNQUAM VACILLAVIT.

Non extinguetur in morte lucerna ejus (Prov. XXXI. 18.) — Christo in cruce morienti, cum apostoli de ejus resurrectione diffiderent et desperarent lucerna, id est certa fides et spes resurrectionis, quod scilicet tertio die resurgeret uti promiserat. Atque hoc repræsentat Ecclesia, inquit Amalarius in *Officio Eccles.* hebdomadæ sanctæ, cum cerceos duodecim exstinguit, unicumque accensum reservet: Scilicet significat in duodecim apostolis obscuratam, vel exstinctam fuisse fidem et spem resurrectionis Christi, in B. Virgine vero vivam et splendidam permansisse. Unde P. Cyrillus, serm. *contra Nestorium*, eam vocat « lampadem inextinguibilem. »

Deipara ergo fidem tempore dominicæ passionis, veluti in nocte tribulationis et angustiae, sibi propter Filii compassionem nimis tenebrosa, solidam atque ardentem servavit, quod satis ostendit, dum filio in

cruce affixo fortiter astitit, neque ejus crucem eruit domi se abdendo, sed palam in publicum prodiit, et ut Christi passionibus magis communicaret, illum secuta stabat juxta crucem ejus. Cum cæteris autem mulieribus ad ungendum corpus ejus (quem firma fide tertia die resurrecturum credebat); nequaquam accessit, ut propterea de muliere illa forti dictum sit: *Non exstinguetur in nocte lucerna ejus.*

III. — Ejus charitas.

1º AMOR EJUS IN DEUM. (Vide supra. VI, § 1, 2 et § 13, 2).

2º EJUS CHARITAS SUMMA.

Quasi palma exaltata sum in Gades (Prov. XXIV. 18.) — Palma in sublime assurgit, sed datylos in humum inclinat. Sic B. Virgo in cælo meritorum verticem ad solium Deitatis erexit, ait S. Gregorium; eadem tamen fructus suæ clementiæ in terram inclinat, dum velut mater invocantibus se, opitulatur et succurrit.

Id significavit Spiritus sanctus, *Cant. VII*, sponsam quæ typus fuit B. Virginis, dilaudans: « *Quam pulchra es, inquit, et decora, charissima in deliciis! Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.* Theodoretus *legit: quam decora, et quam jucunda est charitas, in deliciis tuis!* explicat vero hanc pulchritudinem, has delicias charitatis, in hunc modum: « Cum enim excelsa sis adeo, ut cæli fastigium attingas, attamen submittis te infirmis quibus ubera

præbes doctrinæ tuæ. Palma enim fructus pendentes deorsum habet. »

Egregium suæ charitatis symbolum palma, in sublime assurgens, deorsum tamen dactylos pendentibus onusta; ut quæ Deum intime complectitur, ad utilitatem tamen proximorum sese demittit. Id fecit et facit præ omnibus sanctis B. Virgo: quia præ omnibus angelis et hominibus charitate excellit et flagrat.

3º VIDETUR IPSISSIMA CHARITAS.

Byssus et purpura indumentum ejus. (Prov. XXXI, 22.) — S. Augustinus, cujus verba recitat et sequitur Bonaventura in *Speculo*. cap. XIV: « Quis, inquit, dubitare potest, omnino in charitatis affectionem transisse viscera Mariæ, in quibus ipsa, quæ Deus est, charitas novem mensibus corporaliter requievit? » *q. d.* B. Virgo videtur charitate non tam imbuta, quam informata et animata, adeoque esse ipsissima charitas, sicut ferrum ignitum non tam ferrum esse videtur quam ignis.

Accedit Damascenus, orat. 1 *de Nativitate*: « Sanctam omnem, inquit, et cum animi utilitate conjunctam cogitationem habes; contra supervacaneam omnem et animis exitiosam, antequam gustes, exspois. » Deinde singulas sensuum actiones recensens: « Oculi, ait, ejus semper ad Dominum, perenniter ac inaccessum lumen intuentes; aures divinum sermonem hauriunt, ac spiritus cithara delectantur, etc. Cor purum ac labis expers, Deum spurcitie omnino carentem cernens, ipsiusque cupiditate semper flagrans. » Addit deinde eam Dei cognitione superare cherubinos, et amore seraphinos, ideoque repræsen-

tatam Mosi per rubum qui ardebat et non comburebatur. *Exodi* III.

Denique Galatinus, lib. VII *De Arcanis fidei*, ex priscis Rabbiniis, quem citat et laudat noster Canisius, lib. I *De Virgine*, cap. XIII : « Inter cæteras, ait, perfectiones eo prophetiæ spiritu dominata est, ut si forte aliquid inconcessum seu illicitum vel visura vel auditura esset; illico ejus aures et oculi clauderentur, ita ut sensus ejus vel membra nonnisi divinæ voluntati deservire viderentur. »

4° ARDENS EJUS CHARITAS IN DEUM ET PROXIMUM

(Vide supra. VI, 311. 2 et seq.).

5° HICUS ACTUS IMMENSE ADAUGERAT.

(Vide supra VI, 309, 2 et 311, 2.)

6° DEIPARE AMOR IN DEUM.

Dilectus meus mihi et ego illi, qui pascitur inter lilia (Cant. II. 16.) — Tertius sensus, principalis : beata Virgo dicere poterat Christo : tu solus mihi es filius unice dilectus, et ego tibi sum mater (imo et quasi pater) dilectissima, qui pascaris inter lilia virginitalis tuæ et Josephi mariti mei; ex hoc enim virginali conjugio decebat te nasci, quasi virginitatis filium, imo ducem et antesignanum; hoc est quod ait Isaias propheta, VII, 14 : *Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, id est nobiscum Deus* : ita Rupertus.

Audi S. Anselmum, lib. de *Excellent. Virgin.* IV : « Amorem, inquit, quem pater et mater singuli debent filio suo; amorem etiam quem debet filius si-

mul suo patri et matri, ille filius vere virginis, suæ debet soli matri : nam sicut alii filii nascuntur ex patre et matre, ita filius ejus natus est ex ea sola matre. Excedit itaque omnes amores parentum in filios, aut filiorum in parentes, amor istius matris in filium suum, et istius filii in matrem suam. »

Rursum Guarrius abbas, serm. 2 *de Assump.* « Veni, inquit, electa mea, et ponam in te thronum meum. Communicasti mihi quod homo sum, communicabo tibi quod Deus sum. » Et B. Petrus Damianus, serm. 2 *de Nativ.*, recensitis tribus modis, quibus Deus est in qualibet creatura, subjicit : « Quarto modo inest uni creaturæ, videlicet Mariæ matri, identitate, quia idem est cum illa. Hic taceat et contremiscat omnis creatura, et vix audeat aspicere tantæ dignitalis immensitatem, habitat Dominus in Virgine, cum qua unius naturæ habet identitatem. »

Denique S. Bernardus, serm. 71 : « Mihi, inquit, adhærere Deo bonum est. Bonum plane, si omni ex parte adhæseris. Quis est qui perfecte adhæret Deo, nisi qui in Deo manens tanquam dilectus a Deo, Deum nihilominus in se trahit diligendo? Ergo cum undique inhaerent sibi homo et Deus, inhaerent autem undique intima et mutua dilectione inviscerati alterutrum sibi. Per hoc Deum in homine, et hominem in Deo esse haud dubie dixerim. » Hoc præ omnibus competit B. Virgini.

Idem S. Bernardus, serm. 29 : « Sagitta electa est amor Christi, qua Mariæ animam, non solum confixit, sed etiam pertransivit, ut nullam in pectore virginali particulam amore vacuum relinqueret, sed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret : et

esset gratia plena. » Hæc Bernardus. Et Hugo de S. Victore, ejus verba refert S. Thomas, *opusc. viii* : « quia in corde Virginis, inquit, amor Spiritus sancti singulariter ardebat, ideo in carne mirabilia faciebat, in tantum, quod de ea nasceretur Deus et homo, Luc. 1, 35 : *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.*

Causam dat S. Bernardus : « Quid mirum, inquit, si Maria præ omnibus diligit, quæ est præ omnibus dilecta ? »

Plures alias causas dat Sophronius, serm. *de Assumpt.* « Cogitate, inquit, et perpendite quantis afficiebatur B. Virgo doloribus post Christi ad cœlos ascensum ; considerate quo cruciabatur amore, quove desiderio æstuabat hæc Virgo, dum revolveret animo cuncta, quæ audierat, quæ viderat, quæ cognoverat, quanto indesinenter cremabatur ardore pii amoris ! quantis movebatur, repleta Spiritu sancto, cœlestium secretorum incitamentis ! quia si diligebat Christum ex toto corde, ex tota anima, et ex tota mente, novis tamem quotidie inflammabatur præsentia absens desideriorum effectibus, tanto siquidem validius, quanto divinis illustrabatur intus visitationibus, quam totam repleverat Spiritus sancti gratia, quam totam incanduerat divinus amor, ita ut in ea nihil esset mundanus quod violaret affectus, sed ardor continuus et christas perfusi amoris ejus qui illius erat et Dominus et filius. Fortassis ergo præ nimio amore in loco, quo sepultus dicitur, habitasse eam credimus, quatenus piis pascereetur internus amor obtutibus, non quod jam viventem quæreretur cum mortuis, sed ut suis consolaretur aspectibus, et quem genuerat mentis complectebatur

plexibus. Amor Christi desiderium pariebat, desiderium vero gliscens quasi novis reparabatur ardoribus. »

7° VERBI INCARNATI CONSPECTUS EAM JUGITER INFLAMMABAT. (Vide supra. VI. 311, 2.)

8° QUARE FILIUM SUUM SUMME DILEXERIT, ET IPSE ILLAM.

Nam et ego filius sum patris mei, tenellus, etc. (Prov. IV. 3 et 4). — Mystice, sive allegorice, Salomon representat Christum, qui fuit tener et unigenitus patris æterni, ac Virginis Mariæ Deiparæ, ei unice dilectus et subjectus, Lucæ. 51. Ita Galatinus, lib. II *de Urcan. fid.* cap. v. et lib. III, cap. XXII, qui putat hunc esse sensum litteralem, sed ex dictis liquet esse mysticum.

Porro Christus proprie fuit unicus Patri cœlesti quia ex eo solo genitus, qua Deus et Verbum : atque unicus matri suæ, quia qua homo ex ea sola sine opera viri ex Spiritu sancto conceptus ; unde sic in cœlis est *ἄνευ* mater, id est sine matre, sic in terris est *ἄνευ* pater, id est sine patre. Atque hæc fuit causa unici et singularis amoris reciproci, tum Virgmis in Christum, tum Christi in Virginem matrem ; amor enim filiorum solet dividi in patrem et matrem, ideoque in singulos minui : at in Christo fuit indivisus et collectus amor filialis ; unicus enim et totus tetendit in solam matrem, quasi ipsa sibi pater esset et mater : fuit ergo ingens et ardens.

Vicissim Virgo Deipara amorem suum in filium

non divisit cum marito, utpote qui nihil ei contulit sed totum sola possedit. Fuit ergo et ille magnus et eximius, quia amore materno et paterno quasi mater et pater dilexit eum, eum, inquam, quem sciebat Deum esse æque ac hominem, ideoque immenso amore redamandum.

Christus ergo fuit tener corpore, quia molle optimumque habuit corporis temperamentum, indeque tenerum et flexilem animum, ideoque bene disciplinabilem, ait Galatinus, et omnis sapientiæ capacissimum.

Rursum Christus dicitur tener, quia in eo fuit ineffabilis pietatis teneritudo, et in trunco humanitatis clementissimæ divinitatis insertio, ac fructuosa plantatio. Ipse denique legem dedit Judæis per mosen, christianis per seipsum, de eaque dixit: *Hoc fac et vives*. Luc. x.

IV — Ejus misericordia, liberalitas, clementia, dulcedo.

1º MISERICORDIA ET LIBERALITAS.

Manum suam aperit inopi et palmas suas extendit in pauperem. (Prov. xxxi. 20) — Hæc omnia facile est accommodare. B. Virgini ejus eleemosynas, misericordiam et liberalitatem celebrant omnium sæculorum historiæ, omnes nationes, omnis ætas et sexus quam proinde tota Ecclesia quotidie hisce vocibus inclamat, et his elogiis ejus opem implo- rat: « Salve regina, mater misericordiæ; vita, dulcedo et spes nostra, salve. »

Nam, ut ait S. Anselmus: « Charitatem et misericordiam velut alumnas suas ulnis fovet; » et S. Bernardus: « Nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transiret. » Unde S. Bernar-

du: « Sicut oculi, ait, ancillæ in manibus dominæ suæ, oculi nostri ad dominam nostram donec misc- reatur nostri. »

2º QUAM FUERIT ET SIT CLEMENS.

Et lex clementiæ (Prov. xxxi. 26) — Verum præ omnibus matronis, viris et angelis legem hanc sapientiæ et clementiæ servavit et docuit, servatque et docet B. Virgo, quæ, ut ait S. Ambrosius, lib. *De Virg.*: « Corde erat humilis, verbis gravis, animo prudens, loquendi parcius, legendi studiosior. »

Et S. Damascenus, orat. *De Nativit.*: « Sermo ejus, ait, jucundus ex leni anima progrediens. »

Et S. Bonaventura in *Speculo*, cap. viii « Maria, ait, mansuetissima fuit per lenitatem, patientissima contra omnem adversitatem. » Clementiæ ejus in peccatores et afflictos innumera extant exempla. Quocirca Ecclesiam eam in hymno *Salve regina*, ita salutatur et invocatur: « Clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria! » Et in hymno, *Ave, Maris stella*: « Virgo singularis, inter omnes mitis, nos culpis solutos, mites fac et castos. »

Et S. Bernardus, serm. in illud *Apocal.* xiii: *Signum magnum*: « Nihil, ait, austerum in ea, nihil terribile, tota suavis est offerens lac et lanam. » Et mox: « Quod si (ut vere sunt) plena magis omnia pietatis et gratiæ, plena mansuetudinis et misericordiæ, quæ ad eam pertinent, inveneris; age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benignissima miscratione providit. »

Causam dat S. Ildefonsus, serm. *de Assumptione*: « B. Mariam, ait, velut ignis ferrum, Spiritus sanctus totam decoxit, incanduit et ignivit, ita ut in ea

Spiritus sanctus flamma videatur, nec sentiatur nisi tantum ignis amoris Dei. » Quid enim amor tantus nisi amabilia, blanda, clementia exhalat? Scilicet ut nec a sole auferri potest lux, ut non luceat; nec ab igne calor, ut non adurat: ita nec a Virgine Dei matre clementia, ut misericors et pia non sit, quia ipsa innatam, inviolabilem, sempiternam simul cum dignitate matris Dei, legem clementiæ divinitus accepit. In lingua ejus hæc esse dicitur, eo quod in continuis supplicationibus ad Deum filium effusis, admirabilem istam et maternam pietatem demonstrat. Quapropter ipsa omnes ad se invitans: *Transite*, ait, *ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini; Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum.* » Eccli. xxiv. 26. Vide ibi dicta.

3º EST DULCISSIMA.

X
57
4

Spiritus enim meus super mel dulcis (Eccli. xxiv. 27) — Mystice spiritus B. Virginis dulcissimus est. Unde Ecclesia eam invocat: « Salve, regina, mater misericordiæ, vita, dulcedo et spes nostra, salve. »

Audi S. Bernardus, serm. 4 de *Assumpt.*: « Quis, inquit, misericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem et latitudinem, sublimitatem et profundum queat investigare? Nam longitudo ejus usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic et sublimitas ejus civitatis supernæ invenit restaurationem, et profundum ejus sedentibus in tenebris et umbra mortis obtinuit redemptionem. » Et superius idem S. Bernardus dixerat: « Sicut misericordiam tuam, Virgo

beata, si quis est qui invocatum te in necessitatibus suis, sibi meminerit defuisse. Nos quidem servuli tui, cæteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in leve potius nobis ipsis; laudamus virginitatem, humilitatem miramur; sed misericordia miseris sapit dulcius, misericordiam amplectimur clarius recordamur sæpius, crebrius invocamur. »

Idem S. Bernardus, serm. in illud: *Signum magnum*, ait, peccatorem vereri posse accedere ad Deum qui ignis consumens est; ne, quemadmodum fluit cera a facie ignis, sic pereat ipse a facie Dei. Et mox: Quid ignis, ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? Nihil austerum in ea, nihil terribile; tota suavis est, omnibus offerens lac et lanam. » Et infra: Quæ ad eam pertinet, plena omni pietate et gratia; plena sunt mansuetudinis et misericordiæ. Denique omnia omnibus facta est, sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debtricem se fecit; omnibus misericordiæ sinum aperit, ut de plenitudine ejus accipiant universi. »

Rursum Damascenus, orat. 2 de *Assumpt. virg.*: Dei mater, inquit, « est inexhaustum pelagus gaudii, unica mœroris obliteratio, pharmacum ex omni pectore dolores propulsans. » Si ergo tristaris, invoca B. Virginem, ipsa tibi gaudia communicabit.

Quocirca S. Agnes S. Brigittæ (ut habetur lib. IV *Revelat.* cap. xi) apparens, eique laudes Deiparæ narrans, hanc conclusionem illiciendam relinquit: « Sicut sole illuminantur et inflammantur cœlestia et terrestria, sic ea dulcedine Mariæ nullus est qui non per eam, si petitur, sentiat pietatem. » In ea ergo impletur illud *Prov. xxxi*: *Lex clementiæ in lingua ejus.* Unde S. Ambrosius B. Mariam vocat manna;

sic enim ait, in *Psalm.* xxi, in fine : « Quin potius, inquit, ipsam Mariam manna dixerim, quia est subtilis et splendida, suavis et Virgo, quæ velut collitus veniens, cunctis Ecclesiarum populis cibum dulciorem melle defluxit ; quemque edere aut manducare neglexerit, vitam in semetipso habere non poterit, sicut ipse Dominus ait : *Nisi quis manducaverit carnem meam*, etc. »

Denique memoria B. Virginis est in generationes sæculorum, quia durat per omnia sæcula, non apud christianos, sed et apud infideles saracenos. In alcorano enim, multa ei præclara dantur elogia, et inter alia, quod ipsa sit virgo et mater Christi, summi et sapientissimi prophetæ, quodque angeli salutarent eam dicentes : « O Maria, præ cunctis mulieribus Deus elegit te, et Verbum Dei concipies, tu es mundissima Virgo, etc. »

V — EJUS IN OMNIBUS SANCTA INTENTIO

1° SEMPER IN DEUM FUIT MENTE INTENTA.

(Vide supra. *ron.* IX, 645. 12)

2° EJUS OPERA CORPORALIA ET SPIRITUALIA ERANT CONTINUA, ET RECTA CUM INTENTIONE PERAGEBANTUR.

Manum suam misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum (Prov. xxxi. 19.) Hæc omnia, mutato nomine, adaptes B. Virgini ; quæ fortia, id est summæ dignitati congruentia et heroica charitatis, dilectionis inimicorum, ut Judæorum qui Christum occiderunt patientiæ etc., opera assidue exercebat, qualia decebat operari matrem Christi, ac nominatim corporaliter assidue ducebat fusum, ut telas

conficeret pro templo, et Christo filio suo : spiritualiter vero in omni opere bono habebat fusum, id est rectissimam intentionem, æque ac assiduam continuationem, atque eorum inter se aptam connexionem et ordinem, ut inter se pulchre connexa et ordinata essent, instar filorum in fuso.

Hæc enim tria, scilicet rectitudinem, continuationem et connexionem, sive ordinem, actionum repræsentat fusus. Quare quotiescumque illi bene operandi occasio offerebatur, eam arripiebat, et ex illo quasi ex colo bona opera, velut stamina efficaci operatione in fusum, id est, in cumulum meritorum suorum, trans mittebat. Rursum, quoties illi bonum desiderium a Deo immittebatur, continuo ex eo quasi ex colo et lino filo efficaci operationis educebat.

Nobis tot occasiones, tot bona desideria ingerantur, sed velut linum in colo hærent, quia ex eis stamina bonarum actionum non educemus, ac interim stamina vitæ nostræ ad finem decurrunt ; quare in morte fusum meritorum nostrorum exilem et gracilem reperimus, et sero poenitebimus.

3° SEMPER SANCTA COGITABAT. (Vide supra, 13, VI, 511, 2).

4° EJUS SOMNUS QUALIS.

Ego dormio, et cor meum vigilat. (Cant. v. 2.) — Tertius sensus, principalis : B. Virgo dormiebat, et tamen corde vigilabat.

Primo, mystice, quia curis sæcularibus, vacua et quasi indormiens, tota rebus cælestibus intendeat.

Secundo, quia per diem tanto senore rapiebatur ad divina meditanda, et continui amoris erga Deum

actus, ut eosdem dormiendo et somniando iteraret, imo ut illi modicum ejus somnum crebo abrumperent, ac ipsa expectans et vigilans in solitos hosce amoris æstus sese effunderet : quare ejus vita fuit jugis et continua quædam contemplatio.

Tertio, multi probabiliter opinantur B. Virginem, sopitis inter dormiendum sensibus, per singulare Dei donum, mentem habuisse salubrem et vigilantem, ut liberos actus eliceret, ac in ardentia orationis et amoris suspiria erumperet : hoc enim hæc Verba, *ego dormio et cor meum vigilat*, præcise significant, quæ nulli fidelium ita proprie competunt, ut B. Virgini, ut recte explicat Rupertus : « Multarum, inquit, animarum fuit et est, non solum secundum illam similitudinem otio sancto dormire, id est a terrenis curis vacare, et in cœlestibus per contemplationem corde vigilare : verum etiam eodem modo quo et Jacob tunc dormivit, secundum corpus dormire, et secundum animam per summa cœlestia videre, juxta illud, Joel. 11, 28 : *Senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt*. Sed, o tu, cœlum Dei, unica sedes Domini, in utroque vigilantia modo cunctis mortalibus, sive terrenis hominibus, longe eminentior exstististi, longe studiosior ad contemplandum eum in quo desiderant angeli prospicere, atque aptior fuisti. »

Et S. Ambrosius, lib. II *De Virg.*, loquens de B. Virgine : « Domine, inquit, non prius cupiditas, quam necessitas fuit, et tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut lecto repetit, aut somno interrupto continuat, aut disposita gerit, aut gerenda pronuntiat. »

Et S. Bernardinus, tom. II, *serm* 51, art. 1, cap. II : « Somnus, inquit, qui abyssat et sepelit in nobis

rationis et liberi arbitrii actus, et per consequens, actum merendi, non credo quod talia in Virgine fuerit operatus ; sed anima ejus libera, ac meritoria acta sua tendebat in Deum ; unde illo tempore erat perfectior contemplatrix, quam unquam fuerit aliquis alius, dum vigilavit. Unde ipsa ait, *Cant. v, 2 : Ego dormio, cor meum vigilat*, scilicet in contemplatione perfecta a nulla actione debilitata. »

Et Dionysius Carthusianus hic : « Hæc, inquit, sanctissima Virgo præeminenter dicere potuit, quia contemplatissimam vitam duxit, et ab exteriori tumultu, omni inordinato strepitu et cura superflua, atque inquietudine culpæ penitus abstinens et sopita, vigilantissima mente Deo vocavit, quo Ecclesia exoravit, actibusque virtutum in termino excellentiæ perfectissimis jugiter fuit intenta. Denique in somno corporali cor ejus pervigile fuit, ex assidua assuefactione perfecte insistendi divinis, ex ardentissima et exercitatissima charitate, ex splendidissima et exuberantissima sapientia sibi infusa, et contemplatione in vigiliis, pene aut prorsus continua, etiam tempore somni vigili corde fuit Deo conjuncta, et pro commissa sibi Ecclesia vigilare non cessabat. »

Sic quoque de B. Virgine, in somnis aperante et Deum amante, explicat hæc verba Albertus Magnus, S. Antonimus et alii. Quas citet et sequitur Franciscus Suarez, III *part.*, quæst. XXXVII, art. 4, dis. 18, sect. 2 subfinem, idque probat.

Primo, quia Adæ et Evæ id concessum docet S. Augustinus, lib. I *Contra Julianum*, cap. IX : Tam felicia, ait, erant somnia dormientium, quam vita vigilantium ; » ergo multo magis B. Virgo tam felix fuit dormiendo quam vigilando.

Secundo, quia angeli ex quo in primo instanti suae creationis conversi sunt in Deum, nunquam ab illius actuali amore cessaverunt; ergo multo magis id credi potest de B. Virgine, angelorum regina; unde S. Bonaventura, S. Bernardinus et noster Canisius tradunt pluribus Sanctis revelatum esse, quod B. Virgo integras fere noctes orando et meditando traduceret.

Tertio, quia B. Virgini data fuit scientia per se infusa, qua uti posset sine conversione ad phantasmata: quare etiam noctu dormiens sopita phantasia, illa uti potuit.

VI. — Ejus prudentia et sapientia

1° EST IDEA SAPIENTIE, ET MATER SAPIENTIE ÆTERNÆ.

Juxta portas civitatis, in ipsis foribus loquitur dicens: (Prov. VIII. 3).—Mystice Ecclesia hæc proprie adaptat B. Virgini; unde hoc caput legit in lectionibus festi B. Virginis ad nives, die quinto augusti. Idque tum quia B. Virgo fuit estque idea et exemplar sapientiæ, id est virtutis et sanctitatis, tum quia ipsa est mater æternæ sapientiæ, in ipsa incarnatæ, tum ob aliaque recentia *Eccli.* XXIV, initio capitis, tum denique quia Virgo Deipara illo ad nives festo Romæ se suamque sapientiam ostendit et prædicavit in monte Esquilino, dum illum in summis ætatis claribus nivibus cooperuit, locumque templo in eo ædificando. Liberio pontifici et Joanni patricio per visum apparens, designavit, in quo tum Deus, Christus et ipsa colerentur, tum martyres qui in eo morte plurimi martyrii lauream consecuti sunt, honorarentur.

Ideo enim montem eum sibi præ cæteris delegit, ejusque quasi hæres a Joanne patricio institui voluit, ut inter martyres quasi martyrum regina in martyrio, id est in templo habitaret. Olim enim non nisi super sepulcra martyrum altaria et templa ædificabantur, quæ inde vocabantur martyria, ut ostendi *Apocal.* VI, 9. Quare martyrum illorum sanguis et corpora partim in eadem B. Virginis basilica, partim in vicinis S. Prædix, S. Prudentiæ, et S. Bibianæ templis sepulta, a fidelibus religiose visuntur et coluntur.

Igitur B. Virgo hæc ex illo monte et templo per se, perque concionatores prædicat, omnesque ad se vocat, commendans eis niveam suam puritatem, humilitatem, charitatem, Dei timorem et cultum, quæ vera est sapientia, etc.

(Vide satis longe quinque miracula B. Virginis in basilica, sibi dedicata, *S. Mariæ majoris*, in urbe Boma, super verticem Esquiliarum.)

2° EIUS UTERUS FUIT ALLEGORICE DOMUS SAPIENTIE.

Sapientia ædificavit sibi domum, excoxit columnas septem (Prov. IX, 1).—Mystice, sapientia, id est filius Dei, ædificavit sibi, id est in proprium suum usum, domum se dignam, scilicet uterum virginis Deiparæ, cum illum sibi in habitaculum elegit, ideoque ut esset divinum ac dignum Deo, præ angelis, cherubinibus et seraphinis, summas ad gratias adaptavit et adornavit, puta septem columnis, id est robustissimis virtutibus, puta tribus theologiceis, robusta fide, spe et caritate; ac quatuor cardinalibus, robusta prudentia, justitia, fortitudine et temperantia.

Audi S. Bernardum, serm. 9. inter parvos: « Hæc

itaque sapientia quæ Dei erat et Deus erat, de sinu patris ad nos veniens, ædificavit sibi domum, ipsam scilicet matrem suam Virginem Mariam, in qua septem columnas excidit. Quid est in casptem columnas excidere, nisi ipsam dignum sibi habitaculum fide et operibus præparare? Nimirum ternarius numerus ad fidem, propter S. Trinitatem; quaternarius pertinet ad mores, propter quatuor principales virtutes, quod autem in B. Maria S. Trinitas fuerit (fuerit dico per præsentiam majestatis) ubi solus filius erat per susceptionem humanitatis, testatur nuntius cælestis, qui ei arcana mysteria reserans ait: *Ave gratia plena, dominus tecum.* Et post pauca: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi,* ecce habes dominum, habes virtutem altissimi, habes Spiritum sanctum, habes patrem, filium et spiritum sanctum: » Et inferius: « Fuit igitur B. Maria fortis in proposito, temperans in silentio, prudens in interrogatione, justa in confessione. His itaque quatuor morum columnis, et tribus fidei prædictis, extruxit in ea sibi domum sapientiæ cælestis: quæ adeo mentem ejus replevit, ut de plenitudine mentis foecundaretur et caro; ac Virgo singulari gratia eandem ipsam sapientiam carne tectam pareret, quam prius menti pura conceperat. Nos quoque si ejusdem sapientiæ fieri domus volumus, necesse est ut eisdem septem columnis extruamur, id est, ut fide et moribus ei præparemur. Et in moribus quidem solam puta sufficere justitiam, tamen virtutibus circumfultam. Itaque ne errore fallatur ignorantia, sit ei prævia prudentia, Sint hinc inde temperantia atque fortitudo, ne forte labatur, vel in dexteram, vel in sinistram partem declinando. »

Vide Franciscum Suarez, in part. quæst. xxvii, art.

3, disp. 4, sect. 2, ubi docet Deum B. Virgini in conceptione primaque ejus sanctificatione indidisse omnes habitus virtutum, omniaque dona Spiritus Sancti.

Unde S. Athanasius, serm. de Sanctissima deipara, illi applicans illud psallis: *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus*, assertit in ipsam descendisse spiritum sanctum cum omnibus virtutibus suis essentialibus.

Et S. Bonaventura in *psalterio virginis*, loco: « et Deum laudamus »: « tu, ait, sponsa et mater Regis Æterni; tu templum et sacrarium Spiritus sancti, totius beatissimæ Trinitatis nobile triclinium. »

Audi B. Petrum Chrysologum, serm. 141: « Quantum sit Deus satis ignorat, qui hujus virginis mentem non stupet, animum non miratur: pavet cælum, tremunt angeli, natura non sufficit, et una puella Deum sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, cælis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cælestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium pro ipsa donus exigit pensione, ut impleatur illud prophetæ: *ecce hæreditas domini, filii; merces, fructus ventris.* »

Quocirca per donum sapientiæ accipiens uterum B. Virginis S. Ignatius, *epist. ad Philippenses*: « Sapientia, ait, ædificavit sibi domum, et factus est sicut homo Deus cum corpore, quod suscepit ex virgine, non ex colloctione scilicet, aut semine viri: *Virgo enim, inquit Glaios, cap. vii, in utero concipiet et pariet filium.* » Et S. Hieronymus, in cap. vii *Isaiæ*, ad illud: *ecce virgo concipiet.*

De Deipara quoque explicat S. Ildephonsus, lib. de Virginit. Deiparæ, et serm. 3 de Assumpt., et S. Bernardus, serm. q. ex parvis: « Quid est, ait, in ea

septem columnas excidere, nisi ipsam sibi dignum habitaculum fide et operibus præparare? »

Petrus Damianus, *serm. de Notis*, similiter de Virgine exponit, quam dicit esse domum columnis septem suffultam, septem scilicet donis Spiritus Sancti dotatam.

S. Hieronymus, in *Isaiæ* cap. III, ex lib. *contra Helvidium*, utrum Deiparæ vocat, « sibi ventus hospitium, cujus novem mensibus habitator fuit Jesus. »

Andreas Cretensis, *orat. in salut. Angelicæ* : « consecratum » vocat « regis palatium; unicum illius, qui nusquam capit habitaculum. »

Georgius Nicomediensis, *orat. de Oblat.* : « Domum gloriosam » vocat.

Similiter S. Bonaventura in *Specul.* cap. XIII, de ea vult dici illud psal. XCII : *domum tuam decet sanctitudo, Domine.*

Et patriarcha Jacob, Genes. cap. XXVIII, de eadem mystice pronuntiavit : *non est hic aliud nisi domus Dei et porta cæli.*

Denique S. Epiphanius, *hæres.* 73 : « Pro Verbum caro factum est, inquit Salomon : *sapientia ædificavit sibi domum.*

3º QUOMODO DEUS EAM (UTERUM EJUS) AD HOC DISPOSUERIT ET ADONARIT. (Vide supra. 2º EJUS UTERUS. T. V, 248, 2 et seq.)

4º EST RADIX SAPIENTIÆ. (Vide supra : IX. 61, 1 et 2.)

3º SUI CULTORIBUS SAPIENTIAM INFUNDIT.

(Vide supra. ibidem.)

6º QUOMODO OMNIBUS MENSAM INSTRUXERIT
ET PROPOSUERIT.

Immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam. (Prov. IX, 2.) — Mystice, R. Virgo mensam nobis instruxit et proposuit, cum Christum panem animarum verum nobis peperit et dedit. Ita S. Epiphanius, *serm. de Laud. Virginis* : Ipsa est, ait, fidei mensa intellectualis, quæ vitæ panem mundo suppeditavit. » Et post pauca : « Locuples et carissima, et virtutibus plena, mensa virginea, optimis quibusque cibis abundans, quibus terra fruatur. O candelabrum virgineum, » etc.

Et Andreas Cretensis, *homil. 2, de Dormit. Virg.* « Ostendit, ait, suam sanctissimam mensam, utpote quæ ipsum totum vivificum panem Dominum nostrum Jesum, qui est vita æterna, qui creatam continet naturam et fermento Adamicæ conspersione panem factum in utero gestavit œconomiae; qui eos qui sancte ad eum accedunt, reducit ad vitam recentiore, et reddit in Deo perfectos. Quo quidem modo eos quoque expurgat, et reddit immortales, qui participatione novæ illius et pulchræ ejus communionis ei conjunguntur, fiuntque familiares. »

Eadem miscet vinum aquæ, cum lites et schismata sopit, cum homines et gentes diversas, imo adversas commiscet, vinculoque pacis et charitatis in unum consociat. Unde Synodus Constantinopolitana, *epist. ad Hormisdam pontificem* : « Ecce, ait, intercessionem sanctissimæ Virginis olim quæ fuerant membra diversa, per Spiritus sancti gratiam ad unitatem et charitatem perfectam sunt redacta. »

Denique ipsa, quasi Sophia jugulavit filios suos, ut

legit Tertulianus, puta Christum dominum et martyres, quos adstans cruci Deo immolavit et in dies immolat et offert. Unde S. Ephrem, *de Laudib. Virginis* : « Virginem, ait, appello, velut sacerdotem pariter et altare, quæ quidem mensam ferens, dedit nobis cœlestem panem in remissionem peccatorum. » Et B. Petrus Damianus, *serm. de Nativ.* : « Cibum, inquit, Eva tradidit. (Alii legunt : *Comedit*), per quem nos æterni convivii fame muletavit; cibum Maria dedit, qui nobis cœlestis convivii aditum patefecit. »

7° QUOMODO MISCEAT VINUM AGNA, ET JUGLAVERIT FILIOS SUOS. (Vide supra. 6, QUOMODO OMNIBUS ET V, 253, 2.)

Immolabit victimas suas, miscuit vinum et proposuit mensam suam. (Prov. ix, 2.) — Noster Fernandez in *Genes.*, iii, n° 7, recte expendit *miscuit vinum*. Quid, quæso, ait; immiscuisti, o Dei Mater, sanguini filii tui, quem potamus? Anne limpidissimam aquam lacrymarum quas in circumcissione, et quas stans juxta crucem Jesu mater ejus, et oculis istis Virgineis copiosissime et dolentissime profudisti, visaque fuit ista commixtio sanguinis Filii et lacrymarum matris? O si mihi fluere torrens iste voluptatis, quo anima mea perfunderetur! Jure optimo D. Epiphanius vocat Virginem Dei matrem mensam fidei. Nimirum in Virgine sua matre dignissima proposuit Deus omnia quæ divinus amor excogitavit epularum, ac ciborum et condimentorum, et liquorum genera, quibus animæ piorum et impiorum etiam pasci, nutriri, confirmarique possent. Venite, (inquit), bibite vinum

quod miscuit vobis. An illud verbum *miscere* usitatum in poculis amatoriis, a Virgine matre similiter usurpatur? Quod si ita est, significatur plane in divina Eucharistia vis quædam admirabilis, et velut amatoria, quam piorum animæ sentiunt, cum rite communicantes corpus et sanguinem Domini, solvuntur in lacrymas, ardent amoris ignibus, humana omnia fastidiunt, divinis inhiant, suique prorsus immemores, ac priore vita deposita sese in Deum suum transmutant.

Hæc Fernandez.

VII. — Ejus obedientia et humilitas.

1° SEMPER DEI VOLUNTATEM ET GRATIAM ATTENTE EXCEPIT EIQUE EX ÆQUO COMPARATA EST.

Numquid tota die arabis? (Isa. xxviii, 24). — Sola B. Virgo semper Dei voluntatem et gratiam attente excepit, eique ex æquo comparata est, ut v. g. si reciperet gratiam intentam ut mille, elicere actum intentum ut mille, idque continuo et assidue. Nullus cœterorum sanctorum idipsum præstitit: infirmitas enim humana nunc in intentione, nunc in continuatione deficit, ut gratiam Dei non adæquet: qui tamen generosi sunt eam quam maxime adæquare conantur; et hi maximos in virtute et gratia progressus faciunt.

2° PROFUNDA EJUS HUMILITAS.

Ab humilibus honoratur. (Eccli. iii, 21). — Ita B. Virgo evecta ad solium divinitatis, cum angelus ei promitteret quod conciperet pariretque filium Dei,

XI
2

IX
1

tanto magis profunde se humiliavit, ac humillime respondit : *ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Eadem ab Elisabeth salutata mater Dei illico hanc laudem non sibi arrogavit, sed in Deum reflexit : *Magnificat, inquit, anima mea Dominum ; quia respexit humilitatem ancillæ suæ*. (Luc 1.) Salomon Dei oraculo declaratus mortalium sapientissimus : *Stultissimus, ait, sum virorum, et sapientia hominum non est mecum*. Prov. xxx, 2.

Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris : et flores mei fructus honoris et honestatis. (Eccli. xxiv, 22.) — Flores hujus vitis sunt *fructus honoris et honestatis* ; « quia beatæ Mariæ virginitas et humilitas, quasi flores, protulerunt fructum infiniti honoris, scilicet Deum hominem, qui in Eucharistia est *frumentum electorum et vinum germinans virgines*. (Zachar. cap. ix). Rursum cum de hac vite dicitur : *et flores mei fructus honoris et honestatis*, his verbis significatur, Deiparæ illibata simul et fecunda Virginitas. Hæc enim adeo honestate delectatur, ut carnis voluptates non tantum rationi dissonas, quas rejicere castitatis est munus, aversetur ; sed ne licitas quidem in usu conjugii admittat.

Quocirca hæc summa virginitatis honestas honori merito conjungitur, quod homines adeo honore dignos efficiat ut eos angelis ipsis perquam similes reddat. Deinde quia flos symbolum est Virginitatis, et sicut fructus symbolum esse potest fœcunditatis, cum, ergo, *flores* (Deiparæ) *fructus honoris* dicantur *et honestatis*, his verbis virginitas ejus fecunda, et fecunditas virginea omni honore prosequenda, omnique honestate conspicua ostenditur. Etenim in arboribus flores simul cum fructibus, qui ex iisdem

emanant, et in quos ipsimet flores transeunt, existere nequaquam possunt ; sed, erumpente fructu, decidit flos ; quandiu autem flores vigent, fructus nondum advenire : ita et in cœteris mulieribus virginitas cum fœcunditate eodem tempore esse nequit. Vero in sola Deipara, super omnem naturæ cursum hæc duo conjuncta reperiuntur. Quocirca ipsa una merito dicere potest flores suos esse pariter et fructus ; nam eleganter quidam cecinit :

*Partus et integritas discordes tempore longo.
Virginis in gremio fœdera pacis habent.*

Hoc est quod stupens S. Bernardus intonat, homil. 2 super *Missus est* : « Deum hujus modi decebat nativitas, qua non nisi de virgine nasceretur : talis congruebat virgini partus, ut non pariret nisi Deum. » Quocirca exclamat S. Augustinus, serm. 9 *de Natali Domini*, qui est 13 *de Tempore* : « O miracula, o prodigia ! naturæ jura mutantur, in homine Deus nascitur, virgo sine viro gravidatur, viri nesciam sermo Dei maritat ; simul facta est mater et virgo, mater facta sed incorrupta, virgo habens filium nesciens virum : semper clausa, sed non infecunda. Solus enim sine peccato est natus, quam sine virili complexu non concupiscentia carnis, sed obedientia genuit mentis.

Glorietur autem frater humilis. (Epis. S. Jac. 1, 8.) — (Inter exempla quæ citat Cornelius a Lapide exaltationis humilium). Sic, ait, B. Virgo humilitate sua meruit fieri mater Dei, *quia respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ* (Luc 1. 48.) « proprium enim opus Dei est alta sternere, humilia erigere. » Ut ait philosophus.

Canit B. Virgo : « Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles. » (Luc. i. 52).

3º EJUS HUMILITAS IN OMNIBUS.

Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Jesu (Act. i. 14) — Quasi mater familias hujus sacri cœtus et familia Christi. Christus paterfamilias abiens in cœlum, ideo in terris reliquit amantissimam matrem, ut loco sui esset quasi mater apostolorum omniumque fidelium. Miratur S. Bernardus eam hic ultimo loco poni : « Itane, ait, et mulierem sese ultimam exhibebat, ut novissima omnium poneretur ? »

Causam dat : « Cum Maria quanto major erat, humiliaret se non modo de omnibus, sed et præ omnibus, merito facta est novissima prima, quæ cum prima esset omnium, sese novissimam faciebat. Merito facta est omnium domina, quæ se omnium exhibebat ancillam. Merito denique super Angelos exaltata est, quæ et infra viduas et pœnitentes, infra eam de qua ejecta fuerant septem dæmonia, ineffabili sese mansuetudine inclinabat. Obsecro vos, filiioli, æmulamini hanc virtutem, si Mariam diligitis, si contenditis ei placere. »

Ita ipse, serm. de *Verbis Apoc. xii, Signum Magnum*.

4º FUIT CELSA SIMUL ET HUMILIS.

A luna signum diei festi, etc. (Eceli. xliii. 7) — Mystice noster Alcazar, in Apo. xii. 1. not. 2 : Luna, inquit, est B. Virgo.

Primo, quia lucem gratiæ majorem cœteris stellis, id est sanctis, haurit a Christo, qui est sol justitiæ ;

alque per gratitudinem « omnem suæ lucis haustum eo regerit, unde accepit. » Quod de luna pariter scribit Plinius :

Secundo, quia sicut luna maxime dominatur terræ et mari, sic et B. Virgo terrigenis, cisque in nocte hujus sæculi clara luce præfulget.

Tertio, quia sicut luna, teste Plinio, humilis est et excelsa, quæ alias admota cœlo, alias contigua montibus : « Sic et B. Virgo in oculis suis erat humilis, sed in oculis Dei excelsa. Ipsa se ancillam Domini, dum ab Angelo salutaretur, nominavit ; ideo facta est mater Dei.

Itaque mirare in ipsa triplex conjugium rerum summe disparatarum, quod ipso ejus nomine Maria repræsentatur.

Primum conjugium est humilitatis et celsitudinis sive majestatis, quod ipsa humilis et pauperecula facta sit Deipara et regina angelorum ; utrumque significat nomen Maria. *Mariam* (sic enim pronuntiant Syri) enim significat stillam maris ; מַרַם *mar* enim Syris est gutta, sive stilla situla, יָם *iam* est mare. Ecce humilitas, quid enim stilla minutius ? Rursum Maria dicitur quasi מַרֶם *marom*, id est celsitudo. Ipsa ergo est stilla maris per humilitatem, ideoque ipsa pariter est celsitudo ac stella maris, uti eam nuncupat et invocat S. Bernardus, Euthymius, S. Hieronymus, totaque Ecclesia in hymno : *Ave maris stella*. Denique ipsa est mare sapientiæ et gratiarum.

Secundum conjugium est puritatis et pœnitentiæ sive crucis. Puritatem inquit rursum מַרַם *maris* ; uniones enim, sive margaritæ (quæ symbolum sunt puritatis et virginitatis) ex stillis rosis, in conchis

marinis conrescunt. Rursus Maria hebraice idem est quod *myrrha* vel *amaritudo maris*, quæ symbolum est pœnitentiæ et crucis, quam B. Virgo tota vita subiit, præsertim astans Christo crucifixo, ut nos doceret, matrem puritatis et castitatis esse pœnitentiam et mortificationem.

Tertium conjugium est paupertatis et opulentiæ. Nam B. Maria, id est « stilla maris », sibi fuit pauperrima; eadem, ut « Mariam », id est « domina maris », ditissima facta a Christo, adeo ut quasi 4321 *more*, id est pluvia temporanea omnem gratiam e cœlo depluat in se invocantes.

Sicut ergo luna « minuitur in consummatione »; Sic B. Virgo humilis et minuta est in sua perfectione et exaltatione, ut cum fieret mater Dei, ancillam se nuncuparet.

5º Odit superbos, quia summe est humilis.

Arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. (Prov. viii, 13.) — Mystice: Virgo, timore et amore Dei plena, odit malum, sed præsertim arrogantiam et superbiam detestatur eo quod ipsa sit humillima ac humilitatem et humiles summe honorat. Sciebat enim humilitatem esse virtutem quæ proprie divinæ debita est majestati, ut ait S. Bernardus. Infinita enim illa creatoris celsitudo et majestas, infinitam jure suo poscit sub se creaturæ inelinationem et humiliationem. Sciebat Evam per superbiam displicuisse Deo, ideoque per humilitatem sibi placendam esse Deo.

Unde S. Augustinus tract. super *Magnificat*: « Eva,

ait, propter superbiam abjecta, Maria propter humilitatem electa; superbam Deus dimisit et humilem aspexit; id quod superba perdidit humilis recepit. »

Et vener. Beda, hom. in 6 *seria* iv temp. decem.: « Decebat, inquit, ut sicut per superbiam Evæ mors intravit, ita per humilitatem Mariæ panderetur introitus vitæ. » Sciebat Filium suum per humilitatem summam reparaturum mundum. ideoque Deitatem suam inclinaturum usque ad carnem mortalem. imo usque ad flagella, crucem et mortem. Hinc ergo ipsa se adaptare et quasi præire viamque sternere debuit; præsertim quia sicut superbae matres filiis ingenerant superbiam altosque spiritus; sic humiles suis ingenerant spiritus placidos et submissos.

Unde noster Canisius, lib. iv *Marial.* cap. viii: « Mater, ait, a filio haudquaquam degeneravit, sed filius potius matris indolem ac naturam expressit. » Solent enim infantes magis matrissare quam patrisare, id est magis matrem referre et sequi quam patrem.

Quocirca S. Ambrosius: « Humilem, ait, et mitem paritura, humilitatem debuit ipsa præferre. » Sciebat ipsa diaboli caput, id est, superbiam conterendam esse sua humilitate, juxta illud *Genes.* iii, 15: *Ipsa conteres caput tuum.*

Unde S. Ildephonsus, serm. 2 de *Assump.*: « Ideo, ait, Christus humilis ad humilem Virginem venit, ut de tam profunda humilitate triumphum extolleret salutis. »

Denique sciebat illud Eccli. iii, 20: *Quanto magnus es humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.* Unde S. Bernardus, serm. super illud Apoc. xii, *signum magnum apparuit in cælo*: « Cum Maria

ait, quanto major erat, humiliaret se in omnibus, certe humiliata est præ omnibus, quia major omnibus exstitit. Quapropter merito facta est novissima prima, quæ cum prima esset omnium se novissimam efficiebat; merito facta est hominum Domina, quæ se omnium exhibuit ancillam: « Magna enim prorsus et rara virtus est humilitas honorata, » ait idem S. Bernardus, serm. 4 super *Missus est*, præsertim si illa summa sit in summo honore, ut scilicet mater Dei sentiat et dicat se ancillam, ut Virgo stat inter corruptas, cum iisque quasi impura purificatur, uti B. Virgo facit in festo purificationis; ut omnium prima faciat se omnium ultimam, uti ipsa fecit in consessu fidelium in Pentecoste, Act. 1, 14; ut in tot donis et prærogativis nihil sibi tribuat, sed totum Deo ejusque gratiæ refundat, uti ipsa fecit dicendo: *Magnificat anima mea Dominum, etc.; quia fecit mihi magna qui potens est et sanctum nomen ejus. Respexit humilitatem* (græce ταπεινωσιν, id est abjectionem, vilitatem: Vere enim humilis non vult humilis æstimari, sed vilis reputari) *ancillæ suæ: « Unde hæc humilitate concepit filium Dei, virginitate peperit »*, ait S. Bernardus.

Et S. Ildephonsus, serm. 2 *de Assumpt.*: B. Virgo, inquit, humiliat se in cunctis, ut totam suscipiat in se gratiam conditoris; quia quod per partes aliis datum est, tota simul in eam venit gratiæ plenitudo, quia scilicet multum se humiliavit inter immensa dona, inter divinitatis commercia. »

6° SVO JOSEPHO SE HUMILLIME SUBJECIT.

Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananæo. (Prov. xxxi, 24.) — B. Virgo sindonem

fecit et vendidit, cum exemplo et verbo docuit conjugatas maritis se subdere, eisque obedire, et per omnia obsequi: hujus enim symbolum est sindon, puta velum lineum, quod in capite gestant juxta illud Apostoli: *Debet mulier velamen, vel potestatem habere super caput, hoc enim velum symbolum est eam subjacere potestati viri*, I Cor. cap. xi, 10. Vide ibi dicta.

B. Virgo enim Josepho humillime se subjecit et obediit, uti docet Ambrosius in cap. I *Luce*.

VIII. Ejus castitas et virginitas.

1° EST VIRGINUM DUX ET PRÆSES VIRGINITATIS.

Sindonem fecit etc. (Prov. xxxi, 24.) — Sindon symbolum est puritatis et virginitatis, quam ipsa pretio humilitatis, abstinentiæ et orationum vendit virginibus; ipsa enim virginum est antesignana et virginitatis præses. Cingulum vero, quia lumbos, in quibus origo est libidinis et concupiscentiæ, astringit, symbolum est mortificationis et poenitentiae; quam B. Virgo tradit lapsis in luxuriam et incontinentiam, ut illam in castitatem et continentiam commutent, itaque sint Chananæi, id est commutatores et negotiatores, qui mercem cum merce, puta concupiscentiam cum poenitentia, luxuriam cum continentia commutent.

2° PRIMA VIRGINITATIS VEXILLUM EXTULIT

Dentes tui sicut greges tonsarum etc. (Cant. iv. 2.) — Tertius sensus, principalis: cuncta hæc jam dicta præ omnibus conveniunt B. Virgini, quæ candidissimos habuit dentes, quia innocentiae fuit magistra, ait

Rupertus : ipsa enim doctrix fuit apostolorum, ceterorumque fidelium, ideoque assidue meditationi vacabat : mente ergo concipiebat duos fœtus gemellos, scilicet divinitatem et humanitatem filii sui, cujus operationes et mysteria, quæ audiebat et oculis cernebat, perpetuo mente revolvebat et ruminabat juxta illud : *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo,* » Luc. cap. ii, vers. 19.

Rursum B. Virgo vitam egit religiosissimam in summa castitate, paupertate et obedientia : nam ipsa mortalium prima virginitatem suam Deo dicavit, itaque prima virginitatis vexillum extulit, quod deinde ceteræ virgines secutæ sunt, uti docet S. Augustinus, *De Virg.* cap. ix, et S. Bernardus, serm. in illud *Apocal.* cap. xii : *Signum magnum.* Jam paupertatem ejus, et præsepe, et duo puelli columbarum, et cetera multa demonstrant; obedientiam vero ipsum conjugium, quod cum viro subiciebat cum esset ipsa et sanctitate et sapientia tanto superior, nec merito ad prolem, utpote ex Spiritu sancto concipiendam indigeret, sed tantum ad exercitium obedientiæ.

Quocirca ipsa omnes religiosos ordines, puta Carthusianos, Præmonstratenses, Cistercienses, Dominicanos, Franciscanos, ac societatem Jesu instituit, uti ex annalibus singulorum docet noster Hieronymus Platus, lib. i. *De bon. status relig.* cap. xxxiv ; ideoque religiosorum omnium, velut suarum prolium ipsa est tutelariorum et patrona, ut plurimis exemplis declaravit.

Quocirca B. Virgo gemellos edidit fœtus, quia suo exemplo et verbo docuit conservare tam præcepta, quam consilia evangelica. Ita Rupertus.

3° IPSA CUM JOSEPHO CASTITATIS VEXILLUM PRETULIT, NON VIRGINIBUS SOLEM SED CONJUGATIS.

Hoc autem secundum indulgentiam, non secundum imperium. (Epist. I ad Cor. vii. 6.) — Accipe exempla conjugum, non e plebe, sed illustrium tam genere quam sanctitate et gloria, qui in conjugio continentiam et castitatem illibatam servarunt. *Primum* sit B. Virginis et Josephi, qui vexillum castitatis non tantum virginibus, sed et conjugatis crexerunt.

XVIII
31
0

4° IN EA FUIT CONJUNCTA VIRGINITAS ET PŒCUNDITAS.

(Vide supra ix. 649. 1.)

5° NONNISI UNICUM FILIUM, CHRISTUM SCILICET, PEPERIT, NEC ULLOS POST EUM EX JOSEPHO.

Antequam convenirent. (Mat. i. 13.) — Puta ante congressum et actum maritalem, non quasi postea convenerint, ut inferebat impurus Helvidius qui negabat B. Virginem semper fuisse virginem, assereratque eam postea ex Josepho concepisse ac genuisse eos qui in evangelio vocantur fratres Domini, quem multis confutat S. Hieronymus, sed tantum ut indiceretur miraculosa Christi ex Virgine sine opera viri conceptio.

XV
61
2

Sic vulgo dicimus : talis habuit canos antequam senesceret, significantes mirum esse quod viro nati sint can, etiamsi is postea non senuerit, sed ante senium mortuus sit ; significamus enim duntaxat quid factum sit ante senium, non quid in senio, vel

post senium; illud enim velut impertinens tacemus et præferimus. Simile est cui dicimus: hic puer sapit ante virilem ætatem, hoc est præcocius est ingenii, etiamsi ante virilem ætatem moriatur, uti scepe præcocius moriuntur.

Porro fratres Domini vocantur cognati Christi. Nam, ut ait S. Hieronimus, lib. *contra Helvidium*, fratres dicuntur quatuor modis: natura, gente, cognatione, effectu. Natura fratres sunt qui ex iisdem parentibus nati sunt; gente, qui ex eadem gente sunt oriundi; sic Paulus Judæos vocat fratres suos (Rom. ix, 1); cognatione, quia cognati vocantur fratres in Scriptura; affectu, ut cum Christiani amant se mutuo amore fraterno; hic est enim amor fraternitatis quem toties commendat S. Paulus.

XV
69
1

Et non cognoscebat eam, donec peperit, etc. (Mat. ii, 25.) — *Primo*, S. Hilarius citatus hic a S. Thoma in *Catena*, Dionysius Carthusianus et Gagneus sic, *q. d.*: sicut Judæi non potuerunt inspicere et cognoscere faciem Moïsis ob radios lucis, quos quasi cornua illi Deus afflaverat, dum cum eo colloqueretur in Sina, (Exod. xxxiv, 29 et seq.); sic ne Joseph poterat intueri et cognoscere B. Virginem utpote quæ Deum habebat in utero, ideoque facie erat radiantissima; nato autem Christo, fulgor hic et gloria faciei desinit, tumque a Josepho videri et agnosci potuit.

Secundo, e contrario S. Epiphanius, *hæresi* 30, quæ est Ebionæorum, sic exponit, *q. d.*: Joseph mente non cognovit, nec penetravit sanctitatem et dignitatem B. Virginis suæ sponsæ, donec ipsa peperit Christum. Verum hæc vel aliena sunt, vel symbolica et mystica.

Tertio, ergo, ad litteram genuine cognoscere conjugem in Scriptura significat copulam maritalem, sive actum conjugalem; hunc enim excludit a Christo, ut significet eum non ex Josepho, sed Spiritu sancto conceptum.

Donec. — Hinc inferebant hæretici: ergo postquam peperit filium, Joseph illam cognovit. Unde negabant B. Virginem semper mansisse virginem, eamque asserebant virginitatem perdidisse post partum. Ita Helvidius, Jovinianus, Ebionæi, cæteri-que Antidicomariani, quos confutat S. Epiphanius, S. Hieronymus, S. Augustinus et alii, qui docent *donec* duntaxat significare quid ante partum factum sit, non quid post partum; hoc enim ad hunc locum erat impertinens.

Instabis: S. Mathæus ait: « Donec peperit filium suum primogenitum », ergo alii deinde fuere ab ea geniti ex Josepho, scilicet qui in evangelio vocantur fratres Domini.

Resp. Nego consequentiam; primogenitus enim in Scriptura, dicitur omnis is ante quem nemo est natus, etiamsi sit unigenitus, ut patet *Exodi*. iv, 22 et xiii, 2; *eo* enim *primo* negat tantum anteriores fuisse filios, nec requirit aut præsupponit posteriores extitisse: sic etiamnum primogenitus vocatur is qui est unigenitus.

Igitur B. Virginem semper mansisse Virginem dogma est fidei, ut patet Luc. i, 33; *Ezech.* xliv, 2, et ex consensu patrum omnium ac communi Ecclesiæ sensu, jugique traditione. Vide S. Hieronymum, lib. *contra Helvidium*, initio, tom. ii.

6° SEMPER ETIAM POST PARTUM MANSIT VIRGO.

(Vide supra. xv. 69, 1, 2.)

XV
318
2

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris (Mat. xii, 146.) — Quæres, quinam in evangelis vocantur fratres Christi?

Respondebat primo spurcus hæresiarchia Helvidius fuisse eos qui ex eadem matre B. Virgine post Christum erant nati. Negabat enim eam perpetuo mansisse Virginem; sed eum acriter et docte refellit S. Hieronymus, lib. *contra Helvidium*.

Secundo, Græci passim cum Eusebio, lib. ii *Hist.* cap. i. et e Latinis S. Hilarius et Ambrosius quos citat Baronius in *apparatu annal.* cap. xxvi, putant fuisse eos qui nati sunt ex priori matrimonio Joseph, antequam B. Mariam duxerit in conjugem. Verum Joseph non aliam habuisse uxorem, quam B. Virginem, ac cum ea jugiter mansisse Virginem, docent S. Hieronymus *contra Helvidium* 1, S. Augustinus serm. 14 *de Nativ.*, Theodoretus, in cap. *ad Galat.*, Beda, Anselmus, Rupertus, D. Thomas et passim alii latini hic; adeo ut B. Petrus Damianus, epist. ii *ad Nicolaum romanum pontificem*, cap. iv, dicat hanc esse Ecclesiæ fidem.

Tertio, Hugo de S. Victore et glossa in cap. i. *ad Galat.*; Eckius, homil. *de S. Anna* (et favet Beda, *Act.* i), censent hos fuisse primogenitos ex S. Anna, matre B. Virginis; S. Annam enim præter Joachimum, ex quo genuit B. Virginem, duos alios habuisse maritos, ex quibus geniti sunt hi, qui fratres Domini vocantur. Verum S. Annam unicum tantum habuisse maritum Joachimum, et ex eo unicam prolem B. Virginem, docet S. Hippolytus apud Nicepho-

rum, lib. ii. cap. iii, idque multis probat noster Christophorus a Castro, lib. *de Deipara*, cap. i; et Baronius in *apparatu*, cap. xxvi et seq.; et Suarez, iii part., quæst. xxviii, art. i, disp. 5. sect. 4.

Dico ergo proprie non fuisse fratres Christi, nec ex B. Virgine, vel Josepho, aut S. Anna esse progenitos, sed dici fratres, id est consobrinos, patruelos et cognatos Christi, phrasi Hebræis familiari: Nimirum erant hi cognati, aut vere fratres S. Joachimi vel S. Annæ, aut potius erant filii fratrum, vel sororum S. Joachimi, vel S. Annæ, puta filii Cleophæ, qui erat frater Josephi, sponsi B. Virginis, teste Hegesippo, qui fuit vicinus apostolorum ævo, apud Eusebium, lib. iii *Histor.*, cap. xi. Joseph enim et Cleophas fuere filii Jacob, qui erat frater S. Annæ, de quo plura, cap. xiii, vers. 55 et Lucæ iii, sub finem.

Audi S. Hieronymum hic: «Nos, ait, sicut in libro quem contra Helvidium scripsimus continetur, fratres Domini non filios Joseph, sed consobrinos Salvatoris, Mariæ liberos intelligimus, materteræ Domini, quæ esse dicitur Mater Jacobi et Josephi et Judæ.» Idem asserunt Isidorus, lib. *de Vita et morte SS. patrum*; Beda, super cap. i *Act.*; et Anselmus, *I. Cor.* ix. et *Gal.* i.

7° EJUS FORTITUDO ET DECORA MODESTIA.

Fortitudo et decor indumentum ejus. (Prov. xxxi. 25). — Hæc omnia..... facile est assignare b. Virgini. Nam ipsa juxta primum summæ pollebat mentis constantia et fortitudine; interius ac exterius

pari modestia et decore in omnibus nutibus, actibus, loquelis et gestibus, juxta illud *Psal.* xxliv : *Omnis gloria filiae regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.*

Secundo, juxta secundum excellebat omni virtute et probitate : habebat enim omnes virtutes in actu heroico, prout decebat matrem Dei ; vide dicta cap. viii, 14, ad illa : *Mea est fortitudo.*

Tertio, juxta tertium, ipsa ejus corporis species simulacrum erat mentis, figura probitatis. « Bona quippe domus in ipso vestibulo debet agnosci, » ait S. Ambrosius, lib. II *De Virg.*

Audi S. Bonaventuram in *Specul.* B. Virg. lect. 2, ex S. Bernardo : « Non sic, ait, timent hostes visibiles castrorum multitudinem copiosam, sicut potestates Mariæ vocabulum, patrocinium, exemplum ; fluunt et creunt sicut cera a facie ignis, ubicumque inveniunt crebram hujus nominis recordationem, devotam invocationem, sollicitam imitationem. »

Et D. Bernardus, *serm.* 31, art. 3, cap. n : « Sicut magnus ignis effugat muscas, sic ab ardentissima Virginis mente et inflammatis charitate effugabantur demones, et pellebantur in tantum, quod solum in modico non erant ausi respicere mentem ejus, nec de magno spatio illi propinquare. »

Et Richardus Victorinus, cap. xxvi in *Cant.* : « Virgo, ait, tenebrarum principibus terribilis fuit, ut ad eam accedere eamque tentare non præsumperint ; deterebat enim eos flamma charitatis, incendebant orationes et fervor devotionis ; stupebant immunem a peccatis. »

8° DELECTATUR HONESTATE.

(Vide supra. ix. 649. 1, 2.)

IX. — EJUS mortificatio et silentium.

1° MORTIFICATIONI FUIT ADDICTA.

Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. (Eccli. xxiv. 20) — Tigurina, *ut præstantissima myrrha suaviter redolevi* ; Syrus, *sicut myrrha electa suavem reddidi odorem.*

Plinius, lib. XII, cap. xv, scribit myrrham esse arborem, id est arbustum altum quinque cubitos, spinosum, condice duro et intorto, crassiore quam thuris, cortice levi, folio olivæ, sed crispiori et aculeato, juba olusatri, quæ bis per annum inciditur, ut resina, puta liquor myrrha defluet. Sudat autem, inquit, sponte priusquam incidatur, quæ vocatur stacte, sive lacryma myrrhæ, eaque myrrha est præstantissima : sicut inter aliarum arborum resinas, lacryma quæ sponte fluit est optima ; ac inter vina, lacryma quæ ex uvis maturissimis sponte distillat, est sapidissima.

Myrrha notat sapientis mortificationem, quæ parit in anima miram Dei consolationem et suavitatem, quasi aroma myrrhæ suavissimi odoris : hæc animam a putredine vitiorum servat incorruptam, sicut myrrha corpora defunctorum servat incorrupta. Ita Rabanus. Rursum myrrha est compunctio suaveolens Deo, et lacrymæ cordis compuncti ; unde myrrha hæc extat enigma et hieroglyphicum :

*De lacrymis, et pro lacrymis mea cepit origo,
Ex oculis fluxi, sed nunc ex arbore nascor :
Lætus honor frondis, tristis sed imago doloris.*

Myrrha excelluit B. Virgo; unde de ea dicitur *Cant. III: Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii?* In thure enim oratio sursum ascendens, sicut in myrrha amara carnis mortificatio, insuavis illa quidem, sed contra vitiorum putredinem apprimè utilis, quæ orationem ut sit efficacior comitari debet, adumbrantur.

2º VITAM EGIT RIGIDAM ET AUSTERAM.

Et panem otiosa non comedit. (Prov. xxxi. 27). — Symbolice.... hæc applices B. Virgini, cujus severa et rigida fuit vita in jeuniis, orationibus, lacrymis, persecutionibus, doloribus, passionibus.

Unde S. Bernardus in *Meditat. super Salveregina*: « O certe vita, inquit, amabilis, vita desiderabilis, vita delectabilis! O vita quæ nutris tuos cœlestibus alimentis? qui enim vult te habere, se affligat, delicias respuat, delicata quæque contemnat; et qui amplius mortificatus fuerit, te amplius possidebit. »

Huc facit quod S. Brigitta narrat B. Virginem sibi revelasse, nullam se gratiam a Deo accepisse, nisi prævio magno labore, precibus et lacrymis, ideoque eandem hortatur ac quosvis fideles, ut iisdem mediis gratiæ dona sibi procurent; non enim aliam esse viam ad gratiam, quam mortificationem et crucem.

3º SECRETUM SEMPER CAPTAVIT, ET PAUCILOQUA FUIT.

Sit autem homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. (Epist. Jacobi. i. 19.) — Sic et B. Virgo pauciloqua fuit, adeoque paucissima ejus verba in totis Evangelii invenies: audiendi vero fuit avida, præsertim Christum.

Unde de ea ait Lucas, cap. i, vers 31: *Mater ejus (Jesu) conservabat omnia verba hæc in corde suo.* Sic et Magdalena tota intenta erat audiendis Christi sermonibus in silentio, ideoque a Christo dicitur optimam partem elegisse. *Luc. x, 42.*

XVIII

MARLÆ EFFIGIES FORMOSA VALDE.

1º EX ANTIQVIS IMAGINIBVS.

Tota pulchra es, amica mea. Tota pulchra es.
(Cant.) — En effigies B. Virginis, quam, et antiquis imaginibus et ex Epiphanio, pingit Nicephorus, lib. II, cap. xxiii: « Mores autem, formæque et staturæ ejus modus talis (ut inquit Epiphanius) fuit: erat in rebus omnibus honesta et gravis, pauca admodum eaque necessaria loquens, ad audiendum facilis et perquam affabilis, honorem suum et venerationem omnibus exhibens: statura mediocri, quamvis sint qui eam aliquantulum mediocre longitudinem excessisse dicant. Decenti dicendi libertate adversus homines omnes usa est, sine risu, sine perturbatione et sine iracundia maxime; colore fuit triticum referente, capillo flavo, oculis acribus, sublavas tanquam oleæ colore pupillas in eis habens; supercilia erant et inflexa et decenter nigra, nasus longior, labia florida et verborum suavitate plena; facies non rotunda, nec acuta, sed aliquantulo longior, manus simul et digiti longiores. Erat denique fastus omnis expers, simplex minimeque vultum fingens, nihil mollitiei secum trahens, sed humilitatem præcellentem colens; vestimentis, quæ ipsa gestavit, coloris nativi contenta fuit, id quod etiamnum sanctum capitis ejus velamen ostendit. Et, ut paucis dicam, in rebus ejus omnibus multa divinitus inerat gratia. »

Simili ergo modo Lucas hic ponit pingitque B. Virginem, talem, qualis ipsa in se erat, qualemque se exhibebat; minimam, quia ut minimam se gerebat; novissimam quia novissimam se exhibebat.

Hoc imitatur sunt sanctæ matres familias, ut S. Monica, quæ « erat serva servorum tuorum, o Domine, etc. Ita curam gessit, quasi omnes genuisset; ita servivit, quasi ab omnibus genita fuisset, » ait S. Augustinus, lib. IX *Confess.*, cap. ix. Et S. Paula, de qua Hieronymus in ejus *Epitaph.*: « Quæ prima, ait, christianorum virtus est, tanta se humilitate dejecit, ut qui eam non vidisset, et pro celebritate nominis videre gessisset, ipsam esse non crederet, sed ancillarum ultimam. Et cum frequentibus choris virginum cingeretur, et veste, et voce, et habitu, et incessu minima omnium erat. »

2º EJVS FACIES AUGUSTA MAJESTATE VENERABILIS ERAT.

Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. (Exod. xxxiv, 29) — Ita radiabat facies augusta B. Virginis ex assidua conversatione cum Deo et Verbo incarnato, ut dea quædam esse videretur, teste S. Dionysio.

3º EJVS PULCHRITUDO CORPORIS. (Vide superius vi. 517. 2 et xvii. 65. 1.)

Fallax gratia, et vana est pulchritudo; mulier timens Deum ipsa laudabitur. (Prov. xxxi. 30) — Allego-

rice : S. Augustinus, serm. 45 *de Diversis* : « Fallax, ait, gratia, et vana species mulieris, quia si charitatem non habeo, nihil sum, etc. Timorem autem Domini ipsa collaudat, ipsaque benedicitur. Quid collaudat? Timorem Domini quo perducta est ad sapientiam. *Initium enim sapientiæ timor Domini.* Timorem autem Domini ipsa collaudet, laboriosa tot laudibus, inter tot scandala patiens, provida ad expectandum, fortis ad tolerandum, constans ad perseverandum. Laboribus finitis, date illi de fructibus manuum suarum. Quid date? *Venite, benedicti patris mei, percipite regnum vobis paratum ab origine mundi.* »

Hunc gnorem adaptes B. Virgini, quæ corpore fuit eximie præclaro et pulchro, non feminea et illecebrosa, sed gravi, decora, venerabili et augusta pulchritudine, qualem præferunt imagines ejus a S. Luca depictæ, quas hic Romæ spectemur et veneramus. Eadem patet ex egregia physionomia membrorum ejus, quam graphice ex Epiphanio presbytero depinxit Nicephorus, lib. II, hist. cap. xxiii. Ipse Dionysius (carthusianus) lib. I. *de Laudib. Virg.*, cap. III, art. 35 : « A planta, ait, pedis usque ad verticem capitis, nihil penitus fuit in Virgine, neque in corpore, neque in anima indecens, reprehensibile, indecorum, imo totum fuit divinæ sapientiæ formatum pulcherrime, circumcisum ah omni superfluitate, plenissime ac speciosissime operatum. Nempe sicut Christi humanitatem propter ejus personalem cum Deo unionem, decuit omni perfectione natura et gratiæ in termino excellentia præfulgere. Ita ipsius genitricis personam post unigeniti sui humanitatem, oportebat in omnibus sic

ornari. Quoniam post hypostaticam in Deo conjunctionem, non est alia tam vicina, aut unio matris Dei cum Deo filio suo. » Ilæc Dionysius.

Idem, art. 36, existimas virginis sanctissimæ vultum splendore quodam illustratum, ejusque carnem suavem odorem spirasse.

Secundo, quia ipsa cœu mater formavit corpus Christi, quod fuit speciosissimum, juxta illud Psalm. xlii : *Speciosus forma præ filiis hominum ; diffusa est gratia in labiis tuis* : Christi ergo species et pulchritudo derivata est a specie et pulchritudine matris ; hanc enim magis a matre quam a patre trahere solent proles, utpote quæ in earum utero formantur et eorum visceribus ; quare sæpe proles solent magis matrissare quam patrissare magisque matris lineamenta, mores et gestus, quam patris referre, juxta illud : « Multum de patre decoris, plus de matre feras. »

Tertio, quia interna mentis pulchritudo transfundebat se in corpus Virginis, quo fiebat ut divina ejus puritas et sanctitas luminosa in facie radiaret. Simile de S. Antonio scribit S. Athanasius.

4º CORPUS HABUIT UNDEQUAQUE PERFECTUM.
(Vide supra : EJUS PULCHRITUDO VI, 531, 1.)

5º EJUS STATURA FUIT PROCERA.

Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris. (Cant. vii, 7.) — B. Virgo physice statura fuit procera, teste S. Epiphanio apud Nicephorum, lib,

II, 23. Ethice statura ejus fuit celsitudo animi, præsertim in adversis et passione Christi; unde de ea ait Joannes, cap. XIX, v, 25 : *Stabat juxta crucem Jesu mater ejus. Stabat*, inquit Guilielmus, illa *juxta crucem* sui Jesu, atque eo ipso sibimet quodam modo erat in crucem erecta, stando juxta crucem filii, ipsa sibi quodammodo per affectum maternum facta erat crux. Sic ergo cum staret juxta insignem illam palmam, *statura ejus assimilata est palmæ*, sed clarificato jam filio, a resurrectione ejus et deinceps, *ubera ejus assimilata sunt botris*; unde et sequitur : *Ascendam*, etc. Palma non longitudine, sed statura, id est statumine et firmitate superat cæteras arbores.

Mystice, talis est B. Virgo; unde de ea sic scribit S. Epiphanius, t. III, *hæresi* 78 : « Cum Joannes in Asiam instituerit profectionem, et nusquam dixit Scriptura quod abduxerit secum sanctam Virginem, sed simpliciter siluit propter miraculi excellentiam, ut ne ad stuporem perduceret hominum mentem. »

Sic et S. Dionysius *in epist.* ad S. Joan., dicit se ita ad aspectum et majestatem Virginis obstupuisse, ut nisi fides eum docuisset unum esse Deum in cælis, utique hanc Virginem deam esse credidisset; et Honorius *in sigillo Mariæ* : « Christus, ait, fuit palma in cruce quia per eam homo adipiscitur victoriæ palmam; cui *assimilata est statura*, id est altitudo gloriæ Mariæ, quia sicut ipse est rex cælorum, ita et ipsa regina est angelorum; *Et ubera tua, botris*, id est merita tua assimilata martyribus, qui sicut botri pressi sunt passionibus. » Rursum statura palmaris B. Virginis fuit rectitudo bonæ intentionis, et sanctæ operationis directio, per quam instar palmæ crucis Christi triumphat de malignis spiritibus, ait Hailgrinus.

Plenissime Alanus : « B. Virgo (quasi palma) asperum habuit corticem, quia quantum ad sæcularem honorem fuit infirma, quantum ad divitias temporales paupercula; sed firmitatem habuit roboris per constantiam mentis. Erecta fuit stipite quia suspensa in cælum animi intentione, pulebra in culmine, in virginitatis et humilitatis celsitudine, delectabilis in flore quia sine concupiscentia concepit florem campi et lilium convallium. Dulcis in fructificatione, quia sine pœna peperit mundi redemptorem. Hæc nobis proponitur in signum victoriæ, et exemplum, ut sicut ipsa vicit mundum, peccatum, diabolum, ita et nos vincamus juxta posse nostrum. Ubra Mariæ dicuntur virginitas et humilitas, in quibus delectatus est Christus, quoque nobis proposita sunt ad informandum et instruendum, ut sequamur vestigia ejus. Et comparantur *botris* quia botrus in flore parit odorem, in fructu dulcedinem, calefacit etiam et reficit; sic virginitas et humilitas virginis fragrant odore bonæ opinionis, fructum dulcedinis propinant, calefaciunt in amorem et reficiunt ad spiritualem satietatem. »

Porro hæc omnia quæ de Ecclesiæ, animæ sanctæ et Deiparæ forma et pulebritudine, ejusque membris puta pedibus, femoribus, umbiculo, ventre, uberibus, collo, oculis, naso, capite, coma, statura, a vers. I hueusque dicta sunt et deinceps dicentur, mutato nomine, adapta humanitali in Christo a Verbo assumptæ. Hæc enim prima et intima est Verbi sponsa qua Ecclesiæ, animas cunctas et Deiparam eidem Verbo despondet. uti dixi in præmio, cap. II.

6° FUIT SIMILIS PALMÆ. — (Vide supra, VII 191, 2).

7º EJUS FACIES DESCRIBITUR.

Nolite me considerare quia fusca sim etc. (Cant. 1. 5)
 — Tertius sensus, principalis : *primo* : B. Virgo quod colorem fuit fusca et subnigra, quales sunt Ægyptii et Palestini, quia sole torrentur; id liquet ex imagine ejus a S. Luca depicta, quæ Romæ in basilica S. Mariæ majoris religiose colitur. Unde Nicephorus, II *hist.* cap. xxiii, et S. Epiphanio, sic ejus formam describit, (ut jam visum est) :

« Colore fuit triticeo, capillo flavo, oculis acribus, subflavas et tanquam oleæ colore pupillas in eis habens; supercilia ei erant inflexa et decenter nigra, nasus longior, labia florida, et verborum suavitate plena; facies non rotunda et acuta, sed aliquanto longior, manus simul et digiti longiores. »

Eadem habent S. Anselmus et Cedrenus in *compendio*. Hæc facit et Theocritus, *Idyl.* 10, qui syras feminas esse fuscas hisce versibus testatur :

*Bombyce gratiosa, vocant te omnes
 Gracilem ole combustam
 Ego autem solus mel recens*

Secundo, B. Virgo in puritate et sanetitate fuit lucidissima; quæ tamen si cum transcendente sanctitate Dei et Christi comparetur, videtur offuscari, sicut lanæ fulgor splendore solis hebetatur et fuscatur.

Tertio, fusca fuit, quia gravida fortum utero gessit, eumque peperit sicut matres cæteræ quæ, dum concipiunt et pariunt, palleseunt et fuscantur : at B. Virgo conceptu et partu hoc non fuscata sed potius

deaurata et quasi deificata fuit, quia concepit et peperit Dei filium, qui est lux mundi.

Ita Rupertus : « Nolite, ait, filiæ Jerusalem, considerare me quod fusca sim, id est corrupta; quia quod tumentem habeo uterum, quod inventa sum in utero habens, non fecit vir, quia virum non cognosco, sed ita decoloravit me sol. Verus sol, et sole Deus longe pulchrior, semetipso me implevit, de semetipso uterum meum tumentem reddidit. Ilomine est decolorari? Non apud vos, o filiæ Jerusalem, quæ habetis oculum simplicem, sed apud superborum cogitationes, quorum nequam est oculus. Non erat nequam oculus Joseph, sed quamdam excusabilem ignorantia nebulum habens, cito purgatus est, dicente sibi Angelo Domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum, sed desuper sol decoloravit, quod salva virginitate gravida essem: quam non vir terrenus, sed pater cælestis de Spiritu sancto gravidam fecit. »

Maternitas, ergo, virginitatem in B. Virgine, non decoloravit, sed summe decoravit.

Denique in passione Christi assistens cruci non tam solis quam doloris ardoribus fuit fuscata; sed hanc fuscedinem mox absternit gloriosi Christi resurrectionis et apparitio. Ita Hilgrinus et Guilielmus.

8º BEATA MARIA NUM FUERIT FUSCA.

(Vide supra. VII. 498. 1 2).

9° Oculi ejus pulcherrimi.

Averte oculos tuos a me, etc. (Cant. vi. 4).—Tertius sensus, principalis : nonnulli explicant de B. Virgine Christum concipiente et pariente, *q. d.* B. Virgo, quæ in altissima et purissima divinitatis contemplatione versaris, ob ea oculos mentis averte, eosque converte ad contemplandum incarnationis Verbi, quod in te peragitur, mysterium : hi enim puritatis mentis tuæ oculi quasi me mihi surripuerunt, ac e sinu Patris in gremium suum evolare fecerunt. Verum quia ad litteram hic agitur de Ecclesiæ reformatione et Synagogæ conversione, potius sic exponas, *q. d.* Pura et ardens intentio tua, o Virgo, qua Ecclesiæ renovationem et Judæorum conversionem ardentissime intendis, desideras, oras et procuras, adeo mihi placet, ut illam ulterius ferre nequeam, quin potius illi obsecundem, illique quasi me tradem, ut perficiam et opere compleam id quod tantopere desideras et flagitas.

Ilos occultos mentis B. Virginis oculos prodebant oculi corporis angusti, et amore Dei flagrantes; unde de iis poeta

*O Charissimæ Lucæ,
Nitidissimi soles,
Felicissimæ facæ,
Augustissima sidera !*

Luces animæ, soles mentis, facies cordis, sidera animi. O vultum ! o cælum, tot, tamque divinis lucibus, facibusque celatum ! « O facies magni mihi numinis instar ! »

Sane vidi Romæ imaginem Deiparæ, a S. Luca depictam, in qua oculi et vultus majestatem augustam, et plus quam humanam representant.

10° Ea quo sensu dicatur nigra et formosa.

Nigra sum sed formosa etc. (Cant. i. 4).—Tertius sensus, principalis : primo, B. Virgo nigra fuit non in se, sed in patre suo Adam qui peccavit et peccato totam suam posteritatem (excepta B. Virgine) infecit, est ergo ipsa nigra per dominationem extrinsecam, quia filia peccatoris; in se tamen est formosa per gratiæ plenitudinem. Unde S. Ambrosius, sermo ii in ps. cxviii : « Caro, inquit, peccatrix quam relevavit in Eva, recepit ex Virgine, suscepit ex Maria primævam suam puritatem et decorem.

Secundo, Rupertus : « B. Virgo, inquit, nigra visa est, cum a Josepho inventa est gravida, qui proinde voluit occulte eam dimittere; sed formosa fuit in veritate, quia concepit obumbrante Spiritu sancto. Rursum nigra fuit per humilitatem, qua se exterius gessit sicut cæteræ matres, quæ ex viro concipientes et parientes sordidantur, ideoque die quadragesimo purificantur. Sic enim et B. Virgo purificata fuit; sed interius fuit formosissima et pulcherrima, adeo que humilitas hæc tanta novum ei decus novamque pulchritudinem conciliavit. »

Tertio, Judæis cæterisque infidelibus vilis et despecta fuit, uti tabernacula Cedar; sed fidelibus, imo Angelis et Deo, formosa sicut pelles, id est tabernaculum (tabernaculum enim Mosis foris operiebatur pellibus, intus vero auro, argento, etc.), et templum Salomonis, quia ipsa fuit templum, imo cælum non manu factum, quod sibi sapientia Dei, puta Christus, ædificavit, *Prov. ix.*

Ita Hailgrinus, quem audi : « Nigra sum in apparentia et despecta tanquam mater leprosi, sed for-

mosa in veritatis existentia, et tanquam veri Dei genitrix gloriosa. Nigra sum tanquam tabernacula Cedar, quia non reputor tabernaculum regis justitiæ, sed sicut ceteræ matres, quorum ventres tabernacula sunt filiorum meroris et tenebrarum; inter tabernacula Cedar reputata sum, quod interpretatur *tenebræ* vel *mæror*. Verumtamen ego formosa sum sicut pelles dedicatæ vero Salomoni Christo, vero pacifico. Nam sicut illæ pelles arcam typicam continuerunt, sic ego inter mea viscera veram arcam continui, Christum videlicet ejus caro significatur per arcem, ejus anima designata per urnam auream, quæ erat in arca, et deitas designatur in manna; et sicut pelles protegabant totum tabernaculum sic sub umbra meæ protectionis defendo totam Ecclesiam. Ego quidem similis pelli rubricatæ, quia per compassionem doloris tineta sum in passione filii. Similis quoque pelli hyacinthinæ, contemplatione cœlestium et amore.

Quarto, optime Guiliehnus parvus et Hailgrinus relerunt ad tempus passionis, quando morienti filio astitit mater dolorosa et obnubilato sole obnubilatus est splendor et decôr, quem hæc luna pulchrior de sole suo hauriebat. Censent enim a Spiritu sancto hic adhiberi nobis personam virginis matris, quasi in veste pulla contemplantem, acerbissimos filii cruciatus, *p. d.* Sicut filius non misere sed misericorditer moriens hunc indignum et indecorum tibi luctum designabatur impendi: sic et matri felicissimo pro affectu commoriens filio, et quodam modo in ipso moriens, quia os ex ossibus ejus, et caro ex carne ejus ipse: quid, ait, fletis super me, quasi supra miseram mulierem, et matrem miseri hominis? Nigra

nunc sum, quia oportet me cum filio despecto despici et cum reputato leproso leprosam reputari. Ille juxta prophetam sol meus, nunc factus quasi saccus colicinus in oculis vestris, et cui non est species neque decor; me quoque decet illi conformari, et pullo atroque habitu reorum assimilari: sicut tabernacula Cedar, quasi aliqua de peccatricibus, ait Honorius.

11º EJUS LABIA QUALIA.

Sicut vitta coccinea, labia tua. (Cant. iv. 3)—Terminus sensus, principalis: «In labiis tuis, inquit Rupertus, confessio et pulchritudo est; in labiis tuis sanctitas et magnificentia est. Illa Deo fuit muta, tu autem magnificasti Dominum mente ardentissima, voce suavissima, et hæc est vitta coccinea, quia caritas est ignea, qua bene cum ea ligata sic Deo adhaesisti, ut unus cum eo spiritus sis. Hinc eloquium tuum didici, quia videlicet ex abundantia cordis os loquitur, et dulcedinem quæ abundat interius, sapit sermo, qui redundat exterius.»

Deinde funiculum Rahab mystice explicans, et B. Virgini adaptans ipsa subjungit: «Ecce Rahab meretrix dulcis eloqui tui *vittam coccineam*, sive coniculum coccineum, in fenestra sua ligavit, signum suæ fidei, quod nuncios Josue sive Gesu suscepit, atque salvaverit; dum Ecclesia quondam peccatrix et idololatriæ meretricio sordida, dulce eloquium tuum, quo magnificavit anima tua dominum, pignus suæ salutis jugiter personat, et omnem doctrinam evangelicam, in qua ipsos apostolos tua sine dubio labia confirmaverunt, integra semper fide prædicat. Et

VIII
11
2

de omni quidem anima quaecumque diversa sentientes ad unitatem sua prædicatione constringit, ut idipsum dicant omnes, et hoc agit in charitate et fide non ficta, verum est dicere, quia labia ejus sicut vitta coccinea, sed in ista gratia cæteris omnibus es incomparabilis post me dilectum tuum, cui specialiter Spiritus in psalmo dicit: *diffusa est gratia in labiis suis, Psalm. LIV. 3.* »

Denique labia B. Virginis ita ex S. Epiphanio depingit Nicephorus, liv. II *histor. cap. XXIII*: Labia florida et verborum suavitate plena. » Et paulo ante: « Erat omnibus in rebus honesta, gravis, pauca admodum eaque necessaria loquens, ad audiendum facilis, et perquam affabilis, honorem suum et venerationem omnibus exhibens, etc., docenti dicendi libertate adversus homines omnes usa est, sine risu, sine perturbatione, et sine ira maxime. »

12º EJUS PULCHRITUDO DUPLEX.

Ecce tu pulchra es, amica mea, etc. (Cant. 1, 14.)
— Tertius sensus, principalis: B. Virgo fuit ad miraculum pulchra, tum corpore, tum longe magis anima et mente.

S. Bernardus duplicem pulchritudinem B. Virgini assignat, summam innocentiam et summan humilitatem. Post verba enim jam citata subdit: « Verum in eo qui graviter peccavit, etsi amanda non tamen admiranda humilitas. At si quis innocentiam retinet et nihilominus humilitatem jungit, nonne is tibi videtur geminum animæ possidere decorem? Sancta

Maria sanctimomam non omisit, et humilitate non caruit; et ideo concupivit rex decorem ejus, quia humilitatem innocentiae sociavit. Denique *respezit*, inquit, *humilitatem ancillæ suæ*, Luc. 1, 48. Ergo beati qui custodiunt vestimenta sua munda, videlicet simplicitatis et innocentiae; si tamen et decorem induere humilitatis adjiciant. Profecto audiet quæ hujusmodi invenitur: *Ecce pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra.* »

Rursum Rupertus geminam pulchritudinem B. Virginis interpretatur virginitatem et maternitatem Dei. Vide dicta, *Prov. XXXI, 23*, ad illa: *Fortitudo et decor indumentum ejus.*

Denique Hugo Victorinus, in *serra. de Assump.* qui extat sub finem, l. II, duplicem Virginis pulchritudinem accipit, virginitatem et humilitatem: « O qualis, ait, societas, totus pulcher totam pulchram sibi sociat. Ego totus pulcher, et tu tota pulchra. Ego per naturam, et tu per gratiam. Ego totus pulcher quia totum quod pulchrum est, in me est. Tu tota pulchra, quia nihil quod turpe est in te est: pulchra in corpore, pulchra in mente. In corpore pulchram te facit integritas: in mente pulchram exhibet virtus humilitatis. Tota, ergo, pulchra es, corpore nivea, mente sincera. » Et nonnullis interjectis: « Nec alia tamen decebat, nec alius tali inveniri poterat. O digna digni, formosa pulchri, munda incorrupti, excelsa altissimi, mater Dei, sponsa regis æterni. »

13º EJUS FORMA INTUENTES AD CASTITATEM EXCITATIT.

Et abscidit caput ejus. (Judith. xiii, 10) — Allegorice, Holophernus typus est diaboli, cujus caput vera Judith, id est B. Virgo, contrivit juxta oraculum a Deo editum, *Gen. iii.* Judith Holophernum terrorem orientis singulari certamine, quasi in duello, sui ipsius acinace sine vulnere velut ludihunda cecidit, et quod magis fuit arduum, pudicitiam e mediis impudicorum castris intactam, et opimis spoliis triumphantem reduxit. At B. Virgo innumeras dæmonorum phalanges duello singulari prostravit, et in dies prosternit, et castitatis triumphum non tantum in se, sed in omnibus virginibus castisque sui asseclis celebravit et celebrat: imo, quod omnia jura naturæ superat, virgo simul est, et mater Dei, ac una trino cognomine gaudet.

Una Dei pariter filia, sponsa, parens. Judithæ acclamaverunt Assyrii: *Non est talis mulier super terram.* Et: *nomen tuum memorabitur in universa terra.* B. Virgini quotidie in ejus hymnis acclamat. Ecclesia: *Beatam te dicent omnes generationes.* Judith forma fuit admirabili, ut ad eam omnes obstupescerent. B. Virgini accinit Ecclesiæ: *Diffusa est gratia in labiis tuis, speciosa et suavis facta et in deliciis tuis, sancta Dei genitrix.* Imo Christus ipse, in *Cant.*: *Tota pulchra es, amica mea, formosa mea, columba mea.*

Porro Judithæ pulchritudo Holophernum excitavit ad luxuriam; at B. Virginis forma intuentes excitabat ad castitatem.

Audi S. Ambrosium lib. *de Institut. Virg.* cap. vii: « Cujus (inquit loquens de Virgine) tanta erat gratia,

ut non solum in se virginitatis gratiam servaret, sed etiam his quos viseret integritatis insigne conferret. Visitavit Joannem Baptistam, nec immerito mansit integer corpore, quem in tribus mensibus, oleo quodam suæ præsentiae et integritatis unguento Domini mater exercuit. »

Ita S. Ambrosius et S. Thomas III. *sentent. distinct.* iii, *quest.* ii, ad 4: « Pulchritudo, inquit, B. Virginis intuentes ad castitatem excitabat. » Idem enim docet glossa, *serm. de Concep. B. Virg.* quod quidem ex peculiari Dei dono concessum est.

14º DICTA VARIA PATRUM ET DOCTORUM DE UTRAQUE
EJUS FORMA.

(Vide supra; pluribus locis, vi, 530 31, et 32).

15º HABITA EST A S. DIONYSIO PENE UT DEA.
(Vide supra vi, 532, 1, 2).16º QUIA VULTUS EJUS SPIRABAT QUID MAJESTATIS.
(Vide supra vi, 532, 1, 2).

XIX

MARLE MORS ET RESURRECTIO.

1° B. MARIA INCESSANTER MORTEM OPTABAT, UT DEO FRUERETUR.

Spes quæ differtur affligit animam. (Prov. xiii, 12). — Virgo insatiabiliter desiderabat migrare ex hac vita, ut Christo suo frueretur, atque hoc desiderium eam languentem efficiebat, sensimque conficiebat, ideoque illam non morbo, sed hoc desiderio mortuam esse censent Franciscus Suarez, Ribadeneira aliique theologi.

2° EJUS LANGUOR ET MORS AB AMORE.

Quia amore langueo. (Cant. ii, 5) — B. Virgo post Christi in cælum ascensum, ejus desiderio et amore languebat, inquit Rupertus, adeoque hoc languore sensim resoluta, et tandem mortua est sine febri aliove morbo, ut censet Franciscus Suarez, et alii graves theologi.

Id ipsum B. Virgo revelavit S. Brigittæ, lib. VI: « Paravi, inquit Deipara, me ad exitum circumiens omnia loca more meo, in quibus Filius meus passus fuerat. Cumque quadam die animus meus suspensus esset in admiratione divinæ charitatis; tunc anima mea in ipsa contemplatione repleta fuit tanta exulta-

tionem, quod vix se capere poterat, et in ipsa consideratione anima mea a corpore fuit soluta. »

3° MORTUA CREDITUR ET AMORE ET DESIDERIO VIDENDI FILIUM.

(Vide supra v, 387, 2 et xvi, 35, 1.)

4° MORTUA EST ACTU ET VI AMORIS.

Beati mortui qui in Domino moriuntur. (Apoc. xiv, 13). — Beatiores sunt, qui non tantum in actu, sed ex actu et vi amoris Dei moriuntur. Ita mortua est Beata Virgo ex languore et desiderio videndi Christum suum filium. Dicebat enim illud sponsæ in Canticis: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Ita ex amore mortua est S. Maria Magdalena, quæ quotidie vi amoris ab angelis septies in aerem elevabatur. Nam quadam dominica rapta in ecclesiam, ibique contemplationi dedita, lacrymis perfusa, elevatis brachiis S. Synaxin a S. Maximino percipiens, ad Christum sibi dilectum evolavit.

5° EI MORIENTI AN ADFUERIT S. PAULUS.

Et cum venissent Jerosolymam. (Act. xxi, 17) — Paulus pervenit Jerosolymam sub Pentecosten anno Christi 58, Petri in Romana sede 14, Neronis 2, quo pariter anno B. Virgo Deipara diem 15 augusti ex Jerusalem terrestri concessit ad cœlestem.

Licet, enim, in *Chronico* Eusebii habeatur B. Vir-

ginem vita et terra decessisse anno Christi 48, ætatis vero suæ 62 vel 63, tamen id verum esse nequit, eo quod S. Dionysius, lib. I de *divin. nom.*, cap. III, scribat se cum Hierotheo ejus funeri interfuisse. Dionysius autem, anno Christi 48, necdum viderat Paulum, ac proinde necdum erat conversus. Paulus enim Athenas venit anno Christi 52; Hierosolymam vero adiit anno Christi 58, quando illum eo comitatus videtur S. Dionysius, et funeri virginis interfuisse. Esto enim probabile sit Paulum quoque antea, puta anno Christi 54, ascendisse hierosolymam, ut dixi cap. XVIII, 22, tamen hic subditus fuit excursum duntaxat, isque adhuc incertus et dubius.

Quare Cedrenus, in *compend.*, in *Tiber.*; Epiphanius presbyter, serm. de *Deipara*; Baronius, anno Christi 48, cap. IV; Suarez, III *part.*, *quest.* XXXII, art. 2 *dispt.* XXI, *sect.* 1; Canisius et Christophorus a Castro, in *Historia Deiparæ*, censent B. Virginem decessisse anno Christi 58, ætatis suæ 72, qui fuit annus a passione Christi 24, die 13 augusti, ac die tertio, puta 18 augusti resurrexisse: licet nonnulli, sed pauci censeant eam defunctam die 13 augusti, et resurrexisse die 15, et gloriosam tam in corpore quam in anima ab angelis, imo a Christo filio suo cum triumpho assumptam in cælum, ibique supra omnes angelorum ordines in solio juxta filium collocatam, cœli et terra reginam esse coronatam. Atque hæc fuit causa, cur Spiritus sanctus impulerit Paulo festinare Hierosolymam, nimirum ut ante ejus obitum aditumque in cælum, eandem salutaret, eique suas ecclesias suosque agones, præsertim quos Bomæ cum Nerone et Simone mago prope diem subiturus erat, commendaret. Morienti tamen adesse non

potuit, utpote qui Paulo post suum Hierosolymam adventum, puta Paulo post Pentecosten, in templo a Judæis captus. in vinculis degeret.

Aliqui tamen suspicantur Paulum morienti Virgini adfuisse. Si enim verum est quod tradunt Juvenalis, Damascenus, et alii mox citandi, ad illam cœteros ex toto orbe per miraculum traductos convenisse apostolos, cur id uni Paulo vicino, Virginis amantissimo, ejusque benedictione, consilio et precibus egentissimo, utpote in vinculis, jam ituro Romam et cum Nerone certaturo donegemus? Tam enim Paulum e vinculis quam Petrum, *Act.* XII, 7, 8, eximere ad modicum tempus poterat, idque insensibiliter, et mox reducere. Licet enim Epiphanius *hæresi* 78, contra Antidicomarianitas B. Virginem celebrans, indicare videatur eam non esse mortuam, sed instar Enoch translata, vel instar Eliæ curru ligneo vivam raptam in cælum, tamen certum est eam mortem obiisse, et resurrexisse, ac deinde in cælum assumptam uti tradit Ecclesia.

Porro, ad transitum B. Virginis, mira Dei providentia, convenerunt omnes apostoli toto orbe dispersi, ut tradit Juvenalis, episcopus Hierosolymæ, apud Nicephorum lib. III, cap. XXI et seq.; Damascenus, de *dormit. Virg.*, et alii. Non ergo dubium est quin omnes apostoli, hierosolymam ad Virginem convenientes, visitarent pariter Paulum in vinculis jam egentem, ac mirifice invicem sint consolati, narrando alternatim suos labores ad conversionem omnium gentium. Ex dictis liquet omnia quæ narrat Lucas, cap. XX usque ad XXVIII et ultimum, a Paulo gesta esse hoc anno Christi 58, hoc ergo anno B. Virgo deserit Jerusalem terrestrem, atque in cælum,

quo Paulus Hierosolymæ traditur in vincula, ut Ecclesiæ decus a Jerusalem et Judæa transferat Romam ad gentes. Dum enim viveret B. Virgo in Judæa, Ecclesiæ decus ibidem sua vita et meritis sustentabat : ea mortua, quasi fulero sublato ruit ecclesia judaica.

6° AN INCUNCTA FUERIT CUM MORERETUR.

(Vide supra. xx, 219, 1.)

7° QUANDO MORTUA SIT.

XVII
246
1

(*Chronotaxi actuum apostolorum* : ann. Christi 58, Petri 14, Pauli 23, Neronis 2.) — Eodem anno, paulo post Pauli adventum Hierosolymam, B. Virgo agens annum 72 ex Jerusalem terrestri abiit ad cœlestem, cum triumpho ab angelis deducta in paradisum. (Vide supra xx, 217, 1.)

8° QUO ANNO CHRISTI ET VITA.

(Vide supra xvii. 6. 1 ; et xx, 219. 1.)

9° AN SIT MORTUA, AN VERO RAPTU TRANSLATA IN CŒLUM.

XXI
249
1

Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum. (Apo. xii. 14) — Disputat Epiphanius, hæres. 78, an B. Virgo vere mortua sit, an vero raptu translata in cœlum instar Eliæ et Henoch, et in utramque partem adfert S. Scripturæ testimonia.

Pro parte affirmante, quod Simeon prædixerit gladium ejus animam pertransituro :

Pro negante, quod hic dicantur ei datæ alæ, quibus in desertum aufugit.

Verum suum hic judicium resolute non interponit Epiphanius, sciens utique ex utroque Scripturæ loco nihil in hac questione posse definiri. Jam certum est eam esse mortuam, et paulo post resuscitam ascendisse in cœlum : hoc enim profitetur et celebrat Ecclesia in festo Assumptionis ejusdem.

10° EA SEBLATA RUIT ECCLESIA JUDAICA.

(Vide supra : EI MORIENTI AN ADFUERIT. xvi, 380, 2.)

11° MOX A MORTE RESURREXIT.

Non extinguetur in nocte lucerna ejus. (Prov. xxvi, 18.) — Dum moreretur, illico resurrexit, ac tam corpore quam anima, felix et gloriosa assumpta est in cœlum ; quare mors illi non tam mors quam vita fuit.

Lucerna ergo, id est vita, ejus non fuit morte extincta, sed magis accensa. Unde Damascenus, orat. 2. *De Assumptione* : « Tu sola nobis, ait, in terra consolatio relicta es, et te vivente simul vivere, et moriente simul mori beatum est ; quid autem moriente dicemus ? tibi enim mors quoque ipsa vita est, ac vita præstantior, atque hanc vitam incomparabiliter antecedens. »

MARIE ASSUMPTIO, ET CORONATIO.

1° MARIA FUIT ESTHER IN ASSUMPTIONE SUA
ET CORONATIONE.

Cumque vidit Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, et extendit contra eam virgam auream. (Esth. v. 2.) — Allegorice, virga aurea est B. Virgo, per quam Deus toti generi humano offensus, eodem reconciliatus est, de qua Balaam vaticinatus est, *Num* xxiv, sub fine dicens : *oriatur stella* (B. Virgo, quæ vera Esther, et *אֶסְתֵּר*) *ex Jacob, et consurget virga de Israel et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.*

« Hæc est, inquit, B. Petrus Damianus, *serm. de Assumpt.*, virga illa qua refunduntur impetus adversantium dæmoniorum, virga Aaron per quam fiunt et mirabilia. Baculum autem crucis intelligi, quo non solum verberatus est, sed occisus ille insatiabilis homicida, qui mortibus hominum pascitur et nutritur. In Virgine virga, et baculo cruce miserorum spes et consolatio continetur, sicut sublimis propheta, clara voce declarat. Virgo, ait, tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. »

2° EST CORONATA STELLIS DUODECIM.

Et qui ad justitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. (Dani. xii, 3.) — B. Virgo Maria, id est Domina, doctrix et stella maris, uno orbis, allegorice est mulier amicta sale, et coronata stellis duodecim (Apo. xii), ac toto corpore, totaque anima innumeris dotibus tam gloriæ quam gratiæ, quasi stellis lucidissimis coruscat, ut de ea vere cecinerit poeta.

XIII
1°
1

Tot tibi sunt doles. virgo, quot sidera cælo.

3° EST SIGNUM MAGNUM.

(Vide supra, xxi, 233, 2.)

4° QUARE SUB PEDIBUS EJUS LUNA FIGATUR.

Et luna sub pedibus ejus. (Apoc. xii.) — Jure optimo, quemadmodum ait S. Bernardus sub ejus tauquam mediatrix pedibus luna, quæ non nunquam propter susceptum a sole splendorem, ecclesiam hujus temporis a Christo sole justitiæ suis radiis illustratam significat, constituta legatur. Quod idem animadvertit S. Antoninus, IV part. tit. v, cap. xx. § 2. ubi de Virgine explicat illud Eccles. xxiv, : « In Jerusalem potestas mea, » hoc est in Ecclesia : « Quoniam Ecclesia, inquit, jure sub pedibus est virginis, quia non tantum sub ejus patrocinio, verum etiam sub ejus est dominatione ac potestate. »

IX
63°
4

3° TRANSCENDIT GLORIA OMNES SANCTOS.

Multæ filiae congregaverunt divitias; tu supergressa es universas. (Prov. xxxi, 29.) — Singulariter eximie hanc Salomonis gnomen B. Virgini sic adaptant patres et doctores.

Primo, S. Bernardinus, tom. ii *Concionum*, serm. 2 *de B. Virgine*: « Maria Virgo, ait, sanctissima, quæ Salvatorem genuit, peperit et aluit, quæ jugiter ejus adhæsit lateri, quæ comes individua nullo fere abfuit itinere, quæ intenta præ coeteris invigilavit Verbo, et operi ejus, sola Salvatoris actuum insignia opera, melliflua prædicationis genera inaudita contra mundum, et peccatum, et tartareum zabulum divinæ severitatis acerrima eloquia, quod eis diu interfuit, specialius vidit. secretius audivit, citius agnovit, propensius retinuit, et apostolis aliisque discipulis locupletius edidit, diligentius retulit, melius indidit, fidelius tradidit. » Probat id ex hac gnome: « hinc est quod de ea legitur in evangelio: *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* »

Hinc in ejus laudibus legitur: *Multæ filiae congregaverunt divitias; tu supergressa es universas*: licet enim in parabolis loqueretur ad turbas, licet apostolis omnia nota faceret ut amicis, quædam tandem credendum est præ coeteris matrem suam. quemadmodum dilexisse, ita etiam propensius erudisse, quædam et secretius intimasse frequenter eam ad montem myrrhæ et ad colles thuris sublimasse, in cellam vinariam occultasse, sui, prout novit et voluit. gloriam Deificam, et supercælestem revelasse notitiam.

Unde Joannes, in *Apoc.* iv: « *de Trono*, ait, *proce-*

debant fulgura. voces et tonitrua. quia mater filii Jesu Christi parabolas, enigmata, legalia, et mirifica gesta, dieta, opera avidius exhibit, fidelius credidit, sincerius luculentiusque aliis edidit. »

Secundo, S. Bonaventura in *Speculo*, cap. ii. « Mariæ, ait, Deus præparaverat non solum magnitudinem, sed et multitudinem honorum in cælo, ita ut nullus angelus, nullus sanctorum ei æquari possit in multitudine et congregatione honorum cælestium juxta illud: *Multæ filiae congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* (Prov. xxxi.) Si filias istas intelligamus animas sanctas, vel intelligentias angelicas, numquid non supergressa es divitias omnium cum ipsa sit primitiva virginum, speculum confessorum, rosa martyrum, registrum apostolorum, oraculum prophetarum, filia patriarcharum, regina angelorum? Quid enim de divitiis omnium horum defuit? S. Hieronymus enim ait: « Mariam si diligentius aspicias, nihil virtutis est, nihil speciositates, nihil candoris et gloriæ, quod in ea non resplendeat. »

Idem, cap. viii: « Et quia Dominus, ait, opulentissimus opulentissime est tecum; ideo tu es opulentissima sive ditissima tecum; ut ita vere dici tibi possit illud Prover.: *Multæ Filiae*, etc. filia Agnes, filia Lucia, filia Cecilia, filia Agatha, filia Catharina, et multæ aliæ filiæ, et multæ aliæ virgines sanctæ, et multæ animæ justæ congregaverunt divitias virtutum et gratiarum, divitias meritorum et præmiorum: sed Maria universis divitiis supergressa est excellentissime universas. »

Et cap. x: « Supergressa, ait, est Maria cunctas filias, supergressa est natura, supergressa est in gratia, supergressa est in gloria universas filias, id

est universas animas. et universas intelligentias angelicas »

6° HABET PLENTUDINEM GLORIE OMNIUM SANCTORUM.
(Vide supra. EST PRIMA CREATURARUM. IX. 721. 2).

7° EST REGINA ANGELORUM.
(Vide supra VI. 527, 1).

8° IN CŒLO AB OMNIBUS ANGELIS ET CŒLITIBUS
LAUDATUR.

Mulier timens Deum ipsa laudabitur (PROV. XXXI. 30) — Hæc omnia facile est adaptare B. Virgini, quæ transcendentium laborum et dolorum suorum et gloriam præ omnibus Sanctis et Angelis percipit in cœlo, ibique ab heroica suæ humilitatis patientiæ, charitatis, etc., opera laudantur ab Angelis et cœlitibus omnibus.

Audi S. Joannem Damascenum, orat. 2 de *Dormit. B. Virginis*, loquentem de ejus assumptione in cœlum : « Hodieno, inquit, die choreas agunt Angeli, plaudunt Archangeli, Virtutes concelebrant, Principatus exsultant, Potestates luctantur, Dominationes gaudent, Throni festum diem agunt, Cherubim laudibus efferunt, Seraphim gloria efficiunt : nec minus ipsi gloria efficiuntur, cum gloriæ parenti gloriam tribuunt. » Et post nonnulla asserit Angelos omnes dormitioni Virginis interfuisse : « Quantumcumque enim, inquit, sommo Regi assent, illius tamen matrem, et omnibus rebus conditis excellentiorem stipare oportebat. »

Idem. orat. 1 de *Nativit.*, alloquens S. Joachim et

Annam : « Vos, inquit, Angelis superiorem, nunc autem Angelis dominantem filiam extulistis. »

S. Athanasius, serm. de *Deipara* : « Beatam, inquit, te prædicant omnes Angelorum et terrestrium hierarchiæ, quæ et in cœlis benediceris, et in terris beata prædicaris. »

Et singularum hierarchiarum benedictiones, quibus eam celebrant, assignat S. Ephrem, serm. de *Laudib. Virgin.* : « Ave, inquit, Canticum Cherubim et Seraphim, et hymnodia Angelorum : ave, præclarissimum hierarchiarum cœlestium ornamentum. »

Sophronius inter opera S. Hieronymi de *Assumptione Virg.* : « Hæc, inquit, dicitur *terribilis ut castrorum acies ordinata*, multis freta et vallata Sanctorum agminibus : Siquidem *terribilis* suis facta virtutibus, ut castrorum acies admodum ordinata, hinc inde Angelorum sanctorum fuit præsidiis, *pulchra ut luna*, imo pulchrior quam luna, quia jam sine defectu sui coruscat cœlestibus illustrata fulgoribus. »

S. Augustinus, ser. 35 de *Sanctis* : « Si cœlum, inquit, te vocem, altior es ; si matrem gentium dicam, præcedis ; si dominam Angelorum vocitem, per omnia te esse probaris. »

S. Epiphanius, serm. de *Laudibus Deiparæ* : « Conspicio, inquit, Virginem ab Angelis adorari. Gabriel imprimis salutatur : *Ave, gratia plena*, Et infra : « O Virgo incomprehensi mysterii ferens miraculum, quæ fidem ter optatam orbi prædicasti ; Virgo sublimior facta, et superior ipsis Cherubim et Seraphim, placens Christo regi, a Deo in honore habitata tanquam ancilla digna et mater. »

S. Bonaventura in *Cantico* : « Tibi, inquit, omnes angeli et Archangeli, tibi Throni et Principatus fideliter deserviunt ; tibi omnes Potestates et Virtutes cœlorum, et universæ Dominationes obediunt ; tibi omnes Chori, tibi Cherubim et Seraphim existentes assistant ; tibi omnis angelica creatura incessabili voce proclamat : Sancta, sancta, sancta Maria Dei genitrix, mater et Virgo. »

S. Bernardinus Senensis, tom. iv de *Nativit.* cap. vi : « Tot, inquit, creaturæ serviunt gloriosæ Virgini Mariæ, quot serviunt Trinitati, omnes nempe creaturæ quemcumque gradum teneant in creatis, sive spirituales ut angeli, sive rationales ut homines, sive corporales ut cœli et elementa, sive damnati, sive beati ; omnia quæ divino imperio sunt subjugata, gloriosæ Virgini sunt subjecta. Ille enim qui filius Dei est et Virginis, benedictæ matri famulatur in terra, » juxta illud *Lucæ* ii : *Erat subditus illis.*

Claudat Sanctorum agmen Doctor Angelicus, qui, I parl. *quest.* xxv, art. 3, ad 4, aureum hoc B. Virgini dat elogium : « B. Virgo, ex hoc quod est mater Dei, habet quamdam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus ; et ex hac parte non potest fieri aliquid melius ea. »

9º AD OMNIBUS LAUDATER, A CHRISTO, ANGELIS ET HOMINIBUS.

XVI
323
3

Surrexerunt filii ejus et beatissimam prædicaverunt. (Prov. xxxi. 28) — Hæc omnia facile adaptes B. Virgini. Ipsam enim beatissimam prædicavit Christus filius ejus, tum verbo, tum opere et mori-

bus. Christus enim suam indolem cum natura hausit a B. Virgine : quare actiones et mores Christi repræsentarunt actiones et mores matris, ac virtus, beatitudo et gloria Christi representant virtutem, beatitudinem et gloriam matris. Unde illa in Evangelio exclamabat : *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti.* Tota enim laus filii in matrem redit ; et, ut ait Salomon : *Gloria patris (et matris) est filius sapiens.*

Rursum S. Joannes, quem Christus moriens sibi substituit, filiumque B. Virgini arrogavit, eam beatam prædicavit, cum ejus eximiam sanctitatem sua sanctitate expressit. Idem fecere SS. Germanus, Damascenus, Ildefonsus, Anselmus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, Ignatius, alique innumeri, qui B. Virgini ceu devotissimi filii, ejus præconia per se et suos verbis factisque celebrarunt, et in dies celebrant, indeque eximia gratiarum dona cœlitus hauriunt. Nam, ut ait S. Bonaventura in *Psalterio* : « Jucundus homo qui non satiatur in laude tua ; exortum est in corde illius lumen Dei, Spiritus Sanctus illuminat intelligentiam ejus. »

Denique omnes omnium sæculorum in Ecclesia fideles mire amant et glorificant B. Virginem. Hinc nulla pene est civitas, quæ non habeat templum in honorem Virginis dedicatum ; nullum templum, quod non habeat sacellum, vel altare, vel imaginem B. Virginis ; nulla ecclesia, quæ non ei quotidie *Salve Regina*, similesve hymnos et laudes accinat ; imo tota Ecclesia eam assidue salutatur : *Benedicta tu in mulieribus* et (id est quia) *benedictus fructus ventris tui.* Hoc est quod ipsa spiritu prophetico prævidens præcinit : *Beatam me dicent omnes generationes.*

Nam, ut ait Damascenus, orat. *De Nativit.* : « Virgo omnium encomiorum legem excedit, nec, si omnes toto orbe dispersæ linguæ in unum cecant, ejus laudes oratione consequi possent. » Nimirum :

Tot tibi sunt dotes, quot sidera cælo.

Rursum vir ejus, puta Spiritus sanctus, laudavit laudatque eam, cum omnes Prophetas, Apostolos et Sanctos in ejus laudes excitavit. Hinc ubique Congregationes et Religiones in honorem Virginis crevit, quæ jugiter ejus officium concinerent et laudes depredicarent, uti inter alias facit ordo Carmelitarum, Annuntiatarum et Servitarum, qui toti cultui et Virgini addicti, dicti sunt Servitæ quasi servi Virginis.

10° EST OMNI LAUDE HUMANA SUPERIOR.

Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua. (Eccli. XLIV. 1) — Non quoslibet celebrat, sed primo viros, qui scilicet animo sunt virili et excelso, qui viros se præbent in virtute, qui ardua aggrediuntur et superant. Feminae enim, et homines feminei, qui effeminato sunt animo, ad magnam virtutem non assurgunt. Sub viris intelligite viragines, quales facere Sara, Rebecca, Anna mater Samuelis, Susanna, mater Machabæorum; et in novo Testamento S. Helena, S. Pulcheria, S. Agnes, S. Cæcilia, S. Lucia, S. Agatha, et innumerae aliæ, quarum dux et princeps fuit B. Virgo, uti omni virtute et gratia præ omnibus hominibus et Angelis plenissima, ita omni laude nostra superior. Hæ enim, cum sexu essent feminae, virtute se viragines præstiterunt, virosque virilitate sua vicerunt;

ideoque majores præ illis laudes et coronas in cælis æternas meruerunt.

11° QUOMODO DEUM IN CÆLO LAUDET.

Exultantes eum replemini virtute. (Eccli. XLIII, 34.)

— Quartus (laudis modus) est quo B. Virgo et Christus laudant Deum. B. Virgo enim, sicut omnes homines et angelos longe superat in gratia, ita in gloria ac visione Dei; unde magis penetrans Dei speciem et attributa, excellentius omnibus ea celebrat.

Longe vero magis facit id Christus qua homo, cujus gratia et gloria est gratia et gloria capitis, a quo ceteri omnes suam gratiam et gloriam participant. Quis comprehendet quanto ardore, quanta perfectione, quanto jubilo Christus glorificet Deum Patrem, Filium et Spiritum sanctum in se et in opere incarnationis, quod in se operatus est. sibi que retribuit; ut scilicet hæc sua humanitas uniretur Verbo, ideoque hic homo hypostatice esset Deus, et Dei filius ac per eam operaretur redemptionem nostram et salutem totius universi? Hos omnes modos usurpare nobisque arrogare possumus, optando et gratulando Deo laudes omnium sanctorum, omniumque Seraphinorum. Beatæ Virginis et Christi Domini; ac cum iis jungendo nostras voces et laudes, uti facit Ecclesia in missa in *præfatione canonis*. Verum nulla laus, ne Christi quidem, qua homo est, cum sit finita, adæquat dignitatem Dei. utpote infinitam.

12º CUR IN EJUS ASSUMPTIONE LEGATUR EVANGELIUM DE MINISTERIO MARTIRE, ET CONTEMPLATIONE MARIE.

XVI
159
2

Maria optimam partem elegit. (Luc. XI, 42.)—Nota Ecclesiam recte et apposite hæc legere in festo Assumptionis B. Virginis, tum quia B. Virgo officiosissima fuit Christi hospita, tum quia ipsa utrumque officium Marthæ, scilicet et Magdalenæ perfecte obivit, tum quia ipsa optimam partem elegit, quæ non auferretur ab ea.

Vide nostrum P. Canisium, lib. v, *Marialis*, cap. vii.

Audi S. Ildephonsum, serm. 3 de *Assump.*: « De ista dicitur, inquit, optimam partem elegit, quia prima omnium feminarum Deo virginitatem obtulit, et idcirco promeruit, ut Dei filius ex ea corpus nostræ redemptionis susciperet. »

XXI

MARIE NUNC DIGNITAS ET GLORIA.

1º MARIE ESSENTIALITER DIGNITAS.

Vocata est *Maria*, id est excelsa, sublimis, eminens a radice רמה *ram*, id est, excelsus fuit; vel Maria id est, domina, magistra et princeps : מורה *Mare* enim est dominus, magister, princeps a radice מורה *iara*, id est docuit, direxit, licet alii Maria idem esset velint quod myrrha vel amaritudo passionis, a radice מרר *Marar*, id est amarus fuit. Accedit quod sit mater Dei sine patre, ipsa enim supplevit vicem patris et matris. Quare magis est mater Dei, quam sint matres hominum; hæ enim non dant totam substantiam filiis sed partem unam duntaxat; nam alteram eamque præcipuam, dat pater.

Christus ergo totam humanitatem accepit a matre omniaque sua, qua homo est, debet matri. Quocirca Christus deus et homo per hanc suam a virgine conceptionem et nativitatem factus est B. Virgini debitor, eique quasi matri et patri obligatur suaque accepta ferre debet magis, quam alii filii debitores sint his parentibus, iisque suum esse acceptum referre teneantur. Quæ sane magna est Deiparæ dignitas, magna filii Dei dignatio.

IX
17

12º CUR IN EJUS ASSUMPTIONE LEGATUR EVANGELIUM DE MINISTERIO MARTIR, ET CONTEMPLATIONE MARIE.

XVI
159
2

Maria optimam partem elegit. (Luc. XI, 42.)—Nota Ecclesiam recte et apposite hæc legere in festo Assumptionis B. Virginis, tum quia B. Virgo officiosissima fuit Christi hospita, tum quia ipsa utrumque officium Marthæ, scilicet et Magdalensæ perfecte obivit, tum quia ipsa optimam partem elegit, quæ non auferretur ab ea.

Vide nostrum P. Canisium, lib. v, *Marialis*, cap. vii.

Audi S. Ildephonsum, serm. 3 de *Assump.*: « De ista dicitur, inquit, optimam partem elegit, quia prima omnium feminarum Deo virginitatem obtulit, et idcirco promeruit, ut Dei filius ex ea corpus nostræ redemptionis susciperet. »

XXI

MARIE NUNC DIGNITAS ET GLORIA.

1º MARIE ESSENTIALITER DIGNITAS.

Vocata est *Maria*, id est excelsa, sublimis, eminens a radice רמ ram, id est, excelsus fuit; vel Maria id est, domina, magistra et princeps : מורה Mare enim est dominus, magister, princeps a radice מורה iara, id est docuit, direxit, licet alii Maria idem esset velint quod myrrha vel amaritudo passionis, a radice מרר Marar, id est amarus fuit. Accedit quod sit mater Dei sine patre, ipsa enim supplevit vicem patris et matris. Quare magis est mater Dei, quam sint matres hominum; hæ enim non dant totam substantiam filiis sed partem unam duntaxat; nam alteram eamque præcipuam, dat pater.

Christus ergo totam humanitatem accepit a matre omniaque sua, qua homo est, debet matri. Quocirca Christus deus et homo per hanc suam a virgine conceptionem et nativitatem factus est B. Virgini debitor, eique quasi matri et patri obligatur suaque accepta ferre debet magis, quam alii filii debitores sint his parentibus, iisque suum esse acceptum referre teneantur. Quæ sane magna est Deiparæ dignitas, magna filii Dei dignatio.

IX
17

2° EST MUNDUS DIVINUS.

Cum eo eram cuncta componens. (Prov. viii, 30.)—
Mystice, hæc omnia adaptes B. Virgini; ipsa enim quasi peculiaris et propria filia Dei; apud illum in omni sapientia et cunctitate enutrita fuit; ipsa vicissim in iisdem omnes homines enutrit, componit, promovet, efficitque ut tota Ecclesia, imo anima cujuslibet fidelis et sancti, sit *αγεζωωτα* id est harmonice et ordinatissime coaptata inter citharæ suavissime modulantis, ut ait Damascenus, orat. *de Nativ. Virg.* Adeoque instar cœli et mundi, qui a sui specie græce *κόσμος*, id est ornatus et pulchritudo nuncupatur. Fuit enim ipsa cœlum animatum, et mundus quidam supramundanus ac divinus. Multis idipsum hic ingenio et pie prosequitur et confirmat noster Salazar. Ego actum non agam, et brevitati studens ad ulteriora pergo.

3° EST MUNDI REGINA, CUR.

Per me reges regnant et legum conditores justa discernunt. Per me principes imperant. (Prov. viii, 16) — A Christo hoc regnandi et imperandi jus participavit B. Virgo tanquam ejus mater. Regis enim mater regina sit oportet, uti concludit S. Athanasius in serm. *de Deipara*.

Idque primo, quia mater in filium regem jus habet maternum, quo ei quasi filio potest præcipere et imperare: quare hoc quoque jus habuit B. Virgo in Christum. Cum enim filius naturaliter parentibus subjectus sit, hinc sit ut quæcumque naturaliter

habet filius, eadem quoque parentibus cedant et obveniant. Christus autem naturaliter, puta ex vi unionis hypostaticæ, habuit dominium in omnia; ergo idem obvenit quoque ejus matri. Unde ipsa a S. Athanasio, Ruperto, Ildelphon-o, Anselmo, Bernardo et aliis, imo a tota ecclesia salutatur « regina cœli et terræ, regina hominum et angelorum. »

Audi Damascenum, orat. 2, *de assumpt*: « oportebat Dei matrem ea quæ filii erant possidere atque ab omnibus rebus conditis ut Dei matrem adorari. Quanquam etiam semper ita comparatum est, ut hæreditas a parentibus ad filios devolvatur; nunc autem (ut eruditi cujusdam viri verbis utar), sursum sacrorum flumina fontes fluunt. Etenim filius matri res omnes conditas in servitutem addixit. »

Audi et Rupertum in *Cant. iv*: « Hæc in cœlis regina sanctorum, et in terris regina regnorum est; quandoquidem est mater regis coronati, quem constituit Dominus super opera manum suarum, ac proinde regina constituta totum in jure possidet filii regnum. »

Vide secundo, tertio et quarto. v. 213 et seq.)

4° EST ANGELORUM ET HOMINUM PANDORA.

InTEGRITAS OMNIS VITÆ ET VERITATIS. (Eccli. xxiv, 25.) — B. Virgo est nostra Pandora, id est, omnis doni alma parens, de qua Tertullianus, lib. *de Corona militis*: « Si fuerit, inquit, aliqua Pandora (quam primam seminarum memorat Hesiodus) hoc primum caput coronatam est a Charitibus, cum ab omnibus annueretur unde *Pandora*. »

Meminit etiam Pandoræ S. Irenæus, *advers. hære-*

ses : « Quod autem, inquit, salvatorem ex omnibus aconibus factum esse dicunt, omnibus in eum deponentibus florem suum, non extra Hesiodi Pandoram novum aliquod afferunt. »

Meminit etiam hujus Fulgentius in *mytologia*.

Hæc ergo gratiarum omnium corona Pandoræ Christianæ, puta, B. Virgini, omni jure debetur. Quocirca a S. Ephrem, orat. *de Laud. Virg.* ipsa vocatur spes desperantium, peccantium adjutrix, mundi solatium, porta cœlorum.

3° EAM OMNIS LINGUA DOMINAM VOCAT.

Sumpsit ergo Maria prophetissa, etc. (Exod. xv. 20.) — Maria hæc Virgo typus futuræ erat (uti docet S. Ambrosius *Exh. ad Virg.*) Virginis matris, puta B. Mariæ Deiparæ, qua magistra et domina est maris hujus sæculi, *mora* enim hebraice, et syriace *Mara*, tam dominam quam magistram significat, maxime apud Syros. Hinc enim descendit illud *Maran Atha*, id est : *Dominus noster venit*. Syri enim magistrum vocant dominum. Sic et Hebræi dominum vocant *rab*, *rabbi*, *rabboni*, quæ communiter magistrum significant.

Hanc esse veram etymologiam nominis Maria, ut dominam significet, patet

Primo ex eo quod ita nomen Maria interpretatur Epiphanius, serm. *de Laud. Virginis*; Damascenus, lib. iv *de Fide*, cap. xv; Eucherius, lib. ii. *instruct.*; Chrysologus, serm. 146; Beda in cap. i *Lucæ*.

Secundo quod R. Haccados, doctrina et sanctitate celeberrimus ante Christum Hebræorum doctor,

Messiae Matrem (scilicet B. Virginem) Dominam nuncupandam prædixit.

Tertio, quod liturgiæ sancti Jacobi, Basilii, Chrysostomi, ad etymol. Mariæ alludentes, eam *δεσποινην*, id est dominam nostram, indignant.

Quarto, quod Christiani omnes B. Virginem omni lingua, Dominam nostram, *notre dame*, *nuestra senora*, *onse lieve vrouwe*, quasi proprio nomine compellant.

Est enim ipsa Mater Christi, qui est primogenitus et Dominus omnis creaturæ : Unde et R. Haccados ipsum primam creatura, et primum hominem appellat.

6° HABUIT, OE FILII DEI MATERNITATEM, DOMINIUM IN OMNIA.

Per mer me principes imperant. (Prov. viii, 16.) — B. Virgo habet hoc omnium dominium, titulo Deiparæ. Tanta enim est dignitas et sublimitas esse matrem Dei ut poscat dominium omnia quæ in Dei sunt potestate et a Deo creata sunt.

Unde S. Augustinus, serm. 35 *de Sanctis* : « Quid dicam, ait, pauper ingenio, cum de te quidquid dixero minor laus est quam tua dignitas meretur. Si cœlum te vocem, altior es. Si matrem gentium dicam, præcedis. Si formam Dei appellem, digna existis. Si Dominam angelorum vocitem, per omnia te esse probaris. »

Et S. Methodius, serm. *de Purific.* : « Luge, ait, quæ debitorem habes eum, qui omnibus mutatur; Deo enim universi debemus, tibi autem etiam ille debet. »

7° ETIAM TURCE EAM DEPREDICANT.

IX
668
1 Mahomet, in Alcorano, de familia Adamar hæc elogia dat B. Virgini: «Dixit, inquit, angelus Gabriel ad Mariam: O Maria, Deus te elegit, et docuit gratiam, et prælegit super omnes mulieres omnium sæculorum, et posuit te quasi novum medium, dividens inter homines terrenos et angelos Dei in paradiso deliciarum.»

8° EST PLEVIA MARIS, DOMINA MARIS. GELSIOR MARI.

V
236
1 *Quando circumdabat mari terminum suum.* (Prov. viii, 29) — Mystice, Deus initio mundi mare circumdans suo alveo quasi alvo, suisque littoribus quasi terminis respexit in hoc typo ad antitypum, puta ad B. Virginem, quam facturus erat Deiparam, ita ut illa simili modo suis visceribus conceperet et concluderet Dei Verbum, quod est mare et abyssus sapientiæ, potentiæ, virtutis omnisque sancti et boni, juxta illud Job., xxxviii, 8: *Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens; cum ponerem nubem vestimentum ejus, et caligine illud quasi pannis infantie obvolverem?*

Hinc nomen ei inditum *Maria*, quod hebraice *primo*, significat amaritudinem maris a מַר *mar*. id est amaritudo et מַי *mai*. id est maris.

9° QUO PACTO CENTRUM DICI POSSIT.

V
237
2 *Quando appendebat fundamenta terre.* Prov. viii, 30) — Mystice, idipsum recte adaptes B. Virgini, in qua Deus, qui est centrum magnitudinis, ideoque

centrum creaturarum omnium, ut ait Trismegistus, sociavit se terræ et humanitati nostræ, quasi centro gravitatis, dum ipsa deitatem Verbi incorporavit, suæque carne induit et vestivit. Mirum enim hoc fuit sapientiæ opus, quæ ita deitatem cum humanitate temperavit ac libravit, ut humanitati accedat dignitas deitatis, et tamen deitati suus maneat honor et majestas. Ipsa vicissim est centrum, ad quod conflunt omnes creaturarum perfectiones, omnes angelorum et hominum prærogativæ ac dotes: item omnes hominum preces, ærumnæ, tentationes, afflictiones, ut ipsa eos sustentet, sublevet, curet, et sanct.

9° EJUS QUANTA SIT GLORIA.

Mecum sunt divitiæ et gloriæ, etc. (Prov. viii, 18). — Mystice, gloria inter puras creaturas est quasi propria dos B. Virginis, tum quia ipsa uti gratia, ita et gloria est plenissima, omnemque omnium apostolorum, martyrum, virginum, hominum et angelorum gratiam et gloriam in se complectitur, ac multis parasangis transcendit; tum quia eam copiose fidelibus communicat: «quia hæc est voluntas ejus (Dei) qui totum nos habere voluit per Mariam,» inquit S. Bernardus, serm. *de Nativitate*. Unde patres immensitatem gloriæ Virginis, miris laudum præconiis celebrant.

Andreas cretensis, orat. *de dormit. Virgi.*: «O sancta, inquit, et sanctis sanctior, et omnis sanctitatis sanctissime thesaure.»

Ad hunc gloriæ cumulum immensum respicias dicebat Ildephonsus, serm. 2. *de Assump.*: «Sicut

incomparabile est quod gessit, et ineffabile donum quod percepit, ita inestimabile atque incomprehensibile præmium et gloriæ, non dico inter cœteras sacras Virgines, verum etiam ultra omnes sanctos, quod promeruit. »

S. Chrysostomus in *liturgia* eam vocat « incomparabiliter gloriosiore[m] quam Seraphim. »

Petrus Damianus, *serm. de Assumpt.* ostendit rationem cur Virgo dicatur *pulchra ut luna*: « Virgo, ait, inter omnes sanctorum et angelorum choros supereminens et evecta, merita singulorum et omnium titulos antecedit, et quantumlibet aliæ stellæ reluceant, luna tamen magnitudine præeminet et splendore: sic utramque naturam virgo singularis exsuperat immensitate gratiæ et fulgore virtutum. » Deinde affert rationem cur dicatur *electa ut sol*: « Quoniam sol, inquit, lucidius incandescens, ita sibi siderum et lunæ rapit positionem, ut sint quasi non sint, et videri non possint; similiter et virga Jesse veri prævia luminis in illa inaccessabili luce prælucens, sic utrumque spirituum hebetat dignitatem, ut sint quasi non sint, et comparatione illius nec possint nec debeant apparere. »

Hoc ipsum prius significavit S. Hieronymus in *prologo* ad Sophoniam prophetam, ubi in commendationem mulierum commemoratis aliquibus ex veteri testamento: « Taceo, ait, de Anna et Elisabeth, et cœteris sanctis mulieribus, quarum velut siderum igniculos clarum Mariæ lumen abscondit. »

Idem habet Basilius Seleuciæ episcopus, *orat. de Annuntiat.*: « Virgo, ait, universos martyres suo splendore tantum excedit, quantum sol reliqua astra. »

S. Bernardus, *serm. Signum magnum*: « Jure, ait, Maria sole perhibetur amicta, quæ profundissimum divinæ sapientiæ, ultra quam credi valeat, penetravit abyssum, ut, quantum sine personali unione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne prophetæ labia purgantur et illo igne Seraphim accenduntur longe vero aliter Maria meruit, non velut summatim tangi, sed operiri magis undique et circumfodi, et tanquam ipso igne concludi. »

Bonaventura in *Speculo B. Virginis*, cap. vi: « Ecce, ait, quam gloriosum gloriæ Mariæ privilegium est, quod ipsa in gloria gloriosissima est post Deum! gloriosum gloriæ Mariæ privilegium est, quod quidquid post Deum pulchrius, quidquid dulcius, quidquid jucundius in gloria est, hoc Maria, hoc in Maria, hoc per Mariam est. Gloriosum omnino gloriæ Mariæ privilegium est, quod quidquid post Deum major gloria nostra, majus nostrum gaudium est, de Maria est. » Unde S. Bernardus: « Summa gloria est, o Maria, post Dominum te videre. »

10^a EST DOMINA MARIS HICUS SECVLI, ET AD OMNI
LINGVA VOCATUR DOMINA NOSTRA.

Et nomen virginis, Maria. (Luc 1. 27.) — Maria (soror Moysis), ait S. Ambrosius, *exhort. ad Virg.* typus fuit B. Virginis, quæ dicta est Maria, id est magistra et domina maris ejus sæculi, ut per illud nos salvos ducat in terram promissam, id est in cœlum.

Unde R. Haccados apud Galatinum, lib. vii, xiii, Messia matrem dominam nuncupandam prædixit:

et Mariam idem esse quod dominam docent Philo, S. Hieronymus, Epiphanius et alii, imo liturgia veterum.

Christiani omnes omni lingua B. Virginem, quasi proprio nomine dominam nostram vocant, et compellunt. Unde S. Isidorus, lib. vii *Etymol.* cap. x : « Maria, ait, interpretatur *illuminatrix*, aut *stella maris* ; genuit enim lumen mundi. Sermone autem syro Maria domina nuncupatur : pulchre, quia Dominum genuit. »

S. Hieronymus vero, in *nomin. hebr.*, in *Exodo* : « Maria, ait, idem est quod *illuminatrix mea*, vel *illuminans eos*, aut *synyna maris*, vel *stella maris*. »

Sic et S. Gregorius Thaumaturgus, serm. de *Annunt* : « Maria, ait, interpretatur *illuminatio*. »

Plura de nomine Mariæ dixi, *Exod.* cap. xv. 20. ac in *Proverb.* et *Canticis*.

II° FUIT CŒLUM ET FIRMAMENTUM.

S. Bonaventura, serm. i de *B. Virgine* : « Virgo, ait, fecit cœlum, puta firmamentum, uniformiter semper motum per patientiæ firmitatē. Nam licet in ea aquæ inferiores, id et vires sensitivæ et sensibiles, fortissime fuerint concussæ in filii passione, superiores tamen a sua non fuerint pace commota. Et, licet sentina navis, id est pars sensibilis, repleta fuerit aquis maris, pars tamen superior navis semper ventis prosperis navigavit. »

12° MARIA EST DECUS, GLORIA, ET EXULTATIO, NON TANTUM JERUSALEM, SED TOTIUS ORBIS.

Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel. (Judith. xv. 11.) — Allegorice, Judith fuit typus B. Virginis. Hæc enim exultatio est decus et gloria, non tantum Jerusalem, sed totius orbis: non tantum Israelis, sed omnium gentium, non tantum synagogæ, sed universæ ecclesiæ.

Unde B. Gregorius Nazianzeus in *Tragœlia*, *Christus patiens*, eam sic affatur :

*Regina, domina, generis humani bonum
Amica semper esto tu mihi talisus,
Maximaque quævis in loco mihi salus.*

Cyrillus Alexand. homil. contra *Nestorium*. « Sit, inquit, tibi sancta Dei mater laus ; tu enim es pretiosa margarita orbis terrarum, tu lampas inextinguibilis, corona virginitatis, sceptrum orthodoxæ fidei. »

S. Chrysostomus, homil. de *Deipara*, ita eam salutat : « Ave, mater, cœlum, thronus Ecclesiæ nostræ, decus, gloria, et firmamentum. »

S. Ephrem, serm. de *Laud. Virg.* eam vocat « unicam spem patrum, gloriam prophetarum, præconium apostolorum, honorem martyrum, lætitiā sanctorum, et lumen probatissimorum Abraham, Isaac et Jacob, decus Aaron, splendorem Mosis, Ge-deonis vellis et cœlus hierarcharum, omniumque sanctorum ac virginum coronam, ob immensum fulgorem, atque splendorem inaccessum. »

Damascenus, *orat. i de Nativ. B. Virg.* : « Deo, inquit, digna filia, mulierum ornamentum, humani generis decus, tu patriarchis sempiterna oblectatio, prophetis perennis exultatio. »

13° VARIA MARIE ELOQUIA.

Transite ad me omnes qui concupiscistis me, et a generationibus implemini. (Eccli. xxiv. 26.) — S. Ephrem, *de laud. B. Virg.* sic eam salutatur: « Spes desperantium, per te reconciliati sumus Christo, Deo meo, filio tuo: tu peccatorum et auxilio destitutorum unica advocata es atque adiutrix; tu portus naufragantium tutissimus, solatium mundi, carcere clausorum liberatrix celeberrima; tu orphanorum susceptio; tu captivorum redemptio; tu ægrotantium exultatio et omnium salus; tu monachorum et solitariorum stabilimentum et spes sæcularium; tu virginum gloria, corona et gaudium; tu mundi lætitia.» Et iterum: « Tu enim noster es portus et præses, pia auxiliatrix. »

Et infra: « Ave periclitantium auxiliatrix, et jucunda libertas, fons gratiæ et consolationis; ave, peccatorum refugium atque diversorium ave laborantium propitiatorium; ave, spes omnium proborum adversis casibus afflictorum, dulce conversorum solamen atque præsidium; ave, virorum pariter atque mulierum regina et patrona; ave, nostra consolatrix, quæ mœrores sedasti et oppressorum molestias lenisti, cunctasque oppressiones sustulisti: ave, clavis regni cœlestis; ave portus tutissime in hoc vita navigantium; ave, firma salus universorum Christianorum ad tesincere ac vere recurrentium; ave, nostra omnium protectio insignis et gloria. »

Qui edunt me, adhuc esurient; et qui bibent me adhuc sitient. (Eccli. xxiv. 20.) — S. Bernardus, *serm. in Visit.*: « Omnibus, inquit, omnia facta est

(Maria) sapientibus copiosissima charitate debitricem se fecit. omnibus misericordia sinum operit, ut de plenitudine ejus accipiant universi, captivus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, justus gratiam, angelus lætitiā, denique tota Trinitas gloriam, filii persona carnis humanæ substantiam, ut non sit qui se abscondat a calore ejus. »

Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio. (Eccli. xxiv. 41.) — Iterum, Bernardus: « Altius intuemini quanto devotionis affectu a nobis Mariam voluerit honorem, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria ut proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea noverimus, redundare, quæ ascendit deliciis affluens. Hortus plane deliciarum, quem non modo afflaverit veniens, sed et perflaverit superveniens auster ille Dominus, ut undique fluant et effluant aromata ejus, charismata scilicet gratiarum. Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam hanc maris stellam, maris utique magni et spatiosi, quid nisi caligo involvens, et umbra mortis ac densissimæ tenebræ relinquantur? Totis ergo medullis eorum, totis præcordiarum affectibus, et votis omnibus Mariam hanc veneremur: quia sic est voluntas ejus, qui totum nos habere voluit per Mariam. »

Et paulo superius: « Plenius equidem, inquit, aqueductus, ut accipiant cæteri de plenitudine, sed non plenitudinem ipsam. Nostis enim cui dictum est, *ave gratia plena.* Et inferius: ascendit plane supra omne humanum genus, ascendit usque ad angelos: sed et ipsos quoque transcendit, et cœlestem omnem

supergreditur creaturam. Nimirum super angelos hauriat necesse est, quam refundat hominibus aquam vivam. » Unde concludas ait : « Ceterum quidquid illud est quod offerre paras, Mariæ commendare memento, ut eodem alveo ad lagitorem gratiæ gratia redeat, quo influxit. Neque enim impotens erat Deus et sine hoc aqueducta infundere gratiam prout vellet; sed tibi vehiculum voluit providere. Forto enim manus tuæ, aut sanguine plenæ, aut infectæ muneribus, quod non est ab omni munere excussisti: ideoque modicum istud quod offerre desideras gratissimis illis et omni affectione dignissimis Mariæ manibus offerendum tradere cora, si non vis sustinere repulsam. Nimirum candidissima quædam lilia sunt, nec causabitur ille liliorum amator inter lilia non inventum, quidquid illud sit quod inter Mariæ manus invenerit. »

Maria ergo est trames, id est via in invio peccatorum, ipsa via in bivio deviantium, ipsa via in trivio dubitantium, et secure ad patriam in cælum reduntium: Manat ex fluvio, id est ex Spiritu sancto, vel ex Christo, cujus aqua immensa est, immensa ejus redemptio, et gratiarum copia ex ea profluens.

*Dixi: rigabo hortum meum plantationum, et in-
briabo prati mei fructum.* (Eceli. xxiv. 42.) — Mys-
tice hæc adaptes B. Virgini :

Unde Rupertus Abbas, lib. iv in Cant. : « Hortu-
conclusus, inquit, soror mea, sponsa, Dei genitrix.
Ecce novus paradisos, novæ plantationes, quas plan-
tavit unus idemque antiqui paradisi plantator, Do-
minus Deus. Ille est paradisos antiquus, paradisos
terrenus; iste est paradisos novus, paradisos cœlestis

utriusque plantator est unus idemque Dominus
Deus : in illo posuit hominem quem formaverat, in
isto formavit hominem, qui apud ipsum in prin-
cipio erat. De illa humo produxit omne lignum
pulchrum visu et ad vescendum suave, lignum etiam
vitæ in medio paradisi : istam humum, istam ter-
ram suam benedixit, et ex ea eunclarum germina
gratiarum, et eunclarum exemplaria virtutum pro-
duxit, ipsam quoque lignum vitæ Christum Deum et
hominem. Dominum paradisi cœlestis. De illo volup-
tatis loco egrediebatur fluvius ad irrigandum para-
disum, qui nude dividitur in quatuor capita; de isto
paradiso ille fluvius, sive istud flumen egressum est,
de quo psalmista dicit : *fluminis impetus latificat ci-
vitatem Dei*, qui inde dividitur in quatuor evangelia. »

Merito ergo B. Virgo, a S. Hieronymo, Petro Da-
miano et aliis, imo ab Ecclesia, vocatur et invocatur
« paradisos voluptatis, quem Deus omnibus gratiæ
divitiis cumulavit, ac hortus deliciarum, in quo con-
dita sunt omnia florum genera, et omnia ornamenta
virtutum. » Atque a S. Ignatio, epist. i ad Joannem,
vocatur cœleste prodigium et sacratissimum specta-
culum, in quo humanæ naturæ natura sanctitatis an-
gelicæ sociatur.

*Princeps ipse sedebit per viam portæ vestibuli; in-
greditur et egreditur* (Ezech. XLIV. 3.) — S. Ber-
nardus, serm. 4 de Assumpt. : « Sileat, ait, mi-
sericordiam tuam, virgo beata, si quis est qui in-
vocatam te in necessitatibus sibi mernerit defuisse. »
Et mox : « Quis ergo misericordiæ tuæ, o benedicta,
longitudinem et latitudinem, sublimitatem et pro-
fundum queat investigare? Nam longitudo ejus

usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo ejus replet orbem terrarum. ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic et sublimitas ejus civitatis supernae invenit restorationem, et profundum ejus sedentibus in tenebris et in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum, infernus evacuatus est, instauratæ ruinæ cœlestis Jerusalem, etc., ad hanc misericordiæ tumulum tota sollicitudine miseria nostra recurat. »

Idem hom. 4 super *Missus est* : « Ex ore tuo (o virgo) pendat consolatio miserorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum, salus denique universorum filiorum Adam, totius generis tui. »

Idem. serm. 11 in die *Pentec.* : « Ad illam (B. Virginem) sicut ad mediam, sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium sæculorum respiciunt et qui in cœlo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequentur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis. Illi qui sunt in cœlo, ut resarciantur : qui in inferno, ut eripiantur : qui præcesserunt, ut prophetæ fideles inveniantur : qui sequuntur, ut glorificentur. Et beatam te dicunt omnes generationes, genitrix Dei, Domina mundi, regina cœli. In te enim angeli lætitiā, justī gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ : quia in te et per te benigna manus omnipotentis quicquid creavit, recreavit. »

Nam ut ipse ait serm. 3 super *Missus est*, in beata Maria inhabitavit plenitudo divinitatis corporaliter, puta θεῶν ὁμοῖος, ut S. Dionysius, ex quo *theandricæ*,

id est *Dei viriles* actiones, quibus homines Deo reconciliavit, promanarunt.

Idem, serm. 3 inter *parvos* : « Ave, Maria, gratia plena. Bene plena quia Deo, et angelis, et hominibus grata ; hominibus per fecunditatem, angelis per virginitatem, Deo per humilitatem. »

Idem, serm. de *beata Maria* : « Eva spina fuit, quæ et virum suum ad mortem pupugit, et posteritate sui peccati aculeum infixit : Rosa, Maria. Eva, spina vulnerando. Maria, rosa omnium affectus mulcendo. Eva, spina insigens omnibus mortem ; Maria, rosa reddens salutariferam omnibus sortem. »

Idem, serm. 3 in *Salve, regina* : « Fiat, inquit, firmamentum et dividat aquas ab aquis. Omnibus firmamenti omnibus firmius firmamentum tu, Domina, quæ cum quem cœli cœlorum capere non poterant, cepisti, et concepisti : portasti, et non defecisti, genuisti, aluisti, educasti. Tu in medio aquarum divisisti aquas ab aquis ; affectus videlicet æternorum ab affectibus temporalium. Posuit in hoc firmamento Deus solem et lunam, et Christum et Ecclesiam ; et stellas, prærogativas gratiarum multas. »

Et exultavit spiritus meus in Dei salutari meo. (Luc. I, 47).—S. Ephrem, orat. ad *Virg.* inter cætera augusta et plurima, hæc elogia ei dat : « Regina omnium, spes patrum, gloria prophetarum, apostolorum præconium, honor martyrum, lætitia patriarcharum, cœtus omnium sanctorum, virginum corona. » Et inferius : « Ave, Dei splendidissimum vas. Ave, stella fulgentissima, ex qua Christus prodiit. Ave, canticum cherubim et hymnus angelorum. Ave, pax, gaudium et salus mundi. Ave, generis humani læti-

lia. Ave, patrum præconium et prophetarum decus. Ave, martyrum pulchritudo et corona sanctorum. Ave, piorum gloria. Ave, præstantissimum orbis terre miraculum. Ave, paradise deliciarum et immortalitatis. Ave, lignum vitæ, gaudium et voluptas. Ave, vallum fidelium, et mundi salas. Ave, progenitoris Adæ resurrectio. Ave, omnium parens. Ave, fons gratiæ et consolationis. Ave, refugium peccatorum et hospitium. Ave, propitiatorium laborantium.»

An non ergo meritissimo exultet B. Virgo in Deo Jesu suo?

15° EST COLENDÆ PRÆ SANCTIS ALIIS CULTUS
HYPERDULIÆ.

Viditque (Jacob) *in somniis scalam stantem*. (Gen. xxviii, 12) — B. Virgo, in hac scala est summus gradus, cui Deus incumbit, uti mox dicam. Unde S. Thomas, 2. 2. quæst. 103. art. 4, ad 2, docet eam præ aliis sanctis hyperdulia coli, quia sua, ait, operatione fines divinitatis propinquius attigit; in incarnatione enim Christi fecit omne id, ad quod extendere se potest vis naturæ, qua deficiente, successit divinitas, ut ipsam substantiam operis deinde sola perficeret.

16° ILLAM QUIDAM HÆRETICI CENSUERUNT ESSE DEAM,
EAMQUE UT DEAM ADORAVERUNT.

Trahe me : post te curremus in odorem unguentorum tuorum. (Cant. 1, 3.) — Porro Rupertus hæc adaptat B. Virgini visitanti Elisabeth : « Trahebatur, inquit, post Dominum femina desideriorum, trahebatur et

currebat in odorem unguentorum ac beneficiorum talium, et ipsam currere, id est in montana cum festinatione abire, erat dicere : *trahe post te*. Nam qui veraciter diligit et trahitur, et trahi cupit. » Unguenta autem Dei interpretantur beneficia : « Pretiosum, ait, erat unguentum : magnum erat beneficium, quod Dominus dederat sterili conceptum tanti viri, qui spiritu et virtute Eliæ deberet præire ante Dominum, et quo major non surrexit inter natos mulierum. Tanti ac talis unguenti odorem percepit : talis ac tanti beneficii famam sive nuntium ab ipso angelo acceperat. »

Sic B. Virgo, præ omnibus attracta a Christo tota vita post eum cucurrit, ejus sanctissimos mores præ omnibus imitando, suisque actibus repræsentando, ut ipsa fuerit viva imago Christi, ac apostolis cæterisque fidelibus purissimum speculum vitæ christianæ et perfectæ, adeo ut nonnulli hæretici censuerint eam esse deam, ac ut deum adorarent. Imo S. Dionysius : « Nisi, ait, scirem unum esse Deum, hanc deam esse credissem » ut alibi citavi.

MARIA, PATRONA ORBIS ET PRÆSERTIM
ECCLESIAE.1° BONUM ORBIS EST IESUS ET MARIA; QUANTUM ORBI
ET ECCLESIAE ILLA PRESTAT.XIV
129
1

Et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam. (Mich. vi. 4.)—Allegorice, Moses repræsentat principatum et legislationem Christi in Evangelio, Aaron ejusdem pontificatum et sacerdotium, Maria B. Mariam Christiparam et Deiparam. Sicut ergo summum beneficium Judæis a Deo datum assignat hic Michæas, quod dederit eis Mosen, Aaronem et Mariam; ita summum christianorum, totiusque orbis et sæculorum omnium beneficium a Deo datum, est Christus et Maria. Sicut enim leonum domus ample consistit in strenuo patrefamilias, et sedula matrefamilias, ita bonum Ecclesiæ consistit in Christo et Maria; quam proinde S. Leo, serm. 1 *De Pass*, salutiferam Virginem nuncupat.

Et S. Germanus, patriarcha Constantinopolitanus, in orat. *De Deipara*; Sicut, inquit, continua respiratio non solum est signum vitæ, sed etiam causa; sic sanctissimum Mariæ nomen, quod in Dei servorum ore assidue versatur, simul argumentum est quod vere vita vivant; simul etiam hanc ipsam vitam efficit et conservat, omnemque eis lætitiā et opem ad omnia impartitur. Deus ergo in peregrinatione et navigatione hujus vitæ tam obscura et peri-

culosa, dedit nobis Mariam, quasi stellam Maris et cynosuram, quæ iter nostrum dirigat, et ad portum salutis perducatur.

Et S. Bernadus, homil. 2 super *Missus est*: «Si insurgant, ait, venti tentationum, si incurras scapulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam; Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractio- nis, si æmulationis, respice stellam, voca Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam co- gita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non rece- dat a corde; et ut impetres ejus orationis suffragium, non deseras conversationis exemplum. Ipsam se- quens, non devia; ipsam rogans, non desperas; ipsam cogitans, non erras; ipsa tenente, non cor- ruis; ipsa protegente, non metuis; ipsa duce, non fatigaris; ipsa propitia, pervenis.»

Idem, serm. 1 *In Nativit. B. Mariæ*: «Altius, in- quit, intuemini, etc. (Vide supra : ix, 662, 2.)

(Vide etiam supra : vi, 527, 2.)

2° ILLI QUASI MATRI SUÆ CHRISTUS NIL
NEGARE POTEST.

Etiam si dimidiam partem regni mei peteres, impe- trabis. (Esth. v, 6.) — Liberalior Assuero fuit Deus in B. Virginem, qui eidem totum regni sui, puta cœli imperium, concessit. Unde angeli ei quasi reginæ suæ accinuerunt Romæ ad castellum S. An- geli: «Regina cœli, lætare, alleluia.» Uti fusius alibi narravi. Illi enim quasi matri suæ Christus nihil ne-

gare potest : quare summum Dei in homines post Verbum incarnatum beneficium est B. Virgo; hanc enim nobis dedit, ut per eam omnia ab ipso impetremus, ut ipsa nobis omnes clementiæ, omnipotentiae et divinitatis thesauros aperiat omnesque gratias in eis reconditas elargiatur per filium suum.

3° ECCLESIA EST ILLI COMMISSA.

Ego diligentes me diligo, etc. (Prov. VIII, 17.) — Christus Deiparam præfecit Ecclesiæ et fidelibus, ut eorum sit regina, patrona et mater. Sicut ergo Christus a S. Petro, dum eum præfecit Ecclesiæ, summum præ alijs apostolis exegit amorem, ut oves suas eodem pasceret, dicens : *Simon Joannis, diligis me plus his?* ac accepto Petri responso : *Domine, tu scis quia amo te*, subjungens : *pasce agnos meos*, Joan. XXI, sic pariter Deiparam præficiens Ecclesiæ, summum illi contulit amorem, ut omnes eodem regeret et pasceret quasi regina et mater. Quocirca moriens S. Joannem, et in eo fideles omnes, virgini commendavit, dicens : *Mulier, ecce filius tuus*.

Unde S. Antoninus IV, part. tit. xv, cap. II : « Quia, inquit, Joannes interpretatur in quo est gratia, cuilibet etiam, qui Joannes dicitur, et existit, in quo scilicet est gratia gratum faciens, datur V. Maria in matrem. »

4° IPSA EST VELUT AVIA ECCLESIE.

Signum magnum apparuit in celo, mulier etc. (Apo. XII, 1.) — Quidquid acclamet Erasmus et Novantes, possunt hæc apte, uti et alia quæ alibi in Canticis, ac libris sapientialibus de Ecclesia in sensu litterali dicuntur, cum Ambrosio, Andræa, Ansberto, Haymone, Areta, Pannonio, Gagneio et alijs hic, ac S. Augustino, lib. IV, de *Symbolo ad Catechumenos*, cap. I, et S. Bernardus, serm. de B. Virgine, circa hunc Apocalypseos locum, etiam accipi et appropriari B. Virgini, præsertim quia, ut ait Ambrosius, B. Virgo mater est, imo avia Ecclesiæ : quia cum peperit, qui caput et parens est Ecclesiæ.

Unde Ansbertus : « Non mirum, ait, si illa typum Ecclesiæ prætendat, in cujus beato utero capiti suo eadem Ecclesia uniri meruit. Ipsa est quæ peperit masculum, non effeminatum, non ignavia torpentem, sed, ad debellandas æreas potestates, caput et corpus virile atque robustum. »

5° ET EIUS MATER FAMILIAS.

Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. (Prov. XXXI, 39.) — Ex hac radice et fundamento omnia Virginis Deiparæ charismata et privilegia profluunt, interque graves Doctores, ut Franciscus Suarez, Salazar et alii censent esse hoc, quod B. Virgo sua gratia suisque meritis superet omnem omnium angelorum et hominum gratiam ac

merita, non tantum seorsim sumpta, sed etiam adunata et in unum cumulum collecta, ut si in una bilancis lance ponerentur ista omnia, in altera vero solius Virginis, hæc illi præponderaret. Unde consequitur ipsam magis Deo esse gratam, dilectam et in pretio, quam sint omnes homines et Angeli simul sumpti: quare ejus preces plurius valere apud Deum, quam valeant preces omnium hominum et Angelorum. Mater Dei enim dignior est ut exaudiatur a Deo, quam sint omnes homines et Angeli simul.

Ratio a priori est dignitas maternitatis jam assignata, quæ plane hanc præcellentiam quasi jure suo deposcere videtur. Accedit quod, sicut materfamilias, qua talis, dignior est omnibus suis filiis, servis et ancillis simul sumptis tanquam mater, caput et princeps totius familiæ: sic et B. Virgo a Christo constituta materfamilias suæ Ecclesiæ, omnibus ejus filiis et fidelibus, etiam simul sumptis, dignior sit oportet.

Unde S. Irenæus: « Quid est, ait, quod sine Mariæ consensu non perficitur incarnationis mysterium? (quia nempe vult illam Deus omnium bonorum esse principium; » et S. Gregorius, lib. *I. Reg.* cap. II: « Mons fuit beatissima Virgo, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis suæ sublimitate transcendit. »

Insuper B. Virgo, quia mater Dei effecta est regina omnium Angelorum et hominum, ut omnes ei se subjicere, ejusque se subditos, imo servos profiteri, atque illam ceu dominam, principem et pleno jure reginam suam agnoscere debeant, imo gaudeant et optent. Atqui honor et dignitas Reginæ superat om-

nes dignitates Ducum, Baronum, Comitum illi subditorum, etiam simul sumptas, quia est transcendens et altioris ordinis, ac par reginæ majestati. Ergo pariter B. Virgo, quia regina cæli et terræ, regina hac majestate superat omnes dignitates omnium Angelorum et hominum, utpote sibi subditorum, etiam adunatas et in unum conflatas.

6º EST PARS, CIVIS ET FILIA LECTISSIMA ECCLESIE.
(Vide superius. VI, 526. 2).

7º ÆDIFICAT ECCLESIAM NUMERO ET VIRTUTE
FIDELIUM.

Sapiens mulier ædificat domum suam. (PROV. XIV. 1.) — Allegorice, mulier sapiens est B. Virgo quæ per Christum ædificavit et in dies ædificat Ecclesiam numero et virtute fidelium, puta apostolorum, martyrum, virginum, confessorum, etc. Uti pluribus dixi cap. VII, 22 et cap. IX, 1.

8º OMNIA BONA INVEXIT IN FAMILIAM JOSEPHI, IN TOTUM
ORBEM ET ECCLESIAM.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum. (PROV. XVIII, 22.) — Mystice, hæc adaptes B. Virgini: ipsa enim omne bonum invexit non tantum in familiam

Josephi, sed et in universam Ecclesiam, totumque orbem, tum per se, tum per filium suum Christum. Unde de ea vere eeciuit poeta :

*Nec genetrice tua (o Christe) facundior ulla parentum.
Tot bona per partum quæ dedit una suum.*

9º EST ECCLESIE ATLAS.

Et roboravit brachium suum. (Prov. xxxi, 17.) — Hæc omnia adaptes B. Virgini, cujus virginitas et fortitudo divina enituit, tum in itineribus, laboribus, paupertate, persecutionibus quas, ab Herode e. Judæis pro Christo infante fortiter pertulit; tum in constantia, qua Christo crucifixo usque ad mortem adstitit, omniaque tormentorum genera, quæ Christus patiendo, ipsa compatiendo pertulit; tum quod in Pentecoste cum Apostolis, imo præ Apostolis, induta sit virtute ex alto, ac Spiritum in summa fortitudinis plenitudine, ut scilicet ipsa post Christi mortem omnes Apostolorum dolores, omnes fidelium cruces, totumque Ecclesie pondus sustineret; quod et reipsa præstitit.

Vide dicta cap. viii, vers. 14, ad illa : *Mea est fortitudo.*

Fuit ergo ipsa quasi atlas Ecclesie primitivæ, uti et est modernæ.

10º EST COLLUM ECCLESIE.

Sicut turris David collum tuum. (Cant. iv. 4.) — Tertius sensus, principalis : B. Virgo ab Ecclesia in litanis lauretanis vocatur collum in corpore mystico

Ecclesie : illius enim caput est Christus, collum B. Virgo, membra cæteri fideles. « *Collum*, inquit Hailgrinus, est eminentia sublimitatis ejus, et est sicut *turris David*, hoc est a Christo vero David fabricata, ut peccatoribus esset refugium et munimen. Propugnacula hujus turris sunt virtutes, gratiæ, et prærogativæ, quibus peccatores protegit et inimicum expugnat. »

Plures causas et analogias colli et B. Virginis accumulat noster P. Pinellus, de *Laude B. Virginis*, cap. xvi, num. 8 : Virgo sanctissima, inquit, in corpore Ecclesie *collum* dicitur, non tantum, quia ut loco, ita et dignitate Christo capiti est proxima, et reliquis membris eminet, illaque capiti nequit; sed etiam, quia omnis vis sensitiva, atque motiva e capite ad corpus per collum, quod vim trahendi minime habet, sed solum est via eorum quæ per ipsum mittuntur; cum tamen Deipara suis meritis et precibus Dei misericordiam nobis impetret, et ad nos attrahat. Et quemadmodum, si quid a membris ad caput transmittitur, id per collum transmitti debet; ita et nos per Virginis manus mundissimas nos ipsos Christo afferamus, dicentes illi cum S. Bernardo : Per te accessum habeamus ad filium, o benedicta inventrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, ut per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis; imo collum est via respirationis, qua animalis vita conservatur : est via qua eibus nutritioni et augmentationi animalis necessarius transmittitur : in collo est guttus ex præcipuis ad loquendum instrumentis : de collo monilia et pretiosa quæque suspenduntur : matres collum filii ob timorem sive ob benevolentiam apprehendunt; quæ omnia mystice Virgini optime congruere perspicuum est.

Quocirca S. Bernardinus Senensis, t. 1, *Conclus.* 61, art. 2, cap. x : « Plenitudo, inquit, gratiæ fuit in Christo, sicut in capite influente; in Maria vero, sicut in collo transfundente. »

Et Germanus in serm. *de Zona B. Virginis* : « Si tu, inquit, nos deserueris, quidnam de nobis fiet, o sanctissima Deipara, spiritus et vita christianorum ? quomodo enim corpus nostrum vitalis signum operationis habet respirationem, ita etiam sanctissimum tuum nomen, Virgo beatissima, quod in ore servorum tuorum versatur assidue in omni tempore, loco, et mox vitæ, lætitiæ et auxilii non solum est signum sed ea etiam procurat et conciliat. »

Et S. Bernardus, serm. 3, in *Figilia Nativitatis Domini* : « Nihil, ait, nos Deus voluit habere, quod per manus Mariæ non transiret. »

Idem, serm. *de Aquæductu*, dat causam, quia scilicet sic voluit Deus matrem honorari : « Altius, inquit, intueamini, quanto devotionis affectu a nobis eam voluit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria, ut proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis ab ea noverimus redundare, quæ ascendit deliciis affluens. » Et infra : « Votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas ejus qui totum nos habere voluit per Mariam. »

Porro Rupertus per *turrim* accipit humilitatem B. Virginis, hæc enim illam exaltavit instar turris perfringentis ad cælum et Deum, ut fieret mater Dei : « Tuum collum, inquit, nequaquam extensum fuit, sed est sicut turris David, id est sicut humilitas David, per quam ille coram Deo fortis, et contra homines stetit inexpugnabilis : ipse enim quasi te-

nerrimus ligni vermiculus, qui et cum esset rex unctus dixit ad Saul, cum eum ille persequeretur : *Quem persequeris, rex Israel, quem persequeris ? Canem mortuum persequeris, et pulicem unum, I. Reg.* cap. xxiv, 15. Turris ista ædificata est cum propugnaculis, et mille clipei pendent ex ea, omnis armatura fortium, id est hanc ejus tantam humilitatem cæteræ virtutes consecutæ sunt, maximeque fortitudo et sapientia : David sedens in cathedra sapientissimus est, quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. »

Et post nonnulla : « Adde illud, quod maximum est, quia Verbi, ejus mysterium consecuta est, ut caneret humilitas patris sui David, Verbi, inquam, ejusdem substantiam concepit, et incarnatum peperit humilitas tua, o filia David. »

Porro Aponius per *turrim David* accipit Christum; per *propugnacula*, exempla virtutum, quæ Christus in vita edidit; per *mille clipeos et omnem armaturam fortium*, crucem Christi : « Nemo enim, inquit, est fortis, nisi is qui pro scuto cruce dominica tutus, mentis affectu protectus incedit. »

(Amplius, vide supra : ix, 631. 1 et seq.)

11° ECCLESIAM FŒCUNDAM ET FLORENTIEM REDDIDIT.

Consideravit agrum, et eruit eum; de fructu manuum suarum plantavit vineam. (Prov. xxxi, 16.) — Hæc adaptes B. Virgini, quæ primo in seipsa plantavit agrum et vineam cum corpus et animum assidua virtutum omnium operatione excoluit.

Secundo ipsa agrum et vineam primitivæ Ecclesiæ sua sapientia, providentia, meritis et exemplis plantavit, adeoque fertilem effecit, ut in omni sanctitate

effloresceret. ne viros apostolicos, martyres et virgines proferret. imo ut omnes fideles viverent vitam non tantum christianam, sed et religiosam in paupertate, castitate et obedientia. uti fecere Esseni sub S. Marco Alexandriæ et Hierosolymitæ Christiani sub S. Petro ut patet *Actor.* cap. II, III et IV, ubi plura hac de re dixi.

Rursum ipsa per omnia sæcula propagavit agrum Ecclesiæ per alias et alias gentes, ac in eis plantavit vineas sanctorum selectarumque congregationum, præsertim religionum, et religiosorum diversorum ordinum, qui vino suæ devotionis, castitatis et charitatis Ecclesiam inebriarent.

Insuper ipsa ex agro et vinea sua profert fidelibus in Eucharistia « frumentum electorum, et vinum germinans Virgines, » ut ait Zacharias caput IX, 17.

Tertio, ipsa fideles singulos quasi agros et vineas novellas in fide sanctitate excolit : nullus enim fidelium et sanctorum est, qui non suam fidem et sanctitatem, qualiscumque et quantacumque ea sit, debeat B. Virgini : ipsa enim a Christo constituta est materfamilias, cujus proinde filii, quos ipsa parit, alit et provehit. sunt omnes fideles et justii. Porro, sicut mulier illa sapiens sua sagacitate tellurem aptam semini facit agrum, tellurem vero feracem uvarum facit vineam ; sic et B. Virgo quemque fidelium ad eam virtutem, statum et perfectionem dirigit provehitque, ad quam per naturam et gratiam maxime propendit, maximeque idoneus et aptus videtur.

Qua in re illam imitentur prælati, principes, rectores Religionum, et quilibet superiores, ut subditos

applicent illis muniis, adque eos per indolem et gratiam maxime habiles et proclives animadvertunt ; naturam enim secundante gratia magnum quid producit ; sin hæc duo dissideant et gratia naturæ sit dissona, parum proficitur, juxta illud : id est na-

Tu nihil invita facies dicesve Minerva,

tura. Quis enim perpetuo naturæ oblectari, et velut adverso flumine remigare, ventisque contrariis perpetim navigare valeat !

12° ECCLESIE DE OMNIBUS NECESSARIIS PROSPICIT RELIGIONES NOVAS AD EJUS SUBSIDIUM SUSCITAT. (Vide supra VI, §01, 2.)

13° ORDINEM SERVITARUM SUO CULTUI DEDICATUM, RATUM DABIT.

Subjice humerum tuum, et porta illam, et ne accideris vinculis ejus. (Eccli. VI, 26) — Symbolice nonnulli hæc adaptant cultui et servituti B. Virginis (hæc enim æternæ sapientiæ est mater), qua viri peculiariter devoti illi se consecrant, totosque se ejus obsequio velut servos, imo mancipia addicunt et mancipant. Exstat solidaritas, et praxis hujus servitutis edita hoc titulo : *Mancipium Mariæ, hoc est modus dedicandi se B. Virgini in mancipium.* Sic ante 300 annos Florentiæ septem viri eximie pii se devoverunt cultui B. Virginis, ac instituerunt ordinem servorum B. Virginis, indeque Servitæ sunt appellati, atque B. Virgo id ratum gratumque habuit ; ipsa enim singulis separatim per quietem apparuisse dicitur cum magno et illustri angelorum exercitu, una

manu pullam tunicam, altera librum apertum tenens, jubens eos deinceps illa veste uti, et illa regula, quam S. Augustinus esse aiebat. Ita habent annales ordinis servorum, et ex iis noster platus, lib. I *de bono status religiosi*, cap. xxxiv.

Ante hos, anno Domini 1050, primus Marinus, B. Petri Damiani frater, solemnī ritu sese obsequio B. Virginis velut mancipium dedicavit. Ritum enarrat ipse Damianus, lib. II, *epist.* 14, *ad Desiderium abbatem cassinensem* :

« Altari, inquit, se B. Dei genitricis velut servile mancipium tradidit, et pro servilibus numellis collo corrigiam, qua cingebatur, innexuit, et humeros denudans, innox se quasi servum malum coram Domina sua verberibus affecit, atque in vero servitutis tesseram servile tributum pendens, quamdam pecuniæ summam in altaris crepidine posuit, dixitque : per illud ergo munusculum servitutis me, o domina, tibi nunc offero, et amodo quoad vixero, certi canonis appendam annuale tributum. »

Quo demum obsequio id assecutus est viroptimus, ut suavissimam in morte Dominam videre meruerit, quam et his verbis allocutus est sacri gaudii et confidentiæ plenissimus : « Et quid est, o Domina mea, Regina cœli et terræ, quia visitare dignata es pauper-culum servum tuum ? Benedic me, Domina mea, ne patiaris me in tenebras ire, cui lucem tantæ præsentiae dedisti. » Tum roscō vultu ad circumstantes : « Venit, inquit, Regina mundi, venit mater redemptoris æterni, hilaritatem mihi sereni vultus ostendit, benedixit et abiit. »

Ille vero inter hæc relicto nobis clarissimo amabilis hujus servitutis exemplo, suavissime expiravit.

Et hinc fluxit sacrum illud servitium Mariæ, hæc illius est origo servitutis, nec obscure cœlesti prodigio comprobata. Quare hic sacer mancipatus uti nobilis (quid enim nobilius quam Dei matris esse servum et vernaculum), ita sanctus et perutilis est. Nam B. Virgo sui cultores rectis itineribus in cælum ad suæ gloriæ thronum perducit : ut proinde illi recte adaptes id quod subdit Siracides v. 30 : *Erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis et bases virtutis, et torques illius in stolam gloriæ.*

14° EJUS SERVITIO MULTI SE ADDICUNT.

(Vide supra. IX. 212. 2.)

15° SANCTOS ORDINES ET SANCTAS CONGREGATIONES ORDINAT ET DISPONIT.

Ab æterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret. (Prov. viii. 23.) — Mystice, hæc omnia adaptes B. Virgini. Ipsa enim ab æterno ordinata fuit, quia ipsa est opus magnificum, et fabrica divina, non unius horæ, mensis, anni aut sæculi, sed sæculorum omnium. Ab æterno eam ordinavit Deus, ab initio mundi eam in variis figuris, archetypis, exemplaribus per sæcula omnia delineavit ; ita ejus virginitatem delineavit et prælusit in angelis. charitatem in seraphinis, sapientiam in cherubinis, integritatem in coelis, splendorem in stellis, in pratis gratiam, in arboribus fructum, in animalibus spirandi agendique virtutem : adeoque omnium virtutes non nisi umbratilia quædam præludia extiterunt, in qui-

bus Deus delincendo prima tantæ fabricæ rudimenta præludebat.

Quocirca ipsa a S. Bernardo apposite vocatur : « Negotium omnium sæculorum. » Et Vener. Beda : « O Virgo, inquit, beatissima, in te sola rex ille dives et prædives exinanitus est. »

Igitur ipsa ab æterno in Dei prædestinatione fuit ordinata et constituta a Deo princeps et regina cœli et terræ, angelorum et hominum, ut dixi vers. præcedenti.

Secundo, ipsa fuit ordinata et constituta sacerdos mystica, ut Christum suum in holocaustum et victimam pro peccato offerret Deo, ad redemptionem totius generis humani.

Tertio, ipsa fuit ordinatissima, ideoque famosissima in omnibus suis cogitationibus, sermonibus et actionibus, quos particulatim describit. S. Ambrosius, lib. I *Offic.* cap. XVIII. et fusius lib. II, *de Virgi.*, initio. Hinc pariter ipsa ordinat et disponit congregationes sibi addictas, ordines, religiones, item virgines, martyres, confessores, doctores, quos opportune Ecclesiæ submittit ad ejus vel restaurationem vel incrementum, uti SS. Dominicum et Franciscum Christo volenti mundum sceleratum perdere, ad ejus renovationem suggessit et obtulit. Vide P. Platum lib. I *de Bono status relig.* cap. XXXIV.

Audi Damascenum orat. *de Nativ. Virg.*, quam miro virtutum ordine et concentu ordinata et ornata fuerit Deipara, particulatim et eleganter depingentem : « Cupiditatem omnem ad id, quod solum expectandum et amandum est, intentum habes, iram vero adversus peccatum duntaxat, illiusque parentem. Appetitus tuus in hoc situs est, ut divinis sermonibus

nutrariis, hisque sagineris; sanctam omnem et cum animæ utilitate conjunctam cogitationem habes; contra, supervacaneam et animo exiliosam, antequam gustas, ejicis: oculi semper ad dominum, perenne et inaccessum lumen intuentes; aures divinum sermonem audiunt, ac spiritus cithara oblectantur, per quos Verbum carnem assumpturum ingressum est; nares unguentorum sponsi odore deliniuntur. Quod quidem divinum unguentum est sponte exhaustum, atque humanitatem suam ungens; porro labia tibi sunt Dominum laudantia, ipsiusque labris adhærentia; lingua et fauces Dei verba discernentes; cor purum et labis expers; venter in quo habitavit is qui nullo loco capitur; lactis ubera quæ puerum Jesum aluerunt; manus Deum gestantes, genua thronis, cherubinis sublimior; pedes Dei lege tanquam lucerna deducti; tota, denique, Spiritus thalamus es, gratiarum pelagus. »

16° FUIT RELIGIOSA ET RELIGIONES PROTEGIT, PRÆST ERUDITIS ET ERUDITIONI CULIBET.

Ego, sapientia, habito in concilio, et eruditis intersum cogitationibus. (Prov. VIII, 12.) — Mystice, hæc apte congruunt B. Virgini,

Primo, quia ipsa præest in comitiis et piis congregationibus ipsius nomine et honore erectis: ex quibus admirabilis in totam Ecclesiam redundat fructus, adeoque experientia docet, per hosce certus multis in locis fidem orthodoxam restitutam, pietatem avitam revocatam, accensum bonorum omnium studium et zelum. Id liquet ex sodalitate rosarii,

quam. jussu B. Virginis, S. Dominicus ordinis prædicatorum fundator instituit, per quam ipse mira in omni hominum genere ad Dei gloriam effecit, et etiamnum per sui ordinis alumnos efficere pergit. Romæ in basilica S. Mariæ majoris præclarissima sodalitas, vulgo dicta *confalonis*, est erecta, quæ ad S. Bonaventuram suam refert institutionem, cujus industria urbs quorundam studio divexata, suo splendori est restituta tempore Clementis VI, anno jubilæi 1350. Plura de sodalitatibus B. Virginis erectione, usu, fructu, numero, splendore, vide apud nostrum P. Antonium Spinellum in *Mariæ* cap. XL.

Secundo, B. Virgo præest sanctis cogitationibus et consiliis de vita emendanda, de capessendo sancto vitæ statu, de amplectendis consiliis evangelicis, de incunda perfectionis via, de consecrandis heroicis virtutum actibus.

Oculatus hujus rei sum testis. Cum enim ante viginti annos, agerem confessarium in æde B. Virginis asperi collis juxta Lovanium, ac confessiones peregrinorum eo quotidie turmatim per centenos, imo millenos confluentium exciperem, multi sua virtutis consilia ex voto per B. Virginem transigenda mecum communicarunt. Hic enim dictabat se hanc peregrinationem suscepisse, ut B. Virginem consuleret de statu vitæ capessendo; ille, ut virginitatem ei offerret et dicaret; iste, ut religionem ingrederetur; alius, ut remedium scrupulorum aliarumque tentationum a B. Virgine posceret; alius, ut opus aliquod heroicum conficeret; alius, ut lites rixasque ope ductuque B. Virginis componeret, etc. se eam religiose adire, suaque ei vota offerre affir-

mabant. In aspero colle ergo quasi e summo vertice, uti dixi V, 2, clamat Deipara, omnesque ad se advocat, ut sane omnis honestatis consilio doceat et suggerat. Vide nostrum Hieronymum Platum lib. 1 de *Bono status religiosi*, cap. XXIV, ubi ostendit B. Virginem primam omnium vitam religiosam in paupertate, castitate et obedientia egisse, ejusque exemplum posteris dedisse, atque ideo illam tum ordines omnes, tum religiosos singulos, peculiari cura et amore complecti, imo ipsam omnes ordines excitasse: idque nominatim de Carthusiensi, Carmelitano, Dominicano, Franciscano, Olivetano, Hierosolymitano, ac societate Jesu ex ipsorum chronicis demonstrat.

Tertio. B. Virgo præest eruditæ et eruditioni cui libet. S. Gregorius Thaumaturgus Neocæsaræ episcopus, qui S. Macrinam et per eam S. Basilium, in fide et pietate instruxit, jussu B. Virginis edoctus fuit a S. Joanne apostolo, qui per visum apprensus tradidit ei symbolum cujus ope ipse cum populo ab omni Arii aliorumque hæreticorum errore permansit intactus, uti refert S. Gregorius Nyssenus in ejus vita.

Ipsa S. Cyrillum contra Nestorium docentem B. Virginem esse Christiparam, non Deiparam, non tantum crudivit, sed et armavit, effecitque ut Nestorii blasphemata lingua computresceret isque misere infelicem animam exhalaret.

Ipsa S. Joannem Damascenum contra Copronymum, Leonem Isaurum cæterosque iconoclastas ad eos debellandos instruxit.

Ipsa S. Dominicum contra Albigenses instituit, effecitque ut hæresin per se et suos aboleret.

Denique celebre est illud Ecclesiæ, in officio Dei paræ, elogium: « Gaude, Maria virgo, cunctas hæreses sola interemisti in universo mundo. »

Taceo Rupertum, abbatem Tuitiensem, Albertum Magnum, Hermanum, Contractum comitem, pluresque alios qui, cum rudi essent ingenio, ope virginis acumen mentis, quin et philosophiæ, S. Scripturæ, theologiæ aliarumque scientiarum peritiam insignem sunt adepti.

Denique S. Ambrosius, lib. de *Instit. virg.*, cap. VII, loquens de Deipara. « Eadem ait postea joanni evangelistæ est tradita conjugia nescienti. Unde non mirum præ cæteris locutum mysteria divina, cui præsto erat aula cœlestium sacramentorum.

Et Rupertus, lib. I in *Cant.* « Horum, ait, discernendorum utique magistram te esse oportebat, o beata virgo et magistra magistrorum, id est apostolorum, juxta illud: *Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt in perpetuum de Libano.*

17° QUAM DOCTOS IPSA DOCTUERIT.
(Vide supra v. 208. 2.)

18° EST APOSTOLORUM DOCTRIN.

XVII
158
2

Ibant gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati; omni autem die non cessabant circa domos. (Act. v. 41 et 42)— Sub hoc tempus occasione persecutionum Judæorum, apostoli ex impulsu Spiritus sancti quem recentem in Pentecoste ad hoc receperant, cœperant cogitare de implendo testamento Christi: « *Euntes in mundum universum, prædicantes evangelium omni creaturæ.* » Matt. XXVIII.

Quocirca Lucius Dexter, præfectus prætorio Orien-

tis, in suo chronico nuper edito (si tamen illud sincerum est), quod dedicavit S. Hieronymo, sicut vicissim S. Hieronymus eidem dedicavit tract. de *Scriptoribus ecclesiasticis*, de iis ita scribit: « Anno Christi trigesimo quarto (quo mortuus est, resurrexit et ascendit in cœlum), ultima die junii, sancti Dei apostoli, triginta et octo diebus plus minus post adventum Spiritus sancti (puta post octavam Pentecostes), conveniunt in cœnaculo Sion (quæ domus erat Mariæ, matris Joamis, cognomento Marci), ac habito concilio sortitioneque divina, provincias mundi prædicationis gratia inter se partiantur. Contigitque S. Jacobo, Zebedæi filio, Hispania; Joanni Asia; Matthææ Æthiopia; Thomæ India; Philippo Scythia et Gallia (forte Gallogræcia sive Galatia). Quo tempore canones eduntur et apostolicæ constitutiones componuntur, ad sacramentorum et totius Ecclesiæ œconomiam; multo magis symbolum apostolorum. Unde subdit anno Christi 37, qui fuit tertius post Ascensum Christi in cœlum, S. Jacobum profectum esse in Hispanias, ibique evangelisasse, de quo plura cap. VIII, 1.

Addit dexter: « Sacra Virgo Maria consilio, luce, doctrina et mirabili vitæ exemplo collegio præsidet apostolico, nihilque grave gerunt illi, quod non ejus consilio ductuque gerant. » Et mox: « Anno Christi trigesimo septimo B. Virgo, Jacobo preces fundenti Cæsaraugusti in columna apparet in spiritu, veniente quoque Joanne theologo. » Et paulo ante: « Jacobus primum templum, vel oratorium B. Virgini, ex ejus jussu præsentiaque super columnam Cæsaraugustæ erexit. » Et inferius, ad annum Christi 86: « Apud Mussanenses celebris est memoria B. Vir-

ginis Mariæ, missa prius ab eadem dulci epistola. »
Et iterum, ad annum Christi 35 : « Ad quam (B. Virginem) frequens ex Hispania fiebat peregrinatio. »

Hac enim de causa Christus matrem sibi superstitem esse voluit, ut quasi sui vicaria, columen esset Ecclesiæ, doctrix apostolorum et consolatrix fidelium.

Verum de his, alias, sane mox a Pentecoste apostolos e Jerusalem abuisse in suas provincias, censent Gaspar Sanchez, Christophorus a Castro aliique viri eruditi ; qua de re quid sentiendum videatur, dicam cap. XIII.

19° EST DOCTRIX FIDELIUM.

Alii Mariam derivant a מורה *hora*, quod in *hiphil* מורה *hora* idem est quod ostendere, docere, dirigere. Une מורה *more* est doctor ; hinc mariam est doctrix vel illuminatrix maris, quia ipsa omnes in hoc sacculo velut mari procelloso se invocantes docet, illuminat, et ad portum salutis æternæ dirigit.

20° MAGNA PRÆDICAVIT.

Audite quoniam de rebus magnis locutura sum ; (Prov. VIII. 6).—Mystice beata Virgo magna prædicavit cum concepto Dei Verbo cecinit : « Magnificat anima mea dominum et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo, quia fecit mihi magna qui potens est etc (Luc. I).

21° VERAM DEI COGNITIONEM JUDEIS AD GENTES TRANSTULIT.

(Vide supra IX. 644. I. 2.)

22° PRÆEST CONCILIIS ET PIIS CONGREGATIONIBUS IPSIUS NOMINE CREATIS.

(Vide supra V. 208, I seq.)

23° ITEM SANCTIS COGITATIONIBUS. (Vide supra ibidem).

XXIII

MARIÆ CONTRA DOEMONES POTENTIA, NEC NON IN BELLIS.

1° CAPUT SERPENTIS CONTRIVIT.

Inimicitias ponam inter te et mulierem. (Gen. iii, 15.)
— Hæc ipsa magis Christo et B. Virgini contra diabolum pugnanti, etiam ad litteram conveniunt. Mulier enim est Eva, quæ diabolum contrivit quando pœnitentiam egit, vel potius mulier est B. Maria, Evæ filia; semen ejus est Jesus et christiani; serpens est diabolus; semen ejus sunt infideles, omnesque impii. Ergo B. Maria contrivit serpentem; quia ipsa semper plena et gloriosa fuit victrix diaboli, omnesque hæreses (quæ caput sunt serpentis) in universo mundo contrivit, ut canit Ecclesia; Christus vero perfectissime eum ejusque caput et machinationes contrivit, dum virtute propria in cruce diabolo regnum omne, et spolia sua ademit, atque a Christo tam Eva pœnitens, quam Maria innocens, nos quoque omnes virtutem conterendi diabolum, ejusque semen (*primo* Diabolum, id est suggestiones; *secundo* semen, id est impios homines: horum enim pater et princeps est diabolus), accepimus. Hoc enim est quod dicitur Ps. xc: *Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem*, Et Luc. x: *Eccce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, et super scorpiones, et super omnem virtutem inimici*. Et ad Rom. xvi: *Deus conterat Satanam sub pedibus vestris velociter*. Ita Theodoretus, Rupertus, Reda hic, Au-

gustinus, lib. xi, *de Civit.* cap. xxxvi, Epiphanius, lib. ii, *contra Antidicomarianos*, et passim alii patres.

Apposite S. Chrysostomus hom. *de Interdict. arbo.* t. i. Adamo opponit Christum, Evæ B. Virginem, serpenti Gabrielem: «Mors, inquit, per Adam, vita per Christum; Evam serpens seduxit, Maria Gabrieli consensit; sed seductio Evæ attulit mortem, consensus Mariæ peperit sæculo Salvatorem. Restauratur per Mariam quod per Evam perierit; per Christum redimitur, quod per Adam fuerat captivatum; per Gabrielem promittitur, quod per diabolum fuerat desperatum.

2° MARIA DIABOLUM VINCENS FIGURATA PER JUDITH VINCENTEM HOLOPHERNEM.

Et factum est cum audisset hæc verba Judith, vidua, etc. (Judith. viii, et seq.) — Argumentum libri (Judith) est victoria Judith de Holopherno et Assyriis, per quam allegorice repræsentatur victoria B. Virginis de diabolo, ait ex Fulberto Carnotensi noster Canisius, lib. i, *Mariæ*, cap. ii; tropologice, triumphus animæ fidelis de carne et vitiis, ait Rabanus. Denique tres libri sunt partes. Prima describitur Judæorum periculum a cap. i usque ad viii; secunda, eorum per Judith liberatio a capite viii ad cap. xv, vers. 9; tertia, quæ deinde secuta sunt a cap. xv usque ad finem.

Et erat hæc in omnibus famosissima. (Judith. 8.) — Allegorice, Judith fuit typus B. Virginis, de qua S. Bonaventura in *Speculo* cap. viii: «Dominus, inquit,

nominatissimus et famosissimus est tecum ; ideo et tu es famosissima et nominatissima, » etc. « Maria ergo signata est per illam famosissimi nominis Judith, de qua scriptum est, quod *nec erat qui de ea loqueretur verbum malum.*

Et abscidit caput ejus. (Judith. XIII, 10. — (Vide supra, IV, 346, 2.)

3° EST TERROR DÆMONUM.
(Vide supra, VI, 347, 2.)

4° BEATA VIRGO TERRIBILIS EST DÆMONIBUS, HÆRETICIS
ET IMPIIS QUASI ACIES CASTRORUM ORDINATA.

VIII
1 *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* (Cant. VI, 3.)
— Tertius sensus, principalis : beata Virgo pulchra est complacentia quia unice præ omnibus creaturis placet toti SS. Trinitati, angelis et sanctis, juxta illud Gabrielis, Luc. I, 30 : « *Invenisti gratiam apud Deum*, o beata Virgo, inquit Rupertus, *suavis et decora es sicut Jerusalem*, in eo quod anima tua semper supernam videt pacem, et ex visitatione tui discunt animæ plurimæ cælestium ducere conversationem ; unde et dicuntur, vel sunt filiæ Jerusalem, quia optimam eligunt partem, juxta illud *Psalm.* XLV, 11 : *Vocate et videte quoniam ego sum Dominus*, etc. Tu quoque *terribilis* es dæmonibus, hæreticis et impiis, *sicut castrorum acies ordinata*, in qua summa omnium est concordia ; ac proinde nullus in ea per discordiam aditus datur hosti. »

Quocirca omnes hæretici qui Christus etiam bea-

tam Virginem impugnant, ab ea proferuntur ; unde de ea canit Ecclesia : « Cunctas hæreses sola in universo mundo interemisti. »

Addit Sophronius, serm. *de Assump.* : « B. Virgo, inquit, est *sicut castrorum acies ordinata*, quia stipata est innumeris angelorum et sanctorum agminibus. » Hinc Damascenus, orat. I, *de Nativ.* : « O sanctissima, inquit, filia, quæ materni ubris lacte aleris et ab angelis undique cingeris ! »

Hinc et S. Bonaventura in *Specul.* B. Virginis, cap. III : « Maria, inquit, interpretatur *Domina* : hoc quoque optime competit imperatrici quæ revera domina est cælestium, terrestrium et infernorum : domina, inquam, angelorum, hominum et dæmonum, » etc.

Unde S. Augustinus ait : « Michael dux et princeps militiæ cælestis cum omnibus spiritibus administratoris tuis, Virgo, paret præceptis in defendendis in corpore et in suscipiendis de corpore animabus fidelium specialiter servientium tibi, Domina, et die ac nocte se tibi commendantium. »

Idem in *Cantico* : « Te matrem Dei laudamus ; tibi, ait, omnes angeli et archangeli, tibi throni et principatus fideliter deserviunt ; tibi omnes potestates et omnes virtutes cæli cælorum et universæ dominationes obediunt. »

B. Gertrudis, lib. IV *Revelat.* cap. XLIX, agens de angelis quos videbat coram Deipara, eos qui ad festum assumptionis se paraverant, adducere, eosque ab insidiis malignorum, spirituum defendere, subjicit : « Quia ad imperium, inquit, Dei genitricis multitudo angelorum undique defendendo protegit, omnes gloriosam Virginem invocantes. »

Denique S. Germanus, orat. in *Zonam Deiparæ* :

« Tu, ait, nequissimi hostis contra servos tuos invasiones sola nominis tui invocatione sanctissima repellens, tutos atque incolumes servas. »

Vide dicta cap. 1, vers. 9, ad illa : « Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te. »

4° INNUMERAS DÆMONUM PHALANGAS PROSTRAVIT, ET IX
DIES PROSTERNIT.

(Vide supra : IV, 346, 2.)

5° MARIE VOCABULUM, PATROCINIUM ET EXEMPLUM
TIMENT DÆMONES.

Et abscidit caput ejus. (Judith. XIII, 10.) — Juditham timuerunt et fugerunt Assyrii : B. Virginem timent omnes dæmones et impii. Unde S. Bernardus citatus a S. Bonaventura in *speculo* B. Virginis cap. IX : « Non sic, inquit, timent hostes visibiles quasi cæterorum acie copiosam, sicut aræe potestates Mariæ vocabulum, patrocinium et exemplum ; fluunt et pereunt sicut cera a facie ignis, ubicumque inveniunt crebram hujus nominis recordationem, devotam invocationem, sollicitam imitationem. »

Judith clausa in oratio Deum suis jejuniis, ciliciis, precibus, lacrymis Israeli conciliavit : B. Virgo clausa in cubiculo, ac jejuniis et gemitibus inenarrabilibus obsecrans Deum pro mundi reconciliatione, meruit angelum pacis paranymphum excipere, qui eam hujus pacis mediatricem per verbi in ea incarnationem annuntiaret.

Judithæ victrici acclamavit populus : *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nos-*

tri ; quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum.

Item, et longe majora B. Virgini accinunt patres, doctores, et omnes orthodoxi.

6° EJUS GLORIA IN BELLIS.

Mecum sunt divitiæ et gloria, opes superba et justitia. (Prov. VIII, 18.) — Ut alia taceam, bellicam victoriam in præliis gloriam, ac triumphos, ducibus et regibus sibi devotis largita est B. Virgo.

Narsei duci Justiniani imperatoris illustres contra Gothos numerosos, et præpotentes victorias ipsa concessit amor Domini 552, quando trucidato toto Gothorum exercitu, Italiam ab eorum tyrannide liberavit. Audi Evagrium illius ævi historicum, lib. IV, cap. XXVI : « Commemoratum est, ait, ab his qui una cum Narsete fuerunt, dum præcibus et aliis pietatis officiis divinum numen placaret, debitumque cultum ei tribueret, sanctam Virginem Deiparam ei apparuisse, planeque tempus præscripsisse quo bellum cum hostibus gereret, atque ut non prius ad prælium committendum se accingeret, quam cœlitus signum acciperet. Multæ aliæ quoque res a Narsete valde memorabiles gestæ sunt. »

Heraclium imperatorem rebus imperii quasi desperatis spem omnem post Deum in B. Virgine posuisse ac ejus ope Chosroem regem Persarum profligasse, atque crucem Domini recepisse anno Domini 626, narrat Paulus Diaconus, lib. XVIII, *Histor.*, et Theophanes in *Annal. græcor.*, in gestis Heraclii.

Pelagus I, Hispania rex, Saracenos Hispaniam occupantes anno Domini 718. invocata Virginis ope,

cecidit capto eorum duce Alemann, ac cæsis mersisque 80 hostium millibus, testes sunt Lucas Tudensis, Mariana et alii Hispanorum historici.

Basilus imperator Constantinopolitanus Saracenos Deiparæ et Christo insultantes, ejus auspiciis ad interuersionem pene cecidit anno Domini 867, teste Cuiropalate.

Christiani terram sanctam ductu Virginis infidelibus extorserunt, cum mandatum esset omnibus ut diebus singulis sabbati officium B. Virginis recitarent. Nec irritæ fuere preces et vota: Nam ipsi, duce Godofrido Bullonio, post varia cum Saracenis prælia, Hierosolimam expugnarunt anno Domini 1099. Ita Tyrius in *Bello sacro*, Baronius et alii.

Anno Domini 1212, Alphonsus VIII. Castellæ rex, cum paucis immensam Maurorum multitudinem præcunte signo crucis et regio vexillo, in quo erat Imago B. Virginis cum filio, invasit, prostravit, perdidit, cæsis Maurorum ducentis millibus, cum e christianis vix 25 aut 80 occubuerint. Hæc victoria, qua nulla illustrior extitit in Hispania, ab Hispanis annuo festo recolitur die 16 jubi, sub titulo triumpho Crucis.

Anno 1571, sub Pio V, illustris de Turcis relata est navalis victoria ope Virginis, quæ titulo S. Mariæ de Victoria, die 7 octobris annua gratulatione celebratur.

Plura vide apud nostrum Spinellum in *Mariæ*. tract. de *Miraculis B. Virginis*. pag. 654 et seq.

7° EST CASTRORUM ACIES ORDINATA.

Ab æterno ordinata sum et in antiquis, antequam terra fieret. (Prov. viii, 23) — Hinc ipsa vocatur *castro-*

rum acies ordinata. (Cant. vi, 9). Quia ipsa sanctorum aciem instruit ad debellandum diabolum, mundum, carnem, ad eradicandam libidinem, simoniam, cæteraque scelera.

8° EJUS OPE MULTOS DUCES IN BELLO FUISSE VICTORES MULTIS DOCETER EXEMPLIS. (Vide supra: EJUS GLORIA IN BELLIS. V. 217, 2 et seq.)

9° CONSTANTINOPOLIM A TRIENNALI SARACENORUM OBSIDIONE LIBERAVIT.

Dies autem victoriæ. (Judith. xvi, 31). — Allegorice Judith est B. Virgo, quæ urbes et fideles sibi devotas ab hostium obsidione liberat, ut liberavit Constantinopolim sibi dicatam et devotam, anno Domini 717, a triennali Saracenorum oppugnatione, cum illi præsideret S. Germanus patriarcha Constantinopolitanus, ad quem proinde scribens Gregorius II pontifex, *epist.* 4, ita ait:

« Pugnatricis illius sanctæ et omnium Christianorum Dominæ miranda facta, quæ in se declarata sunt, per quæ tu quoque inter hostes servatus es, non sunt reticenda. Illi enim cum insania multa tumultuantur, tantum invenerunt in se adversitatis hostilis, quantum eorum causa injustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est: Nam si Bethulia per manus Judith Israelitis servata est, ejus opus Holophernis erat sublatio, et per ea tempora ad id salus Israelis vocata est, quomodo non oportebat et tuam sanctitatem hujusmodi propugnatrice utentem hostibus civitatis prævalere, ipsamque victoria coronare, etc. »

XXIV

MARIA NOSTRA MEDIATRIX.

1° MARIA EST MEDIATRIX ET AUCTRIX NOSTRÆ REDEMPTIONIS ET SALUTIS; FILII SUI VITAM, DOLORES ET MORTEM DEO OBTULIT EX ARDENTISSIMA CHARITATE.

Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso etc. (Prov. VIII. 12). — Mystice fructus B. Virginis est Christus, pretiosior omni auro et lapide pretiosa. Unde de eo dixit Elisabeth, imo dicit tota Ecclesia. *Benedictus fructus ventris tui.* In quæ Verba scribens S. Bonaventura: « Melior, ait, est fructus meus, fructus ventris mei (quem ego tanquam meum hominibus et pro hominibus offero) auro et lapide pretioso. »

Quocirca Hesychius Hierosolymitanus ait utrum Virginis esse aurifodinam, ex qua Christus, hoc est, divinitatis aurum cum terra humanitatis nostra permixtum, effossum erutumque est. Eleganter vero Damascenus, orat. 1 de Nativ., Christum margaritæ, B. Virginem conchæ comparans: « Lætatur, ait, mundi mare; in ipsa enim concha gignitur, quæ cœlitus et divinitatis fulgorem in utero concipiet, et Christum ingentis pretii unionem pariet. » Porro virtutes topazii, quas recensui, *Apocal.* XXI. 20, facile est adaptare B. Virgini.

Hæc de causa, B. Virgo a patribus vocatur mediatrix et auctrix Redemptionis salutisque nostræ; non quod ipsa per se ejus pretium solvit (hoc

enim soli Christo competit), sed *primo*, quod ipsa purissima e carne sua conceperit et peperit Christum, qui est pretium salutis nostræ. *Secundo*, quod B. Virgo astans cruci, Christi filii sui vitam, dolores et mortem atrocissimam Deo obtulerit ardentissima charitate in holocaustum, et ut victimam pro peccatis totius mundi, sicut Abraham obtulit Isaac Deo in holocaustum, *Gen.* XXII.

2° MARIA EST MEDIATRIX FIDELIUM.

(Vide supra: VIRTUTES ET GRATIAS, ETC.)

3° QUA RATIONE SIT ANGELORUM MEDIATRIX.

(Vide supra: Ibid. VI, 527, I et 2.)

4° CONJUNXIT HOMINEM DEO.

Ab æterno ordinata sum, etc. (Prov. VIII, 23). — Ipsa ordinavit et conjunxit hominem Deo, tum quia genuit Christum Deum et hominem; tum quia per Christum Deum hominibus et homines Deo reconciliavit. Unde omnes sæculorum ordines, successiones et status optarunt videre virginem concipi et nasci; et ut ait Damascenus, serm. I de Nativ. Virg.: « Certabant sæcula quodnam maxime ortu tuo glorietur. Verum coram concertationem præfinitum Dei, a quo facta sunt sæcula, consilium superavit et postrema prima facta sunt, dum ipsis felicissima nativitas tua obtigit. »

5° PRO OMNIBUS INTERCEDIT.

V
379
1
Justus prior *est* accusator sui, etc. (Prov. XVIII. 17.)
— Symbolice, B. Simeon apud Galatinum lib. VII de
Arcanis fidei, cap. IV, hunc versum exponit de B.
Virgine, quam Hebræi vocant primum justum, imo
primum hominem et omnium hominum matrem, eo
quod ipsa in mente Dei concepta et prædestinata
fuerit ante Adamum et cæteros homines, Adam vero
et homines cæteri per ipsam ejusque filium Chris-
tum :

« Justus, ait, primus in lite sua (vel in judicio suo),
venit amicus ejus, et investigavit eum. Sensus est :
quando veniet Deus sanctus et benedictus ad judi-
candum orbem in die judicii, totus mundus expa-
vescet, et timebit diem illum terribilem, dicentque :
O David rex noster, ora Deum pro nobis, quoniam
ex te processit Messias. Ipse autem respondebit eis :
propter hoc ipsum quod dicitis non sufficio. Nam ex
me multi reges prodierunt, qui in multis Deum offen-
derunt. Præterea mihi offensus est Deus propter
peccatum Bethsabeæ et Uriæ. Subdit deinde eos
similiter accessuros ordine ad Moysen, Jacob, Isaac et
Abraham, singulosque responsuros se peccati reos,
ideoque non sufficere ut pro aliis, in die judicii,
intercedant; quare tandem accessuros omnes com-
muni consensu ad primum hominem, id est ad ma-
trem Messiae, ac rogaturos illam, ut ipse, velut omnis
peccati expers, pro omnibus intercedat. *Justus pri-
mus* ergo in lite sua, q. d. « Hic primus homo, qui est
mater Messiae, ob quam Messias ipse, sive Christus,
filius honoris dicitur, justus est in lite, qua ipsa in
peccato originali concepta fuisse, ab adversarius

accusata est. Et venit amicus ejus, hoc est Deus, et
hanc litem investigavit, tulitque sententiam dicens :
Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te.
Quam quidem auctoritatem prisce Hebræorum doc-
tores, ad immaculatæ conceptionis, matris Messiae,
confirmationem adduxisse videntur.

Hucusque R. Simeon.

6° IPSA EST ALTARE ET SACERDOS.

V
380
1
Melior est enim fructus meus auro. (Prov. VIII, 19).
— S. Epiphanius, serm. de Laud. virg. B. Virginem
vocat sacerdotem et altare : « O virginem, ait, stu-
pendum Ecclesiæ thesaurum, qui adeptus est ingens
mysterium ! Virginem appello velut sacerdotem
pariter et altare, quæ quidem mensam ferens dedit
nobis cœlestem panem, Christum, in remissionem
peccatorum. »

Sicut ergo Christus immolens se in cruce, pretium
justum pro nobis patri nersolvit : sic B. Virgo eum-
dem ac se ipsam cum eodem offerens patri, quan-
tum potuit cooperata est Christi sacrificio, et conse-
quenter redemptioni nostræ. Christus enim est res
et peculium virginis; Christus enim ad Virginem
pertinebat quasi filius ad matrem, eratque pars
matris, utpote caro de carne ejus, et os de ossibus
ejus. Unde S. Bonaventura in illud *Joan. III : Sic
Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum
daret*, fuse et erudite idipsum hic probat noster
Salazar, qui totum hoc caput pie et luculenter in
sensu mystico applicat B. Virgini.

7º FUIT CRATER CONTINENS ET PROPONENS NOBIS CARNEM
ET SANGUINEM CHRISTI.

V
156
2

Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, etc. (Prov. ix, 3) — Mystice, B. Virgo mittit ancillas, id est animas sibi devotas, ut alias advocent ad ejus convivium, quod ipsa apparavit tum in generatione et educatione Christi, tum tota vita sua, splendissimum, omnium virtutum exemplare nobis ad imitandum proponens, idque in Sion, ubi ipsa post ascensionem Christi in cœlum habitavit, invitat enim ipsa omnes ad arcem Sionis, id est ad vitam excelsam et contemplativam. Unde experientia docet omnes pene religiones ejus instinctu et ope institutas, atque in particulari, quoscumque ad eas evocantur, ipsius fere auxilio et quasi voce evocari.

Ita videmus viros B. Virginis devotos, ac præsertim congregationum ejusdem sodales zelo animarum fervere, ideoque B. Virginem per eos in omnibus orbis provinciis mira et magna operari, nimirum infideles et hæreticos convertere, urbes antiquæ virtuti et pietati restituere, multos utriusque sexus ad vitam cœhmem, imo angelicam, traducere, sive domi sive in variis religiosorum ordinibus. Vide nostrum Spinellum *de Deipara* xx.

B. Virgo ergo vocat ad craterem cum excelsa prædicatione, quia ipsa fuit crater continens et propinans nobis carnem et sanguinem Christi, juxta illud *Cant. vii : Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indigens poculis.* De quo S. Ambrosius, lib. *de institut. virg.* cap. xiv : « Vere, inquit, alvus ille mater crater tornatilis, in quo erat sapientia, quæ miscuit in cratere vinum suum, indeficientem cognitionis piæ

gratiam divinitatis suæ plenitudine subministrans. In quo virginis utero simul acervus tritici et lilii floris gratia germinabat, quoniam et grannum tritici germinabat et lilium. »

Et S. Ildephonsus, serm. i *de Assumpt.* eadem mutuatus ex S. Ambrosio : « Vere, inquit, alvus Mariæ tornatilis fuit, quia in eo sapientia se influxit, quæ in cratere illo vinum miscuit. »

Sic Ildephonsus, quem citat Vincentius Belvacensis in *Speculo historiali*, lib. VII, cap. 121.

8º EJUS CARNEM EDIMUS IN VENERABILI EUCHARISTIA.

Qui edunt me adhuc esurient. (Eccli. xxiv. 29) — Ad litteram hoc verum est de Christo, quem edimus in Eucharistia, et tamen eundem esurimus, iterumque edere gestimus : sic idem pariter ad litteram vere dici potest de B. Virgine. Mirum hoc, sed verum.

Quoties comedimus carnem Christi in Eucharistia, toties in eadem comedimus realiter carnem B. Virginis : Quia caro Christi est caro B. Virginis : imo ipsissima caro Christi, antequam in incarnatione a B. Virginis carne decideretur et daretur Christo, fuit propria caro B. Virginis, ejusque anima informabatur et animabatur. Sicut ergo et quotidie esurimus in eodem carnem B. Virginis, ut virgineas ejus dotes et mores imbihamus, nobisque incorporemus. Itque faciunt non soli sacerdotes et religiosi, sed omnes christiani ; omnes enim sua, æque ac Christi carne, pascit B. Virgo in Eucharistia. Atque hinc ille virginitatis et angelicæ puritatis amor in digne et frequenter communicantibus.

Sane fideles omnes hac de causa uti Christum, sic B. Virginem assidue corde, ore et opere gestare deberent: imo in B. Virginem quasi transire et transmutari, sicut ferum igne candens transit in ignem, et sicut panis fermento conditus in fermentum quasi immigrat et transit. Unde Christus se suaque comparat fermento. *Mat. XIII, 33.* Atque hac de causa Christus suam carnem reliquit in Eucharistia, optante, et forte orante id B. Virgine, utpote intime fidei cuique per omnia temporum sæcula uniret et incorporaret.

Vide hic eximiam charitatem Christi et B. Virginis in hoc, ut nos vicissim in eum cor totum defigamus, imo in eum quasi transeamus, ac dicamus cum S. Paulo: *Quis nos separabit a charitate Christi?* Certus sum quia *neque mors. neque vita, etc.* *Rom VIII.*

9° FORTE IPSA ORANTE, SUAM NOBIS CARNEM IN EA
RELIQUIT CHRISTUS.

(Vide Supra: IX, 656, 2.)

10° FUIT ORDINATA SACERDOS MYSTICA, ET IN OMNIBUS
COGITATIONIBUS SUIS, VERBIS ET ACTIONIBUS ORDINATA
ET DISPOSITA.

Vide supra: SANCTOS ORDINES, etc. v. 229, 1 et 2.)

XXV

MARIA NOSTRA MATER.

1° MARIA OMNIUM HOMINUM MATER, (Vide supra:
PRO OMNIBUS INTERCEDIT, v. 579, 2.)

Deinde dicit discipulo, ecce mater tua. (Joan. XIX, 27). — Et tuorum collegarum apostolorum cæterorumque fidelium, quorum personam Joannes hic repræsentat; quare fideles omnes ad eam quasi ad matrem confugere oportet cum magna fiducia et amore, uli docet S. Bernardus, cujus verba jam recitavi. Ipsa ergo vera est fidelium Eva id est mater viventium. Ita ad illam recurrere omnes sapientes et sancti quolibet ævo.

Audi S. Augustinum, *serm. de Passione: Ecce mater tua*; curam, inquit, illius habe; eam tibi commendo, suscipe matrem tuam. Dum hæc pauca diceret, illi duo dilecti lacrymas fundere non cessabant, tacebant ambo illi Martyres, et præ nimio dolore loqui non poterant. Isti duo virgines Christum audiebant et voce loquentem, et ipsum videbant paulatim morientem, amare flebant qui amare dolebant; nam gladius doloris Christi animas utrorum transibat.

2° QUOMODO SIT MATER NOSTRA.

Sapientia laudabit animam suam etc. (Eccli. XXIV, 1 et seq.) — Ipsa nobis est mater et causa omnis sapientiæ, id est prudentiæ et sanctitatis; hanc enim

XVI
648
1

IX
618
1

Sane fideles omnes hac de causa uti Christum, sic B. Virginem assidue corde, ore et opere gestare deberent: imo in B. Virginem quasi transire et transmutari, sicut ferum igne candens transit in ignem, et sicut panis fermento conditus in fermentum quasi immigrat et transit. Unde Christus se suaque comparat fermento. *Mat. XIII, 33.* Atque hac de causa Christus suam carnem reliquit in Eucharistia, optante, et forte orante id B. Virgine, utpote intime fidei cuique per omnia temporum sæcula uniret et incorporaret.

Vide hic eximiam charitatem Christi et B. Virginis in hoc, ut nos vicissim in eum cor totum defigamus, imo in eum quasi transeamus, ac dicamus cum S. Paulo: *Quis nos separabit a charitate Christi?* Certus sum quia *neque mors. neque vita, etc. Rom VIII.*

9° FORTE IPSA ORANTE, SUAM NOBIS CARNEM IN EA RELIQUIT CHRISTUS.

(Vide Supra: IX, 656, 2.)

10° FUIT ORDINATA SACERDOS MYSTICA, ET IN OMNIBUS COGITATIONIBUS SUIS, VERBIS ET ACTIONIBUS ORDINATA ET DISPOSITA.

Vide supra: SANCTOS ORDINES, etc. v. 229, 1 et 2.)

XXV

MARIA NOSTRA MATER.

1° MARIA OMNIUM HOMINUM MATER, (Vide supra: PRO OMNIBUS INTERCEDIT, v. 579, 2.)

Deinde dicit discipulo, ecce mater tua. (Joan. XIX, 27). — Et tuorum collegarum apostolorum cæterorumque fidelium, quorum personam Joannes hic repræsentat; quare fideles omnes ad eam quasi ad matrem confugere oportet cum magna fiducia et amore, uti docet S. Bernardus, cujus verba jam recitavi. Ipsa ergo vera est fidelium Eva id est mater viventium. Ita ad illam recurrere omnes sapientes et sancti quolibet ævo.

Audi S. Augustinum, *serm. de Passione: Ecce mater tua*; curam, inquit, illius habe; eam tibi commendo, suscipe matrem tuam. Dum hæc pauca diceret, illi duo dilecti lacrymas fundere non cessabant, tacebant ambo illi Martyres, et præ nimio dolore loqui non poterant. Isti duo virgines Christum audiebant et voce loquentem, et ipsum videbant paulatim morientem, amare flebant qui amare dolebant; nam gladius doloris Christi animas utrorum transibat.

2° QUOMODO SIT MATER NOSTRA.

Sapientia laudabit animam suam etc. (Eccli. XXIV, 1 et seq.) — Ipsa nobis est mater et causa omnis sapientiæ, id est prudentiæ et sanctitatis; hanc enim

XVI
648
1

IX
618
1

per ipsam nos accipere vult Christus, qui non per aliam quam ipsam, naturam nostram induere elegit. Quare sicut de Christo incarnato, ait S. Paulus, [1, 30, quod factus sit nobis *sapientia, justitia, sanctificatio et redemptio* : Sic Christus idem analogice concessit suæ matri, ut causaliter fieret nobis sapientia, justitia et sanctificatio, quia per illam nos suæ gratiæ, sapientiæ, justitiæ et redemptionis voluit fieri participes et compotes. Deus ergo illam nobis æque ac sibi statuit matrem, ac ad eam, quasi matrem in omni tentatione, difficultate, defectu virium et gratiæ nos voluit recurrere, ac per eam omne bonum omnemque gratiam impetrare, itaque in ea jugiter laudare Deum.

3º BEATO JOANNI QUASI MATER OCCURRIT.

Et obviabit illi quasi mater honorificata. (Eccli. xv. 2.) — Optime hoc convenit B. Virgini quia ipsa innumeris velut aliis misericordia circumdata, illico advolat, ut miseris opituletur.

Unde S. Anselmus, lib. *de Excellent. Virginis*, cap. vi : « Velocior, inquit, est nonnunquam salus, memorato nomine ejus (id est *Mariæ*), quam invocato nomine Domini Jesu. » Et rationem reddit : quia ad Christum tanquam ad judicem pertinet etiam punire, ad Virginem tanquam ad patronam, nonnisi misereri.

Porro B. Virgo proprie quasi mater occurrit B. Joanni, utpote ei a Christo in cruce data in matrem. Quocirca Ecclesia, in festo S. Joannis, hæc legit loco epistolæ. Et Albinus Flaccus. qui jussu Caroli

Magni imperatoris homilias patrum collegit, hæc adaptat S. Joanni, ejusque festo.

4º EUS DELICIE SUNT ESSE CUM DEO ET FILIIS HOMINUM.

Et deliciae meæ esse cum filiis hominum. (Prov. viii. 31.) — Mystice quoque hæc attribues Virgini Deiparæ : sapientia enim Dei simili modo luit et prælusit in figuris, quibus adumbrata fuit B. Virgo, in Eva, in arca Noe, in arca testamenti, in rubo ardenti et incombusto, in virga Aaron frondenti, etc. Rursum Deiparæ deliciae sunt esse cum Deo, utpote filio suo, et cum filiis hominum, quibus filium hunc genuit ; unde *Cant.* viii, dicitur : *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum ?*

In quæ verba B. Petrus Damianus, serm. *de Annuntiat.* : « Non est locus voluptatis, ait, nisi uterus Virginis. »

Hinc ipsa a nobis et a tota Ecclesia quotidie salutatur et invocatur : « Salva, regina, mater misericordiæ, vita, dulcedo, et spes nostra, salve. »

5º DILIGENTES SE SUMME DILIGIT.

Ego diligentes me diligo. (Prov. xiii. 17.) — Mystice, B. Virgo diligentes se diligit, sed longe majori dilectione, idque *primo* quia ipsius charitas est ardentissima. Nam Spiritus sanctus, in eam superveniens, « velut ignis ferrum, totam decoxit, incanduit et ignovit, ita ut in ea Spiritus sancti flamma tantum videatur,

nec sentiatur nisi tantum ignis amoris Dei et hominis, » ait S. Ildephonsus, *serm. 1 de Assumpt.*

Secundo, quia ipsa est mater Christi, quare quos Christus summe dilexit, ut vitam pro eis daret, ipsa pariter summe diligit quasi Christi filii filios suosque nepotes. Unde Origines, tom. 1 in *Joan.* in præfatione docet « Mariæ filium esse dominum Jesum Christum, et præterea omnem eum, qui est perfecte christianus : qui enim hujusmodi est, non amplius vivit ipse, sed in ipso vivit Christus ; et ideo de eo dici potest Mariæ : *ecce filius tuus* Christus. »

B. Petrus Damianus, *serm. 1 de Nativ. Virg.* : « Scio, ait, Domina, quia benignissima es, et ames nos amore invincibili, quos in te et per te filius tuus et Deus tuus summa dilectione dilexit. Quis scit quoties refrigeras iram judæis cum justitiæ virtus a præsentia deitatis egreditur ? In manibus tuis sunt thesauri miserationum Domini ; et sola electa es cui sola gratia conceditur. »

Addit summum amorem virginis junctum esse summæ potentiæ et efficaciam : « Fecit, ait, in te magna qui potens est, et data est tibi omnis potestas in cælo et in terra. »

Causam subdit : « Quomodo illa potestas tuæ potentiæ poterit obviare, quæ de carne tua carnis suscepit originem ? Accedit enim ante illud aureum humanæ reconciliationis altare, non solum rogans, sed imperans, domina, non ancilla. »

6° EJUS CHARITAS EST ARDENTISSIMA.

(Vide infra. 8, UNUS IDEMQUE EST HABITUS, v, 213, 1.)

7° CHRISTIANOS MIRIFICE COMPLECTITER.

(Vide supra : v. 213, 1.)

8° HABITUS CHARITATIS QUO DILIGIT EOS EST MAXIMUS.

Unus idemque est habitus charitatis, quo diligitur Deus et proximus, teste S. Thoma 11^a 11^æ, Q. xxv, art. 1. Cum ergo habitus charitatis, quo diligit Deum sit maximus in Deipara, sequitur et habitum (ac consequentur actum, qui habitui adæquatur), quo diligit homines, in eadem esse maximum.

Nos ergo diligimus eam habitu et actu intenso, v. g., ut octo; illa autem nos diligit habitu et actu intenso ut millio, sive ut millies millesies : Quantum ergo millio superat octonarium, tantum dilectio Virginis superat nostram.

MARIA, NOBIS FONSGRATIAUM

1° EST GRATIARUM AQUEADUCTUS.

Quando æthera firmabat sursum, et librabat fontes
 aquarum. (Prov. viii, 28.) — Mystice, B. Virgo est
 æther, id est aer et aura cœlestis æque ac fons et
 aquæductus gratiarum, ut ostendi Eccli. xxiv, 40.
 Unde illud viri sancti: quoties suspiro et respiro,
 totus ad te suspiro, Jesu, Maria.

Et sicut aquæductus exiit de paradiso. (Eccli. xxiv,
 41.) — Mystice, frames, dioryx et aquæductus fluvii
 divini est B. Virgo et sancti. B. Virgo enim quasi
 aquæductus excepit sapientiam divinam, ipsamque
 personam Verbi, ut eam pariret et in homines trans-
 funderet.

Audi, in primis, nostrum Salazar in *Prov.* cap.
 xxxi, num. 135. « Maria, inquit, virginis exitus pri-
 mus, et prima in lucem editio celebratur his verbis,
 et jam tunc in immensum effusam gratiarum suarum
 affluentiam aperiens: *Ego*, inquit, *quasi frames*
aquæ immensæ de fluvio, et subdit: « *Ego quasi flu-*
vius dioryx. »

Ex vetustis exemplaribus aliqua sic habent: *Ego*
quasi fluvius vorax; et in Virginem aptissime quadrat
 quæ gratiarum omnium fluentu, ut ita dicam, hau-
 sit ac perbibit.

Accipe Bonaventuram in *Speculo*, cap. iii: « Om-
 nia, inquit, charismata intrant in Mariam; flumen
 enim gratiæ angelorum intrat in Mariam; flumen
 gratiæ patriarcharum et prophetarum intrat in Ma-
 riam; flumen gratiæ apostolorum intrat in Mariam;
 flumen gratiæ martyrum, confessorum, virginum,
 doctorum intrat in Mariam; omnia denique flumina
 intrant in Mariam. Sed quid mirum si omnis gratia
 in Mariam confluit, per quam tanta gratia ad omnes
 defluit? »

Est ergo Maria flumen immensum omnium flumi-
 num vorax.

2° EST MARE GRATIARUM.

(Vide supra SANCTITATEM ETC., ix, 66æ, 1.)

3° ARAXI FLUVIO COMPARATUR.

Ego quasi fluvius Dioryx. (Eccli. xxiv, 41.) — Nec
 multum abit illud nomen *Dioryx*, aut *Duoryx* cujus
 hic meminit Ecclesiasticus, a nomine Durii nostri.
 Nabanus existimat nomine Dyorix Araxem, totius
 Persiæ maximum fluvium, notari, qui tanto volvitur
 impetu per declivia, ut præceps ejus lapsus omnia
 secum auferat, pontes, impedimenta, etc. Huc spectat
 illud poetarum principis:

Pontem indignatus Araxes.

Ergo ad rem nostram, Maria cum fluvio Araxe
 aptissime comparatur, quia, collectis undique gra-
 tiarum omnium rivis, in quamdam immensam evasit

gratiarum vinum : ex hac vero tanta in pietatem et honestatem propensio nata est, tamque rapidus præcepsque in bonum omne cursus, ut omnes peccatorum illecebras, occasiones, tentamenta, et motus prava alvei istius vis magna devolveret ac demergeret.

Hæc Salazar.

4° RIGAT HORTUM ECCLESIE, IPSAQUE PARADISUS VOLUPTATIS.

Dixi, rigabo hortum meum plantationum. (Eccli. xxiv, 42.) — (Vide supra : ix, 664, 2.)

5° EA QUÆ RIGAT CRESCUNT.

Et ostendit mihi fluvium aquæ vivæ, etc. (Apoc. xxii, 1.) — Huic fluvio vitali similis fons Virginis balsamum vegetans.

Burchardus enim, qui ante trecentos annos lustravit terram sanctam, in ejus *Descript.* capit. penult., et ex eo Thomas Rozius, de *Signis Ecclesiæ*, lib. II, cap. vii, narrat se vidisse in Ægypto hortum balsami qui ex se non dabat furtum, nisi irrigaretur fonte vicino, in quo B. Virgo sæpius puerum Jesum lavit ; atque Saracenos expertos testari, frustra illum aliis aquis irrigari : quamobrem duxisse in illum fontem aliunde aquam, ut virtutem divinam inde hauriens abunde sufficeret ad irrigationem.

Ita tropologice, omnia nostra cogitata factaque tanquam steriles plantæ marcescunt, nisi illa aqua vitæ irrigentur. O sola inter vigines mater, et inter ma-

tres virgo : sola filii tui mater et filia, tibi, tuoque Jesu competit hoc lemma : « crescit quodcumque rigas. »

Ita Nicolaus Cantinus, lib. I *Parab. hist.* lxxv.

6° EST PUTEUS AQUARUM VIVENTIUM.

Fons hortorum ; puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. (Cant. iv, 15.) — Tertius sensus principalis ; B. Virgo fuit et est fons et puteus aquarum viventium, qui sterilem mundum sic irrigavit, ut eum fecundum effecerit ac amœnum instar paradisi, juxta illud Eccli. xxiv, 41 : *Ego quasi fluvii Dioryx, et sicut aquæductus exivi de paradiso ; dixi : Rigabo hortum meum.*

Ita Rupertus, qui quatuor flumina paradisi B. Virginii mystice accommodat, additque ipsam esse fontem et puteum aquarum viventium, quia ipsa est sacramentum omnium sacrarum Scripturarum.

B. Virgo ergo est fons, tum quia Christum nobis genuit et edidit ; tum quia orando apud filium omnia bona nobis impetrat et communicat.

Methodius in *Hypoponte* B. Virginem sic alloquitur : « Salve, humanitatis filii fons, salve, humanitatis umbraculum ; »

Et S. Epiphanius, orat. *De Deipara* : « Ave, ait. gratia plena, qui sitientes peregrinis fontis dulcedine satias. »

S. Ephrem quoque, de *Lude Deiparæ*, ipsam fontem gratiæ et totius consolationis appellat ;

S. Chrysostomus : « Ave, ait. quæ es puteus sem-

per viventis aquæ. » Nam, ut ait Antonius, *iv part.*, tit. 10, cap. xvii, § 4, « ipsa nobis miseris dedit filium suum Deum captivis in pretium, famelicis in viaticum, laborantibus in præmium, infirmis in medicamentum, et cum ipso dedit nobis regnum cælorum et omne bonum. »

7° EST PORTA GRATIARUM.

(Vide supra : EJUS PER IMMACULATAM, XII, 831, 1.)

8° OMNIUM EST DEBITRIX.

Et sicut nebula texi omnem terram. (Eccli. xxiv, 6.)

— Mystice, B. Virgo, æternæ sapientiæ mater tegit terram quasi nebula ;

Primo, quia eorum hominum miseriam et nuditatem tegit sua misericordia et gratia ;

Secundo, quia eorum humorem et pblegma, id est acediam et torporem, desiccatur et calefacit, eosque efficit fervidos et forcosos honorum operum ;

Tertio, sicut nebula, flante austro, adveniens solvit glaciem et rigorem ab aquilone inductum terramque humectat : Ita Virginis intercessione, per Spiritus sancti gratiam, solvitur gelu et obduralio cordis a diabolo inducta, ac virentes virtutum actus producuntur.

Quare S. Bernardinus, t. III, serm. II, art. II, verba illa Eccli. cap. XLIII : *medicina omnium in festinatione nebulae*. adaptat B. Virgini ; ait enim medicinam hominum omnium esse in festiva assumptione Virginis : « Quia omnes, inquit, qui volunt, participes sunt gratiæ suæ ; » ac citat S. Bernardum dicentem

Deiparam copiosissima charitate sua omnibus sapientibus et insipientibus fecisse se debtricem ; et misericordiæ sinum aperire, ac de plenitudine ejus accipere universos.

9° QUÆ HOMINIBUS CONTULERIT BENEFICIA ; PUEROS ET A TENERIS ILLI SERVIENTES MAXIME DILIGIT.

Et qui mane vigilant ad me invenient me. (Prov. 17)

— Ipsa peperit Christum, qui est amor Dei et hominum, eumque quasi carnem suam Deo in cruce obtulit pro salute totius mundi.

Unde S. Bernardus, serm. *de Assump.* : « Aut dubitare, ait, aliquis potest omnino in affectum caritatis transisse Mariæ viscera, in quibus ipsa, quæ ex Deo est charitas, novem mensibus corporaliter habitavit ? »

Et. S. Antoninus affectum amoris Deiparæ erga genus humanum, quem ipsa in passione Christi præ se tulit, exprimens, *iv part.*, tit. xv, cap. xx, sect. II : Quod, ait, dicitur *Rom.* VIII, de patre æterno Christi, id et de ejus matre temporali dici potest. Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, scilicet passum, voluntate et affectu : et quomodo non etiam cum illo nobis omnia donavit pertinentia ad recreationem nostram ? »

Denique magnitudinem amoris virginis in homines testantur innumera et inmensa ejus beneficia, sæpe per miracula ejus præstita, cujus plenæ sunt historiæ et vitæ sanctorum.

Unde S. Bernardus, Sermon. 4, *de Assumpt.* : « Sileas, ait, misericordiam tuam, Virgo beata, si quis est qui

invocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. » Et infra : « Quis ergo misericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem, latitudinem, sublimitatem et profundum valeat investigare ? »

Porro omnes quidem diligentes se diligit Deipara, sed maxime eos qui mane ad eam vigilant, id est pueros qui a teneris illi servire incipiunt. Sicut enim Christus parvulos præ cæteris amat, dicens : *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum, Mat. xix*, sic eosdem præ cæteris diligit Deipara, tum quia ipsa purissima est, ideoque pueros, id est puros, diligit, ut eos in puritate conservet ; tum quia ipsa Christum puerum tenerrime dilexit, fasciis involvit, lactavit. etc., ac in eo didicit amare et educare pueros : pueri enim ipsi Christum puerum repræsentant ; tum denique quia major est Dei gloria majorque fructus curare et instituere pueros, quam grandævos vel senes. Pueri enim, sicut lanæ primam tincturam plane hauriunt, imbibunt et retinent, grandævi vero jam vitis tincti difficile novam virtutis tincturam admittunt, aut recet tam facile adiciunt.

Quocirca viri sapientes et religiosi maxime laborant in educanda juventute, atque in ea sitam esse censent reformationem Ecclesiæ, ac bonum totius reipublicæ. Illius enim semen, radix et fundamentum est juvenus ; juvenes enim sicut viri regent que Ecclesiam vel rempublicam, quisque pro suo talento et gradu, ac quæ a puero didicerunt, aliis instillant verbo et exemplo, legibus, consiliis, et concionibus et moribus, itaque instar fermenti timore et amore Dei fermentabunt et imbuent omnes sibi subditos, cognatos, amicos, vicinos. Id experimur in scholis Societatis nostræ ac sodalitatibus B. Virginis, quas in

illis instituimus, per quas integras urbes et respublicas ab hæresi purgamus, vitia inoluta corrigimus, lapsos mores reformamus, et primitivæ apostolorum Ecclesiæ, quoad licet restituere conamur, auspiciis B. Virginis, ideoque prospero ubique eventu, felicique passim successu.

10° FACTA EST NOBIS CAUSALITER SAPIENTIA
JUSTITIA ET SANCTIFICATIO.

Sapientia laudabit animam suam, etc. (Eccli. xxiv, 1 et seq.) — Dices : Quomodo cum veritate aptari possunt B. Virgini illa, quæ Sapientia dicit de se (Eccli. xxiv, 6) : *Ego feci ut in cælo oriretur lumen indeficiens*, et (ib. 40) : *Ego effudi flumina* ?

Respondet primo mystice, q. d. Ego feci ut in cælis, id est ecclesiis, oriretur lux fidei. Rursum ipsa quasi mare gratiarum, earum flumina in Ecclesiam et fideles effundit.

Secundo, ad litteram hoc sensu, q. d. Ego fui causa cur Deus creavit lucem, cælos, mare, flumen, totumque universum. Hujus enim creatio ordinata fuit ad justificationem et glorificationem sanctorum, factum a Christo per B. Virginem, tanquam ad suum finem ; ordo enim naturæ creatus et institutus est propter ordinem gratiæ. Quia ergo B. Virgo fuit mater Christi, ac consequenter fuit medium nostræ redemptionis, ac totius ordinis gratiarum a Christo instituti, hinc pariter fuit causa finalis creationis universi ; universi enim finis est Christus ejusque mater et sancti, sancti in universo hoc per Christum et B. Virginem gratia et gloria donantur. Quare creationis universi rursum

finalis fuit prædestinatio Christi, B. Virginis et sanctorum.

Licet enim universi partes quædam sint Christus et B. Virgo, ideoque eo posteriores in genere causæ materialis; tamen in genere causæ finalis sunt priores, quare inter creationem universi et nativitatem Christi ac B. Virginis, est mutua quædam contradependentia; nec enim Deus nasci voluit Christum et B. Virginem, nisi in universo hoc; nec vicissim noluit universum hoc existere sine Christo et B. Virgine, imo propter illos illud creavit. Totum enim universum ad Christum et B. Virginem, ordinemque gratiarum, velut ad sui complementum et finem referri et ordinari voluit. Vide nostrum Suarez, Vasquez, Valentiam, III *part. quæst. 11*, ac P. Canisium lib. v. *Marial.* cap. vi, et lib. 1, cap. xii.

Christus ergo et B. Virgo sunt causa finalis, oh quam creatum est universum, ac proinde ejusdem sunt causa formalis, puta exemplaris, scilicet idæa. Ordo enim gratiarum, in quo primus est Christus et B. Virgo, est idæa et exemplar, juxta quo d. Deus creavit et disposuit ordinem naturæ totiusque universi.

Vide Dionysium Carthusianum, qui omnia quæ hoc capite dicuntur (cap. xxiv, *Eccli.*) sigillatim B. Virgini accommodat.

11° EST A DEO MORUM SAPIENTIA ET SANCTITATE ENUTRITA, ET IN IISDEM HOMINES OMNES ENUTRIT ET PROMOVET.

(Vide supra, v, 237, 2.)

12° FIDELIBUS SUA MERITA COMMUNICAT, SANCTOS EXIMIOS ANTE ÆTATEM PRÆVENIT.

Et cibaria ancillis suis. (Prov. xxxi, 15.) — Hæc omnia, mutato nomine, adapta B. Virgini, quæ noctu excipiens incarnationis Verbi ab archangelo nuntium, illi ascensum præbens, Verbum in se corporavit, ut illud in escam nobis proponeret in Eucharistia.

Rursum suam gratiam et merita, quæ in nocte hujus vitæ innumera et quasi immensa, per actus intensæ charitatis, humilitatis, patientiæ, cæterarumque virtutum comparavit, non sibi soli servavit, sed in Ecclesiam fidelesque omnes dispensavit, et in dies dispensat. Nam, ut ait S. Bernardus, « de plenitudine illius omnes accepimus. » Insuper eminentes sanctos noctu, id est ante ætatem, prævenit, ut a puero, imo ab utero, incipiant vacare Deo et pietati, uti de S. Johanne Baptista, S. Nicolao, S. Dominico, et aliis legimus: quare tunc eis virtutum pensa dispensat, ut ea sensim illi crescentes cõtate et meritis pertexant et perficiant.

13° FIDELES AD SANCTITATEM CONVENIENTEM PROMOVET.
(Vide supra: CONSIDERAVIT, etc. vi, 501, 2.)

Non extinguetur in nocte lucerna ejus. (Prov. xxxi, 18.) — B. Virgo et dum viveret, et multo magis jam in cœlis, pro omnium fidelium hominumque salute sollicita, per diu et pernox laborat et pervigilat, efficitque ut singuli pro sua salute solliciti pervigilent. Quo S. Bernardus adaptat illud: *Ad lumen ejus ambulabunt in nocte.* Hoc est, inquit, favor illius et

VI
EOD
2

XV
2

gratia mihi pro face et lumine erunt, ad hujus sæculi nocturnas tenebras dispellendas.

Ipsa ergo est velut pharus luminibus circumdata. fidelibus in nocte et mari hujus sæculi navigantibus portum salutis ostendens. quidni? cum S. Paulus singulis fidelibus dicat, *Philip.* II, 13 : *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.*

Denique S. Bernardus, *serm. 2 de Pentecoste* : « Ad illam, ait, sicut ad medium. sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium omnium sæculorum respiciunt, et qui in cœlo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequentur, et nati natorum, et qui nascentur ab illis; illi qui sunt in cœlo, ut resarciantur; et qui in inferno, ut eripiantur; qui præcesserunt, ut prophetæ fideles inveniantur; qui sequentur, ut glorificentur, etc. In te enim angeli lætitiā, justī gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum. Merito in te respiciunt oculi omnis creaturæ, quia in te, et per te, et de te benigna manus omnipotentis quidquid creaverat recreavit. »

14° EST MATER FIDEI, SPEI ET CHARITATIS.

Et obviabis illi quasi mater honorificata. (Eccli. xv, 2.) — Allegorice, B. Virgo, æternæ sapientiæ, puta Christi Domini, genitrix, justis eam invocantibus occurrit quasi mater honorificata, ut eam appellat S. Ildephonsus, *serm. 1 de Assumpt.* ac S. Bonaventura in *Psaltero Virginis*. Et recte;

Nam *primo*, ipsa est mater Dei, sive Deipara, qui post Deum summus est honoris titulus;

Secundo, quia eam honoravit filius Deus, cum in terra se illi quasi matri subiecit : Rursum in cœlo honoravit eam collocando a dextris suis. Cujus typus fuit in Salome, qui simili modo honoravit Bethsabæ matrem suam, III, Reg. II, 19 : *Surrexit, inquit, rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum : positusque est thronus matri regis, qua sedit ad dexteram ejus.* Nam, ut ait Methodius orat. *de Purificat.* « Qui dixit : *honora patrem, matrem*, ut decretum a se promulgatum observaret, omnem gratiam matri et honorem impendit; »

Tertio, quia ipsa est mater omnium fidelium et sanctorum.

Unde a patribus vocatur « mater morientium; » quia, ut ait S. Epiphanius, *hæresi* 78 : « Maria hæc vita mundo genita est, ut viventem gigneret, et fieret Maria mater viventium. » Et infra : « Eva mortis causa facta est hominibus, per ipsum enim mors ingressa est in mundum; Maria vero causa vitæ, per quam genita est nobis vita, et per hanc filius Dei advenit in mundum. »

Rursum Christus moriens nos omnes, id est fratres suos, matri suæ commendavit et resignavit, dicens S. Joanni : *ecce mater tua*; S. Joannes enim omnes nos repræsentabat. Unde Origenes, *præfatione in S. Joannem* : Christus, inquit, dicens : *mulier ecce filius tuus*, perinde est ac si dixisset : *ecce hic est Jesus quem genuisti.* Nam quisquis perfectus est, amplius non vivit ipse, sed in ipso vivit Christus; cumque in eo vivat Christus, dicitur de eo Mariæ : *ecce filius tuus Christus.*

Quocirca Albertus Magnus, sermone super *Missus est*, asserit B. Virgiuem « curam gerere maternam omnium, cui proportionē sua capturi possit illud

quod de sapientia dicitur : ipsi cura est de omnibus.» S. Augustinus, lib. *de Virginitate*, cap. vi : « Hæc, inquit, mater spiritu est membrorum Salvatoris, cooperata est charitate, ut fideles in Ecclesia nascerentur. » S. Anselmus, lib. *de Excellent. Virgi.*, cap. ii : « Virgo, ait, per consensum in incarnationem, omnium electorum salutem viscerosissime expetiit et procuravit, et ex tunc in suis visceribus omnes bajulavit, tanquam verissima mater filios suos. »

Unde ipsa B. Virgo S. Brigittæ, lib. IV *Revel.*, cap. xxxviii, revelavit se non tantum justorum, sed etiam peccatorum qui ad bonam frugem recipere se volunt, matrem esse, eisque opem ferre.

Clamemus ergo cum tota Ecclesia : « Mater divinæ gratiæ, ora pro nobis. »

Denique ipsa est mater fidei, spei et charitatis, juxta illud cap. xxiv Eccli. 24 : *Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sanctæ spei.* De quo plura ibidem.

15° EST MATER MISERICORDIÆ

(Vide supra IX, 43° et seq.).

16° EST MATER PULCHRÆ DILECTIONIS, CUSTOS, REFUGIUM, SPES SANCTORUM.

Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis et sanctæ spei. (Eccl. xxiv, 24). — Mystice, B. Virgo est mater pulchræ dilectionis. Nam, ut ait S. Bonaventura in *Speculo B. Virginis*, cap. iv, spectans ad illud *Isaiæ*, xi : *Egredietur virga de radice Jesse*

et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ et intellectus, etc. « Quicumque, inquit, septiformem Spiritus sancti gratiam adipisci desiderat, ipsum florem Spiritus sancti invenimus. Propterea S. Bernardus, Mariam alloquens, ait : « Per te accessum habeamus ad Filium, o benedicta inventrix gratiæ, genetrix vitæ, mater salutis, ut per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis. » Hæc Bonaventura.

Hinc in litanis, B. Virgo vocatur et invocatur *civitas refugii*. Ita ad eam, in quavis tribulatione confugerunt sancti. Ecclesia certe eam, in *Salve regina*, spem nostram vocat : « Et spes nostra, salve ». Ita S. Bernardus, *Serm. de Aquæduc.* : « Filioli, inquit, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ. » De S. Francisco, S. Bonaventura, in ejus vita, cap. ix : « In Matre, inquit, Dominus post Christum præcipue fidens, eam sui ac morum advocatam constituit. »

S. Ephrem, ad Virginem preces fundens, multa in eandem sententiam addit. S. Damascenus, orat. i, *de Dorm.* : « Tibi, inquit, nos quoque hodierna die assidemus, o Domina, Domina, atque iterum dicam Domina, Dei genitrix et virgo, amimas nostras ad spem tuam, non secus atque ac firmissimam quamdam anchoram alligantes, mentes, animas, corpus, totos denique nos tibi dicantes ac consecrantes, psalmis et hymnis spiritualibus quantum possumus honorantes. »

Germanus, patriarcha Constantinopolitanus, orat. *de Oblat. Deiparæ*, in fine : « Certe, inquit, Domina Dei parens, certe meum refugium, vita et defensio, arma et gloriatio, spes et robur meum : Concede mihi

ut et ego quoque fruar inenarrabilibus et quæ comprehendere non possunt, tuis bonis in cœlesti perseverantia. Habes enim, ut scio, cum tua voluntate concurrentem potentiam, ut quæ sis mater altissimi, et propterea audeo. Ne ergo priver mea expectatione, o Domina in temerata, quæ universorum expectationem supra rationem peperisti, Dominum nostrum Jesum Christum. » Hæc ille.

17º CULTORIBUS SUI GRATIAM ET HONESTATEM NON MODO EDENDAM PRÆBET, SED ET PROPINAT BIBENDAM.

Cibabit illum pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potabit illum. (Eccli. xv. 3) — Jam reliqua quæ subnectit Siracides: *cibabit illum pane vitæ et intellectus*, etc., facile B. Virgini adaptare, ac præsertim illud: *Mulier a virginitate*: ipsa enim in virginitate facta est mulier et mater Dei, ut sibi sit Virgo, Deo Mater.

Unde noster Salazar in *Prov.* cap. viii, v. 18, num. 157, putat hic non duas, sed unam dari similitudinem: eodem enim, ait, est mater honorificata, quæ mulier a virginitate sua, id est tanquam mater simul et virgo. Id vero addit ut significaret sapientiæ (de qua ibidem loquitur ad litteram) totius corruptela expertem sinceritatem, quæ, quamvis mater appelletur, nihilominus virgo est.

Nec lædit sententiam hæc interpretatio, sed potius illam exacuit. Sensus enim sic conformandus est: Occurrit illi sicut mater honorificata et virgo, id est tanquam mater quæ filium peperit virginitate incolume, atque adeo sine dolore et pressura, q. d. Sic excepit illum veluti si foret mater aliqua, cui filius,

quem virgo, atque adeo incorrupta, et sine doloribus peperit, honoris multum et obsequii deferret: hunc enim eo libentius amaret, quia voluptatem plurimam, nullum vero dolorem ipsi attulerat.

Hæc vero ad B. Virginem accommodate transferuntur quæ vere parvulos illi honorem deferentes, tanquam virgo mater excepit; a quibus cum voluptatem experta sit, dolorem hactenus nullum excepit. Majores enim natu quotquot ad ipsam accedunt fere plurima jam admiserunt peccata, quibus tantæ matri cruciatum et dolorem attulerunt; atque adeo tunc cum illos Deo parit, cum doloribus quodam modo enititur, parvuli vero et insontes ad Mariam accedentes, atque illam honorantes, nullum dolorem vel cruciatum, vel voluptatem plurimam illi apportant. Ideo illos Virgo parere jucundius et gratius illos excipere dicitur, quia istos Deo pariendi (liceat si dicere) partum Christi imitatur, quem virginitate incolumi, hinc dolore et cruciatu edidit mundo.

Idem, ibidem, num. 43, explicans illud eodem pertinens: *Hauriet salutem a Domina*, notas *potabit* significare B. Virginem gratiam et honestatem non modo edendam præbere, in quo difficultatis aliquid est, sed etiam bibendum propinare, uti fecit suis discipulis, S. Bernardo, S. Anselmo, S. Damasceno, S. Bonaventuræ et aliis, qui ita ad omnem honestatem et virtutem fuere prompti et proclives, ut eam non tam comedisse quam libisse videantur.

Exemplum illustre et rarum est in Vita B. Hermannii Josephi ordinis præmonstratensis. Illic enim a puero B. Virgini apprime devotus, eam per omnes vitam expertus est matrem honorificatam; quæ proinde assidue ei pecunias ad victum et vestitum

procurabat, morbos sanabat, tentationes flagrabat, ac in omnibus aderat, et de cunctis rebus ad salutem opportunis velut pia et liberalis mater providebat: quin et eum in sponsum accepit, nomenque sponsi sui, scilicet Joseph, ei indidit. Lege vitam ejus et miraberis tantam tantæ matris in suos clientes dignationem et pietatem. Extat vita ejus apud Surium ad diem septimum aprilis, in ultima (quæ valde adaucta est a Mosandre) editione coloniensi.

18° IN OMNES INVOCANTES SE SAPIENTIAM ET GRATIAM
TRANSCENDIT.

Primogenita ante omnem creaturam. (Eccli. xxvi, 5).—Mystice, hæc verba Siracidis adaptes B. Virgini: ipsa enim non solum excelluit sapientia et gratia omnes angelos et omnes homines; sed et velut caput eandem in omnes Adæ posteros se invocantes transfundit.

Audi S. Hieronymum, vel potius Sophronium, serm. *de Assumpt.*: «Dei genitrix, ait, electa et præelecta, vere ab angelo salutatur et prædicatur gratia plena, per quam largo Spiritus sancti imbre superfusa est omnis creatura.»

Et B. Petrus Chrysologus, serm. 142: «Beata, inquit, quæ sola inter homines audire meruit præ omnibus: invenisti gratiam apud Dominum. Quantam? quantam superius dixerat, plenam? et vere plenam, quæ largo imbre totam funderet et infunderet creaturam. Invenisti enim gratiam apud Deum. Hæc eum dicit, et ipse angelus miratur, aut feminam tantum, aut omnes homines vitam meruisse per feminam.»

Rursum Sophronius: «Talibus, inquit, decebat Virginem oppignerari muneribus, ut esset gratia plena, quæ dedit cælis gloriam, terris Deum pacemque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, ordinem vitæ, ac moribus disciplinam.» Et rursus: «Quid mirum si lætitiâ et gloriam plenam et superplenam habet in regno, quæ gratiam plenam et superplenam habet in exilio? Quid certe mirum, si tam in cælo quam in terra ejus plenitudo super omnem creaturam sit, de cujus plenitudine omnis natura virescit?» Utrumque locum citat S. Bonaventura in *Speculo*, cap. vii, quibus attexit hæc S. Anselmi verba: «O semina plena, et superplena gratia, de cujus plenitudinis abundantia respersa, reviviscit omnis creatura!»

Ad id spectant etiam illa S. Bernardi, serm. *de Aquæductu*: «Petit, inquit, supereffluentiam ad salutem universitatis: Spiritus sanctus, ait superveniet in te; et copiosum illud balsamum tanta plenitudine influet, ut copiosissime effluat circumquaque.» Et alibi: «Plena, inquit, sibi; superflua nobis.»

Concluit S. Bernadus, serm. citat. *de Aquæductu*: «Deus totius boni plenitudinem posuit in Maria, ut proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea noverimus redundare, quæ ascendit deliciis affluens. Hortus plane deliciarum, quem non modo afflaverit veniens, sed et perflaverit superveniens auster ille divinus, ut undique fluant et diffuant aromata ejus charismata, scilicet gratiarum. Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam, hanc maris stellam, maris utique magni et spatiosi, quid nisi caligo involvens,

et umbra mortis, et densissimæ tenebræ relinquuntur? Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, et votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas ejus qui totum nos habere voluit per Mariam. »

Accedit Richardus Victorinus, in *Cant. cap. xxviii*. « Omnium, inquit, salutem desideravit, quæsit, obtinuit; imo salus omnium per ipsum effecta est. »

19° SIBI DEVOTOS VIRTUTIBUS INDUCIT.

Omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus. (Prov. xxxi, 21.) — Eadem veste ipsa ornat sibi devotos, eaque rursus duplex est, quia tam Christi, quam B. Virginis virtutibus eos vestit et induit, juxta illud S. Bonaventuræ in Psalter. : « Mariam induite quotquot diligitis eam; hæc luceat in moribus, splendeat in actionibus. »

Porro quomodo duplex vestis, id est ardens et continuus charitatis actus, excludat omne frigus nivis, id est peccati, ostendam in fine versus seq.

Insuper sicut Eva, ut ait S. Bernardus, serm. *De Laudibus S. Mariæ*, « supervestivit carnem filiorum suorum, sicut diploide confusione sua : de manu quippe illius duplicis mali semen terra nostra suscepit, scilicet iniquitatem et culpam in anima, calamitatem in corpore : « Sic ex adverso B. Virgo duplici veste contraria nos donat, scilicet gratia et gloria, tam corporis quam animæ. Hæc ergo est diplois fulgida, quam suis tribuit virgo gloriosa. Quocirca illi optime convenit versio Septuaginta, *non est sollicitus de his quæ in domo vir ejus, sicubi moratus fuerit; omnes enim qui apud ipsam vestiti sunt* : quia scilicet

Christus Ecclesiæ et fidelium administrationem usque ad diem judicii, quo ipse post longam moram omnes judicaturus redibit, commisit B. Virgini, uti docet S. Germanus, S. Bernardus, S. Bonaventura et alii.

Rursum Doctor priscus, pius et eruditus, ex hoc loco docet eos, qui in hac vita peculiari devotione servierunt B. Virgini, ab ea singulari gloria quasi veste duplici donandos in cælo : « Sicut, ait, servi regii et reginæ in curis regis, certis vestibus et insignibus deamrati procedunt, per quæ agnoscuntur esse servi regis vel reginæ, ac speciali purpura vestiti ambulant : ita in curia cœlesti servi B. Virginis speciali ornatu et gloria, qua præ aliis decernuntur quod sint servi Mariæ, fulgebunt, juxta illud *Proverb. ult. : Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus.*

20° CHRISTIANOS ET ELECTOS PRIMOS OMNES DUCIT ET DOCET.

Et in electis meis mitte radices. (Eccli. xxiv. 13.)

— Mystice, B. Virgo æternæ sapientiæ mater habitavit in Jacob; quia et Judæis nata inter Judæos habitavit, ibique genuit Christum et christianos : in his ergo, quasi electis a Deo, misit primas radices Ecclesiæ christianæ. Hæc enim cepit in Sion et Sionidis, id est, judæis ad Christum conversis, opera B. Virginis et apostolorum.

Rursum B. Virgo electorum est dux, mater, magistra et custos. Unde graves theologi docent signum prædestinationis et electionis divinæ esse cultum et devotionem assiduam erga B. Virginem, juxta illud, quod ei mystice attribuit Ecclesia : *Qui*

me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino, Prov. VIII.

Unde Germanus patriarcha Constantinopolitanus orat. *de Deipara* : « Sicut, inquit, continua respiratio non solum est signum vitæ, sed etiam causa : sic S. Mariæ nomen quod in Dei servorum ore assidue versatur simul argumentum est quod vere vivant; simul etiam hanc ipsam vitam effici et conservat, omnemque eis lætitiam et opem ad omnia impertitur.

21° QUO MAGIS AMATUR. EO MAJOREM SUI
AMOREM EXCITAT.

Qui edunt me, adhuc esuriunt; et qui bibunt me adhuc sitient. (Eccli. XXIV, 29.) — Mystice, B. Virgo quo magis a fidelibus amatur, desideratur et colitur, eo majorem in eis sui amoris, desiderii et cultus esuriam sitimque excitat, quia eo magis suam charitatem, potentiam, opem ostendit. « Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra », inquit S. Bernardus, homil. 4 super *Missus est*.

22° INVITAT OMNES AD VITAM EXCELSAM ET CONTEMPLATIVAM.

(Vide supra. v. 236. 2.)

23° QUAM MULTOS TEM GRATIARUM, TEM HOMINUM SANCTORUM FRUCTUS EDIDERIT, ET ASSIDUE EDAT.
(Vide supra v. 219, 2.)

MARIA REFUGIUM PECCATORUM,
JANUA COELI.

1° EST REFUGIUM FIDELIUM.
(Vide supra XVI. 617, 2.)

2° OMNES AD SE CONFUGIENTES SERENAT.

Qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus. (Eccli. IV. 13.) — Pro *placorem*, alii vertunt *malaciam*, id est sedatissimam animi quietem sublati animi et conscientia scrupulis æstibusque, similem mari tranquillo, nullisque ventis aut fluctibus agitato.

Mystice, hæc sapientia est Christi mater Deipara, quæ omnes ad se confugientes quibuslibet angoribus animique perturbationibus liberat, serenat ac tranquillat. Unde S. Bonaventura in *Speculo* : « Ad te ait, Domina, clamavi in angustia animæ meæ, et tu serenasti conscientiam meam.

3° SUI CLIENTIBUS OPEM ET CONSOLATIONEM AFFERT.
(Vide supra. XIV. 129. 2 et seq.)

4° EST SPES NOSTRA MEDIANTE.

Paulus apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ. (Epist. ad Tim. I. 1.) — Adverte, Christum per se et immediate esse spem nostram, quia ab eo bona jam dicta

IX
152
2

XIX
417
1

me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino, Prov. VIII.

Unde Germanus patriarcha Constantinopolitanus orat. *de Deipara* : « Sicut, inquit, continua respiratio non solum est signum vitæ, sed etiam causa : sic S. Mariæ nomen quod in Dei servorum ore assidue versatur simul argumentum est quod vere vivant; simul etiam hanc ipsam vitam effici et conservat, omnemque eis lætitiam et opem ad omnia impertitur.

21° QUO MAGIS AMATUR. EO MAJOREM SUI AMOREM EXCITAT.

Qui edunt me, adhuc esuriunt; et qui bibunt me adhuc sitient. (Eccli. XXIV, 29.) — Mystice, B. Virgo quo magis a fidelibus amatur, desideratur et colitur, eo majorem in eis sui amoris, desiderii et cultus esuriam sitimque excitat, quia eo magis suam charitatem, potentiam, opem ostendit. « Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra », inquit S. Bernardus, homil. 4 super *Missus est*.

22° INVITAT OMNES AD VITAM EXCELSAM ET CONTEMPLATIVAM.

(Vide supra. v. 236. 2.)

23° QUAM MULTOS TEM GRATIARUM, TEM HOMINUM SANCTORUM FRUCTUS EDIDERIT, ET ASSIDUE EDAT.

(Vide supra v. 219, 2.)

MARIA REFUGIUM PECCATORUM, JANUA COELI.

1° EST REFUGIUM FIDELIUM.
(Vide supra XVI. 617, 2.)

2° OMNES AD SE CONFUGIENTES SERENAT.

Qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus. (Eccli. IV. 13.) — Pro *placorem*, alii vertunt *malaciam*, id est sedatissimam animi quietem sublati animi et conscientia scrupulis æstibusque, similem mari tranquillo, nullisque ventis aut fluctibus agitato.

Mystice, hæc sapientia est Christi mater Deipara, quæ omnes ad se confugientes quibuslibet angoribus animique perturbationibus liberat, serenat ac tranquillat. Unde S. Bonaventura in *Speculo* : « Ad te ait, Domina, clamavi in angustia animæ meæ, et tu serenasti conscientiam meam.

3° SUI CLIENTIBUS OPEM ET CONSOLATIONEM AFFERT.
(Vide supra. XIV. 129. 2 et seq.)

4° EST SPES NOSTRA MEDIATE.

Paulus apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ. (Epist. ad Tim. I, I.) — Adverte, Christum per se et immediate esse spem nostram, quia ab eo bona jam dicta

IX
152
2

XIX
417
1

speramus. Sancti vero et B. Virgo dicuntur spes nostra mediate, scilicet per Christum: quia speramus per eorum preces apud Christum impetrare bona quæ petimus; si enim Apostolus Thessalonicenses. *epist. i. cap. ii. v. 19.* sine Christi injuria, ut ibi dixi. vocat non tantum suam spem, sed et coronam gloriæ, cur non possimus ita vocare sanctos et matrem Dei?

5° MERITO POST DEUM A CHRISTIANIS INVOCATUR.

Quæ est enim spes nostra, etc. (Thessal. ii. 19.) — Si Paulus hic Thessalonicenses sine ulla Dei aut Christi injuria vocat suam spem, gaudium, imo suam coronam gloriæ, cur non possumus vocare et invocare B. Virginem, quæ mater Dei est et cæli regina, spem nostram, matrem misericordiæ, vitam et dulcedinem nostram? Quid hic injuriam est Christo? Imo quid non honorificum Christo? Nonne gloria matris est filii gloria? Nonne mater intercedendo pro nobis apud filium, per filium consolationem, misericordiam, vitam et salutem nobis largitur? Advocatum in curia vocare possum spem causæ, aut veniam obtinendæ: cur non possim ita vocare matrem Dei, quæ mihi advocata est in curia cælesti, et veniam ac gratiam mihi impetrare potest?

Pie et vere S. Bernardus, *serm. de Nat. B. Mariæ*: « Exaudietur, inquit, inter pro sua reverentia; exaudiet utique matrem filius, et exaudiet filium pater. Filioli, hæc peccatorum scæla. hæc mea maxima fiducia est, hæc tuta ratio spei meæ. »

6° REFUGIUM PECCATORUM EST.

(Vide supra *ix. 652. 1 et 653. 2.*)

7° EST PECCATORUM ADVOCATA.

Confidit in ea (muliere forti) cor viri sui, et spoliis non indigebit. (Prov. xxxi. ii.) — Mulier fortis est B. Virgo, in qua vir ejus, puta S. Joseph, post plane perspectam eximiam ejus sanctitatem, et conceptionem de Spiritu sancto ex angeli revelatione cognitam, plane confisus est et conquievit.

Hinc graves theologi asserunt Josepho, mox ut conjugium iniit cum B. Virgine, ob tantæ Virginis ac Matris Dei reverentiam, exemptum fuisse omnem libidinis fomitem et sensum, ita ut ne primos quidem ejus motus persentisceret. Ita censent Joannes Eckius *serm. de S. Joseph*, Jacobus Christopolitanus in *Magnificat*, Gersonius, *serm. de Nativ. Virginis*, et alii. Porro idipsum, puta fœdis hisce motibus sese liberum, utique persentiscebatur ipse Joseph; idque non ante, sed a conjugio B. Virginis sibi obtigisse advertibat: illam ergo ut Virginem divinam reverabatur omnemque post Deum in illam spem et fiduciam collocabat.

Rursum Spiritus sanctus fuit quasi vir B. Virginis, quia in ea operatus est conceptionem Christi, fecitque in ea quod in aliis mulieribus efficit vir. Unde cum B. Virgo angelo nuntianti Christi incarnationem respondisset: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* O currit Angelus, et virum assignavit Spiritum Sanctum dicens: *Spiritus Sanctus super-veniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi*, ut scilicet tota sua plenitudine in te illabatur, itaque

in te confidat, id est confidentes et secure in te habitet, tibi sua dona omnia communicet, tibi seipsum omniaque sua credat et committat, imo Verbum cum tota deitate ceu suppositum, imo depositum divinum, in te confidentes colloquet et deponat.

Unde S. Laurentius Justinus agens de nuptiis B. Virginis, ait Spiritum sanctum et Josephum sic officia inter se partitos fuisse, ut cura et custodia corporis Virginis ad Josephum pertineret, animi autem curam et custodiam sibi sumeret Spiritus sanctus.

Denique in ea confidit cor Spiritus sancti, quia eam peccatorum advocatam constituit, per quam plurima eorum, qui a peccatis ejus ope salvantur, spolia acquirit; cujus rei innumera sunt exempla: unde ipsa vocatur « spes peccatorum, et fiducia miserorum. »

8° EJUS CULTUS REMEDIUM EST CONTRA TENTATIONES
CARNIS.

Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam et quasi agnus lasciviens, et ignorans quod ad vincula stultus trahatur donec transfigat sagitta jecur ejus; velut si avis festinet ad laqueum, et nescit quod de periculo animæ illius agitur. (Prov. VII 22 et 23.) — Hic describitur juvenis illecebris meretricis capti vesania.....

Noster Salazar per dictamnium (herbam) accipit virginitatem, ac amorem et invocationem B. Virginis, quæ, ut superius dixi, singulare est remedium adversus tentationes carnis. Afferit rationem, quia dictamnium inquit, græce *παρθενον*, latine *virginale*, dicitur, vel quia nullo semine, sato adolescit, vel

quia comestum venenum enecat. Verum nihil tale habet Plinius, Theophrastus, Dioscorides, Ruellius ac similes, qui de plantis herbisque scripsere; quin potius Dioscorides, lib. III, cap. 31, æque ac cæteri plane dictamnium a parthenio, quod et matricalem vocant, distinguunt.

(Vide Cornel. a Lapide, de juvenibus a meretricibus allectis, v. 194. et 198).

9° EJUS CULTUS ASSIDUUS SIGNUM EST ELECTIONIS DIVINÆ
(Vide supra CHRISTIANOS etc. IX. 628. 2.)

10° EST NOBIS CYNOSURA.

(Vide supra XIX. 430. 1)

11° OMNES AD SE CONFUGIENTES AD CŒLUM RECTA DUCIT.
(Vide supra: ORDINEM etc. IX. 212. 2 et seq.)

12° EOS PECULIARI GLORIA IN CŒLO DONAT.
(Vide supra: SIBI DEVOTOS, ETC. VI. 509. 2 et seq.)

13° EST SCALA CŒLI.

Viditque in somnis scalam s'antem. (Gen. XXVIII. 12.)

— B. Virgo vocatur scala Jacobini lilaniis suis; itaque eam vocat sanctus Bernardus (vel quisquis est auctor), serm. *de B. Maria*, p. 394 :

« Hæc, inquit, est scala, rubus, arca, sidus, virga, vellus, thalamus, porta, hortus, aurora. Hæc enim est scala Jacob, quæ duodecim gradus habet, inter duo latera. Dextrum latus est contemptus sui, usque ad amorem Dei; sinistrum contemptus mundi, usque ad amorem regni. Ascensiones hujus duodecim hu-

militatis sunt gradus, primus est odium peccati; secundus, fuga delicti; tertius, metus odii; quartus in omnibus his subesse creatori; quintus, obedire meliori; sextus, obedire compari; septimus, obsequi inferiori; octavus, subesse sibi; nonus, finem suum jugiter meditari; decimus, opera sua semper vereri; undecimus, cogitationes suas humiliter confiteri; duodecimus, per omnia ad manum, ad nutum, ad libitum Domini moveri. Per hos gradus ascendunt Angeli, et sublimant homines. Sic disponuntur in corde ascensiones, sensim proficiendo et pedetentim ascendendo. Sic in domo patris lucidas percipiunt mansiones. Hi sunt duodecim apostoli, qui sequuntur in eremo vestigia Jesu Christi.»

14° EST JANUA CÆLI.

Qui respicit per fenestras illius, et in januis illius audiens. (Eccli. xiv. 24.) — Respicit græce est παρασπον, id est, qui studiose, intento, exserto capite, et quasi toto corpore incumbens, pronusque prospicit, uti dixit Jacob I, 23, ubi sic dicitur: qui autem perspexerit (græce, ὁ δὲ παρασπον) in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor oblivisus factus, sed factor operis; hic beatus in facto suo erit. Quibus verbis S. Jacobus alludit ad hunc Siracidis locum, eumque explicat, ac per fenestras sapientiæ intelligit legem Dei, ejus assidua auditio, lectio, meditatio, et exercitatio facit vere sapientem et beatum. Græca igitur hoc loco sic habent: qui introspicit per fenestras ejus, et ad fores ejus auscultat; syrus: prospiciet ad eam ex fenestris, et ad portas ejus erit auscultans.

Mystice, B. Virgo sicut est janua cœli, ita est et janua sapientiæ, eam omnibus se invocantibus reserans et pandens, uti Prov. viii, 34, jure ostendit noster Salazar.

15° IN MONTE INVOCATA SUCCURRIT.

Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, etc. (Eccli. xxxv. 26.) — Quo major est tribulatio et humani auxilii desperatio, eo jucundior accedit Dei opitulatio, ac præsertim in hora mortis, cum jacitur alea æternitatis cœli vel gehennæ; tunc ergo Deus suis adest et succurrit, ac dæmones et tentationes propulsat, præsertim si invocetur Virgo Deipara; quam proinde Ecclesia quotidie ita nos salutare et precari docet:

« Sancta Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora mortis. Amen. »

16° EST DIANA CHRISTIANORUM, OB VARIAS ANALOGIAS.

Demetrius argentarius, faciens ædes argentens Dianæ. (Act. xix. 24.) — Falsa et mendax fuit gentilium Diana: Vera et verax christianorum Diana, est B. Virgo Maria, virgineis stipata choris, quæ in montana abiit ut baptismum eremi colam consecraret. Hæc enim et æterni patris filia, quæ lucem mundi peperit, ideoque maris stella in nocte hujus sæculi, cunctis fideiibus fulgens, monstrat iter in cœlum. Eadem est multimammia, quia nova Eva mater

viventium, hac suæ gratiæ et consolationis omnibus se invocantibus impertit.

Ipsa est enim *mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim*, Apoc. xii, 1. Quod eum in mundo est sol et luna sive Diana, hoc in Ecclesia est Christus et Maria.

Unde B. Virgo, hoc et ipso anno, vel proxime sequenti, quo Dianæ cultum et templum a Paulo everti cœpit, terras relinquens in cœlum abiit, ut inferius ostendam.

Diana a græcis dicta est Ἀρtemis quasi ἀερο-ουρα, quod luna aerem, vel potius ætherem, incedendo secet, ait Macrobius. Secavit hoc tempore, cœlos omnes penetrando, et super omnes angelorum choros exaltata est B. Virgo.

Plato vere in *Cratylō*: Diana, ait, dicitur Ἀρtemis οὐκ ἂν τοῦ ἀρεμῆς καὶ τὸν χάσμων. διὰ τὴν τῆς ἀρθροεινίας εὐθυμῖαν, id est *propter integritatem et modestiam, propter Virginitatis desiderium*; vel quasi ἀρε-ῆς εἰσωρα, id est *virtutis inspectrix et conscia*; vel, ut Strabo, lib. xiv, ἀ-ὁ τὸν ἀρτεμῆς ποιεῖν, id est *quod integros et perfectos efficiat*. Quæ omnia non Diana gentilium, sed christianorum, virgini, inquam, Deiparæ, conveniunt, uti et illud quod de Dianæ templo olim Roma in Aventino monte ædificato, nunc vero Deo in S. Sabinæ honorem dedicato, scribit Sextus prompius: « Servorum, inquit, dies festus existimatus idibus augusti, quod eo die Servius Tullius natus e serva, ædem Dianæ dicaverit in Aventino, cujus tutelæ sunt cervi, a quorum celeritate fugitivos vocant cervos. Itæc est ergo opis nostra (sic enim dicta est Diana ab opitulando), cui competit illud Virgilii:

Opis ad æthereum penitus aufertur Olympum. »

Denique reges et principes thesauros suos in templo Dianæ deponant, quos nemo, ne hostis quidem urbem diripiens, tangere audeat. Ita virtutis et salutis fida custos est Deipara, ita ut impossibile sit perire eum qui se suæque ei sedulo commendat, ut docet communis omnium experientia, et S. Bernardus, *hcm.* 4 super *Missus est*: « Ex ore tuo (o Maria, inquit) pendet consolatio miserorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum, solus denique universorum filiorum Adam, totius generis tui. »

Idem, alibi, sparsim: « Maria, ait, est viola humilitatis, lilium castitatis, rosa charitatis. Mariæ nec facultas, nec voluntas dandi dona hominibus deesse potest. Mariæ pietati non defuit fides, voci gravitas, efficatio voto. Mariæ commendare memento quidquid Deo offerre paras. Maria decus paradisi, gaudium cœli. Maria gremium virginium. Mariæ virginitas major quam angelica puritas. Mariam cogitans non erras; Mariam rogans, non desperas; per Mariam cœlum repletum est, et infernus evacuatus. In Maria, Deus posuit solem et lunam, Christum et Ecclesiam. In Maria angeli lætitiā, justī gratiam, peccatores veniam invenerunt in æternum. In Maria, per Mariam, de Maria benigna manus omnipotentis quidquid creaverat, recreavit: sine Maria nihil reffectum est, sicut sine Deo nihil factum: per Mariæ manus transiit, quod Deus nos habere voluit. »

17° EST NOSTRA MINERVA ET AMAZON.

V
211
2
Meum est consilium, et æquitas, mea est prudentia
mea est fortitudo (Prov. viii, 14.) — Mystice, noster
Canisius, et ex eo Salazar : « B. Virgini, ait. compe-
tunt tria quæ stulti græci in sua Minerva (dea sa-
pientiæ) velut eximia prædicant, scilicet virginitas
prudentia et fortitudo. »

Et mox eam comparat Penthesileæ Amazonum,
ducisse : « Hæc virgo, ait, Amazonum id est
sine mammis mulierum, optimam se ducem præ-
bet; siquidem prima est quæ hanc virginitatis semi-
tam ingressa fuit, quamque innumerabiles puellarum
vere Amazonum copię sunt secutæ. »

XXVIII.

MARIE APPARITIONES.

1° IPSA INFANTEM ULNIS GESTANS AUGUSTO IMPERATORI
VISA EST.

IV
333
1
Factum est autem in diebus illis exiit edictum a Cæ-
sare Augusto. etc. (Luc ii, 1.) — Augusto Cæsari
Virgo Deipara, infanтем ulnis gestans apparuit in
capitolio, cum jam ante ipse, oraculo Apollinis edoc-
tus natum esse puerum hebræum, qui idolorum ora-
culis silentium indixisset, eidem in capitolio aram
erexisset hoc titulo : *Ara primogeniti Dei*. Quocirca
Constantinus magnus ibidem templum erexit in me-
moriā Dei genitricis Mariæ, quod etiamnum extat,
et vulgo *Ara cæli* uuncupatur, ubi et locus visionis
Augusti ostenditur. Ita, ex Suida, Nicephoro et aliis,
Baronius in *Apparatu annalium*.

Rursum Romæ, tempore Augusti, sub quo natus
est Christus, e taberna meritoria per totum diem
fons olei largissimus e terra profluxit: locus etiam
nunc Romæ ostenditur in ecclesia S. Mariæ Transtibe-
rinæ. « Quo signo, ait Orosius, lib. vi, cap. xx. quid
evidentius quam in diebus Cæsaris Augusti futura
Christi nativitas declarata est? Christus enim *unctus*
interpretatur, » quia nos unxit, ungitque oleo gra-
tiæ et lætitiæ, per totum diem vitæ et mortalitatis
nostræ.

2° AN VIVENT ARHUC APPAREBIT S. JACOBO IN
EL-PANIAM EXISTENTI.

XVII
24
1

Oecidit autem Jacobum gladio. (Act. XII, 2.)—Beatae Virgini carissimas fuit 'Jacobus ille primus apostolorum martyr'.

Unde ipsa adhuc vivens Hierosolymæ, eidem apparuit Cæsuraugustæ. insistens columnæ, jussitque ibidem oratorium sibi extrui, prædicens illam Hispaniæ partem sibi fore devotissimam. Quare S. Jacobus eidem sacellum, omnium in orbe primum, ædificavit. Ita referunt annales Hispaniæ.

3° MARIA, MATER DEI, MUSÆ VIRGINI APPARENS EAM
MGNUIT UT A LUDIS ET A JOCIS ABSTINERET.

IV
24
1

Nunquam cum ludentibus miscui me. (Tob. III, 17.)—Rabbini ludum impudicum accipiunt, qualem ludunt obsceni fornicarii. Sicque explicant illud *Exodi* cap. XXXII, vers 6 : *Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere, id est fornicari.* Melius Hugo et alii *ludum* quemlibet accipiunt puellis, familiarem, præsertim saltationem et choream, ait Hugo, quam vir sapiens et probus apud Cæsarium, lib. IV, cap. XI, vocat ludum ciaboli, et Matthæus Clingius *in locis communibus*, cap. *De tripudio et chorea* : « Quid, ait est chorea? Est circulus ejus centrum est Diabolus, et circumferentiæ omnes angeli ejus. »

Quocirca B. Virgo, teste S. Gregorio, IV *Dialog.* caput XVII, monebat Musam virginem, « ut nihil

ultra leve, aut puellare ageret, jocos ludisque abstineret. »

Unde etiam Jeremias, cap. XV, vers. 17 : *Non sedi, ait, in concilio ludentium* : Quem in locum S. Hieronymus : « Utinam, ait, Dominus præstet et nobis non sedere in concilio ludentium, et eorum qui utura non cogitant ! »

Sic etiam, *Psal.* XXV, David : *Non sedi cum concilio vanitatis.*

4° VISIBILITER APPARET CLERICO CUIDAM NIVERNENSI
ANIMAM AGENTI, ET E SACRI UBERIS PAPILLA LAC
EXPRIMENS, LABIIS EJUS INSTILLAT AC EUM SANITATI
RESTITUIT.

Meliora sunt ubera tua vino. (Cant. I, 4.)—Tertius sensus, principalis : « Quid, ait Rupertus, per ubera ejus, nisi dulcedinem ejus recte intelligimus? et quid est dulcedo ejus, nisi Spiritus sanctus? Talis dulcedo pulchre in duo ubera discernitur, quia duo sunt data ejusdem sancti spiritus. Alterum datum est in remissionem peccatorum ejus videlicet dati ubere nullius ante hanc beatam virginem lactatus est sanctorum antiquorum. Alterum datum est in diversarum divisiones sive distributiones gratiarum, quo, videlicet, ubere lactati patres sancti et prophetarunt, et multa miracula operati sunt. . . . »

Uberum suorum lac B. Virgo visibiliter communicans clerico cuidam nivernensi sibi devoto, jam animam agenti, eum vitæ et sanitati restituit, ut narrat B. P. Damianus, lib. VI, *epist.* 29 : « Cum enim, inquit, velut egressurus ex ejus pectore spiritus anxie palpitaret, ecce gloriosa mater Dei sibi visibiliter

VII
47
1

astitit, et sacri uberis papilla lac exprimens ejus labiis instillavit, et divinæ virtutis antidoto protinus ille resumptis viribus, ex infirmitate convaleuit, et mox clericalibus ornamentis indutus Ecclesiam adiit, seseque choro psallentium fratrum lætus interserens, mirum videntibus spectaculum præbuit. Dicitur etiam quod adhuc tum in labiis ejus quædam lactis videbantur vestigia. » Hucusque Damianus.

Idem configit S. Fulberto episcopo Carnotensi, qui, doctrina et sanctitate illustris, obiit anno Domini 1028. Cum enim ipse mire B. Virginis devotus existeret, ac igne sacro correpta esset ejus lingua ita ut totus arderet, nocte quadam, cum præter morem eo cruciaretur, obtulit se ei visendam matrona nobilis, a qua monebatur ut ei os aperiret: quod cum fecisset, mox ex sacris suis uberibus lac expressit in os ejus; quo ita refrigerata est lingua, ut ardorem omnem extinxerit et eum perfectæ sanitati restituerit. Ne autem illusio aut phantasma esse putaretur, in Fulberti gena remanserunt guttæ aliquæ, quas ipse diligenter sudario exceptas collegit, hodieque in thesauro Ecclesiæ Carnotensis summa cum veneratione servantur. Ita habent annales Ecclesiæ Carnotensis. Ita et Willelmus Malmesburiensis, lib. III *de Gestis Anglorum*, ac Baronius, tom. XII, an. Christi 1028.

Fertur et S. Bernardus eodem lacte B. Virginis ab eadem aspersus, in dicendo et scribendo lactens et mellifluus evasisse, præsertim ubi de laudibus B. Virginis et Verbi incarnati agit. Unde et hymno ejusdem cujus initium: « Salve, regina, mater misericordiæ, » quem composuit Hermannus contractus comes de Vernigen, monasticen professus in monasterio S. Galli sub annum domini 1040, quemque sub

vesperam passim in Ecclesiis ad honorem B. Virginis decaantari audimus, more delectabatur S. Bernardus. Hinc in hymnum hunc plures sermones conscripsit: ideoque canonici Spirenses, S. Bernardo Spiræ ecclesiam B. Virginis ingredienti, hymnum hunc decantarunt, ipsomet S. Bernardo ter positus genibus succinente: « O Clemens, o Pia, o Dulcis Virgo Maria! » In cujus rei memoriam hæc ipsa verba tribus æneis incisa luminis usdem locis humi positus etiamnum Spiræ visuntur.

5° S. FULBERTI LINGUAM IGNE CORREPTUS LACTE E SUIS
SACRIS UBERIBUS EXPRESSE SANAVIT.

(Vide supra: VISIBILITER etc., VII, 477, 1)

6° S. BERNARDUM SUO LACTE ASPERGIT.
(Vide supra: VISIBILITER. VII, 477, 1, 2.)

7° APPARENS S. VINCENTIO FERRERIO EUM AD VIRGINITATEM EST EXHORTATA.

Propterea accipite armaturam Dei. (Ephes. vi, 13). — Legimus in vita S. Vincentii Ferrerii, cum juvenis perseverantiæ donum a Deo peteret, apparuisse ei dæmonem specie venerabilis senis eremitæ, ac suasisse ut juventuti parceret, et suo exemp'o pœnitentiam et austeritatem ad senium usque differret. Sensit fraudem Vincentius, ac cruce se signans:

« Abi, inquit, pestifer serpens. Unus es non ex Ægypti patribus, sed ex inferni dæmonibus. » Idem commendans suam virginitatem B. Virgini, vocem audit: « Non omnes possumus esse virgines: non patiar ultra ut tam honorato virginis nomine gaudeas. » Turbatus fuit Vincentius, sed mox B. Virgo cum multa luce ei apparuit dicens, hanc non suam sed diaboli fuisse vocem: « Qui tibi, inquit, crebras parabit insidias, ut periclitetur virginitas tua; sed spera semper in Domino, quoniam ipse crit clypeus tuus, quo omnia hostis jacula superabis. »

Ex hac visione tantum fervoris Christi militi accessit, ut non terrestris homo, sed cœlestis angelus esse videretur.

Quantas S. P. N. Ignatius, tum alias, tum in studiis, dæmonis passus sit illusiones, ut eum inde ad res divinas, quas ei obiecerat, avocaret; et quomodo eas aperiendo præceptor, ac invocatione B. Virginis superavit, narrat noster Ribadeneira, lib. I. *Vita ejus*, cap. XIII.

XXIX

MARLÆ LOCI CONSECRATI.

1° CUR IN ESQUILINO COLI VOLUERIT.

(Vide supra, EJUS PRUDENTIA. V, 202, 2 et seq.)

2° B. MARIA IN COLUMNA, CELEBRIS CÆSARAUGUSTÆ LOCUS.

Quis enim despectit dies parvos? (Zach. IV, 10.) — Narrant annales Hispaniæ, et ex iis Ambrosius, *Moral.* lib. IX, cap. VII, et noster Ribadeneira, in *vita S. Jacobi*, eum in Hispania novem tantum incolas convertisse ad Christum: qua de causa cum doleret, seque orationi daret Cæsaraugustæ, apparuit ei B. Virgo columnæ insistens (quæ adhuc vivebat, sed in Oriente) choro angelorum suavissime canentium stipata, consolans eum dicensque: « Hoc in loco edificabis ecclesiam, eamque meo nomine insignies, quia hæc Hispaniæ pars mihi erit devotissima, et ex nunc eam in meam protectionem recipio. »

Paruit Apostolus, et edificavit sacellum quod etiamnum *S. Mariæ in columna* nuncupatur: atque exinde per novem hosce ejus discipulos secuta est

« Abi, inquit, pestifer serpens. Unus es non ex Ægypti patribus, sed ex inferni dæmonibus. » Idem commendans suam virginitatem B. Virgini, vocem audivit: « Non omnes possumus esse virgines: non patiar ultra ut tam honorato virginis nomine gaudeas. » Turbatus fuit Vincentius, sed mox B. Virgo cum multa luce ei apparuit dicens, hanc non suam sed diaboli fuisse vocem: « Qui tibi, inquit, crebras parabit insidias, ut periclitetur virginitas tua; sed spera semper in Domino, quoniam ipse erit clypeus tuus, quo omnia hostis jacula superabis. »

Ex hac visione tantum fervoris Christi militi accessit, ut non terrestris homo, sed cœlestis angelus esse videretur.

Quantas S. P. N. Ignatius, tum alias, tum in studiis, dæmonis passus sit illusiones, ut eum inde ad res divinas, quas ei obiebat, avocaret; et quomodo eas aperiendo præceptori, ac invocatione B. Virginis superarit, narrat noster Ribadeneira, lib. I. *Vita ejus*, cap. XIII.

XXIX

MARIAE LOCI CONSECRATI.

1º CUR IN ESQUILINO COLI VOLUERIT.

(Vide supra, EIUS PRUDENTIA, v, 202. 2 et seq.)

2º B. MARIA IN COLUMNA, CELEBRIS CÆSARAUGUSTÆ Locus.

Quis enim despectit dies parvos? (Zach. IV, 10.) — Narrant annales Hispaniæ, et ex iis Ambrosius, *Moral.* lib. IX, cap. VII, et noster Ribadeneira, in *vita S. Jacobi*, eum in Hispania novem tantum incolas convertisse ad Christum: qua de causa cum doleret, seque orationi daret Cæsaraugustæ, apparuit ei B. Virgo columnæ insistens (quæ adhuc vivebat, sed in Oriente) choro angelorum suavissime canentium stipata, consolans eum dicensque: « Hoc in loco edificabis ecclesiam, eamque meo nomine insignies, quia hæc Hispaniæ pars mihi erit devotissima, et ex nunc eam in meam protectionem recipio. »

Paruit Apostolus, et edificavit sacellum quod etiamnum *S. Mariæ in columna* nuncupatur: atque exinde per novem hosce ejus discipulos secuta est

totius Hispaniæ conversio, illeque religionis flos, decor et robur, ut jure reges Hispaniæ catholici cognominentur.

3º EJUS MEMORIA CELEBRIS IN HISPANIA.

(Vide supra. EST APOSTOLORUM, etc., XVII, 158. 2.)

4º B. VIRGINI SEXAGINTA TRES BASILICAS (QUOT NEMPE
SUNT IN CORONA UNA SALUTATIONES ANGELICÆ)
ROMA PIE EDIFICAVIT.

Media charitate constravit propter filias Jerusalem.
(Cant. III, 10.)—Tertius sensus, principalis: B. Virginis uterus et sinus fuit ferculum augustissimum, ferens et bajulans Verbum incarnatum, uti superius dixi, ideoque media charitate constratum propter filias Jerusalem: quia Christus, qui est ipsa charitas, maximam gratiam et charitatem B. Virgini aspiravit, ut ipsa filiabus Jerusalem, id est animabus devotis ad illam in quavis difficultate recurrentibus opem ferret: quare ipsa est mediatrix Dei et hominum, uti docet S. Bernardus, serm. 2 *de Assumpt.*, B. Virginis: « Ipsa, inquit, mediatrix nostra; ipsa est, per quam suscipimus misericordiam tuam. Deus; ipsa per quam et nos Dominum Jesum in domos nostras excipimus. »

Quocirca magno pietatis sensu Ecclesia quotidie eam invocat: « Salve, Regina, mater misericordiæ, vita dulcedo et spes nostra, salve. At te clamamus exules filii Evæ: ad te suspiramus gementes et

flentes in hac lacrymarum valle. Eia ergo, advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte; et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis, post hoc exilium, ostende, o clemens! o pia! o dulcis Virgo Maria! »

Audi S. Bernardum, serm. *de Assumpt.*: « Dubitare quis potest, omnino in affectum charitatis transisse Mariæ viscera in quibus ipsa, quæ ex Deo est, charitas novem mensibus corporaliter requievit? » Et paulo post: « Nee in terris locus dignior uteri virginis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit; nec in cælis regali solio, in quo Mariam hodie Mariæ filius sublimavit. »

Hinc ex hebræo verti potest, *et medium tenet ipse incessus amore*, q. d. Christus qui totus est amor et ardor, medium uteri et cordis B. Virginis occupat, ideoque quasi in throno et solio regali considet suamque charitatem effundit.

Rursum B. Virgo præsepium stravit charitate, cum Christum, qui est ipsa charitas, recens natura in eo quasi strato collocavit: quare præsepium fuit quasi tabernaculum charitatis. Sicut gentiles finxerunt Cupidinem deum amoris, quasi puerum alatum, gerentem arcum et sagittas, sic vere pingas charitatem quasi puerum alatum, jacentem in præsepio, flammæ ardoris spargentem; Christus enim in cunis est hieroglyphicum et illicium amoris; ibi enim magnus Dominus et laudabilis nimis factus est puer parvulus et amabilis nimis: quid enim blandius blandiente omnibus parvulo de Bethlehem, uti Christum vocabat S. Franciscus ex suavissimis amoris deliciis?

Porro fideles et Ecclesiæ omnes, sed maxime Romana devota est B. Virgini: unde sola Roma magni-

ficas basilicas et templa in B. Virginis honorem ad sexaginta tria (quot salutationes angelicæ recitantur in corona, sive *rosario* B. Virginis) exædificavit, illaque studiose frequentat, et devote colit : quare uti magna est ejus in B. Virginem pietas, sic vicissim ingens in eam est B. Virginis liberalitas ac charitatis et gratiarum effusio.

5º ROSARIUM LEGERE EI PERGRATUM.

Quasi rosa plantata super rivos aquarum, fructificate. (Eccli. xxxix, 17.) — Symbolice, totum hunc Siracidis locum apposite accommodat Rosario B. Virginis, matris æternæ sapientiæ, Josephus Stephanus, lib. *De Rosario*, cap. iv ; quot enim salutationes angelicas, tot rosas mysticas annumeramus B. Virginis, iisque quasi corona eam ornamus : unde a rosis hisce nuncupatum est Rosarium, atque hæ rosæ fructificant juxta rivos aquarum, compunctionis scilicet, lacrymarum, et intimæ devotionis.

Sed audi Josephum : « Rosarium vel florem ipsum significat, vel locum rosis conditum, ubi plures rosæ enascuntur. Quod nomen globulis precatoriis, vel calculis benedictis impositum, summam animi pietatem, et ingentem in Virginem devotionem denotat. Nam cum ipsa virgo sit venustissima Gratia, et splendens omnium rerum Aurora, nihil tam animo ipsi futurum esse arbitrati sunt pii Christiani quam si Virgini rosarum copiam deferrent, vel sertum mysticis contextum floribus, ex evangelicis conflatum vocibus, et odoriferis precum salutationis flosculis consertum apportarent ; sunt enim

divinæ preces tanquam suavissima odora, que in Dei nares spirant, et tanquam lectissimi flores, quibus divini oculi grato spectaculo pascuntur. Purpurantes violæ, candida lilia, rutilantes rosæ, nunc aureis, nunc variis, nunc luteis coloribus depictæ, Dei prospectum oblectant, earumque odore et suavitate maxime Dei animus afficitur. Sic et orationes sanctorum, quæ ægri uberrimi odorem exprimunt, Dei oculis oblectamento esse solent ; cum ex florum et rosarum pulchritudine, qua campi egregie depinguntur, animus noster ad divinas preces porrigendas, ab Ecclesiastico, cap. xxxix, acrius excitetur : *Obaudite me*, inquit, *divini fructus, et quasi rosa plantata super rivos aquarum, fructificate.*

XXX

AD MARIAM AUCTORIS ¹ VOTUM

*Et convertat cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum; ne forte veniam et percutiam terram anathemate (Mala. iv. 6.) — O B. Virgo Deipara, prophetarum regina, æterni Verbi, ejusque fidelium et filiorum mater ab æterno ordinata, quæ Deum nobis tua carne virginea corporasti, per eumque beatæ æternitatis nobis aditum devicta morte resestasti, affer hoc meum, imo tuum, opus benedicto filio tuo Jesu Christo, Salvatori nostro, ac toti SS. Trinitati, ab eaque impetra, ut quicumque illud lecturi sunt, ad ejus cultum et laudem perennem accendantur. Ipse enim est felix æternitas sua et nostra. Effice ut eam quasi summum bonum ardentissime diligamus; atque ex adverso peccatum et gehennam, quasi summum et æternum malum, summe horreamus et fugiamus: ac proinde effice pariter ut beatæ et miseræ æternitatis memoria, timor et amor jugiter nobis obversetur, ut beatæ æternitati vivamus, certemus, laboremus. patiamur dura et acerba quæque. Averte a nobis *cherem* et *anathema* reprobationis æternæ. Fac et forma nos *cherem* et *anathemata* Deo, in templo et gloria cœlesti. Filii tui sumus, vel esse cupimus. Monstra ergo te esse matrem. nunc et in hora mortis nostræ. Amen.*

¹ Cornelii à Lapide.

TITULORUM MAJORUM INDEX.

	Pages
Avis au lecteur.	1
I Mariæ nomen.	1
II Mariæ prædestinatio.	9
III Mariæ figuræ.	20
IV Mariæ conceptio.	62
V Mariæ propinquitas et nativitas.	69
VI Mariæ vita ante incarnationem.	73
VII Mariæ matrimonium cum Josepho.	78
VIII Mariæ annunciatio angeli.	82
IX Mariæ in utero incarnatio Verbi.	107
X Mariæ visitatio ad Elisabeth.	123
XI Mariæ ex utero nativitas Christi.	143
XII Mariæ divina maternitas.	159
XIII Mariæ purificatio et Christi præsentatio.	186
XIV Mariæ in Nazareth vita.	195
XV Mariæ afflictio in Filii sui passione.	207
XVI Mariæ vita post mortem Christi.	222
XVII Mariæ virtutes.	231
XVIII Mariæ effigies formosa valde.	302
XIX Mariæ mors et resurrectio.	318
XX Mariæ assumptio et coronatio.	324
XXI Mariæ nunc dignitas et gloria.	337

XXX

AD MARIAM AUCTORIS ¹ VOTUM

*Et convertat cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum; ne forte veniam et percutiam terram anathemate (Mala. iv. 6.) — O B. Virgo Deipara, prophetarum regina, æterni Verbi, ejusque fidelium et filiorum mater ab æterno ordinata, quæ Deum nobis tua carne virginea corporasti, per eumque beatæ æternitatis nobis aditum devicta morte resestasti, affer hoc meum, imo tuum, opus benedicto filio tuo Jesu Christo, Salvatori nostro, ac toti SS. Trinitati, ab eaque impetra, ut quicumque illud lecturi sunt, ad ejus cultum et laudem perennem accendantur. Ipse enim est felix æternitas sua et nostra. Effice ut eam quasi summum bonum ardentissime diligamus; atque ex adverso peccatum et gehennam, quasi summum et æternum malum, summe horreamus et fugiamus: ac proinde effice pariter ut beatæ et miseræ æternitatis memoria, timor et amor jugiter nobis obversetur, ut beatæ æternitati vivamus, certemus, laboremus. patiamur dura et acerba quæque. Averte a nobis *cherem* et *anathema* reprobationis æternæ. Fac et forma nos *cherem* et *anathemata* Deo, in templo et gloria cœlesti. Filii tui sumus, vel esse cupimus. Monstra ergo te esse matrem. nunc et in hora mortis nostræ. Amen.*

¹ Cornelii à Lapide.

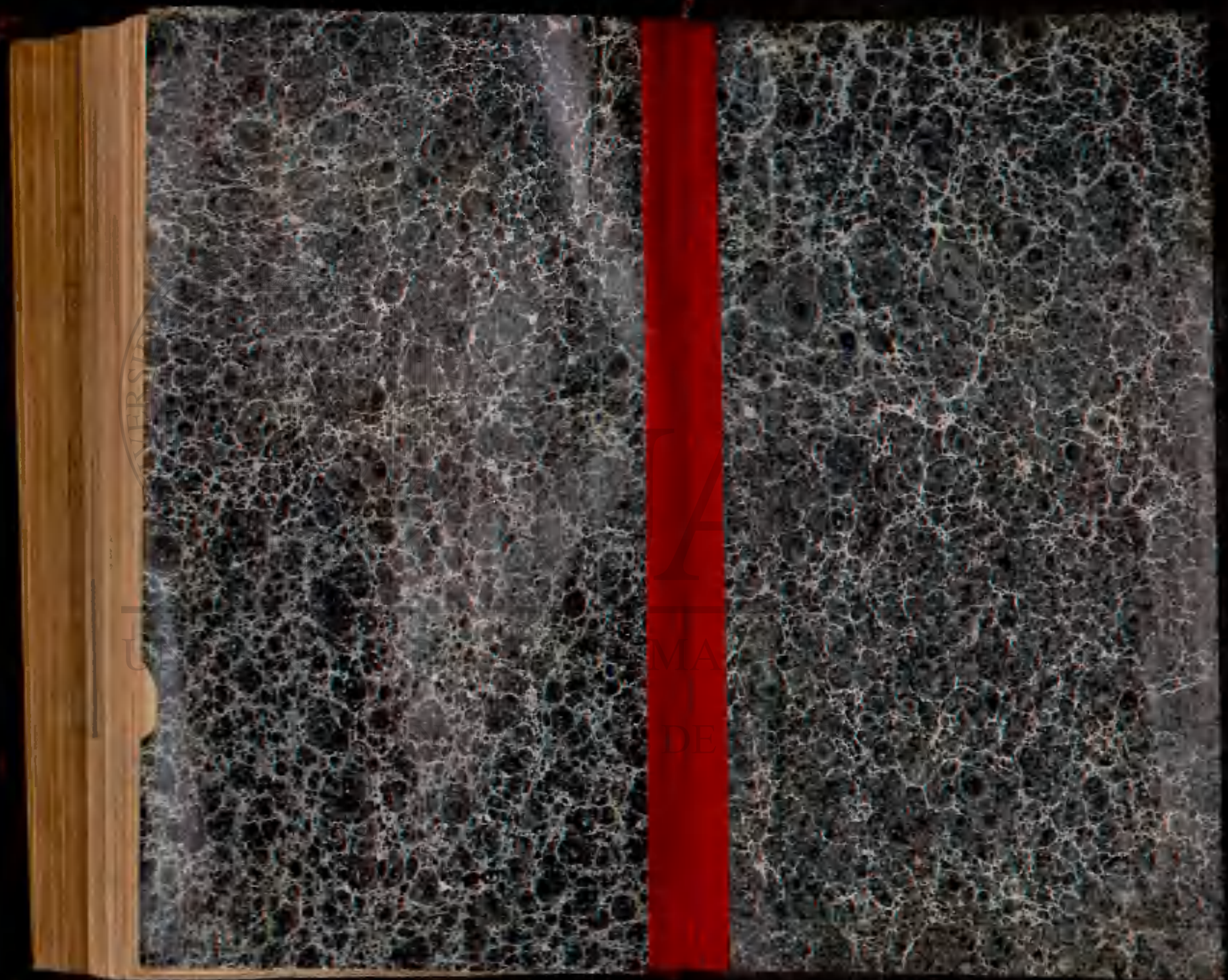
TITULORUM MAJORUM INDEX.

	Pages
Avis au lecteur.	1
I Mariæ nomen.	1
II Mariæ prædestinatio.	9
III Mariæ figuræ.	20
IV Mariæ conceptio.	62
V Mariæ propinquitæ et nativitas.	69
VI Mariæ vita ante incarnationem.	73
VII Mariæ matrimonium cum Josepho.	78
VIII Mariæ annunciatio angeli.	82
IX Mariæ in utero incarnatio Verbi.	107
X Mariæ visitatio ad Elisabeth.	123
XI Mariæ ex utero nativitas Christi.	143
XII Mariæ divina maternitas.	159
XIII Mariæ purificatio et Christi præsentatio.	186
XIV Mariæ in Nazareth vita.	195
XV Mariæ afflictio in Filii sui passione.	207
XVI Mariæ vita post mortem Christi.	222
XVII Mariæ virtutes.	231
XVIII Mariæ effigies formosa valde.	302
XIX Mariæ mors et resurrectio.	318
XX Mariæ assumptio et coronatio.	324
XXI Mariæ nunc dignitas et gloria.	337

	Pages
XXII Maria patrona orbis et præsertim Ecclesiæ	354
XXIII Maria contra dæmones potentia, nec- non in bellis.	376
XXIV Maria nostra mediatrix	384
XXV Maria nostra mater.	391
XXVI Maria nobis fons gratiarum.	396
XXVII Maria refugium peccatorum, janua coeli	417
XXVIII Mariæ apparitiones.	427
XXIX Mariæ loci consecrati.	433
XXX Ad Mariam auctoris votum	438

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UEVO
OTEC